

Службен весник

на Република Македонија

Број 11

24 јануари 2012, вторник

година LXVIII

www.slvesnik.com.mk

contact@slvesnik.com.mk

СОДРЖИНА

	Стр.		Стр.
308. Закон за Посебен регистар за лица осудени со правосилна пресуда за кривични дела за сексуална злоупотреба на малолетни лица и педофилија	2	319. Закон за изменување и дополнување на Законот за лековите и медицинските помагала.....	69
309. Закон за изменување на Законот за исплата на платите во Република Македонија.....	4	320. Одлука за давање согласност за трајна пренамена земјоделско во градежно земјиште, за донесување Урбанистички план вон населено место за проширување опфат, за изградба депонија за троска во „Фени Индустри“ локалитет 1-Топилница Кавадарци КО Шивец, општина Кавадарци.....	81
310. Закон за изменување на Законот за плата и други надоместоци на избрани и именувани лица во Република Македонија.....	5	321. Одлука за давање согласност за трајна пренамена на земјоделско земјиште во градежно земјиште, за изработка на Локална урбанистичка планска документација за изработка на откупно-дистрибутивен центар за свежо овошје и зеленчук, КО Негорци, општина Гевгелија.....	84
311. Закон за дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување	5	322. Одлука за давање на согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште, за изработка на Локална урбанистичка планска документација за изградба на стопански комплекс КО Желино, општина Желино.....	85
312. Закон за изменување на Законот за вработувањето и осигурување во случај на невработеност.....	6	323. Наредба за спроведување на меѓународниот стандард за анализа на ризик од штетни организми за регулирани некарантински штетни организми бр.21...	86
313. Закон за минимална плата во Република Македонија.....	7		
314. Закон за исплата на пензии и пензиски надоместоци од капитално финансирано пензиско осигурување.....	9		
315. Закон за изменување и дополнување на Законот за работните односи.....	42		
316. Закон за изменување и дополнување на Царинскиот закон.....	46		
317. Закон за изменување и дополнување на Законот за Царинска тарифа.....	46		
318. Закон за изменување на Законот за платниот промет.....	69		

	Стр.		Стр.
324. Наредба за спроведување на меѓународниот стандард за насоки на регулаторниот систем за фитосанитарен увоз бр.20.....	94	326. Методологија за проценка на вредноста на добрата и влијанијата врз животната средина.....	104
325. Правилник за изменување на Правилникот за начинот на водењето, доставувањето на евиденцијата и формата и содржината на образецот на евиденцијата за откупените и обработените количини на тутун.....	102	327. Правилник за методологијата, начините, постапките, методите и средствата за мерење на емисиите од стационарните извори*.....	108
		328. Правила за продажба на вишоци на електрична енергија и моќност за 2012 година.....	118
		Огласен дел.....	1-40

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

308.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ПОСЕБЕН РЕГИСТАР ЗА ЛИЦА ОСУДЕНИ СО ПРАВОСИЛНА ПРЕСУДА ЗА КРИВИЧНИ ДЕЛА ЗА СЕКСУАЛНА ЗЛОУПОТРЕБА НА МАЛОЛЕТНИ ЛИЦА И ПЕДОФИЛИЈА

Се прогласува Законот за Посебен регистар за лица осудени со правосилна пресуда за кривични дела за сексуална злоупотреба на малолетни лица и педофилија, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 јануари 2012 година.

Бр. 07-371/1
23 јануари 2012 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
д-р **Горге Иванов, с.р.**

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗА К О Н

ЗА ПОСЕБЕН РЕГИСТАР ЗА ЛИЦА ОСУДЕНИ СО ПРАВОСИЛНА ПРЕСУДА ЗА КРИВИЧНИ ДЕЛА ЗА СЕКСУАЛНА ЗЛОУПОТРЕБА НА МАЛОЛЕТНИ ЛИЦА И ПЕДОФИЛИЈА

Член 1

Со овој закон се уредува категоријата на личните податоци кои се содржани во Регистарот за лица осудени за кривични дела за сексуална злоупотреба на малолетни лица и педофилија (во натамошниот текст: Регистарот), начинот на давање на личните податоци на користење, степенот на доверливост и рокот на чување на податоците.

Член 2

Цел на Законот и неговата примена е обезбедување на заштита на децата од сексуална злоупотреба, педофилија и трговија со малолетни лица преку достапност на информации за лицата кои живеат во нивната околина, а кои се осудени за кривични дела поврзани со сексуална злоупотреба на малолетни лица, педофилија и трговија со малолетно лице.

Член 3

Регистарот содржи податоци за лица осудени со правосилна пресуда за кривични дела против половата слобода и половиот морал за малолетни лица:

- 1) полов напад врз малолетник кој не наполнил 14 години (член 188);
- 2) обљуба со злоупотреба на положбата (член 189 став 2);

3) задоволување на полови страсти пред друг (член 190 став 2);

4) посредување во вршење проституција (член 191 ставови 4 и 5);

5) подведување и овозможување на полови дејства (член 192);

6) прикажување на порнографски материјал на малолетник (член 193);

7) производство и дистрибуција на детска порнографија (член 193-а);

8) намукување на обљуба или друго полово дејствие на малолетник кој не наполнил 14 години (член 193-б);

9) родосквернавање (член 194) и

10) трговија со малолетно лице (418-г).

Член 4

Регистарот ги содржи следниве податоци за осудените лица за делата од членот 3 од овој закон:

- име и презиме,
- датум на раѓање,
- адреса на живеење,
- кривично дело за кое е осуден и
- фотографија.

Член 5

Регистарот го води Министерството за труд и социјална политика преку ЈУ Завод за социјални дејности.

Министерството за труд и социјална политика преку ЈУ Завод за социјални дејности, врши внесување, ажурирање и промена на податоците во Регистарот и ги објавува на интернет страница.

Податоците за осудените лица внесени во Регистарот се јавно достапни.

Податоците за жртвите по ниту еден основ не се јавно достапни.

Член 6

Работите од членот 5 став 2 од овој закон ги врши службено лице од ЈУ Завод за социјални дејности, овластено од лицето кое раководи со ЈУ Завод за социјални дејности и истото одговара за веродостојноста на внесените податоци.

Член 7

Осудените лица за кривични дела утврдени во членот 3 од овој закон, по истекот на изречената казна, се должни најмалку еднаш годишно, пет дена пред нивниот роденден, до крајот на нивниот живот да се пријавуваат кај надлежниот судски орган во местото каде што живеат или престојуваат.

Министерството за правда преку Управата за извршување на санкции е должно да го извести осуденото лице за неговата должност по истекот на затворската казна да се пријави во надлежниот судски орган во местото каде што живее или престојува.

Надлежниот суд е должен пријавувањето да го достави до Министерството за труд и социјална политика, односно до ЈУ Завод за социјални дејности, во рок од пет работни дена од пријавувањето на осуденото лице, како и евентуалната промена на личните податоци и местото на живеење на осуденото лице.

Член 8

Доколку осуденото лице ќе биде забележано од страна на граѓанин или службено лице, често во близина на места каде што има поголемо присуство на малолетни лица (детски градинки, училишта, детски паркови, детски игралишта, игротеки), истите се должни да го пријават лицето во најблискиот орган на Министерството за внатрешни работи.

Министерството за внатрешни работи најпрвин усно го предупредува лицето за неговото присуство во близина на места со голема фреквенција на малолетни лица, а доколку лицето по втор пат повторно е затекнато на такви места, Министерството за внатрешни работи презема мерки согласно со закон.

Член 9

Осуденото лице за кривични дела поврзани со сексуална злоупотреба, педофилија и трговија со малолетно лице, ќе биде казнето со парична казна или затвор до една година, ако:

- по истекот на затворската казна, во рок од пет работни дена, нема да се пријави до надлежниот судски орган,

- редовно не се пријавува до надлежниот судски орган,
- бидејќи затакнато во два или повеќе наврати на места на кои има поголемо присуство на малолетни лица (детски градинки, училишта, детски паркови, детски игралишта, игротеки) или

- нема да пријави промена на лични податоци или место на живеење до надлежниот судски орган.

Член 10

Осудено лице за кривични дела поврзани со сексуална злоупотреба, педофилија и трговија со малолетно лице, може да побара изземање од јавно објавување на неговите податоци во Регистарот, под услов да не го повтори кривичното дело за кое е осуден или стори друго дело наведено во членот 3 од овој закон, во период од десет години по истекот на казната за која е осуден.

Член 11

Барањето за изземање од јавно објавување на податоци на осудено лице за кривични дела поврзани со сексуална злоупотреба, педофилија и трговија со малолетни лица, се доставува до надлежниот суд.

Надлежниот судски орган може да побара мислење од центарот за социјална работа надлежен според местото на живеење на осуденото лице, за состојбата на осуденото лице и неговата подобност да биде изземено од јавно објавување на неговите податоци.

Постапката се однесува само на изземање од јавно објавување на податоците на лицето осудено за кривични дела поврзани со сексуална злоупотреба, педофилија и трговија со малолетно лице. Обврската за негово натамошно редовно годишно пријавување останува да важи до крајот на неговиот живот.

Член 12

Лицата кои ќе ги злоупотребат податоците кои се содржани во Регистарот, со цел за заканување, заплашување, вознемирување на осудените лица или на членовите на нивните семејства или на друг начин ќе ги злоупотребат објавените податоци, ќе бидат казнети со парична казна или затвор до шест месеци.

Член 13

Министерството за труд и социјална политика, во соработка со Министерството за правда и Министерството за внатрешни работи, ќе изготви правилници за начинот на внесување на податоците на осудените лица, за начинот на меѓусебно известување и соработка.

Член 14

Министерството за труд и социјална политика е должно, во рок од шест месеци по влегувањето во сила на овој закон, да го изготви Посебениот регистар за лица осудени за кривични дела за сексуална злоупотреба на малолетни лица и педофилија.

Член 15

Овој закон влегува во сила осмиот ден од објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J

PËR REGJISTËR TË VEÇANTË PËR PERSONA TË DËNUAR ME AKTGJYKIM TË PLOTFUQISHËM PËR VEPRA PENALE PËR KEQPËRDORIM SEKSUAL TË PERSONAVE TË MITUR DHE PEDOFILI

Neni 1

Me këtë ligj rregullohen: kategoria e të dhënave personale që janë të përmbytura në Regjistrin e personave të dënuar për vepra penale për keqpërdorim seksual të personave të mitur dhe pedofili (në tekstin e mëtejme: Regjister), mënyra e dhënies së të dhënave personale për shfrytëzim, shkalla e fshehtësisë dhe afati i mbajtjes së të dhënave.

Neni 2

Qellimi i Ligjit dhe ndryshimi i tij është sigurimi i mbrojtjes së fëmijëve nga keqpërdorimi seksual, pedofilia dhe tregtia me persona të mitur nëpërmjet qasjes së informatave për personat që jetojnë në rrethinën e tyre, e që janë të dënuar për vepra penale lidhur me keqpërdorimin seksual të personave të mitur, pedofili dhe për tregti me persona të mitur.

Neni 3

Regjistri përmban të dhëna për personat e dënuar me aktgjykim të plotfuqishëm për vepra penale kundër lirisë gjinore dhe moralit gjinor për persona të mitur:

1) sulm gjinor mbi të miturin që nuk i ka mbushur 14 vjet (neni 188);

2) perdhunim me keqpërdorim të gjendjes (neni 189 paragrafi 2);

3) kenaqje e epsheve gjinore para tjetrit (neni 190 paragrafi 2);

4) ndermjetesim në kryerjen e prostitucionit (neni 191 paragrafet 4 dhe 5);

5) mashtrim ose mundësim i veprimeve gjinore (neni 192);

6) paraqitje e materialit pornografik personit të mitur (neni 193);

7) prodhim dhe distribuim i pornografisë së fëmijëve (neni 193-a);

8) mashtrim për perdhunim ose veprimtari tjetër gjinore ndaj personit të mitur që nuk i ka mbushur 14 vjet (neni 193-b);

9) incest (neni 194) dhe

10) tregtia me person të mitur (418-g).

Neni 4

Regjistri i përmban këto të dhëna për personat e dënuar për vepra nga neni 3 i këtij ligji:

- emri dhe mbiemri,

- datelindja,

- adresa e vendbanimit,

- vepra penale për të cilën është dënuar dhe

- fotografi.

Neni 5

Regjistrin e mban Ministria e Punës dhe Politikës Sociale nëpërmjet IP Entit për Punë Sociale.

Ministria e Punës dhe Politikës Sociale nëpërmjet IP Entit për Punë Sociale, e kryen futjen, azhurnimin dhe ndryshimin e të dhënave në Regjister dhe i shpall në faqen e internetit.

Të dhënat për personat e dënuar të futura në Regjister janë publikisht të arritshme.

Të dhënat për viktimat në asnjë bazë nuk janë të arritshme.

Neni 6

Punet nga paragrafi 2 i nenit 5 të këtij ligji, i kryen personi zyrtar nga IP Enti për Punë Sociale, i autorizuar nga personi që udhëheq me IP Entin për Punë Sociale, dhe i njëjti përgjigjet për vërtetësinë e të dhënave të futura.

Neni 7

Personat e dënuar për vepra penale të përcaktuara në nenin 3 të këtij ligji, pas kalimit të dënimit të shqiptuar, janë të detyruar që së paku një herë në vit, pesë ditë para ditëlindjes së tyre, deri në fund të jetës së tyre të paraqiten te organi kompetent gjyqësor në vendin ku jetojnë ose qendrojnë.

Ministria e Drejtësisë nëpërmjet Drejtorisë për Zbatimin e Sanksioneve, është e obliguar që ta njoftojë personin e dënuar, për obligimin e tij që pas përfundimit të dënimit me burg të paraqitet te organi gjyqësor kompetent në vendin ku jeton ose qëndron.

Gjykata kompetente është e obliguar që paraqitjen ta dorëzojë te Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, respektivisht te IP Enti i Veprimtarive Sociale, në afat prej pesë ditësh të punës nga paraqitja e personit të dënuar, si dhe ndryshimin eventual të të dhënave personale dhe vendbanimit të personit të dënuar.

Neni 8

Nese personi i dënuar vërehet nga ana e qytetareve ose personit zyrtar, shpesh në afërsi të vendeve ku ka pjesëmarrje më të madhe të personave të mitur (çerdhe për fëmijë, shkolla, parqe fëmijësh, vende rekreative për fëmijë, vende për lojëra), të njëjtit janë të obliguar që ta paraqesin personin në organin më të afërt të Ministrisë së Punëve të Brendshme.

Ministria e Punëve të Brendshme së pari gojarisht e paralajmëron personin për praninë e tij në afërsi të vendeve me frekuencë të madhe të personave të mitur, e nëse personi për herë të dytë sërish është gjendur në vende të atilla, Ministria e Punëve të Brendshme ndërmerr masa në pajtim me ligjin.

Neni 9

Personi i dënuar për vepra penale lidhur me keqpërdorimin seksual, pedofili dhe tregti me persona të mitur, do të dënohet me dënim me para ose burgim në kohëzgjatje deri në një vit, nëse:

- pas skadimit të dënimit me burg, në afat prej pesë ditësh pune, nuk do të paraqitet te organi gjyqësor kompetent,
- rregullisht nuk paraqitet te organi gjyqësor kompetent,
- gjendet dy ose shumë raste në vendet ku ka prani më të madhe të personave të mitur (çerdhe për fëmijë, shkolla, parqe fëmijësh, vende rekreative për fëmijë, vende për lojëra) ose
- nuk do t'i paraqesë ndryshimet e të dhënave personale ose vendbanimit, te organi gjyqësor kompetent.

Neni 10

Personi i dënuar për vepra penale lidhur me keqpërdorimin seksual, pedofili dhe tregti me persona të mitur, mund ta kërkojë përjashtimin e shpalljes publike të të dhënave të tij në Regjistër, me kusht që të mos e përsërisë vepren penale për të cilën është dënuar ose ndonjë vepër tjetër të theksuar në nenin 3 të këtij ligji, në periudhë prej dhjetë vitesh pas skadimit të dënimit për të cilin është dënuar.

Neni 11

Kërkesa për përjashtimin e shpalljes publike të të dhënave të personit të dënuar për vepra penale lidhur me keqpërdorimin seksual, pedofili dhe tregti me persona të mitur, dorëzohen te gjykata kompetente.

Organi gjyqësor kompetent mund të kërkojë mendim nga qendra për punë sociale kompetente sipas vendbanimit të personit të dënuar, që gjendja e personit të dënuar dhe përshtatshmëria e tij të përjashtohet nga shpallja publike e të dhënave të tij.

Procedura ka të bëjë vetëm me përjashtimin nga shpallja publike e të dhënave të personit të dënuar për vepra penale lidhur me keqpërdorimin seksual, pedofili, dhe tregti me personin e mitur. Obligimi për paraqitjen e tij të rregullt për çdo vit vlen deri në fund të jetës së tij.

Neni 12

Personat që do t'i keqpërdorin të dhënat e permbajtura në Regjistër, me qëllim të kërcënimit, shqetësimit të personave të dënuar ose të anëtarëve të familjeve të tyre, ose do t'i përdorin në ndonjë mënyrë tjetër të dhënat e shpallura, do të dënohen me dënim me para ose me dënim me burg deri në gjashtë muaj.

Neni 13

Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, në bashkëpunim me Ministrinë e Drejtësisë dhe Ministrinë e Punëve të Brendshme, do të përpilojë rregullore për mënyrën e futjes së të dhënave të personave të dënuar, për mënyrën e njoftimit dhe bashkëpunimit të ndërsjellë.

Neni 14

Ministri i Punës dhe Politikës Sociale, është i obliguar që në afat prej gjashtë muajsh pas hyrjes në fuqi të këtij ligji, ta përpilojë Regjistrin e veçantë për personat e dënuar për vepra penale për keqpërdorim seksual të personave të mitur dhe pedofili.

Neni 15

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

309.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З
ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУ-
ВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИСПЛАТА НА ПЛАТИТЕ
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Се прогласува Законот за изменување на Законот за исплата на платите во Република Македонија, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 јануари 2012 година.

Бр. 07-372/1
23 јануари 2012 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
д-р **Горге Иванов**, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

З А К О Н
ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИСПЛАТА
НА ПЛАТИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Член 1

Во Законот за исплата на платите во Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ број 70/94, 62/95, 33/97, 50/2001, 26/2002, 46/2002, 37/2005, 121/2007, 161/2008, 92/2009 и 97/10), во членот 1 став 2 зборовите: "освен на членот 5" се бришат.

Член 2

Членот 5 се брише.

Член 3

Во Законот за изменување на Законот за исплата на платите во Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ број 97/10), членот 1 се менува и гласи:

“Работодавачот утврденото право на плата во 2012 година може да го зголеми за 5% започнувајќи со исплатата за декември 2012 година.“

Член 4

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”, а членовите 1 и 2 од овој закон ќе се применуваат со исплата на платите за јануари 2012 година.

L I G J

PËR NDRYSHIMIN E LIGJIT PËR PAGESË TË RROGAVE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË

Neni 1

Në Ligjin për pagesë të rrugave në Republikën e Maqedonisë (“Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” numër 70/94, 62/95, 33/97, 50/2001, 26/2002, 46/2002, 37/2005, 121/2007, 161/2008, 92/2009 dhe 97/10), në nenin 1 paragrafi 2 fjalët: “përveç të nenit 5” shlyhen.

Neni 2

Neni 5 shlyhet.

Neni 3

Në Ligjin për ndryshimin e Ligjit për pagesë të rrugave në Republikën e Maqedonisë (“Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” numër 97/10), neni 1 ndryshohet si vijon:

“Punedhenesi të drejtën e përcaktuar të rrugës në vitin 2012 mund ta zmadhojë për 5% duke filluar me pagesen për dhjetor 2012”.

Neni 4

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në “Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë”, ndersa nenet 1 dhe 2 të këtij ligji do të zbatohen me pagesë të rrugave për janar 2012.

310.

Vrz основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ПЛАТА И ДРУГИ НАДОМЕСТОЦИ НА ИЗБРАНИ И ИМЕНУВАНИ ЛИЦА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Се прогласува Законот за изменување на Законот за плата и други надоместоци на избрани и именувани лица во Република Македонија,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 јануари 2012 година.

Бр. 07-373/1
23 јануари 2012 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
д-р **Горге Иванов**, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН

ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ПЛАТА И ДРУГИ НАДОМЕСТОЦИ НА ИЗБРАНИ И ИМЕНУВАНИ ЛИЦА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Член 1

Во Законот за изменување и дополнување на Законот за плата и други надоместоци на избрани и именувани лица во Република Македонија (“Службен весник на Република Македонија” број 97/10), членот 3 се менува и гласи:

“Платите на избраните и именуваните лица во Републиката во 2012 година можат да се зголемат за 5% започнувајќи со исплатата на платите за декември 2012 година.”

Член 2

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”, а ќе се применува со исплатата на платите за декември 2012 година.

L I G J

PËR NDRYSHIMIN E LIGJIT PËR RROGË DHE KOMPENSIME TJERA TË PERSONAVE TË ZGJEDHUR DHE TË EMËRUAR NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË

Neni 1

Në Ligjin për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për rrogë dhe kompensime tjera të personave zgjedhur dhe të emëruar në Republikën e Maqedonisë (“Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” numër 97/10), neni 3 ndryshohet si vijon:

“Rrogat e personave të zgjedhur dhe të emëruar në Republikë në vitin 2012 mund të rriten për 5% duke filluar me pagesë të rrugave për dhjetor 2012.”

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në “Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë”, ndersa do të zbatohet me pagesë të rrugave për dhjetor 2012.

311.

Vrz основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ПЕНЗИСКОТО И ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ

Се прогласува Законот за дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 јануари 2012 година.

Бр. 07-374/1
23 јануари 2012 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
д-р **Горге Иванов**, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН ЗА ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ПЕНЗИСКОТО И ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ

Член 1

Во Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на Република Македонија" број 80/93, 3/94, 14/95, 71/96, 32/97, 24/2000, 96/2000, 50/2001, 85/2003, 50/2004, 4/2005, 84/2005, 101/2005, 70/2006, 153/2007, 152/2008, 161/2008, 81/2009, 156/2009, 83/10, 156/10, 24/11 и 51/11), по членот 201 се додава нов член 201-а, кој гласи:

„Член 201-а

По денот на почетокот на примената на овој закон, осигурениците кои имаат статус на индивидуални земјоделци, заради исполнување на условите за остварување право на старосна пензија, во стаж на осигурување ќе се засмета и времето поминато во осигурување, според Законот за старосно осигурување на земјоделците, доколку придонесот за тоа осигурување е платен во време на важењето на тој закон.

Доколку осигуреникот од ставот 1 на овој член нема целосно утврден стаж на осигурување по 1 јануари 1989 година, заради исполнување на условите за остварување право на старосна пензија, ќе се засмета времето поминато во осигурување според Законот за старосно осигурување на земјоделците, доколку придонесот за тоа осигурување е платен во време на важењето на тој закон и доколку изврши уплата на придонесот за пензиско и инвалидско осигурување за период по 1 јануари 1989 година, за најмногу пет години.“

Член 2

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а ќе започне да се применува шест месеци од денот на влегувањето во сила.

L I G J PËR PLOTËSIMIN E LIGJIT PËR SIGURIM PENSIONAL DHE INVALIDOR

Neni 1

Në Ligjin për sigurim pensional dhe invalidor ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 80/93, 3/94, 14/95, 71/96, 32/97, 24/2000, 96/2000, 50/2001, 85/2003, 50/2004, 4/2005, 84/2005, 101/2005, 70/2006, 153/2007, 152/2008, 161/2008, 81/2009, 156/2009, 83/10, 156/10, 24/11 dhe 51/11), pas nenit 201 shtohet neni 201-a, si vijon:

"Neni 201-a

Pas ditës së fillimit të zbatimit të këtij Ligji, të siguruarit që kanë status të bujqve individualë, për plotesimin e kushteve për realizimin e të drejtës së pensionit sipas pleqësisë, në stazhin e sigurimit do të llogaritet edhe koha e kaluar në sigurim, sipas Ligjit për sigurim sipas pleqësisë të bujqve, nëse kontributi për këtë sigurim është paguar në kohen e vlefshmërisë së atij ligji.

Nese i siguruari nga paragrafi 1 i këtij neni nuk ka stazh plotësisht të përcaktuar të sigurimit pas 1 janarit 1989, për plotësimin e kushteve për realizimin e të drejtës së pensionit sipas pleqërisë, do të llogaritet koha e kaluar në sigurim sipas Ligjit për sigurim sipas pleqësisë të bujqve, nëse kontributi për këtë sigurim është paguar në kohën e vlefshmërisë së atij ligji dhe nëse e kryen pagesën e kontributit për sigurim pensional dhe invalidor për periudhën pas 1 janarit 1989, për më së shumti 5 vjet."

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë", ndersa do të fillojë të zbatohet gjashtë muaj nga dita e hyrjes në fuqi.

312.

Vrz основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ВРАБОТУВАЊЕТО И ОСИГУРУВАЊЕ ВО СЛУЧАЈ НА НЕВРАБОТЕНОСТ

Се прогласува Законот за изменување на Законот за вработувањето и осигурување во случај на невработеност,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 јануари 2012 година.

Бр. 07-375/1
23 јануари 2012 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
д-р **Горге Иванов**, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ВРАБОТУВАЊЕТО И ОСИГУРУВАЊЕ ВО СЛУЧАЈ НА НЕВРАБОТЕНОСТ

Член 1

Во Законот за вработувањето и осигурување во случај на невработеност („Службен весник на Република Македонија“ број 37/97, 25/2000, 101/2000, 50/2001, 25/2003, 37/2004, 4/2005, 50/2006, 29/2007, 102/2008, 161/2008, 50/10, 88/10 и 51/11), во членот 64 став 1 точка 4 во петтиот ред зборовите: „пет години“ се заменуваат со зборовите: „18 месеци“.

Член 2

Во членот 71 став 3 во третиот ред зборовите: „пет години“ се заменуваат со зборовите: „18 месеци“.

Член 3

Во членот 78 став 1 во десеттиот ред зборовите: „пет години“ се заменуваат со зборовите: „18 месеци“.

Член 4

Невработеното лице кое по влегувањето во сила на овој закон е корисник на паричен надоместок, продолжува да го користи ова право, согласно со законот по кој го остварил.

Започнатите постапки за остварување на правото од осигурување во случај на невработеност до денот на влегувањето во сила на овој закон, ќе завршат според законот кој важел во моментот на започнувањето на постапката.

Член 5

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

L I G J I PËR NDRYSHIMIN E LIGJIT PËR PUNËSIM DHE SIGURIM NË RAST TË PAPUNËSISË

Neni 1

Në Ligjin për punësim dhe sigurim në rast të papunësisë ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numer 37/97, 25/2000, 101/2000, 50/2001, 25/2003, 37/2004, 4/2005, 50/2006, 29/2007, 102/2008, 161/2008, 50/10, 88/10 dhe 51/11), në nenin 64 paragrafi 1 pika 4 në rreshtin e pestë fjalët: "pesë vjet" zëvendësohen me fjalët: "18 muaj".

Neni 2

Në nenin 71 paragrafi 1 në rreshtin e tretë fjalët: "pese vjet" zëvendësohen me fjalët: "18 muaj".

Neni 3

Në nenin 78 paragrafi 1 në rreshtin e dhjetë fjalët: "pese vjet" zëvendësohen me fjalët: "18 muaj".

Neni 4

Personi i papunësuar i cili pas hyrjes në fuqi të këtij ligji është shfrytëzues i kompensimit në para, vazhdon ta shfrytëzoje këtë të drejtë, në pajtim me ligjin sipas të cilit e ka realizuar.

Procedurat e filluara për realizimin e së drejtës nga sigurimi në rast të papunësisë deri në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, do të përfundojnë sipas ligjit që ka qenë në fuqi në momentin e fillimit të procedurës.

Neni 5

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

313.

Vrz основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА МИНИМАЛНА ПЛАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Се прогласува Законот за минимална плата во Република Македонија, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 јануари 2012 година.

Бр. 07-387/1
23 јануари 2012 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
д-р **Горге Иванов**, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

З А К О Н ЗА МИНИМАЛНА ПЛАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се утврдува висината на минималната плата, како и други прашања кои се однесуваат на минималната плата.

Член 2

Минимална плата е најнискиот месечен износ на основна плата која работодавачот е должен да му ја исплати на работникот за работа извршена за полно работно време и исполнет нормиран учинок.

Член 3

(1) Право на минимална плата, според одредбите од овој закон, имаат сите работници, во висина утврдена согласно со овој закон.

(2) Работникот кој работи со скратено работно време, за времето поминато на работа, има право на сразмерен дел од минималната плата.

(3) Одредбите од овој закон не се однесуваат за самовработените лица.

II. НАЧИН НА УТВРДУВАЊЕ НА МИНИМАЛНА ПЛАТА

Член 4

(1) Минималната плата изнесува 39,6% од просечната бруто плата во Република Македонија за претходната година, согласно со податоците објавени од Државниот завод за статистика.

(2) Висината на минималната плата од ставот (1) на овој член ја објавува Министерството за труд и социјална политика во "Службен весник на Република Македонија", по претходно мислење од Економско-социјалниот совет.

III. ИНСПЕКЦИСКИ НАДЗОР

Член 5

Надзорот над примената на овој закон, во врска со пресметката и исплатата на минималната плата, согласно со овој закон, го врши Државниот инспекторат за труд, преку инспекторите за труд.

Член 6

(1) Доколку при вршењето на инспекцискиот надзор, инспекторот на трудот за прв пат утврди дека е сторена неправилност од членот 4 од овој закон, е должен да состави записник во кој ќе ја утврди сторената неправилност, со укажување за отстранување на утврдената неправилност во рок од осум дена и со истовремено врачување на покана за спроведување на едукација на работодавачот каде што е утврдена неправилноста при вршењето на инспекцискиот надзор.

(2) Формата и содржината на поканата за едукација, како и начинот на спроведување на едукацијата ги пропишува министерот надлежен за работите од областа на трудот.

(3) Едукацијата ја организира и спроведува Државниот инспекторат за труд, во рок не подолг од осум дена од денот на спроведувањето на инспекцискиот надзор.

(4) Едукацијата може да се спроведе за повеќе утврдени исти или истородни неправилности за еден или за повеќе работодавачи.

(5) Доколку во закажаниот термин лицето или работодавачот на кој се спроведува едукацијата не се јави на едукацијата ќе се смета дека едукацијата е спроведена.

(6) Доколку лицето или работодавачот над кого се спроведува едукација се јави на закажаната едукација и истата ја заврши ќе се смета дека е едуциран во однос на утврдената неправилност.

(7) Доколку инспекторот на трудот при спроведување на контролниот надзор утврди дека се отстранети утврдените неправилности од ставот (1) на овој член, донесува заклучок со кој ја запира постапката на инспекцискиот надзор.

(8) Доколку инспекторот на трудот при спроведување на контролниот надзор утврди дека не се отстранети утврдените неправилности од ставот (1) на овој член, поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред прекршочната комисија.

(9) Државниот инспекторат за труд којшто го извршил инспекцискиот надзор, води евиденција за спроведената едукација на начин пропишан од министерот надлежен за работите од областа на трудот.

(10) Министерството за труд и социјална политика - Државниот инспекторат за труд за извршените контроли изготвува квартални извештаи и ги објавува на веб-страниците на Министерството за труд и социјална политика и на Државниот инспекторат за труд, на унифициран квартален преглед.

IV. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Член 7

(1) Глоба во износ од 6.000 до 7.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на работодавач, ако на работникот не му исплати минимална плата во висина утврдена според одредбите на овој закон (член 4).

(2) Глоба во износ од 3.000 до 4.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице кај работодавачот за прекршокот од ставот (1) на овој член.

V. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 8

(1) Постојните колективни договори ќе се усогласат со овој закон најдоцна во рок од шест месеци од денот во влегувањето во сила на овој закон.

(2) Одредбите од колективните договори кои нема да се усогласат со одредбите од овој закон во рокот од ставот (1) на овој член, престануваат да важат.

Член 9

Висината на минималната плата за 2012 година изнесува 8.050 денари во нето износ.

Член 10

Во одделите во кои во јули 2011 година е исплатена просечна плата под нивото од 15.600 денари во бруто износ, во наредните три години се прави усогласување со износот на минимална плата која се утврдува согласно со овој закон, со множење на истиот по следниве коефициенти:

- 0,778 за 2012 година,
- 0,852 за 2013 година и
- 0,926 за 2014 година.

Член 11

Подзаконските акти предвидени со членот 6 ставови (2) и (9) од овој закон, ќе се донесат во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 12

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува со исплатата на платите за јануари 2012 година.

L I G J PËR RROGË MINIMALE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË

I. DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1

Me këtë ligj përcaktohen lartësia e rrogës minimale, si dhe çështje tjera që kanë të bëjnë me rrogën minimale.

Neni 2

Rroga minimale është shumа mujore më e ulët e rrogës bazë, të cilën punëdhënësi detyrohet t'ia paguajë punëtorit për punë të kryer për orar të plotë të punës dhe normë të kryer.

Neni 3

(1) Të drejtë për rrogë minimale, në pajtim me dispozitat e këtij ligji, kanë të gjithë punëtorët, në lartësi të përcaktuar në pajtim me këtë ligj.

(2) Punëtori që punon me orar të shkurtuar të punës, për kohën e kaluar në punë, ka të drejtë për pjesë proporcionale të rrogës minimale.

(3) Dispozitat e këtij ligji nuk kanë të bëjnë me personat e vetëpunësuar.

II. MËNYRA E PËRCAKTIMIT TË RROGËS MINIMALE

Neni 4

(1) Rroga minimale është 39,6% e rrogës bruto mesatare në Republikën e Maqedonisë për vitin paraprak, në pajtim me të dhënat e publikuara nga Enti Shtetëror i Statistikës.

(2) Lartësinë e rrogës minimale nga paragrafi (1) i këtij neni, e shpall Ministria e Punës dhe Politikës Sociale në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë", pas mendimit të marrë paraprakisht nga Këshilli Ekonomik - Social.

III. MBIKËQYRJA INSPEKTUESE

Neni 5

Mbikëqyrje mbi zbatimin e këtij ligji, lidhur me llogaritjen dhe pagesën e rrogës minimale, në pajtim me këtë ligj, kryen Inspektorati Shtetëror i Punës, nëpërmjet inspektorëve të punës.

Neni 6

(1) Nëse gjatë kryerjes së mbikëqyrjes inspektuese, inspektor i punës për herë të parë konstaton se është kryer parregullsi nga neni 4 i këtij ligji, detyrohet që të përpilojë procesverbal në të cilin do ta përcaktojë parregullsinë e kryer, me sugjerim për mënjanimin e parregullsisë së konstatuar në afat prej tetë ditësh pune dhe me dorëzim të njëkohshëm të ftesës për realizimin e edukimit të punëdhënësit ku është konstatuar parregullsia gjatë kryerjes së mbikëqyrjes inspektuese.

(2) Formën dhe përmbajtjen e ftesës për edukim, si dhe mënyrën e realizimit të edukimit, i përcakton ministri kompetent për çështje nga sfera e punës.

(3) Edukimin e organizon dhe realizon Inspektorati Shtetëror i Punës, në afat jo më të gjatë se tetë ditë nga dita e kryerjes së mbikëqyrjes inspektuese.

(4) Edukimi mund të zbatohet për më tepër parregullsi të përcaktuara ose të përafërta për një ose më tepër punëdhënës.

(5) Nëse në terminin e caktuar personi ose punëdhënësi për të cilin realizohet edukimi nuk paraqitet në edukim, do të konsiderohet se edukimi është realizuar.

(6) Nëse personi ose punëdhënësi për të cilin realizohet edukimi paraqitet në edukimin e caktuar dhe të njëjtin e kryen, do të konsiderohet se është edukuar lidhur me parregullsinë e konstatuar.

(7) Nëse inspektori i punës gjatë kryerjes së mbikëqyrjes kontrolluese, konstaton se janë mënjануар parregullsitë e konstatuara nga paragrafi (1) i këtij neni, miraton konkluzion me të cilin e ndërpret procedurën e mbikëqyrjes inspektuese.

(8) Nëse inspektori i punës gjatë kryerjes së mbikëqyrjes kontrolluese, konstaton se nuk janë mënjануар parregullsitë e konstatuara nga paragrafi (1) i këtij neni, miraton kërkesë për ngritjen e procedurës kundërvajtëse para komisionit për kundërvajtje.

(9) Inspektorati Shtetëror i Punës që e ka kryer mbikëqyrjen inspektuese, mban evidencë për edukimin e realizuar në mënyrën e përcaktuar nga ministri kompetent për çështje nga sfera e punës.

(10) Ministria e Punës dhe Politikës Sociale - Inspektorati Shtetëror i Punës për kontrollin e kryera përpilon raporte tremujore dhe i publikon në ueb faqen e Ministrisë së Punës dhe Politikës Sociale dhe Inspektoratit Shtetëror të Punës, në pasqyrë të unifikuar tremujore.

IV. DISPOZITA KUNDËRVAJTËSE

Neni 7

(1) Gjобë në shumë prej 6 000 deri në 7 000 euro në kundërvlerë me denarë, do t'i kumtohet për kundërvajtje punëdhënësit, nëse punëtorit nuk ia paguan rrogën minimale në lartësi të përcaktuar në pajtim me dispozitat e këtij ligji (neni 4).

(2) Gjобë në shumë prej 3 000 deri në 4 000 euro në kundërvlerë me denarë, do t'i kumtohet, personit përgjegjës te punëdhënësi për kundërvajtje nga paragrafi (1) i këtij neni.

V. DISPOZITA KALIMTARE DHE TË FUNDIT

Neni 8

(1) Marrëveshjet kolektive ekzistuese do të harmonizohen me këtë ligj, më së voni në afat prej gjashtë muajsh nga dita e hyrjes në fuqi e këtij ligji.

(2) Dispozitat nga marrëveshjet kolektive, që nuk do të harmonizohen me dispozitat e këtij ligji në afatin nga paragrafi (1) i këtij neni, shfuqizohen.

Neni 9

Lartësia e rrogës minimale për vitin 2012, është 8.050 denarë në shumë neto.

Neni 10

Në sektorët në të cilët në korrik 2011 është paguar rrogë mesatare nën nivel prej 15 600 denarësh në shumë bruto, në tri vjetët e ardhshëm bëhet harmonizim me shumën e rrogës minimale, e cila përcaktohet në pajtim me këtë ligj me shumëzimin e të njëjtës me koeficiente si vijojnë:

- 0,778 për vitin 2012,
- 0,852 për vitin 2013 dhe
- 0,926 për vitin 2014.

Neni 11

Aktet nënligjore të parapara me nenin 6 paragrafët (2) dhe (9) të këtij ligji, do të miratohen në afat prej 30 ditësh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 12

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë", ndërsa do të zbatohet me pagesën e rrogave për janar 2012.

314.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИСПЛАТА НА ПЕНЗИИ И ПЕНЗИСКИ НАДОМЕСТОЦИ ОД КАПИТАЛНО ФИНАНСИРАНО ПЕНЗИСКО ОСИГУРУВАЊЕ

Се прогласува Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од капитално финансирано пензиско осигурување,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 јануари 2012 година.

Бр. 07-388/1
23 јануари 2012 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Горге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН

ЗА ИСПЛАТА НА ПЕНЗИИ И ПЕНЗИСКИ НАДОМЕСТОЦИ ОД КАПИТАЛНО ФИНАНСИРАНО ПЕНЗИСКО ОСИГУРУВАЊЕ

Дел I

Глава 1

Општи одредби

Член 1 Предмет

Со овој закон се уредува начинот на исплата на пензии од задолжително капитално финансирано пензиско осигурување (во натамошниот текст: втор столб) и пензиски надоместоци од доброволно капитално финансирано пензиско осигурување (во натамошниот текст: трет столб).

Член 2 Поими

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. „Член на пензиски фонд“ е лице кое има индивидуална сметка во задолжителен пензиски фонд и нема остварено пензија од задолжително капитално финансирано пензиско осигурување или има доброволна индивидуална и/или професионална сметка во доброволен пензиски фонд и нема остварено пензиски надоместок од доброволно капитално финансирано пензиско осигурување;

2. „Корисник на пензија“ е лице кое остварило пензија од втор столб или пензиски надоместок од трет столб;

3. „Друштво за осигурување“ е друштво за осигурување кое има дозвола од Агенцијата за супервизија на осигурување за вршење на работи на осигурување во класата осигурување на анuitети и исплатува анuitети за корисници на пензија;

4. „Пензиско друштво“ е друштво за управување со задолжителни пензиски фондови и/или друштво за управување со доброволни пензиски фондови и/или друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови;

5. „Полиса“ е договор за исплата на ануитет склучен меѓу друштво за осигурување и корисник на пензија;

6. „Ануитет“ е вид на исплата на пензија или пензиски надоместок кој се исплатува месечно од друштво за осигурување на корисникот на пензија или од него определен корисник;

7. „Доживотен ануитет“ е вид на ануитет со кој друштвото за осигурување му гарантира на корисникот на пензија доживотна, месечна исплата на пензија или пензиски надоместок, без разлика на неговата реална долговечност;

8. „Привремен ануитет“ е вид на ануитет со кој друштвото за осигурување му гарантира на корисникот на пензија исплата на пензија или пензиски надоместок за однапред дефиниран број на периоди;

9. „Поединечен ануитет“ е вид на ануитет кој друштвото за осигурување го исплатува само на еден корисник на пензија;

10. „Заеднички ануитет“ е вид на ануитет кој друштвото за осигурување го исплатува на корисникот на пензија, а по неговата смрт на од него определен корисник;

11. „Непосреден ануитет“ е вид на ануитет кој друштвото за осигурување започнува да го исплатува не подоцна од месецот кој следи по месецот во кој премијата е пренесена од страна на пензиското друштво во друштвото за осигурување;

12. „Одложен ануитет“ е вид на ануитет кој друштвото за осигурување започнува да го исплатува во месецот кој следи по месецот во кој завршува периодот на одложување. Периодот на одложување се мери во месеци и започнува во месецот во кој премијата е пренесена од страна на пензиското друштво во друштвото за осигурување;

13. „Ануитет со гарантиран период“ е вид на ануитет кој има однапред дефиниран период на месеци во кои задолжително ќе се исплатува без разлика дали корисникот на пензија е жив. Ако корисникот на пензија почине, друштвото за осигурување го исплатува ануитетот на определениот корисник до крајот на гарантираниот период. Висината на ануитетот кој го прима определениот корисник е еднаква на висината на ануитетот кој го примал корисникот на пензија. Друштвото за осигурување започнува да го исплатува ануитетот не подоцна од месецот кој следи по месецот во кој премијата е пренесена од страна на пензиското друштво во друштвото за осигурување;

14. „Ануитет без гарантиран период“ е вид на ануитет кој нема однапред дефиниран период на месеци во кои се исплатува задолжително и се исплатува додека корисникот на пензија е жив. Друштвото за осигурување започнува да го исплатува ануитетот не подоцна од месецот кој следи по месецот во кој премијата е пренесена од страна на пензиското друштво во друштвото за осигурување;

15. „Фиксен ануитет“ е вид на ануитет кој се исплатува месечно во фиксен износ изразен во денари или во евра со денарска противвредност;

16. „Фиксен ануитет усогласен со трошоци за живот“ е вид на ануитет усогласен со движењето на трошоците за живот и се исплатува месечно во денари или во евра со денарска противвредност;

17. „Фиксен ануитет со учество во добивката“ е вид на ануитет кој друштвото за осигурување го исплатува месечно и кој вклучува минимално гарантирано плаќање и процент од остварената добика на друштвото на осигурување;

18. „Варијабилниот ануитет“ е вид на ануитет кој друштвото за осигурување го исплатува месечно со променлива висина на ануитетот во зависност од пазарната вредност на средствата на инвестицискиот фонд. Ануитетот се изразува во единици или удели на инвестициски фонд, а висината на пензијата се определува како резултат од бројот на единици (удели) и пазарната вредност на единицата (уделот);

19. „Програмирани повлекувања“ е вид на исплата на пензија или пензиски надоместок кои месечно ги исплатува пензиското друштво до крајот на животот, или додека има средства на сметката на членот на пензискиот фонд. Висината на програмираните повлекувања прв пат се пресметува во моментот на остварувањето на пензијата или пензискиот надоместок и повторно се пресметува на секои 12 месеци од пензиското друштво. Исплатата на програмираните повлекувања се прекинува со искористувањето на средствата на индивидуалната, доброволната индивидуална или професионалната сметка на корисникот на пензија. Доколку корисникот на пензија почине, преостаните средства се наследуваат согласно со закон;

20. „Привремени програмирани повлекувања во комбинација со одложен доживотен ануитет“ е вид на исплата на пензија или пензиски надоместок кој започнува со исплата на програмирани повлекувања во тек на однапред определен број години и продолжува со одложен доживотен ануитет. Периодот на одложување на исплата на средствата за ануитет е еднаков на периодот на исплата на привремените програмирани повлекувања и се изразува како цел број на години или број делив со 12 месеци. Изборот на привремени програмирани повлекувања и одложен ануитет се прави во исто време;

21. „Еднократна исплата“ е еднократно повлекување на сите средства од доброволна индивидуална или професионална сметка на член на пензиски фонд и

22. „Повеќекратна исплата“ е повлекување на средствата од доброволна индивидуална или професионална сметка на член на пензиски фонд на неколку еднакви или различни рати во еднакви или различни периоди, се додека средствата на сметката не се потрошат. Со последната рата се исплатуваат сите средства од сметката. При определувањето на износите, бројот и периодите на исплатите не се користат таблици на смртност.

Дел II

Пензии од задолжително капитално финансирано пензиско осигурување

Глава 2

Исплати на пензии од втор столб

Член 3

Видови на исплати на пензии од втор столб

(1) Друштвата за осигурување и пензиските друштва пензијата од втор столб ја исплатуваат само со користење на еден од следниве видови исплати, по избор на членот на пензиски фонд:

- а) доживотен непосреден ануитет;
- б) програмирани повлекувања и
- в) привремени програмирани повлекувања во комбинација со доживотен одложен ануитет.

(2) Ануитетот од ставот (1) точки а) и в) на овој член може да биде фиксен усогласен со трошоците за живот или со учество во добивката. Во зависност од периодот на исплата ануитетот може да биде гарантиран или негарантиран.

Член 4

Промена на видот на исплата на пензијата

(1) Полисата за ануитет е нераскинлив договор. Друштво за осигурување не смее да ја раскине полисата за ануитет, ниту во случај на согласност од корисникот на пензија.

(2) Корисникот на пензија може да ги замени доживотните програмирани повлекувања обезбедени од едно пензиско друштво со користење на преостанатите расположливи средства од индивидуалната сметка за купување доживотни програмирани повлекувања од друго пензиско друштво, купување доживотен ануитет од друштво за осигурување или со купување на привремени програмирани повлекувања комбинирани со доживотен одложен ануитет.

(3) Доколку корисникот на пензија одбрал привремени програмирани повлекувања во комбинација со доживотен одложен ануитет може во секој момент да ги замени привремените програмирани повлекувања обезбедени од едно пензиско друштво со користење на преостанатите расположливи средства од индивидуалната сметка за купување на привремени програмирани повлекувања од друго пензиско друштво за преостанатиот период. Полисата за одложениот ануитет не може да се раскине.

(4) Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување (во натамошниот текст: МАПАС) го пропишува начинот на промена на програмирани повлекувања и промената во друг вид на исплата на пензијата.

Глава 3

Правила за ануитети

Член 5

Гарантиран ануитет

(1) Доколку ануитетот е гарантиран, корисникот на пензија во полисата за ануитет определува корисник кој во случај на негова смрт ќе го користи ануитетот до крајот на гарантираниот период.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, корисникот на пензија во полисата за ануитет може да определи повеќе корисници и редослед на користење во случај на смрт, кои ќе го користат ануитетот до крајот на гарантираниот период.

(3) Гарантираниот период за ануитет е со времетраење од најмногу 240 месеци.

Член 6

Фиксен ануитет усогласен со трошоците за живот

(1) Друштвото за осигурување е должно да врши периодично усогласување на висината на пензијата преку фиксен ануитет усогласен со трошоците за живот на еден од следниве два начина:

а) според порастот на индексот на трошоците за живот во претходното полугодие во однос на полугодие кое му претходи во Република Македонија, на 1 јануари и 1 јули секоја година или

б) фиксно номинално усогласување, најмалку на 1 јануари и на 1 јули секоја година. Процентот на усогласување се определува на датумот на купување на полисата за ануитет и е непроменлив во текот на траењето на полисата. На крајот на секоја година, Агенцијата за супервизија на осигурување (во натамошниот текст: АСО) по претходна согласност на МАПАС, го определува минималниот процент на номинално усогласување за фиксните ануитети кои ќе се продаваат во текот на наредната календарска година. Минималниот процент на номинално усогласување се применува за сите

полиси за овој вид на ануитети кои ќе се продаваат во текот на наредната година, на годишно ниво не може да биде помал од 1% ниту поголем од 3%. Друштвата за осигурување можат да понудат повисок процент на номинално усогласување, но не можат да понудат процент кој е понизок од минималниот процент определен од АСО за секоја календарска година.

(2) АСО по претходна согласност на МАПАС го пропишува начинот на усогласувањето со трошоците за живот за пензиите од втор столб кои се исплатуваат преку ануитети на крајот на секоја година. Минималниот процент на номинално усогласување за полисите со фиксно номинално усогласување кои ќе се продаваат во наредната календарска година, се објавуваат на веб-страницата на АСО.

Член 7

Субјекти преку кои може да се продаваат ануитети

(1) Полисите за ануитети за втор столб ги продаваат друштвата за осигурување. Друштвата за осигурување полисите за ануитети ги продаваат преку застапник во осигурувањето, друштво за застапување во осигурување и осигурително брокерско друштво кое е основано и работи согласно со Законот за супервизија на осигурување.

(2) Друштвото за осигурување, застапник во осигурувањето, друштво за застапување во осигурување и осигурително брокерско друштво при продажба на ануитети не смее да нуди попусти, поврати на парични средства или други поволности на член на пензиски фонд.

Член 8

Провизија за продажба на ануитети

(1) Субјектите од членот 7 од овој закон за продажба на ануитети ги наплатува своите услуги во вид на плата или провизија и не смее да ги наплатуваат од корисникот на пензија или член на пензиски фонд.

(2) Највисокиот износ на провизија за продажба на ануитет за втор столб кој може да се наплати од друштво за осигурување изнесува 2,5% од премијата.

Член 9

Определување износ на ануитети

(1) Друштвото за осигурување го определува износот на ануитетите, одлучува за таблиците на смртност, за претпоставките за каматна стапка, за трошоците за управување и други претпоставки кои се користат при определување на висината на понудената пензија.

(2) При определувањето на износот на одложен ануитет во комбинација со привремени програмирани повлекувања, друштвото за осигурување е должно да го определи износот на начин што дел од акумулираните средства на индивидуалната сметка на членот на пензискиот фонд ќе биде пренесен во друштвото за осигурување, а другиот дел останува во пензискиот фонд за да се финансира исплатата на привремените програмирани повлекувања. При определување на делот кој ќе се користи за одложен ануитет друштвото за осигурување го зема предвид релативниот сооднос меѓу пензијата преку привремените програмирани повлекувања и пензијата преку одложениот ануитет, како и времетраењето на периодот на одложување, дефиниран од корисникот на пензија. Во понудата на износот за ануитет, покрај висината на пензијата преку привремените програмирани повлекувања и висината на пензијата преку одложен ануитет, друштвото за осигурување го наведува износот на акумулираните средства на индивидуалната сметка на членот кој останува во пензи-

скиот фонд и износот кој се пренесува во друштвото за осигурување. Апсолутните износи на така определена пензија преку привремените програмирани повлекувања и пензија преку одложен ануитет треба да одговараат на релативниот сооднос на пензијата преку привремените програмирани повлекувања и пензијата преку одложен ануитет.

Член 10

Надоместоци при исплата на ануитети

Друштвото за осигурување не смее да наплатува надоместоци при исплатата на ануитети од втор столб, освен трансакциски трошоци.

Член 11

Определување на висината на пензија преку фиксен ануитет со учество во добивката

(1) Друштвото за осигурување е должно при пресметка на висината на пензија преку фиксен ануитет со учество во добивката да користи симулации и проекции со дозволени параметри и претпоставки.

(2) АСО по претходна согласност на МАПАС ги пропишува дозволени параметри во врска со проценот на учеството во добивката и приносот кои друштвата за осигурување и нивните посредници можат да ги користат во материјалите за маркетинг, симулациите и проекциите за висината на пензијата која во иднина ќе се исплатува преку фиксен ануитет со учество во добивката.

(3) АСО по претходна согласност на МАПАС ги пропишува претпоставките кои треба да се користат и да се наведат од страна на друштвата за осигурување, особено претпоставките во врска со приносот на инвестираните средства користени во неколку „сценарија“ и тоа: „базично“, „оптимистичко“ и „песимистичко“. Приносот за „базичното сценарио“ се определува врз основа на перформансите на портфолио од средства со сличен состав на портфолиото кое се нуди согласно со полисата за фиксен ануитет со учество во добивката остварени најмалку во текот на десет последни години. Во симулациите и проекциите покрај просечниот принос треба да се наведе и варијабилноста на приносот и последиците од таквата варијабилност на висината на пензијата со тоа што во „оптимистичкото“ сценарио ќе се користи претпоставка за принос повисок од приносот користен во „базичното“ сценарио, а во „песимистичкото“ сценарио ќе се користи претпоставка за принос понизок од приносот користен во „базичното“ сценарио.

(4) Друштвото за осигурување е должно при пресметка на фиксен ануитет со учество во добивката во пензиските симулации и проекции да вклучи трошоци за работењето на друштвото за осигурување и да ги наведе во полисата. Висината на пензија која му се нуди на корисникот на пензија се прикажува во нето износ претходно намален за трошоците.

Член 12

Промена на износот на пензискиот ануитет поради промена на износот на средствата на индивидуалната сметка

(1) Доколку износот на средствата од индивидуалната сметка кои се пренесуваат од пензиското друштво во друштвото за осигурување избрано од членот се разликува од износот на пензискиот ануитет за кој друштвата за осигурување претходно доставиле понуди, друштвото за осигурување избрано од членот е должно пропорционално да го усогласи износот на ануитетот кој ќе се исплатува од наведената понуда. Доколку из-

носот кој се пренесува е поголем од износот наведен во понудата, ануитетот пропорционално се зголемува, а доколку пренесениот износ е помал од износот наведен во понудата, ануитетот пропорционално се намалува.

(2) Друштвото за осигурување води евиденција за податоците користени за пропорционалното усогласување, на начин пропишан од АСО.

Член 13

Посебни права за корисниците на пензија од втор столб во случај на стечај или ликвидација на друштво за осигурување

(1) Одредбите од Законот за супервизија на осигурувањето кои се однесуваат на стечај и ликвидација на друштво за осигурување соодветно се применуваат и во случај на стечај или ликвидација на друштво за осигурување кое обезбедува пензија од втор столб.

(2) Побарувањата на корисниците на пензија од втор столб и од нив определени лица имаат право на првенство на намиравање во однос на останатите доверители на друштвото за осигурување.

Глава 4

Правила во врска со програмираните повлекувања

Член 14

Видови на програмирани повлекувања

(1) Пензиското друштво може да ги нуди следниве видови на програмирани повлекувања:

а) доживотни програмирани повлекувања кои можат да бидат самостоен производ и

б) привремени програмирани повлекувања кои можат да бидат само во комбинација со доживотен одложен ануитет од друштво за осигурување.

(2) Пензиското друштво го исплатува вкупниот износ кој преостанува на индивидуалната сметка по смртта на корисник на пензија со програмирани повлекувања, како наследство, согласно со закон.

(3) Доколку на крајот на привремениот период за исплата на програмираното повлекување, на индивидуалната сметка на корисникот на пензија сè уште има средства, тие се исплатуваат на корисникот на пензија како последна исплата од привремените програмирани повлекувања. Доколку средствата на индивидуалната сметка на корисникот на пензија се потрошат пред истекот на периодот на повлекување, прекинува исплатата на привремени програмирани повлекувања.

Член 15

Друштва за исплата на програмирани повлекувања

(1) Пензиски друштва основани согласно со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување можат да нудат програмирани повлекувања.

(2) Пензиското друштво е должно да определи лице за пресметка и исплата на пензии преку програмирани повлекувања. Пресметка на пензиите преку програмирани повлекувања може да врши лице кое има дозвола како овластен актуар.

(3) На лицето од ставот (2) на овој член одобрение дава МАПАС.

Член 16

Пресметка и повторна пресметка на пензии преку програмирани повлекувања

(1) Висината на исплатата на доживотните програмирани повлекувања прв пат се пресметува на денот на остварување на правото на пензија од втор столб, а потоа повторно се пресметува на секои 12 месеци од пензиското друштво.

(2) При првата пресметка на програмираните повлекувања пензиското друштво е должно да ги користи следниве параметри: вкупниот износ на средствата на индивидуалната сметка, ануитетен фактор за поединечна пензија, возраст на корисникот на пензија и пазарната стапка на принос.

(3) При повторната пресметка на програмираните повлекувања пензиското друштво е должно да ги користи следниве параметри: новиот износ на средствата на индивидуалната сметка, новиот ануитетен фактор за поединечна пензија, новата возраст на корисникот на пензија и новите услови за пазарна стапка на принос.

(4) Пензиското друштво е должно да користи формула за пресметка на месечната пензија преку доживотно програмирани повлекувања за месецот t , која се исплатува во текот на следните 12 месеци и се заснова на делење на вкупниот износ на средства на индивидуалната сметка на корисникот на пензија со фактор кој го претставува потребниот капитал за единица пензија и овој износ се дели со 12, на следниов начин:

$$\text{Пензија}_t = (\text{Вкупен_износ}_t / \text{Единица}_t) / 12$$

каде што:

Вкупен_износ_t = вкупен износ на средства на индивидуалната сметка на корисникот на пензија во месецот t

Единица_t = потребен капитал за единица пензија во месецот t

Пензија_t = месечна пензија која се исплатува од месецот t до месецот $t + 11$

(5) Формулата која ја користи пензиското друштво за пресметка на потребниот капитал за единица пензија, преку доживотно програмирани повлекувања (Единица_t) е еднаква на актуарскиот ануитетен фактор за обичен ануитет:

$$a_x = \sum_{t=1}^{w-x-1} E_x = \sum_{t=1}^{w-x-1} \frac{D_{x+t}}{D_x} = \frac{1}{D_x} * \sum_{t=1}^{w-x-1} D_{x+t}$$

(6) Ануитетниот фактор за обичен ануитет вклучува мерка на веројатност корисникот на пензија навистина да ја доживее секоја идна година до крајот на таблица на смртност и долгорочна реална стапка на принос.

(7) Формулата која ја користи пензиското друштво за пресметка на пензија преку привремени програмирани повлекувања за месецот t , која ќе се исплатува во текот на следните 12 месеци, се заснова на делење на нето износот на средства на индивидуалната сметка на корисникот на пензија по намалувањето на делот од износот на средства за финансирање на доживотниот одложен ануитет, со фактор кој го претставува потребниот капитал за единица пензија и делење на овој износ со 12 на следниов начин:

$$\text{Пензија}_t = (\text{Нето_износ}_t / \text{Единица}_t) / 12$$

каде што:

Нето_износ_t = нето износ на средства на индивидуалната сметка на корисникот на пензија во месецот t по намалување на премијата за финансирање на доживотниот одложен ануитет

Единица_t = потребен капитал за единица пензија во месецот t

Пензија_t = месечна пензија која ќе се исплатува од месецот t до месецот t

(8) Формулата која ја користи пензиското друштво за потребниот капитал за единица пензија, преку привремени програмирани повлекувања (Единица_t) е еднаква на актуарскиот ануитетен фактор за обичен привремен ануитет кој се добива во текот на следните n години, каде што n е преостанатиот период на одложување изразен во број на години:

$$a_{x:n} = \frac{N_{x+1} - N_{x+n+1}}{D_x}$$

каде што:

$$N_x = \sum_{i=1}^{w-x} D_{x+i}$$

(9) Ануитетниот фактор за обичен привремен ануитет вклучува мерка на веројатност корисникот на пензија навистина да ја доживее секоја година од привремениот период и среднорочна реална стапка на принос.

(10) Пензиското друштво за определување на пензијата преку доживотно програмирани повлекувања и преку привремени програмирани повлекувања во текот на следните 12 месеци е должно да ги користи пропишаните стапки од ставот (9) на овој член.

Член 17

Надоместоци кои се наплатуваат за програмирани повлекувања

(1) Пензиските друштва наплатуваат надоместоци од корисниците на пензија со програмирани повлекувања од втор столб согласно со членот 98 став (1) точка б) од Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување.

(2) Пензиските друштва може да наплатуваат трансакциски трошоци за исплата на пензиите преку програмирани повлекувања.

Член 18

Инвестирање на средствата кои се чуваат за програмирани повлекувања

Пензиските друштва ги инвестираат средствата кои ги управуваат за видовите на програмирани повлекувања од втор столб согласно со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување.

Член 19

Гаранции

Доколку средствата на задолжителниот пензиски фонд се намалат како резултат на кривично дело измама, кражба или проневера од Буџетот на Република Македонија се уплатуваат средства во задолжителниот пензиски фонд од кој се исплатува пензија во вид на програмирани повлекувања, во постапка утврдена со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување.

Глава 5

Комбинација на привремени програмирани повлекувања и доживотен одложен ануитет

Член 20

Комбинација на привремени програмирани повлекувања и доживотен одложен ануитет и поделба на средства

(1) Корисникот на пензија може да ги искористи акумулираните средства на индивидуалната сметка за стекнување на два вида на исплата на пензија во ком-

бинација привремени програмирани повлекувања кои ги нуди пензиско друштво и доживотен одложен анuitет кој го нуди друштво за осигурување.

(2) Корисникот на пензија треба да го определи периодот на привремени програмирани повлекувања, кој треба да биде усогласен со периодот на одложување на доживотниот одложен анuitет и да биде цел број на години или број делив со 12 месеци.

(3) Корисникот на пензија треба да го определи почетниот сооднос меѓу пензијата преку привремени програмирани повлекувања и пензијата преку доживотен одложен анuitет, при што овој сооднос не може да биде поголем од 1,5/1 и не може да биде помал од 0,65/1 за секој корисник на пензија кој има право на најнизок износ на пензија.

(4) Висината на пензијата преку привремени програмирани повлекувања и пензијата од прв столб мора да биде еднаков или поголем од најнискиот износ на пензија утврден со закон.

(5) Пензиското друштво е должно да врши проверка дали збирот на пензијата утврдена преку привремени програмирани повлекувања и пензијата од прв столб е еднаков или поголем од најнискиот износ на пензија утврден со закон. Доколку овие услови не се исполнети, пензиското друштво нема да прифати привремени програмирани повлекувања во комбинација со одложен анuitет и членот мора да направи друг избор или да започне нова постапка на котации за пензија од втор столб.

(6) Поделбата на средствата меѓу износот на пензија преку привремени програмирани повлекувања и износот на пензија преку одложен анuitет се определува преку котацијата за анuitети од страна на друштво за осигурување, земајќи ги предвид вкупниот износ на средства на индивидуалната сметка, времетраењето на периодот на одложување и релативните нивоа на двете пензии. Друштвата за осигурување кои вршат котација за привремени програмирани повлекувања во комбинација со одложен анuitет даваат одделни понуди за секое пензиско друштво од кое може да се обезбедат привремени програмирани повлекувања.

Глава 6

Заеднички одредби за анuitети и програмирани повлекувања

Член 21

Поединечни пензии

(1) Пензија од втор столб преку доживотни програмирани повлекувања, преку доживотни анuitети и преку комбинација на привремени програмирани повлекувања и доживотни одложени анuitети може да се определува само за едно лице кое е корисник на пензија.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член кога корисникот на пензија ќе избере гарантиран анuitет, определува повеќе корисници и редослед на користење во случај на смрт, кои го користат анuitетот до крајот на гарантираниот период.

Член 22

Таблицы на смртност и каматни стапки за пензии од втор столб

(1) Минималните стандарди и правилата за определување на таблицы на смртност ги определуваат АСО и МАПАС под исти услови за друштвата за осигурување и пензиските друштва, имајќи ги предвид:

а) специфичноста на популацијата составена од пензионери кои земаат пензија преку анuitет и нивните корисници и

б) подобрувањето на долговечноста.

(2) АСО ги пропишува правилата и минималните стандарди за пресметка на технички резерви, а друштвото за осигурување е должно за пресметка на резервите за анuitетите да користи таблицы на смртност согласно со минималните стандарди пропишани од АСО.

(3) МАПАС ги пропишува правилата и минималните стандарди за таблицы на смртност, а пензиското друштво е должно за пресметување на анuitетниот фактор за пензии од втор столб преку доживотни и привремени програмирани повлекувања, да користи таблицы на смртност согласно со минималните стандарди пропишани од МАПАС.

(4) Друштвата за осигурување и пензиските друштва водат евиденција и статистички податоци за фактичката смртност на корисниците на пензија и се должни статистичките податоци да ги доставуваат до АСО и МАПАС во период и форма пропишани од АСО и МАПАС.

(5) Минималните стандарди и правилата за определување на каматните стапки ги определуваат АСО и МАПАС под исти услови за друштвата за осигурување и пензиските друштва, имајќи ги предвид:

а) каматната стапка која се користи за пресметка на резервите, односно анuitетниот фактор која не може да биде поголема од преовладувачката пазарна реална стапка на принос на долгорочните должнички хартии од вредност и

б) долгорочните и среднорочните реални стапки на принос се засноваат на преовладувачките номинални пазарни стапки на принос за долгорочните и среднорочните должнички инструменти намалени за процената на стапката на трошоците за живот за истите периоди и на процена на идните преовладувачки пазарни стапки за долгорочните и среднорочните безризични должнички хартии од вредност, застапени во портфолијата на пензиските фондови и осигурителните друштва.

(6) АСО ги пропишува правилата и минималните стандарди за определување на каматни стапки, а друштвото за осигурување е должно за пресметка на резервите за анuitетите да користи каматни стапки согласно со правилата и минималните стандарди пропишани од АСО.

(7) МАПАС ги пропишува правилата и минималните стандарди за определување на каматни стапки, а пензиското друштво е должно за пресметка на анuitетниот фактор за пензии од втор столб преку доживотни и привремени програмирани повлекувања да користи каматни стапки согласно со правилата и минималните стандарди пропишани од МАПАС.

Глава 7

Центар за електронски систем за котација

Член 23

Формирање на Центар за електронски систем за котација

(1) Друштвата за осигурување и пензиските друштва кои исплатуваат пензии од втор и трет столб со договор основаат Центар за електронски систем за котација (во натамошниот текст: Центарот за котација).

(2) Секое идно друштво за осигурување и пензиско друштво кое ќе исплатува пензии од втор и трет столб станува основач на Центарот за котација.

(3) Центарот за котација од ставот (1) на овој член се основа како непрофитен субјект и стекнува својство на правно лице со уписот во Централниот регистар на Република Македонија.

(4) Со Центарот за котација управува управител. Управителот го избираат друштвата основачи од ставот (1) на овој член.

(5) Центарот за котација донесува Статут на кој согласност дава МАПАС.

(6) МАПАС врши контрола на работењето на Центарот за котација.

(7) Начинот на вршење на контролата од ставот (6) на овој член го пропишува МАПАС.

Член 24

Работи на Центарот за котација

Центарот за котација ги врши следниве работи:

а) воспоставува и одржува софтвер за електронско поврзување на сите друштва за осигурување и пензиски друштва кои се основачи на Центарот за котација;

б) прима и евидентира барања за котација доставени по електронски пат од пензиските друштва;

в) прима и евидентира понуди за анuitети и програмирани повлекувања доставени од друштва за осигурување и пензиски друштва;

г) доставува збирни табели со сите добиени понуди за членот кој има доставено барање за котација;

д) врши работи кои се од заеднички интерес на друштвата за осигурување и пензиските друштва;

ѓ) донесува кодекс на однесување на друштвата за осигурување и пензиските друштва во процесот на котација;

е) соработува со МАПАС и АСО за прашања од областа на остварувањето на пензии од втор столб и пензиски надоместоци од трет столб и

ж) врши и други работи согласно со овој закон.

Член 25

Финансирање на Центарот за котација

(1) Средствата за вршење на работите на Центарот за котација ги обезбедуваат друштвата основачи од членот 23 став (1) од овој закон врз пропорционална основа.

(2) Центарот за котација не смее да наплатува надоместоци од членовите на пензиските фондови или корисниците на пензија или пензиски надоместок од втор и трет столб.

(3) Центарот за котација изготвува годишен план за работа и годишен финансиски план и ги доставува до МАПАС најдоцна до 31 декември во тековната година за наредната година.

Член 26

Деловни книги и извештаи на Центарот за котација

(1) Центарот за котација води трговски книги и изготвува годишни извештаи, и сметководствени документи, согласно со Законот за сметководство за непрофитни организации.

(2) Центарот за котација изготвува годишна сметка и годишен извештај за деловната година и ги доставува до 31 март во тековната година за изминатата година.

Член 27

Договор за основање на Центарот за котација

Со договорот за основање на Центарот за котација се утврдуваат:

а) работите кои ги врши;

б) начинот на финансирањето;

в) организацијата;

г) управувањето и одлучувањето;

д) општите акти на Центарот за котација;

ѓ) начинот на прием на нови друштва соосновачи;

е) истапувањето и исклучувањето на друштвата основачи и

ж) други прашања во врска со работата на Центарот за котација.

Глава 8

Начин и постапка на остварување право на старосна пензија од втор столб

Член 28

Започнување на постапка за остварување право на старосна пензија

(1) Постапката за остварување право на пензија од вториот столб започнува со поднесување на барање на членот на пензискиот фонд за остварување право на старосна пензија до Фондот на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија (во натамошниот текст: Фондот на ПИОМ).

(2) По спроведената постапка Фондот на ПИОМ доставува копија од донесеното решение со кое се признава или не се признава право на старосна пензија до пензиското друштво кое управува со пензискиот фонд каде што членува подносителот на барањето.

(3) Доколку по второстепена постапка по решение или судска постапка, се донесе друго решение за право на старосна пензија Фондот на ПИОМ повторно е должен да достави копија од одлуката до пензиското друштво од ставот (2) на овој член.

Член 29

Задолжително учество на членови на пензиски фонд

(1) Центарот за котација е задолжителен за секој член на пензиски фонд при првиот избор на еден од видовите на исплата на пензија и при промена на видот на исплата на пензија.

(2) Член на пензиски фонд кој има индивидуална сметка во пензиски фонд поднесува барање до пензиското друштво кое во негово име започнува со котација во Центарот за котација. Во барањето членот на пензискиот фонд определува кои видови на исплати на пензија сака да бидат вклучени во котацијата.

(3) Во рок од пет дена од приемот на барањето од ставот (2) на овој член, пензиското друштво е должно да поднесе барање за котација во Центарот за котација со идентификациски број на котацијата и следниве податоци: износот на средства на индивидуалната сметка, полот и датумот на раѓање на членот на пензискиот фонд и видовите на исплата на пензија.

(4) Членот на пензиски фонд кој се определил за комбинација на привремени програмирани повлекувања и доживотен одложен анuitет го дефинира и периодот на одложување и соодносот меѓу овие два вида на пензии. Членот на пензиски фонд може да побара неколку различни вида на анuitети да бидат котирали од страна на друштвата за осигурување.

Член 30

Котации за пензии од страна на друштвата за осигурување и пензиските друштва

(1) Друштвата за осигурување и пензиските друштва се должни во рок од пет дена од внесувањето на барањето за котација во Центарот за котација да ги презентираат своите понуди.

(2) Понудите за доживотни анuitети и за привремени програмирани повлекувања во комбинација со доживотен одложен анuitет ги презентираат друштвата за осигурување, а понудите за привремени програмирани повлекувања ги презентираат пензиските друштва. Друштвата за осигурување кои даваат понуди за привремени програмирани повлекувања во комбинација со доживотен одложен анuitет даваат одделни понуди за секое пензиско друштво.

(3) Сите понуди направени од друштвата за осигурување и пензиските друштва ја прикажуваат почетната пензија на секој понуден вид на исплата на пензија и проектираната пензија која ќе се исплатува по десет и по 20 години. За програмираните повлекувања се обезбедуваат и проекции на износите на индивидуалната сметка на крајот на периодот од десет и 20 години. Почетната пензија и проектираните пензии и износи на индивидуалната сметка за програмираните повлекувања по десет и 20 години се изразуваат во денари со константна куповна моќ, усогласени до сегашната куповна моќ на денарот.

(4) Проектираните пензии и износи на индивидуалната сметка на крајот на периодот од десет и 20 години се пресметуваат со следниве претпоставки: формулата за програмирани повлекувања соодветно се применува на секои 12 месеци, фондот заработува реална стапка на принос која се користи во пресметката на првата пензија, тековните надоместоци кои ги наплатува секое пензиско друштво ќе се наплатуваат и во иднина и корисникот на пензија ќе го доживее крајот на секоја проектирана година.

(5) МАПАС го пропишува начинот на вршење на проекции на пензиите и износите на индивидуалната сметка на крајот на периодот од десет и 20 години за програмирани повлекувања.

(6) АСО го пропишува начинот на вршење на проекции на пензиите преку ануитети за периодот по десет и 20 години, според правила и претпоставки кои се соодветни со пристапот за проектирање на пензиите преку програмирани повлекувања и износите на сметките.

(7) По завршување на периодот за котација, Центарот за котација доставува до пензиското друштво збирна табела со сите добиени понуди за членот на пензискиот фонд.

(8) МАПАС поблиску ги уредува начинот на кој понудите се презентираат на членот на пензискиот фонд и начинот на кој проектираните идни пензии се изразени во сегашна куповна моќ на денарот во времето на котација на пензијата.

Член 31

Доброволни котации од страна на друштвата за осигурување

(1) Друштвото за осигурување доколку сака да презентира понуда, по барање на член на пензиски фонд, може да презентира понуда за еден или повеќе видови на исплати на пензија за кои членот поднел барање. Понудите имаат важност 30 дена од денот на презентирањето на понудата. По истекот на периодот од 30 дена, друштвото за осигурување може да одбие склучување на полиса за ануитет со членот.

(2) Друштвото за осигурување е должно да презентира понуда преку Центарот за котација заради склучување полиса за ануитет.

Член 32

Договарање меѓу член на пензиски фонд и друштва осигурување и пензиски друштва за видот на исплата на пензијата

(1) Пензиското друштво, по добивање на збирната табела од Центарот за котација, го известува членот на пензискиот фонд дека се добиени понуди од друштво за осигурување и/или пензиско друштво. По барање на членот пензиското друштво е должно да достави збирна табела со сите добиени понуди заверена и потпишана од страна на друштвото. Збирната табела го содржи идентификациски бројот на котација од барањето од членот 29 став (3) од овој закон.

(2) Членот на пензискиот фонд може во периодот од 30 дена на важност на понудите, да одбере понуда наведена во збираната табела од ставот (1) на овој член.

(3) Доколку членот на пензискиот фонд одбрал да прима пензија од втор столб преку програмирано повлекување склучува договор со пензиско друштво чија понуда ја прифатил.

(4) Доколку членот на пензискиот фонд одбрал да прима пензија од втор столб преку ануитет потпишува полиса за ануитет со друштво за осигурување чија понуда ја прифатил.

(5) Доколку членот на пензискиот фонд одбрал да прима пензија од втор столб како комбинација од програмирани повлекувања и доживотен одложен ануитет склучува договор со пензиско друштво и потпишува полиса за ануитет со друштво за осигурување чии понуди ги прифатил.

(6) Друштво за осигурување и пензиско друштво не смее да одбие да склучи договор или полиса за ануитет со член кој ја одбрал неговата понуда.

(7) Членот на пензискиот фонд доставува копии од договорот со пензиско друштво и/или полисата за ануитет до пензиското друштво кое управува со пензискиот фонд каде што тој е член.

Член 33

Право на повторување на процесот на котација на член на пензиски фонд

(1) Членот на пензиски фонд не е должен да избере понуда добиена преку Центарот за котација или понуда добиена во текот на преговорите со друштво за осигурување.

(2) Доколку членот на пензискиот фонд не направи избор кај пензиско друштво кое управува со тој фонд, ќе се смета дека не избрал вид на исплата на пензија од втор столб во кој случај се применува членот 35 од овој закон.

(3) Членот на пензиски фонд може да бара котација преку Центарот за котација во неограничен број пати.

Член 34

Остварување право на пензија само од втор столб

(1) Членот на пензиски фонд кој не остварил право на старосна пензија во Фондот на ПИОМ, поради неисполнување на законските услови, барањето за остварување право на пензија само од втор столб го поднесува до пензиското друштво кое управува со пензискиот фонд каде што тој е член.

(2) Барањето за остварување право на пензија само од вториот столб се поднесува по пополнување на 65 години живот. Кон барањето членот доставува и потврда издадена од Фондот на ПИОМ дека нема остварено право на пензија поради не исполнување на условите по однос на должината на пензискиот стаж и изјава заверена на нотар дека се откажува од правото на пензија од прв столб и правото на најнизок износ на пензија. Членот на пензиски фонд може да избере меѓу:

а) еднакратна исплата на средствата од втор столб од неговата индивидуална сметка или

б) остварување на пензија само од средствата од втор столб, доколку пензијата е поголема или еднаква на 40% од најнискиот износ на пензија на денот на остварувањето право на пензија од втор столб.

Член 35

Одложување на остварувањето пензија од втор столб

(1) Корисник на пензија од прв столб може да одложи остварување пензија од втор столб најмногу до три години од денот на стекнувањето на правото на старосна пензија од прв столб. По истекот на овој период, треба да избере еден од пропишаните видови на исплата на пензија од втор столб.

(2) Доколку по истекот на три години корисникот на пензија од прв столб не избере еден од пропишаните видови на исплата на пензија, станува корисник на пензија од втор столб преку доживотни програмирани повлекувања од пензискиот фонд каде што тој има индивидуална сметка и пензиското друштво започнува со исплата на пензијата.

(3) Доколку корисникот на пензија од втор столб не го извести пензиско друштво од ставот (2) на овој член за трансакциската сметка за пренос на средствата за пензија, пензиското друштво програмираните повлекувања ги исплаќа на трансакциската сметка на која Фондот на ПИОМ врши исплата на пензија од прв столб. Фондот на ПИОМ доставува податоци за адресата и трансакциската сметка на корисникот на пензија од втор столб, по барање на пензиското друштво.

(4) Доколку Фондот на ПИОМ не врши исплата на пензија од прв столб, пензиското друштво не врши исплата на програмираните повлекувања и ги чува средствата на индивидуалната сметка на корисникот на пензија од втор столб.

(5) Корисникот на пензија има право да избере еден од пропишаните видови на исплата на пензија и откако пензиското друштво започнало со исплата согласно со ставот (2) на овој член или ги чува средствата на индивидуалната сметка на корисникот на пензија од втор столб согласно со ставот (4) на овој член.

Глава 9

Пренос на средства и евиденција која ја водат пензиските друштва

Член 36

Пренос на средства од пензиско друштво во друштво за осигурување и/или пензиско друштво

(1) По приемот на полисата за ануитет и/или договорот со пензиско друштво од членот 32 на овој закон пензиското друштво ги пренесува средствата од индивидуалната сметка на членот на пензискиот фонд на трансакциска сметка на друштвото за осигурување и/или на сметката на пензискиот фонд управуван од пензиското друштво избрано од членот. За извршениот пренос, пензиското друштво не смее да наплати надоместоци од членот или од друштвото за осигурување, или пензиското друштво избрано од членот, освен трансакциски провизии.

(2) Пензиското друштво е должно да го изврши преносот на средства во друштвото за осигурување или пензискиот фонд во рок од еден месец од денот на приемот на полисата за ануитет и/или договорот со пензиско друштво.

(3) Доколку средствата се пренесени во првата половина на еден календарски месец, друштвото за осигурување и/или пензиското друштво е должно првата исплата на пензијата да ја изврши во текот на втората половина од тој месец. Доколку средствата се пренесени во втората половина на еден календарски месец, првата исплата на пензијата е во првата половина на наредниот месец.

Член 37

Евиденција која ја водат пензиските друштва

(1) Пензиското друштво кое управувало со пензискиот фонд каде што членот имал индивидуална сметка при остварување на пензија од втор столб, е должно да ја води и чува целокупната евиденција со сите податоци во врска со процес за избор на вид на исплата на пензија од втор столб. Евиденцијата се чува за период од 50 години. Евиденцијата се води за секој член на пензиски фонд и опфаќа: избраниот вид на исплата на пензија од втор столб или нивна комбинација; вкупниот износ на средства на индивидуалната сметка; називот на друштвото/друштвата избрани за исплата на пензија од втор столб; висината на остварената пензија од втор столб; карактеристики на ануитетот како што се гарантираниот период, периодот на одложување, фиксен или варијабилен ануитет, определениот корисник/корисници за гарантиран ануитет; основни карактеристики на привремени програмирани повлекувања во комбинација со доживотен одложен ануитет; износот на пензија која се добива од секој вид на исплата на пензија и нивниот сооднос.

(2) Евиденцијата од ставот (1) на овој член се чува и во случај на еднакратна исплата на средствата од индивидуалната сметка на членот на пензискиот фонд.

Глава 10

Размена на податоци за примена на најнизок износ на пензија

Член 38

Размена на податоци за член на пензиски фонд кој остварил вид на исплата на пензија од втор столб

(1) Пензиските друштва и друштвата за осигурување се должни да го известуваат Фондот на ПИОМ, еднаш месечно, за секој член на пензискиот фонд кој остварил вид на исплата на пензија од втор столб во тој период. Известувањето содржи податоци за видот на избраната исплата на пензија, називот на друштвото или друштвата избрани за исплата на пензија од втор столб, висината на пензијата од втор столб и други карактеристики поврзани со гарантиран период, одложен ануитет или непосреден ануитет, соодност меѓу привремените програмирани повлекувања и одложениот ануитет, фиксен ануитет со учество во добивката.

(2) Врз основа на податоците од ставот (1) на овој член Фондот на ПИОМ води евиденција за потребата од разлика до најнискиот износ на пензија за секој корисник на пензија поединечно.

(3) МАПАС го пропишува начинот на водење на евиденцијата и видот на податоците кои пензиските друштва и друштвата за осигурување ги доставуваат до Фондот на ПИОМ.

Член 39

Податоци кои пензиското друштво ги доставува до друштвото за осигурување и пензиско друштво

(1) Пензиско друштво доставува копија од решението добиено од Фондот на ПИОМ од членот 28 став (2) од овој закон до друштвото за осигурување или пензиското друштво избрано од корисникот на пензија во рок од пет дена од денот на добивање на податоците.

(2) По добивањето на податоците од ставот (1) на овој член друштвото за осигурување или пензиското друштво е должно секој месец да врши проверка дали збирот на пензијата од вториот столб и пензијата утврдена од првиот столб е помал од најнискиот износ на пензија утврден со прописите од пензиското и инвалидското осигурување.

Глава 11**Примена на правото на најнизок износ на пензија****Член 40****Обврски на друштвата за осигурување и пензиските друштва за примена на правото на најнизок износ на пензија**

(1) Друштвата за осигурување и пензиските друштва се должни да проверуваат дали корисникот на пензија од втор столб има право на разлика до најнизок износ на пензија согласно со Законот за пензиското и инвалидското осигурување.

(2) Проверката од ставот (1) на овој член се врши месечно преку споредување на збирот на месечниот износ на пензијата која се исплаќа од вториот столб и месечниот износ на пензијата остварена од првиот столб, со најнискиот износ на пензија. Доколку постои разлика до најнизок износ на пензија друштвата за осигурување и пензиските друштва го известуваат Фондот на ПИОМ за месечната висина на пензијата од втор столб и висината на пензијата остварена од прв столб за секој корисник на пензија. Ова известување се врши во рок од три дена од пресметката на пензијата за втор столб.

(3) При вршењето на пресметките се користат податоците за висината на најниските износи на пензија и податоците за усогласување на пензиите, објавени во "Службен весник на Република Македонија".

(4) МАПАС го пропишува начинот на кој пензиските друштва вршат споредба на месечните износи на програмираните повлекувања и пензијата остварена од прв столб.

(5) АСО го пропишува начинот на кој друштвата за осигурување вршат споредба на месечните износи на пензија со анuitет и пензијата остварена од прв столб.

Член 41**Обврски на Фондот на ПИОМ во врска со разлика до најнизок износ на пензија**

(1) Фондот на ПИОМ по добиените податоци од членот 40 став (2) од овој закон и со користење на сопствената евиденција за исплата на пензии од прв столб, врши проверка на пресметаната разлика до најнизок износ на пензија.

(2) Доколку Фондот на ПИОМ утврди неусогласеност во пресметаната разлика до најнизок износ на пензија од страна на друштвата за осигурување и пензиските друштва, овие друштва ги известува месечно за секој корисник за кој е извршена доплата на разлика до најнизок износ на пензија.

(3) Фондот на ПИОМ е должен да врши исплата на разликата до најнискиот износ на пензија.

Глава 12**Правила при исплата на разлика до најнизок износ на пензија****Член 42****Исплата на разлика до најнизок износ на пензија кога пензијата од втор столб се исплаќа како програмирано повлекување**

(1) Доколку збирот на пензијата преку програмирани повлекувања и пензијата од првиот столб е помал од најнискиот износ на пензија, пензиското друштво е должно да ја зголеми исплатата преку програмирани повлекувања со доплата така што збирот на пензијата преку програмирани повлекувања и пензијата од прв столб да биде еднаков на висината на најнискиот износ на пензија утврдена со Законот за пензиското и инвалидското осигурување. Исплатата на програмирано повлекување со доплата до висината на најнискиот износ на пензија преку програмирани повлекувања и во рок од три дена го известува Фондот на ПИОМ. На корисникот на пензија Фондот на ПИОМ е должен да му исплатува пензија од прв столб и разлика до најнизок износ на пензија.

Член 43**Исплата на разлика до најнизок износ на пензија кога пензијата од втор столб се исплаќа како пензиски анuitет**

(1) Доколку збирот на пензијата преку пензиски анuitети и пензијата од првиот столб е помал од најнискиот износ на пензија, Фондот на ПИОМ е должен покрај пензијата од прв столб да исплати и разлика до најнизок износ на пензија врз основа на податоци добиени од друштвото за осигурување.

(2) МАПАС го пропишува начинот за проверка и доплата на најнизок износ на пензија од страна на пензиските друштва. АСО по претходна согласност од МАПАС го пропишува начинот за проверка на најнизок износ на пензија од страна на друштвата за осигурување.

Член 44**Исклучок од примената на правото на најнизок износ на пензија кога остварувањето на пензија од втор столб е одложено**

Доколку корисник на пензија од прв столб го одложи остварувањето на пензија од втор столб, нема да се исплатува најнизок износ на пензија се додека не започне да се исплатува пензија од втор столб.

Глава 13**Избор на вид на пензија од втор столб од лице кое остварило право на инвалидска или семејна пензија****Член 45****Задржување на средствата од втор столб**

(1) При поднесување на барање за инвалидска или семејна пензија до Фондот на ПИОМ, членот на пензиски фонд кој бара да оствари право на инвалидска пензија или лицето кое бара да оствари семејна пензија од член на пензиски фонд го доставува називот на пензиското друштво кое управува со пензискиот фонд во кој е индивидуалната сметка на членот.

(2) Фондот на ПИОМ до пензиското друштво доставува податоци за износот на пензијата која би се исплатила од прв столб, адресата на членот на пензиски фонд кој бара да оствари право на инвалидска или лицето кое бара да оствари право на семејна пензија, при што за семејна пензија доставува податоци и за датум на раѓање, пол и период на користење на пензијата за секој корисник. Период на користење на семејна пензија може да биде времен доколку пензијата ја користат деца за време на школување или доживотен за другите членови на семејство.

(3) Пензиското друштво ја пресметува семејната пензија преку програмирани повлекувања од средствата на индивидуалната сметка на членот во вториот столб, според следниве правила:

а) доколку има најмалку еден корисник кој семејната пензија ќе ја користи доживотно се пресметува поединечна доживотна пензија преку програмирани повлекувања за најмладиот корисник кој ќе ја користи пензијата доживотно. Доколку вака пресметаната семејна пензија е поголема или еднаква на пензијата определена од Фондот на ПИОМ, тогаш носителот на правото на семејна пензија има право да избере дали:

1) средствата од индивидуалната сметка на членот ќе ги задржи и ќе се откаже од семејната пензија од прв столб по што пензиското друштво започнува со исплата на програмирани повлекувања или

2) средствата од индивидуалната сметка на членот ќе се пренесат во Фондот на ПИОМ по што Фондот на ПИОМ започнува со исплата на семејна пензија и

б) доколку нема корисници кои семејната пензија ќе ја користат доживотно се пресметува поединечна привремена пензија преку програмирани повлекувања за најмладиот корисник кој ќе ја користи пензијата времено. Доколку вака пресметаната семејна пензија е поголема или еднаква на пензијата определена од Фондот на ПИОМ, тогаш носителот на правото на семејна пензија има право да избере дали:

1) средствата од индивидуалната сметка на членот ќе ги задржи и ќе се откаже од семејната пензија од прв столб по што пензиското друштво започнува со исплата на програмирани повлекувања или

2) средствата од индивидуалната сметка на членот ќе се пренесат во Фондот на ПИОМ по што Фондот на ПИОМ започнува со исплата на семејна пензија.

(4) Пензиското друштво ја пресметува инвалидската пензија за членот како поединечна доживотна пензија преку програмирани повлекувања. Доколку вака пресметаната инвалидска пензија е поголема или еднаква на пензијата определена од Фондот на ПИОМ, тогаш членот во вториот столб има право да избере дали:

а) средствата од индивидуалната сметка ќе ги задржи и ќе се откаже од инвалидската пензија од прв столб по што пензиското друштво започнува со исплата на програмирани повлекувања или

б) средствата од индивидуалната сметка на членот ќе се пренесат во Фондот на ПИОМ по што Фондот на ПИОМ започнува со исплата на инвалидска пензија.

(5) Пензиското друштво го известува членот на пензиски фонд кој бара да оствари право на инвалидска пензија или лицето кое бара да оствари семејна пензија од член на пензиски фонд за извршените пресметки од ставовите (3) и (4) на овој член.

(6) Доколку од пресметките од ставовите (3) и (4) на овој член се утврди дека пензијата од втор столб е помала од износот на пензијата од прв столб, средствата на членот на пензискиот фонд се пренесуваат во Фондот на ПИОМ по што Фондот на ПИОМ започнува со исплата на инвалидска, односно семејна пензија.

(7) Доколку од пресметките од ставовите (3) и (4) на овој член се утврди дека пензијата од втор столб е поголема од пензијата од прв столб, членот на пензиски фонд кој бара да оствари право на инвалидска пензија или лицето кое бара да оствари семејна пензија избира една од можностите од ставовите (3) и (4) на овој член.

(8) Членот на пензиски фонд кој бара да оствари право на инвалидска пензија или лицето кое бара да оствари семејна пензија од член на пензиски фонд изборот го врши во пензиското друштво преку изјава, а пензиското друштво доставува копија од изјавата до Фондот на ПИОМ и до МАПАС.

Член 46

Определување и исплата на пензијата од втор столб

(1) Доколку лицето кое бара да оствари семејна пензија се откажало од пензијата од прв столб и извршило избор да користи пензија од втор столб, пензиското друштво ја пресметува пензијата од втор столб според следниве правила доколку:

а) има најмалку еден корисник кој семејната пензија ќе ја користи доживотно, пензиското друштво пресметува поединечна доживотна пензија преку програмирани повлекувања врз основа на податоците за најмладиот доживотен корисник и ја исплатува месечно на носителот на пензија;

б) починат сите доживотни корисници или нема доживотни корисници, пензиското друштво пресметува поединечна привремена пензија преку програмирани повлекувања, врз основа на податоците за најмладиот привремен корисник и пензијата ја исплатува месечно на носителот на пензија и

в) нема доживотни и привремени корисници сите преостанати средства на индивидуалната сметка на членот се наследуваат согласно со закон.

(2) Доколку лицето кое бара да оствари инвалидска пензија се откажало од пензијата од прв столб и извршило избор да користи пензија од втор столб, пензиското друштво ја пресметува инвалидската пензија за членот како поединечна доживотна пензија преку програмирани повлекувања. Доколку корисникот на пензија од втор столб почине, сите преостанати средства на неговата индивидуална сметка се наследуваат согласно со закон.

(3) Пензиското друштво исплатата на пензијата ја врши на трансакциска сметка на корисникот, односно носителот на пензија.

Член 47

Формули за пресметка на инвалидска или семејна пензија од втор столб

Определувањето на програмираните повлекувања од членовите 45 и 46 од овој закон се врши согласно со членот 16 од овој закон.

Глава 14

Исплата на пензии од втор столб

Член 48

Парична единица за исплата на пензиите од втор столб

(1) Сите пензии од втор столб се исплатуваат во денари.

(2) Полисите за ануитети од втор столб може да бидат изразени во евра, но пензиите се исплатуваат во денари, по среден курс на Народната банка на Република Македонија.

(3) Кај фиксните ануитети со учество во добивката, износот на пензијата се изразува во “удели” или “единици”, но се исплатува во денари, зависно од изборот на паричната единица за конверзија на “уделот/единицата” направен од страна на корисникот на пензија на денот на купувањето.

Член 49

Датуми и начин на исплата на пензиите од втор столб

(1) Пензиското друштво е должно програмираните повлекувања да ги исплатува месечно, не подоцна од 25 во месецот за претходниот месец, со пренос на средства на трансакциска сметка на корисникот на пензија.

(2) Друштвото за осигурување е должно ануитетите да ги исплатува месечно, не подоцна од 25 во месецот за претходниот месец, со електронски пренос на средствата на трансакциска сметка на корисникот на пензија, на начин и постапка утврдени од АСО.

Член 50

Оданоочување на пензиите од втор столб

Пензиите од втор столб кои се исплатуваат преку програмирани повлекувања и преку ануитети подлежат на оданоочување со персонален данок на доход согласно со Законот за персонален данок на доход. Пензиското друштво или друштвото за осигурување кое ги исплатува пензиите има обрската да изврши пресметка и уплатата на персоналниот данок на доход во име и за сметка на корисникот на пензија.

Член 51

Забрана за оптоварување на пензиите од втор столб

(1) Пензиите од втор столб, преку ануитети или програмирани повлекувања, не може да се даваат под залог, да се откупуваат ниту да бидат предмет на извршување.

(2) Полисите за ануитети од втор столб не може да се откупуваат.

(3) Средствата од втор столб наменети за пензии преку програмирани повлекувања не може да се даваат под залог, да се откупуваат ниту да бидат предмет на извршување.

Дел III

Пензиски надоместоци од доброволно капитално финансирано пензиско осигурување

Глава 15

Исплата на пензиски надоместок

Член 52

Видови исплати на пензиски надоместок

(1) Друштвата за осигурување и пензиските друштва пензискиот надоместок го исплатуваат со користење на еден од следниве видови на исплати, по избор на членот на пензиски фонд:

- а) ануитети;
- б) програмирани повлекувања;
- в) еднократни исплати;
- г) повеќекратни исплати и
- д) комбинација од точките а), б) в) и г) на овој став.

(2) При избор на ануитет членот на пензискиот фонд треба да избере ануитет кој ќе содржи по една карактеристика од секој вид на ануитет наведен во следниве точки:

- а) поединечни и заеднички ануитети;
- б) доживотни и привремени ануитети;
- в) непосредни и одложени ануитети;
- г) со гарантиран период или без гарантиран период и
- д) фиксни ануитети, варијабилни ануитети или фиксни ануитети со учество во добивката.

(3) Корисникот на пензија, во случај на комбиниран пензиски надоместок, одлучува на колку видови пензиски надоместоци ќе се поделат средствата од неговата индивидуална сметка и го определува делот за секој од видовите.

Член 53

Промена на видот на исплата на пензиски надоместок

(1) Полисата за ануитет е нераскинлив договор и не може да се раскине ниту во случај на согласност и од корисникот на пензија и од друштвото за осигурување.

(2) Корисникот на пензија може во секој момент да го замени програмираното повлекување обезбедено од едно пензиско друштво со користење на преостанатите расположливи средства од доброволната индивидуална и/или професионална сметка за купување програмирани повлекувања од друго пензиско друштво, купување ануитет од друштво за осигурување или со еднократна или повеќекратна исплата од пензиското друштво.

(3) Корисникот на пензија може да ја замени повеќекратната исплата со користење на преостанатите расположливи средства од доброволната индивидуална и/или професионална сметка за купување ануитет од друштво за осигурување, купување на програмирани повлекувања од пензиско друштво, со повеќекратна исплата од друго пензиско друштво или со еднократна исплата.

(4) Средствата кои остануваат на доброволната индивидуална и/или професионална сметка на корисникот на пензија по неговата смрт, се дел од оставинската маса и со тие средства се постапува согласно со Законот за наследување.

(5) МАПАС го пропишува начинот на замена на програмирани повлекувања од едно пензиско друштво со програмирани повлекувања од друго пензиско друштво, со ануитет или со еднократна или повеќекратна исплата од страна на пензиско друштво.

(6) МАПАС го пропишува начинот на замена на повеќекратна исплата од страна на пензиско друштво со програмирани повлекувања од друго пензиско друштво, со ануитет или со еднократна или повеќекратна исплата од страна на друго пензиско друштво.

Глава 16

Правила за ануитети

Член 54

Видови на ануитет

(1) Доколку ануитетот е гарантиран, членот на пензискиот фонд во полисата за ануитет определува корисник кој во случај на негова смрт го користи ануитетот до крајот на гарантираниот период. Гарантираниот период за ануитет е со времетраење од најмногу 240 месеци.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, корисникот на пензија во полисата за ануитет може да определи повеќе корисници и редослед на користење во случај на смрт, кои го користат ануитетот до крајот на гарантираниот период.

(3) Доколку ануитетот е заеднички членот на пензиски фонд во полисата за ануитет определува еден или повеќе корисници кои во случај на негова смрт го користат ануитетот. Секој корисник добива дел од пензискиот надоместок во висина дефинирана од страна на членот на пензискиот фонд во полисата, а збирот на сите делови кои ги добиваат корисниците не може да надмине 100% од висината на пензискиот надоместок.

(4) Доколку ануитетот е гарантиран заеднички, по смртта на членот на пензискиот фонд, определените корисници до крајот на гарантираниот период го примаат пензискиот надоместок во висина од 100% кој се распределува на секој корисник, согласно со висините на деловите на пензиски надоместок дефинирани од страна на членот на пензискиот фонд во полисата. По завршувањето на гарантираниот период, секој корисник го добива делот на пензискиот надоместок дефиниран од страна на членот на пензискиот фонд во полисата.

(5) Доколку ануитетот е гарантиран одложен, гарантираниот период започнува со завршувањето на периодот на одложување.

Член 55

Субјекти преку кои може да се продаваат ануитети

(1) Полисите за ануитети за трет столб ги продаваат друштвата за осигурување. Друштвата за осигурување полисите за ануитети ги продаваат преку застапник во осигурувањето, друштво за застапување во осигурување и осигурително брокерско друштво кое е основано и работи согласно со Закон за супервизија на осигурување.

(2) Друштвото за осигурување, застапник во осигурувањето, друштво за застапување во осигурување и осигурително брокерско друштво при продажба на ануитети не смее да нуди попусти, поврати на парични средства или други поволности на член на пензиски фонд.

Член 56

Определување на висина на ануитетите и наплата на трошоци

Друштвата за осигурување го определуваат износот на ануитетите, одлучуваат за таблиците на смртност, за претпоставките за каматна стапка, за трошоците за управување и други претпоставки кои се користат при определување на висината на понудената пензија.

Член 57

Надоместоци при исплата на ануитети

Друштвото за осигурување не смее да наплатува надоместоци при исплатата на ануитети од трет столб, освен трансакциски трошоци.

Член 58

Определување на висината на пензиски надоместок исплатен преку варијабилан ануитет и фиксен ануитет со учество во добивката

(1) При определување на висината на пензискиот надоместок исплатена преку варијабилан ануитет и фиксен ануитет со учество во добивката, се користат симулации и проекции со дозволени параметри и претпоставки.

(2) АСО по претходна согласност на МАПАС ги пропишува дозволените параметри кои друштвата за осигурување и други овластени лица можат да ги користат во материјалите за маркетинг, симулациите и проекциите за висината на пензијата која во иднина ќе се исплатува преку варијабилан ануитет и фиксен ануитет со учество во добивката.

(3) АСО по претходна согласност на МАПАС ги пропишува претпоставките кои треба да се користат и да се наведат од страна на друштвата за осигурување и други овластени лица, особено претпоставките во врска со приносот на инвестираните средства користени во неколку „сценарија“ и тоа „базично“, „оптимистичко“ и „песимистичко“. Приносот за „базичното сценарио“ се определува врз основа на перформансите на портфолио од средства со сличен состав на портфолиото кое се нуди согласно со полисата за варијабилан ануитет и фиксен ануитет со учество во добивката, остварени најмалку во текот на последните десет години. Во симулациите и проекциите треба да се наведе не само просечниот принос, туку и варијабилноста на приносот и последиците од таквата варијабилност на висината на пензијата.

(4) При пресметка на варијабилниот ануитет и фиксниот ануитет со учество во добивката во пензиските симулации и проекции се вклучуваат надоместоци, провизии и трошоци и се наведуваат во полисата.

Висината на пензискиот надоместок која му се нуди на потенцијалниот корисник на пензија се прикажува во нето износ претходно намален за надоместоци, провизии или трошоци.

Член 59

Постапка во случај на стечај или ликвидација на друштво за осигурување

(1) Одредбите од Законот за супервизија на осигурувањето кои се однесуваат на стечај и ликвидација на друштво за осигурување соодветно се применуваат и во случај на стечај или ликвидација на друштво за осигурување кое обезбедува пензиски надоместок од трет столб.

(2) Побарувањата на корисниците на пензиски надоместок од трет столб и од нив определени лица имаат право на првенство на намиравање во однос на останатите доверители на друштвото за осигурување.

Глава 17

Правила во врска со програмирани повлекувања

Член 60

Видови на програмирани повлекувања

(1) Пензиските друштва ги нудат следниве видови на програмирани повлекувања:

- а) доживотни програмирани повлекувања и
- б) привремени програмирани повлекувања.

(2) Пензиските друштва ги користат формулите од членот 16 од овој закон за почетна пресметка и за годишна пресметка на висината на пензискиот надоместок од програмираното повлекување.

(3) Пензиското друштво исплатува пензиски надоместок преку програмирани повлекувања врз месечна основа, со пренос на средства на трансакциска сметка определена од корисникот на пензиски надоместок.

Член 61

Надоместоци кои се наплатуваат за програмирани повлекувања

(1) Пензиските друштва наплатуваат надоместоци од средствата за програмирани повлекувања од трет столб, согласно со членот 117 став (1) точка б) од Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.

(2) Пензиските друштва можат да наплатуваат трансакциски трошоци за исплата на пензиски надоместоци преку програмирани повлекувања.

Член 62

Инвестирање на средствата кои се чуваат за програмирани повлекувања

Пензиските друштва ги инвестираат средствата кои ги управуваат за видовите на програмирани повлекувања од трет столб согласно со Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.

Глава 18

Заеднички одредби за ануитети и програмирани повлекувања

Член 63

Таблицы на смртност и каматни стапки за пензиски надоместоци

(1) Минималните стандарди и правилата за определување на таблицы на смртност ги определуваат АСО и МАПАС под исти услови за друштвата за осигурување и пензиските друштва имајќи ги предвид:

а) специфичноста на популацијата составена од пензионери кои земаат пензија преку анuitет и нивните корисници и

б) подобрувањето на долговечноста.

(2) АСО ги пропишува правилата и минималните стандарди за пресметка на технички резерви, а друштвото за осигурување е должно за пресметка на резервите за анuitетите да ги користи таблиците на смртност согласно со минималните стандарди пропишани од АСО.

(3) МАПАС ги пропишува правилата и минималните стандарди за таблиците на смртност, а пензиското друштво е должно за пресметување на анuitетниот фактор за пензиски надоместоци од трет столб преку доживотни и привремени програмирани повлекувања да користи таблица на смртност согласно со минималните стандарди пропишани од МАПАС.

(4) Друштвата за осигурување и пензиските друштва водат евиденција и статистички податоци за фактичката смртност на корисниците на пензија и се должни статистичките податоци да ги доставуваат до АСО и МАПАС во период и форма пропишани од АСО и МАПАС.

(5) Минималните стандарди и правилата за определување на каматните стапки ги определуваат АСО и МАПАС под исти услови за друштвата за осигурување и пензиските друштва имајќи ги предвид:

а) каматната стапка која се користи за пресметка на резервите, односно анuitетниот фактор, која не може да биде поголема од преовладувачката пазарна реална стапка на принос на долгорочните должнички хартии од вредност и

б) долгорочните и среднорочните реални стапки на принос се засноваат на преовладувачките номинални пазарни стапки на принос за долгорочните и среднорочните должнички инструменти намалени за процената на стапката на трошоците за живот за истите периоди и на процена на идните преовладувачки пазарни стапки за долгорочните и среднорочните безризични должнички хартии од вредност, застапени во портфолијата на пензиските фондови и осигурителните друштва.

(6) АСО ги пропишува правилата и минималните стандарди за определување на каматни стапки, а друштвото за осигурување е должно за пресметка на резервите за анuitетите да користи каматни стапки согласно со правилата и минималните стандарди пропишани од АСО.

(7) МАПАС ги пропишува правилата и минималните стандарди за определување на каматни стапки, а пензиското друштво е должно за пресметка на анuitетниот фактор за пензиски надоместоци од трет столб преку доживотни и привремени програмирани повлекувања да користи каматни стапки согласно со правилата и минималните стандарди пропишани од МАПАС.

Глава 19

Правила кои се однесуваат на еднократните и повеќекратните исплати

Член 64

Друштва кои обезбедуваат еднократни и повеќекратни исплати

Еднократни и повеќекратни исплати на пензиски надоместок можат да вршат само друштва за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови или друштва за управување со доброволни пензиски фондови.

Член 65

Инвестирање на средствата кои се чуваат за еднократна или повеќекратни исплати

Пензиските друштва ги инвестираат средствата кои ги управуваат заради исплата на еднократна или повеќекратни исплати согласно со Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.

Член 66

Надоместоци кои се наплатуваат од еднократните и повеќекратните исплати

Пензиските друштва наплатуваат надоместоци од средствата за еднократни и повеќекратни исплати согласно со членот 117 став (1) точка б) од Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.

Глава 20

Стекнување право на пензиски надоместок

Член 67

Постапка за стекнување право на пензиски надоместок

(1) Член на пензиски фонд доставува барање за стекнување право на пензиски надоместок до пензиското друштво кое управува со пензискиот фонд каде што тој има доброволна индивидуална или професионална сметка, доколку ги исполни условите за исплата на пензиски надоместок согласно со закон. Доколку членот на пензиски фонд има доброволна индивидуална и професионална сметка може да бара спојување на средствата од двете сметки. Доколку сметките се во две пензиски друштва, барањето се доставува во едно од пензиските друштва.

(2) Барањето од ставот (1) на овој член може да се поднесе најдоцна до навршување на 70 години возраст на членот на пензискиот фонд.

(3) Доколку се исполнети условите за право на пензиски надоместок пензиското друштво издава потврда за висината на средствата на неговата доброволна индивидуална и/или професионална сметка и определува идентификациски број на котација.

(4) Членот на пензиски фонд може да одлучи да побара котација во Центарот за котација за избор на вид на пензиски надоместок, лично или преку пензиско друштво и да побара од пензиското друштво идентификациски број на котација.

(5) Доколку членот одлучи лично да побара котација во Центарот за котација за избор на вид на пензиски надоместок ја користи потврдата од ставот (3) на овој член.

(6) Доколку членот на пензиски фонд одлучи да побара котација преку пензиско друштво, писмено го овластува друштвото за барање на котација во кое ги наведува видовите на пензиски надоместоци и го определува делот од средствата на доброволната индивидуална и/или професионална сметка за секој од видовите.

(7) Во рок од пет дена од денот на приемот на барањето од ставот (6) на овој член, пензиското друштво е должно да поднесе барање за котација во Центарот за котација со идентификациски број на котација и следниве податоци: износот на средства на индивидуалната сметка, полот и датумот на раѓање на членот, видот на пензиски надоместок или нивна комбинација определени од членот на пензискиот фонд.

(8) Доколку членот на пензиски фонд одлучи да не побара котација во Центарот за котација поднесува барање до пензиското друштво за исплата на средствата преку програмирани повлекувања, еднократно или повеќекратно.

Член 68

Доброволна котација за ануитети

(1) Друштвата за осигурување немаат обврска да презентираат понуди за корисник на пензиски надоместок, но доколку котираат во Центарот за котација нивните понуди имаат важност 30 дена од денот на котација.

(2) Друштвата за осигурување може да презентираат понуди на еден или повеќе видови на пензиски надоместок побарани од членот на пензиски фонд, лично на членот или на пензиско друштво овластено од него.

Член 69

Задолжителна котација за програмирани повлекувања

Пензиските друштва се должни да презентираат понуди во Центарот за котација за доживотни и привремени програмирани повлекувања за корисник на пензиски надоместок и нивните понуди имаат важност 30 дена од денот на котација.

Член 70

Котација за ануитети и програмирани повлекувања

Друштвата за осигурување и пензиските друштва во рок од пет дена од денот на барањето треба да ги презентираат своите понуди преку Центарот за котација или на пензиското друштво или лично на членот на пензискиот фонд.

Член 71

Договарања на пензиските надоместоци

(1) По завршување на периодот за котација пензиското друштво од Центарот за котација добива збирна табела со сите добиени понуди за членот на пензискиот фонд.

(2) Пензиското друштво е должно да ја презентира збирната табела на членот на пензискиот фонд и му доставува копија од збирната табела, заверена и потпишана од пензиското друштво.

(3) Доколку членот на пензискиот фонд одбрал да прима пензиски надоместок како програмирани повлекувања или како еднакратна или повеќекратна исплата, склучува договор со пензиско друштво чија понуда ја прифатил.

(4) Доколку членот на пензискиот фонд одбрал да прима пензиски надоместок како ануитет потпишува полиса за ануитет со друштво за осигурување чија понуда ја прифатил.

(5) Доколку членот на пензискиот фонд одбрал да прима пензиски надоместок како комбинација од програмирани повлекувања и ануитет склучува договор со пензиско друштво и потпишува полиса за ануитет со друштво за осигурување чии понуди ги прифатил.

(6) Друштво за осигурување и пензиско друштво не смее да одбие да склучи договор или полиса за ануитет со член кој ја одбрал неговата понуда.

(7) Членот на пензискиот фонд доставува копии од договорот и/или полисата за ануитет до пензиското друштво кое управува со пензискиот фонд каде што тој е член.

(8) Доколку членот на пензискиот фонд одбрал да прима пензиски надоместок како еднакратна или повеќекратна исплата од пензиското друштво склучува договор со пензиско друштво чија понуда ја прифатил. По извршената исплата пензиското друштво издава потврда дека сите средства од доброволната индивидуална и/или професионална сметка се исплатени. Копија од потврдата пензиското друштво доставува до МАПАС.

Член 72

Право на повторување на процесот на котација

Член на пензиски фонд не е должен да избере понуда добиена преку Центарот за котација и може да бара котација преку Центарот за котација во неограничен број.

Член 73

Задолжително стекнување право на пензиски надоместок

(1) Членот на пензиски фонд задолжително остварува право на пензиски надоместок кога ќе наврши 70 години живот.

(2) Пензиското друштво е должно да се обрати до членот на пензиски фонд кој навршил 70 години живот заради остварување на правото од ставот (1) на овој член.

(3) Доколку членот на пензиски фонд избере вид на пензиски надоместок се применува постапката од членот 71 од овој закон.

(4) Доколку членот на пензискиот фонд не изврши избор на вид на пензиски надоместок се смета дека избрал еднакратна исплата од пензиското друштво кое управува со пензискиот фонд каде што членот има доброволна индивидуална и/или професионална сметка и исплатата се врши на негова трансакциска сметка.

(5) Доколку членот на пензискиот фонд не го извести пензиско друштво за трансакциската сметка на која треба еднакратно да се пренесат неговите средства, пензиското друштво ги чува средствата на доброволната индивидуална и/или професионална сметка на членот.

Член 74

Пренос на средствата

(1) По приемот на полисата за ануитет и/или договорот со пензиско друштво од членот 71 од овој закон, пензиското друштво ги пренесува средствата од доброволна индивидуална и/или професионална сметка на членот на пензискиот фонд на трансакциска сметка на друштвото за осигурување и/или на сметката на пензискиот фонд управуван од пензиското друштво избрано од членот. За извршениот пренос, пензиското друштво не смее да наплати надоместоци од членот или од друштвото за осигурување, или пензиското друштво избрано од членот, освен трансакциски провизии.

(2) Пензиското друштво е должно да изврши пренос на средствата во друштвото за осигурување или пензискиот фонд во рок од еден месец од денот на приемот на полисата за ануитет и/или договорот со пензиско друштво.

(3) Доколку средствата се пренесени во првата половина на еден календарски месец, друштвото за осигурување е должно да изврши прва исплата на ануитет, а пензиското друштво е должно да изврши прва исплата на програмирани повлекувања, во текот на втората половина од тој месец. Доколку средствата се пренесени во втората половина на еден календарски месец, друштвата се должни првата исплата од ануитетот, односно програмирани повлекувања да ја извршат во првата половина на наредниот месец.

Член 75

Промена на висината на пензиски надоместок заради промена на износот на доброволна индивидуална и/или професионална сметка

Доколку износот на средства на доброволна индивидуалната и/или професионалната сметка кои пензиското друштво ги пренело на друштво за осигурување се разликува од износот врз основа на кој биле дадени

понуди, друштвото за осигурување избрано од членот на пензискиот фонд е должно пропорционално да го прилагодува ануитетот кој ќе се исплатува. Доколку добиениот износ е повисок од износот користен во котациите, ануитетот пропорционално се зголемува, а доколку добиениот износ е помал од износот користен во котациите, ануитетот пропорционално се намалува.

Член 76

Евиденција која ја водат пензиските друштва за остварување на пензиски надоместок

(1) Пензиското друштво кое управувало со пензискиот фонд каде што членот имал доброволна индивидуална и/или професионална сметка при остварување на пензиски надоместок е должно да ја води и чува целокупната евиденција со сите податоци во врска со процесот за избор на пензиски надоместок. Евиденцијата се води за секој член на пензиски фонд и ги опфаќа: избраниот вид на пензиски надоместок или нивна комбинација; вкупниот износ на средства на доброволната индивидуална и/или професионалната сметка; наживот на друштвото или друштвата избрани за исплата на пензиски надоместок; висината на остварениот пензиски надоместок; карактеристики на ануитетот како што се гарантираниот период, периодот на одложување, фиксен или варијабилан ануитет, определениот корисник или корисници за гарантиран ануитет и други видови на ануитети; основни карактеристики на привремени програмирани повлекувања во комбинација со одложен ануитет; износот на пензија која се добива од секој вид на исплата на пензија и нивниот сооднос.

(2) Евиденција од ставот (1) на овој член се чува и во случај на еднократна или повеќекратна исплата на средствата од доброволната индивидуална и/или професионалната сметка на членот на пензискиот фонд.

Глава 21

Исплата на пензиски надоместоци

Член 77

Парична единица за исплата на пензиските надоместоци

(1) Сите пензиски надоместоци се исплатуваат во денари.

(2) Полисите за ануитети од трет столб може да бидат изразени во евра, но пензиските надоместоци се исплатуваат во денари, по среден курс на Народната банка на Република Македонија.

(3) Кај варијабилните ануитети износот на пензијата се изразува во “удели” или “единици”, но се исплатува во денари, зависно од изборот на паричната единица за конверзија на “уделот/единицата” направен од страна на корисникот на пензија на денот на купувањето.

Член 78

Датуми и начин на исплата на пензиски надоместоци

(1) Пензиското друштво е должно програмираните повлекувања да ги исплатува месечно, не подоцна од 25 во месецот за претходниот месец, со пренос на средства на трансакциска сметка на корисникот на пензија.

(2) Друштвото за осигурување е должно ануитетите да ги исплатува месечно, не подоцна од 25 во месецот за претходниот месец, со електронски пренос на средствата на трансакциска сметка на корисникот на пензија, на начин и во постапка утврдени од АСО.

(3) Еднократните или повеќекратните исплати може да се вршат кој било ден во месецот на трансакциска сметка на корисникот на пензија.

Член 79

Оданочување на пензиските надоместоци

Пензиските надоместоци кои се исплатуваат преку програмирани повлекувања и преку ануитети подлежат на оданочување со персонален данок на доход согласно со Законот за персонален данок на доход. Пензиското друштво или друштвото за осигурување кое ги исплатува пензиските надоместоци има обрска да изврши пресметка и уплата на персоналниот данок на доход во име и за сметка на корисникот на пензија.

Дел IV

Глава 22

Казнени и прекршочни одредби

Член 80

Кривично дело

Одговорно лице во пензиско друштво, друштво за осигурување или Фондот на ПИОМ кое преку лажно прикажување или прикривање на фактите, со доведување во заблуда или на друг незаконски начин, влијае на одлука за пензионирање или избор на вид на исплата на пензија или пензиски надоместок и со тие активности предизвика финансиска штета на членот на пензиски фонд, ќе се казни со затвор од една до три години.

Член 81

Порамнување и Комисија за одлучување по прекршок

(1) За прекршоците утврдени во членовите 82, 83, 84 и 88 од овој закон прекршочна постапка води и прекршочна санкција изрекува Комисијата за одлучување по прекршок на АСО.

(2) За прекршоците утврдени во членовите 85, 86 и 87 од овој закон прекршочна постапка води и прекршочна санкција изрекува Комисијата за одлучување по прекршок на МАПАС.

(3) Одредбите од Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување кои се однесуваат на порамнување и на Комисијата за одлучување по прекршок ќе се применуваат во постапките во врска со прекршоците пропишани со овој закон.

(4) Одредбите од Законот за супервизија на осигурување кои се однесуваат на посредување и на Комисијата за одлучување по прекршок на АСО ќе се применуваат во постапките во врска со прекршоците пропишани со овој закон.

Член 82

(1) Глоба во износ од 2.000 до 4.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштво за осигурување, доколку:

1) при определување на износ на одложен ануитет постапи спротивно на членот 9 став (2) од овој закон;

2) не го усогласи износот на ануитетот кој ќе се исплатува согласно со членот 12 став (1) од овој закон;

3) не доставува статистички податоци до АСО во период и форма пропишани од АСО согласно со членот 22 став (4) од овој закон и

4) не доставува статистички податоци до АСО во период и форма пропишани од АСО согласно со членот 63 став (4) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 500 до 700 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во друштвото за осигурување за прекршокот од ставот (1) на овој член.

Член 83

(1) Глоба во износ од 10.000 до 20.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштво за осигурување, доколку:

1) раскине полиса за ануитет спротивно на членот 4 став (1) од овој закон;

2) врши усогласување на фиксен ануитет усогласен со трошоци за живот спротивно на членот 6 став (1) од овој закон;

3) нуди попуст, поврати на парични средства или други поволности спротивно на членот 7 став (2) од овој закон;

4) наплатува надоместоци спротивно на членот 10 од овој закон;

5) пресметува висина на пензијата за втор столб преку фиксен ануитет со учество во добивката спротивно на членот 11 ставови (1) и (4) од овој закон;

6) не презентира понуда во рокот определен во членот 30 став (1) од овој закон;

7) не направи прва исплата на ануитет во рокот определен во членот 36 став (3) од овој закон;

8) не го извести Фондот на ПИОМ согласно со членот 38 став (1) од овој закон;

9) не ја провери висината на пензијата од втор столб согласно со членот 39 став (2) од овој закон;

10) не врши проверки согласно со членот 40 став (1) од овој закон;

11) врши исплата на ануитети спротивно на членот 49 став (2) од овој закон;

12) не изврши намалување на данок при исплата на пензиите од втор столб и пензиските надоместоци од трет столб согласно со членовите 50 и 79 од овој закон;

13) раскине полиса за ануитет спротивно на членот 53 став (1) од овој закон;

14) нуди попуст, поврати на парични средства или други поволности спротивно на членот 55 став (2) од овој закон;

15) наплатува надоместоци спротивно на членот 57 од овој закон;

16) не изврши прва исплата на ануитет во рокот определен во членот 74 став (3) од овој закон;

17) не го усогласи пропорционално износот на ануитет на начин определен со членот 75 од овој закон и

18) врши исплата на ануитети спротивно на членот 78 став (2) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во друштвото за осигурување за прекршокот од ставот (1) на овој член.

Член 84

(1) Глоба во износ од 30.000 до 40.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштво за осигурување, доколку:

1) исплатува вид на пензија од втор столб или пензиски надоместок од трет столб спротивно на членовите 3 и 52 од овој закон;

2) не користи таблица на смртност согласно со членот 22 став (2) од овој закон;

3) не користи каматни стапки согласно со членот 22 став (6) од овој закон;

4) не користи таблица на смртност согласно со членот 63 став (2) од овој закон и

5) не ги користи каматните стапки од членот 63 став (6) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.000 до 4.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во друштвото за осигурување за прекршокот од ставот (1) на овој член.

Член 85

(1) Глоба во износ од 2.000 до 4.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на пензиско друштво, доколку:

1) не доставува статистички податоци до МАПАС во период и форма пропишани од МАПАС согласно со членот 22 став (4) од овој закон;

2) не води и не чува евиденција на начин утврден во членот 37 став (1) од овој закон;

3) не доставува статистички податоци до МАПАС во период и форма пропишани од МАПАС согласно со членот 63 став (4) од овој закон и

4) не води и не чува евиденција на начин утврден во членот 76 став (1) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 500 до 700 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во пензиското друштво за прекршокот од ставот (1) на овој член.

Член 86

(1) Глоба во износ од 10.000 до 20.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на пензиско друштво, доколку:

1) не определи лице кое има дозвола за работа како овластен актуар согласно со членот 15 став (2) од овој закон;

2) при прва пресметка за програмирани повлекувања користи параметри и формула спротивни на членот 16 ставови (2) и (4) од овој закон;

3) при повторна пресметка за програмирани повлекувања користи параметри и формула спротивни на членот 16 ставови (3) и (4) од овој закон;

4) наплатува надоместоци спротивно на членот 17 став (1) од овој закон;

5) не врши проверка на збирот на пензијата согласно со членот 20 став (5) од овој закон;

6) не поднесе барање за котација согласно со членот 29 став (3) од овој закон;

7) не презентира понуда во рокот определен во членот 30 став (1) од овој закон;

8) не достави збирна табела согласно со членот 32 став (1) од овој закон;

9) наплати надоместоци за пренос на средствата спротивно на членот 36 став (1) од овој закон;

10) не ги пренесе средствата во рокот определен во членот 36 став (2) од овој закон;

11) не го извести Фондот на ПИОМ согласно со членот 38 став (1) од овој закон;

12) не ја провери висината на пензијата од втор столб согласно со членот 39 став (2) од овој закон;

13) не врши проверки согласно со членот 40 став (1) од овој закон;

14) не ја зголеми исплатата на програмирани повлекувања согласно со членот 42 став (1) од овој закон;

15) врши исплата на програмирани повлекувања спротивно на членот 49 став (1) од овој закон;

16) не изврши намалување на данок при исплата на пензиите од втор столб и пензиските надоместоци од трет столб согласно со членовите 50 и 79 од овој закон;

17) не поднесе барање за котација согласно со членот 67 став (7) од овој закон;

18) не презентира понуда согласно со членот 69 од овој закон;

19) не презентира збирна табела согласно со членот 71 став (2) од овој закон;

20) изврши пренос на средства од индивидуална доброволна или професионална сметка во субјект кој не е друштво за осигурување или пензиско друштво спротивно на членот 74 став (1) од овој закон;

21) не изврши пренос на средствата во рокот определен во членот 74 став (2) од овој закон;

22) не изврши прва исплата на програмирани повлекувања во рокот определен во членот 74 став (3) од овој закон и

23) врши исплата на програмирани повлекувања спротивно на членот 78 став (1) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во пензиското друштво за прекршокот од ставот (1) на овој член.

Член 87

(1) Глоба во износ од 30.000 до 40.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на пензиско друштво доколку:

1) исплатува вид на пензија од втор столб или пензиски надоместок од трет столб спротивно на членовите 3 и 52 од овој закон;

2) не користи таблица на смртност согласно со членот 22 став (3) од овој закон;

3) не користи каматни стапки согласно со членот 22 став (7) од овој закон;

4) не користи таблица на смртност согласно со членот 63 став (3) од овој закон и

5) не ги користи каматните стапки од членот 63 став (7) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.000 до 4.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во пензиското друштво за прекршокот од ставот (1) на овој член.

Член 88

(1) Глоба во износ од 5.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштво за застапување во осигурување или на осигурително брокерско друштво, доколку:

1) нуди попуст, поврати на парични средства или други поволности спротивно на членот 7 став (2) од овој закон;

2) наплати провизија од друштво за осигурување спротивно на членот 8 став (2) од овој закон и

3) нуди попуст, поврати на парични средства или други поволности спротивно на членот 55 став (2) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во друштвото за застапување во осигурување или на осигурителното брокерско друштво и на застапник во осигурување за прекршокот од ставот (1) на овој член.

Член 89

(1) Глоба во износ од 10.000 до 20.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на Фондот на ПИОМ, доколку:

1) не достави копија од решението, односно одлуката до пензиското друштво согласно со членот 28 ставови (2) и (3) од овој закон;

2) не врши проверка на пресметаната разлика до најнизок износ на пензија согласно со членот 41 став (1) од овој закон;

3) не врши исплата на разликата до најнискиот износ на пензија согласно со членот 41 став (3) од овој закон;

4) не исплати разлика на пензијата согласно со членот 42 став (2) од овој закон и

5) не исплати најнизок износ на пензија согласно со членот 43 став (1) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во Фондот на ПИОМ за прекршокот од ставот (1) на овој член.

(3) Надлежен орган за изрекување на прекршочните санкции од ставот (1) на овој член е надлежниот суд.

Дел V

Глава 22

Преодни и завршни одредби

Член 90

Пензиско друштво основано пред влегувањето во сила на овој закон, во рок од две години од денот на влегувањето во сила на овој закон, треба да определи лице за пресметка и исплата на пензии и пензиски надоместоци преку програмирани повлекувања, пред започнување со исплата на програмирани повлекувања за корисници на пензија или пензиски надоместок.

Член 91

(1) Центарот за котација ќе се основа во рок од три месеци од денот на издавањето на првата дозвола за вршење на работи на осигурување во класата на анuitети и исплатува анuitети за корисници на пензија.

(2) До основање на Центарот за котација собирањето и презентирањето на понудите за пензиите од втор столб ќе се извршува од пензиското друштво кое управува со пензискиот фонд каде што членот има индивидуална сметка. Пензиското друштво е должно да воспостави електронски начин за комуникација со сите пензиски друштва со цел да собира понуди и да врши работи согласно со одредбите од овој закон.

Член 92

Подзаконските акти чие донесување е предвидено со овој закон ќе се донесат во рок од две години од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 93

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува од 1 март 2014 година.

L I G J PËR PAGESE TË PENSIONEVE DHE KOMPENSI- MEVE PENSIONALE NGA SIGURIMI PENSIONAL ME FINANCIM KAPITAL

Pjesa I

Kreu I

Dispozita të përgjithshme

Neni 1

Lenda

Me kete ligj rregullohet menyra e pageses së pensione-ve nga sigurimi i detyrueshem pensional me financim kapital (në tekstin e metejme: shtylla e dyte) dhe kompensime-ve pensionale nga sigurimi vullnetar pensional me financim kapital (në tekstin e metejme: shtylla e trete).

Neni 2

Nocione

Shprehje të caktuara të perdorura në kete ligj e kane kuptimin si vijojne:

1. "Anetar i fondit pensional" eshte personi që ka llogari individuale në fondin e detyrueshem pensional dhe nuk ka realizuar pension nga sigurimi i detyrueshem pensional me financim kapital ose ka llogari vullnetare individuale dhe/ose profesionale në fondin pensional vullnetar dhe nuk ka realizuar kompensim pensional nga sigurimi vullnetar pensional me financim kapital;

2. "Shfrytezues i pensionit" eshte personi që ka realizuar pension nga shtylla e dyte ose kompensim pensional nga shtylla e trete;

3. "Shoqeri e sigurimit" është shoqeria e sigurimit që ka leje nga Agjencia për Supervizion të Sigurimit për kryerjen e punëve të sigurimit në klasen e sigurimit të anuiteve dhe paguan anuitete për shfrytëzuesit e pensionit;

4. "Shoqeri pensionale" është shoqeria për menaxhim me fondet e detyrueshme pensionale dhe/ose shoqeria për menaxhim me fondet pensionale vullnetare dhe/ose shoqeria për menaxhim me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare;

5. "Police" është marreveshje për pagesen e anuitetit të lidhur ndermjet shoqerisë së sigurimit dhe shfrytëzuesit të pensionit;

6. "Anuitet" është lloj i pageses së pensionit ose kompensimit pensional që paguhet në muaj nga shoqata e sigurimit, shfrytëzuesit të pensionit ose shfrytëzuesit të caktuar prej tij;

7. "Anuitet i perhershëm" është lloj i anuitetit me të cilin shoqeria e sigurimit i garanton shfrytëzuesit të pensionit pagese të perhershme, mujore të pensionit ose kompensimit pensional, pa dallim të jetegjatesisë së tij reale;

8. "Anuitet i perkohshëm" është lloj i anuitetit me të cilin shoqeria e sigurimit i garanton shfrytëzuesit të pensionit pagese të pensionit ose kompensimit pensional për numrin e definuar paraprakisht të periudhës;

9. "Anuitet individual" është lloj i anuitetit të cilin shoqeria e sigurimit ia paguan vetëm një shfrytëzuesi të pensionit;

10. "Anuitet i perbashket" është lloj i anuitetit të cilin shoqeria e sigurimit ia paguan shfrytëzuesit të pensionit, ndersa pas vdekjes së tij shfrytëzuesit të caktuar nga ai;

11. "Anuitet i drejtperdrejte" është lloj i anuitetit të cilin shoqeria e sigurimit fillon ta paguaje jo më vonë se muaji i cili pason pas muajit në të cilin premia është bartur nga ana e shoqerisë pensionale në shoqerine e sigurimit;

12. "Anuitet i prolonguar" është lloj i anuitetit të cilin shoqeria e sigurimit fillon ta paguaje në muajin që pason pas muajit në të cilin perfundon periudha e prolongimit. Periudha e prolongimit matet me muaj dhe fillon në muajin në të cilin premia është bartur nga ana e shoqerisë pensionale në shoqerine e sigurimit;

13. "Anuitet me periudhë të garantuar" është lloj i anuitetit që ka periudhë të definuar paraprakisht të muajve në të cilët detyrimisht do të paguhet pa dallim nese shfrytëzuesi i pensionit është i gjallë. Nese shfrytëzuesi i pensionit vdes, shoqeria e sigurimit ia paguan anuitetin shfrytëzuesit të caktuar deri në fund të periudhës së garantuar. Lartësia e anuitetit që e pranon shfrytëzuesi i caktuar është e barabartë me lartësinë e anuitetit që e ka pranuar shfrytëzuesi i pensionit. Shoqeria e sigurimit fillon ta paguaje anuitetin jo më vonë se nga muaji i cili pason pas muajit në të cilin premia është bartur nga ana e shoqerisë pensionale në shoqerine e sigurimit;

14. "Anuitet pa periudhë të garantuar" është lloj i anuitetit që nuk ka periudhë të definuar paraprakisht të muajve në të cilët paguhet detyrimisht dhe paguhet deri sa shfrytëzuesi i pensionit është i gjallë. Shoqeria e sigurimit fillon ta paguaje anuitetin jo më vonë se nga muaji i cili pason pas muajit në të cilin premia është bartur nga ana e shoqerisë pensionale në shoqerine për sigurim;

15. "Anuitet fiks" është lloj i anuitetit që paguhet në muaj në shume fikse të shprehur në denare ose në euro në kundërvlerë me denare;

16. "Anuitet fiks i harmonizuar me shpenzimet për jetesë" është lloj i anuitetit i harmonizuar me qarkullimin e shpenzimeve për jetesë dhe paguhet në muaj në denare ose në euro në kundërvlerë me denare;

17. "Anuitet fiks me pjesëmarrje në fitim" është lloj i anuitetit të cilin shoqeria e sigurimit e paguan në muaj dhe që përfshin pagese të garantuar minimale dhe përqindje nga fitimi i realizuar i shoqerisë së sigurimit;

18. "Anuitet variabel" është lloj i anuitetit që shoqeria e sigurimit e paguan në muaj me lartësi të ndryshueshme të anuitetit varesisht nga vlera në treg e mjeteve të fondit investues. Anuiteti shprehet në njësi ose pjesëmarrje të fondit investues, ndersa lartësia e pensionit caktohet si rezultat i numrit të njësive (pjesëmarrjeve) dhe vlerës në treg të njësive (pjesëmarrjes);

19. "Terheqje të programuara" janë lloj i pageses së pensionit ose kompensimit pensional që në muaj i paguan shoqeria pensionale deri në fund të jetës, ose deri sa ka mjete në llogarinë e anetarit të fondit pensional. Lartësia e terheqjeve të programuara për herë të parë llogaritet në momentin e realizimit të pensionit ose kompensimit pensional dhe rillogaritet në çdo 12 muaj nga shoqeria pensionale. Pagesa e terheqjeve të programuara nderpritet me shfrytëzimin e mjeteve në llogarinë individuale, llogarinë vullnetare individuale ose profesionale të shfrytëzuesit të pensionit. Nese shfrytëzuesi i pensionit vdes, mjetet e mbetura trashëgojnë në pajtim me ligjin;

20. "Terheqje të parakohshme të programuara në kombinim me anuitet të perhershëm të prolonguar" është lloj i pageses së pensionit ose kompensimit pensional që fillon me pagesen e terheqjeve të programuara gjatë numrit të caktuar paraprakisht të viteve dhe vazhdon me anuitet të perhershëm të prolonguar. Periudha e prolongimit të pageses së mjeteve për anuitet është e barabartë me periudhën e pageses së terheqjeve të perkohshme të programuara dhe shprehet si numer i plote i viteve ose numer i pjesëtueshem me 12 muaj. Zgjedhja e terheqjeve të programuara të perkohshme dhe anuitetit të prolonguar bëhet në të njëjtën kohë;

21. "Pagese e njehershme" është terheqja e njehershme e të gjitha mjeteve nga llogaria vullnetare individuale ose profesionale e anetarit të fondit pensional dhe

22. "Pagese e shumehershme" është terheqja e mjeteve nga llogaria vullnetare individuale ose profesionale e anetarit të fondit pensional në disa keste të njëjta ose të ndryshme në periudha të njëjta ose të ndryshme, deri sa nuk harxhohen mjetet në llogari. Me kestin e fundit paguhet të gjitha mjetet nga llogaria. Gjatë percaktimit të shumave, numrit dhe periudhës të pagesave nuk shfrytëzohen tabela të vdekshmërisë.

Pjesa II

Pensione nga sigurimi i detyrueshëm pensional me financim kapital

Kreu 2

Pagesat e pensioneve të shtylles së dyte

Neni 3

Llojet e pagesave të pensioneve të shtylles së dyte

(1) Shoqerite e sigurimit dhe shoqerite pensionale pensionin e shtylles së dyte e paguaje vetëm me shfrytëzimin e një prej llojeve të pagesave në vijim, me zgjedhje të anetarit të fondit pensional:

a) anuitet i drejtperdrejte i perhershëm;

b) terheqje të programuara dhe

v) terheqje të programuara të perkohshme në kombinim me anuitet të prolonguar të perhershëm.

(2) Anuiteti nga paragrafi (1) pikat a) dhe b) të këtij neni mund të jete fiks i harmonizuar me shpenzime për jetesë ose me pjesëmarrje në fitim. Varesisht nga periudha e pageses anuiteti mund të jete i garantuar apo i paguarantuar.

Neni 4

Ndryshimi i llojit të pageses së pensionit

(1) Polica për anuitet është marreveshje e pashkeputshme. Shoqeria e sigurimit nuk guxon ta nderprese policen për anuitet, as në raste pelqimi nga shfrytëzuesi i pensionit.

(2) Shfrytezuesi i pensionit mund t'i zevendesojë terheqjet e perhershme të programuara të siguruar nga një shoqëri pensionale me shfrytezimin e mjeteve të mbetura në disponim nga llogaria individuale për blerjen e terheqjeve të perhershme të programuara nga shoqëri tjetër pensionale, blerjen e anuitetit të perhershëm nga shoqëria e sigurimit ose me blerjen e terheqjeve të perkohshme të programuara të kombinuara me anuitet të perhershëm të prolonguar.

(3) Nese shfrytezuesi i pensionit ka zgjedhur terheqje të perkohshme të programuara në kombinim me anuitet të perhershëm të prolonguar në çdo moment mund t'i zevendesojë terheqjet e perkohshme të programuara të siguruar nga një shoqëri pensionale me shfrytezimin e mjeteve të mbetura në disponim nga llogaria individuale, për blerjen e terheqjeve të perkohshme të programuara nga shoqëri tjetër pensionale për periudhën e mbetur. Polica për anuitetin e prolonguar nuk mund të nderpritet.

(4) Agjencia për Supervizion të Sigurimit Pensional me Financim Kapital (në tekstin e metejme: MAPAS) e percakton menyren e ndryshimit të terheqjeve të programuara dhe ndryshimin në lloj tjetër të pageses së pensionit.

Kreu 3 Rregulla për anuitete

Neni 5 Anuiteti i garantuar

(1) Nese anuiteti është i garantuar, shfrytezuesi i pensionit në policen për anuitet cakton shfrytezuesi i cili në rast të vdekjes së tij do ta shfrytëzojë anuitetin deri në fund të periudhës së garantuar.

(2) Me përjashtim nga paragrafi (1) i këtij neni, shfrytezuesi i pensionit në policen për anuitet mund të caktojë më tepër shfrytezues dhe radhe të shfrytezimit në rast të vdekjes, që do ta shfrytëzojnë anuitetin deri në fund të periudhës së garantuar.

(3) Periudha e garantuar për anuitet është me kohezgjatje prej më së shumti 240 muaj.

Neni 6 Anuiteti fiks i harmonizuar me shpenzimet për jetese

(1) Shoqëria e sigurimit është e obliguar që të bejë harmonizim periodik të lartesisë së pensionit përmes anuitetit fiks të harmonizuar me shpenzimet për jetese në një prej dy menyra në vijim:

a) sipas rritjes së indeksit të shpenzimeve për jetese në gjysmëvjetorin paraprak në raport me gjysmëvjetorin që i paraprin në Republikën e Maqedonisë, më 1 janar dhe 1 korrik çdo vit ose

b) harmonizim nominal fiks, së paku më 1 janar dhe 1 korrik për çdo vit. Përqindja e harmonizimit caktohet në ditën e blerjes së policës për anuitet, dhe është e pandryshueshme gjatë kohezgjatjes së policës. Në fund të çdo viti, Agjencia për Supervizion të Sigurimit (në tekstin e metejme: ASS) me pelqim paraprak të MAPAS-it, e percakton përqindjen minimale të harmonizimit nominal për anuitetet fikse të cilat do të shiten gjatë vitit të ardhshëm kalendarik. Përqindja minimale e harmonizimit nominal zbatohet për të gjitha policat për këto lloje të anuiteteve që do të shiten gjatë vitit të ardhshëm, në nivel vjetor nuk mund të jete më e vogël se 1% e as më e madhe se 3%. Shoqëritë e sigurimit mund të ofrojnë përqindje më të lartë të sigurimit nominal, por nuk mund të ofrojnë përqindje që është më e ulët se përqindja minimale e percaktuar nga ASS-ja për çdo vit kalendarik.

(2) ASS-ja me pelqim paraprak të MAPAS-it e percakton menyren e harmonizimit me shpenzimet për jetese për pensionet e shtylles së dytë të cilat paguhen përmes anuiteteve në fund të çdo viti. Përqindja minimale e harmonizimit nominal për policat me harmonizim nominal fiks, që do të shiten në vitin e ardhshëm kalendarik, shpallet në uebfaqen e ASS-së.

Neni 7 Subjekte përmes të cilave mund të shiten anuitete

(1) Policat për anuitete për shtyllen e dytë i shesin shoqëritë e sigurimit. Shoqëritë e sigurimit policat për anuitete i shesin përmes perfaqësuesit në sigurim, shoqëritë për perfaqësim në sigurim dhe shoqëritë brokere të sigurimit, që është themeluar dhe punon në pajtim me Ligjin për supervizion të sigurimit.

(2) Shoqëria e sigurimit, perfaqësuesi në sigurim, shoqëria për perfaqësim në sigurim dhe shoqëria brokere e sigurimit gjatë shitjes së anuiteteve, nuk guxon t'i ofrojë lirime, kthime të mjeteve në para ose volitshmeri të tjera anëtarit të fondit pensional.

Neni 8 Provizionit për shitje të anuiteteve

(1) Subjektet nga neni 7 i këtij ligji për shitjen e anuiteteve i arketojnë shërbimet e tyre në formë të rrogës ose provizionit dhe nuk guxojnë t'i arketojnë nga shfrytezuesi i pensionit ose nga anëtar i fondit pensional.

(2) Shuma më e lartë e provizionit për shitjen e anuitetit për shtyllen e dytë që mund të arkëtohet nga shoqëria e sigurimit është 2,5% e premisë.

Neni 9 Percaktimi i shumes së anuiteteve

(1) Shoqëria e sigurimit e percakton shumën e anuiteteve, vendos për tabelat e vdekshmerisë, për parakushtet për shkallën e kamates, për shpenzimet për menaxhim dhe parakushtet tjera që shfrytëzohen gjatë percaktimit të lartesisë së pensionit të ofruar.

(2) Gjatë percaktimit të shumës së anuitetit të prolonguar në kombinim me terheqjet e programuara të perkohshme, shoqëria e sigurimit është e obliguar që ta percaktojë shumën në atë menyre që një pjesë e mjeteve të akumuluar në llogarinë individuale të anëtarit të fondit pensional do t'i bartet shoqërisë së sigurimit, ndërsa pjesa tjetër mbetet në fondin pensional që të financohet pagesa e terheqjeve të programuara të perkohshme. Gjatë percaktimit të pjesës që do të shfrytëzohet si anuitet i prolonguar, shoqëria e sigurimit e merr parasysh raportin relativ ndërmjet pensionit përmes terheqjeve të perkohshme të programuara dhe pensionit përmes anuitetit të prolonguar, si dhe kohezgjatjen e periudhës së prolongimit, të definuar nga shfrytezuesi i pensionit. Në oferten e shumës për anuitet, krahas lartesisë së pensionit përmes terheqjeve të programuara të perkohshme dhe lartesisë së pensionit përmes anuitetit të prolonguar, shoqëria e sigurimit e shënon shumën e mjeteve të akumuluar në llogarinë individuale të anëtarit që mbetet në fondin pensional dhe shumën që bartet në shoqërinë e sigurimit. Shumat absolute të pensionit të percaktuar në atë menyre përmes terheqjeve të programuara të perkohshme dhe pensionit përmes anuitetit të prolonguar duhet t'i përgjigjen raportit relativ të pensionit përmes terheqjeve të programuara të perkohshme dhe pensionit përmes anuitetit të prolonguar.

Neni 10 Kompensime gjatë pageses së anuiteteve

Shoqëria e sigurimit nuk guxon të arkëtojë kompensime gjatë pageses së anuiteteve të shtylles së dytë, përveç shpenzimeve të transaksionit.

Neni 11 Percaktimi i lartesisë së pensionit përmes anuitetit fiks me pjesëmarrje në fitim

(1) Shoqëria e sigurimit është e obliguar që gjatë llogaritjes së lartesisë së pensionit përmes anuitetit fiks me pjesëmarrje në fitim, të shfrytëzojë simulime dhe projeksione me parametra dhe parakushte të lejuara.

(2) ASS-ja me pelqim paraprak të MAPAS-it i percahton parametrat e lejuar në lidhje me perqindjen e pjesemarrjes në fitim dhe të ardhurat që shoqerite e sigurimit dhe ndermjetesuesit e tyre mund t'i shfrytetojnë në materialet për marketing, simulimet dhe projeksonet për lartësinë e pensionit që në të ardhmen do të paguhet përmes anuitetit fiks me pjesëmarrje në fitim.

(3) ASS-ja me pelqim paraprak të MAPAS-it i percahton parakushtet që duhet të shfrytëzohen dhe të theksohen nga ana e shoqerive të sigurimit, vecanerisht parakushtet lidhur me të ardhurat e mjeteve të investuara të shfrytëzuara në disa "skenare", si: "bazik", "optimist", dhe "pesimist". Të ardhurat për "skenarin bazik" percaktohen në baze të performansave të portofolit nga mjetet me perberje të ngjashme të portofolit, që ofrohet në pajtim me policen për anuitet fiks me pjesëmarrje në fitim, të realizuara së paku gjatë 10 viteve të fundit. Në simulimet dhe projektimet krahas të ardhurave mesatare duhet të theksohet edhe variabiliteti i të ardhurave dhe pasojat nga variabiliteti i tillë i lartësive së pensionit, me atë që në skenarin "optimist" do të shfrytëzohet parakushti për të hyra më të larta nga të hyrat e shfrytëzuara në skenarin "bazik", ndërsa në skenarin "pesimist" do të shfrytëzohet parakushti për të hyra më të uleta nga të hyrat e shfrytëzuara në skenarin "bazik".

(4) Shoqeria e sigurimit është e obliguar që gjatë perllogaritjes së anuitetit fiks me pjesëmarrje në fitim në simulimet dhe projeksonet pensionale, të përfshijë shpenzime për punën e shoqerisë së sigurimit dhe t'i shenojë në police. Lartësia e pensionit që i ofrohet shfrytëzuesit të pensionit paraqitet në shume neto të zvogeluar paraprakisht për shpenzimet.

Neni 12

Ndryshimi i shumës së anuitetit pensional për shkak të ndryshimit të shumës së mjeteve në llogarinë individuale

(1) Nese shuma e mjeteve nga llogaria individuale që barten nga shoqeria pensionale në shoqerine e sigurimit të zgjedhur nga anetari, dallohet nga shuma e anuitetit pensional për të cilin shoqerite e sigurimit kanë dorezuar oferta paraprakisht, shoqeria e sigurimit e zgjedhur nga anetari është e obliguar që në menyre proporcionale ta harmonizojë shumën e anuitetin që do të paguhet nga oferta e theksuar. Nese shuma që bartet është më e madhe se shuma e theksuar në oferte, anuiteti në menyre proporcionale rritet, e nese shuma e bartur është më e vogël se shuma e theksuar në oferte, anuiteti proporcionalisht zvogelohet.

(2) Shoqeria e sigurimit mban evidence për të dhenat e shfrytëzuara për harmonizimin proporcional, në menyre të percaktuar nga ASS-ja.

Neni 13

Të drejtat e vecanta për shfrytëzuesit e pensionit nga shtylla e dyte në rast të falimentimit ose likuidimit të shoqerise së sigurimit

(1) Dispozitat e Ligjit për supervizion të sigurimit që kanë të bëjnë me falimentimin dhe likuidimin e shoqerise së sigurimit në menyre perkatese zbatohen edhe në rast të falimentimit ose likuidimit të shoqerise së sigurimit që siguron pension nga shtylla e dyte.

(2) Kërkesat e shfrytëzuesve të pensionit nga shtylla e dyte edhe nga personat e caktuar prej tyre, kanë të drejtë të perparës të shlyerjes në krahasim me kreditorët tjerë të shoqerise së sigurimit.

Kreu 4

Rregulla lidhur me terheqjet e programuara

Neni 14

Llojet e terheqjeve të programuara

(1) Shoqeria pensionale mund t'i ofrojë keto lloje të terheqjeve të programuara:

a) terheqje të programuara të perhershme, që mund të jene produkt i pavarur dhe

b) terheqje të programuara të perkohshme, që mund të jene vetem në kombinim me anuitetin e prolonguar të perhershëm nga shoqeria e sigurimit.

(2) Shoqeria pensionale e paguan shumën e pergjithshme që mbetet në llogarinë individuale pas vdekjes së shfrytëzuesit të pensionit me terheqje të programuara, si trashegimi, në pajtim me ligjin.

(3) Nese në fund të periudhes së perkohshme për pagesën e terheqjes së programuar, në llogarinë individuale të shfrytëzuesit të pensionit ka ende mjete, ato i paguhen shfrytëzuesit të pensionit si pagese e fundit nga terheqjet e programuara të perkohshme. Nese, mjetet në llogarinë individuale të shfrytëzuesit të pensionit harxhohen para kalimit të periudhes së terheqjes, pagesa e terheqjeve të programuara të perkohshme ndërpritet.

Neni 15

Shoqeri për pagesën e terheqjeve të programuara

(1) Shoqerite pensionale të themeluara në pajtim me Ligjin për sigurim të detyrueshëm pensional me financim kapital dhe Ligjin për sigurim pensional vullnetar me financim kapital, mund të ofrojnë terheqje të programuara.

(2) Shoqeria pensionale është e obliguar që të caktojë person për llogaritjen dhe pagesën e pensioneve përmes terheqjeve të programuara. Llogaritje të pensioneve përmes terheqjeve të programuara mund të kryejë personi që ka leje si aktuar i autorizuar

(3) Personit nga paragrafi (2) i ketij neni leje i jep MAPAS-i.

Neni 16

Llogaritja dhe rillogaritja e pensioneve përmes terheqjeve të programuara

(1) Lartësia e pagesës së terheqjeve të programuara të perhershme për herë të pare llogaritet në ditën e realizimit të së drejtës së pensionit nga shtylla e dyte, ndërsa rillogaritjet në çdo 12 muaj nga shoqeria pensionale.

(2) Gjatë llogaritjes së pare të terheqjeve të programuara shoqeria pensionale është e obliguar që t'i shfrytëzojë keto parametra: shumën e pergjithshme të mjeteve në llogarinë individuale, faktorin e anuitetit për pension individual, moshën e shfrytëzuesit të pensionit dhe shkallën e tregut të të ardhurave.

(3) Gjatë rillogaritjes së terheqjeve të programuara, shoqeria pensionale është e obliguar që t'i shfrytëzojë keto parametra: shumën e re të mjeteve në llogarinë individuale, faktorin e ri të anuitetit për pension individual, moshën e re të shfrytëzuesit të pensionit dhe kushtet e reja për shkallën e tregut të të ardhurave.

(4) Shoqeria pensionale është e obliguar që të shfrytëzojë formule për llogaritjen e pensionit mujor përmes terheqjeve të programuara të perhershme për muajin t, që paguhet gjatë 12 muajve në vijim dhe bazohet në pjesëtimin e shumës së pergjithshme të mjeteve në llogarinë individuale të shfrytëzuesit të pensionit me faktorin që e paraqet kapitalin e nevojshëm për njesinë e pensionit dhe kjo shume pjesëtohet me 12, në këte menyre:

$$Pension_i _t = (Shuma_e _pergjithshme_t / Njesia_t) / 12$$

ku:

$Shuma_e _pergjithshme_t$ = Shuma e pergjithshme e mjeteve në llogarinë individuale të shfrytëzuesit të pensionit në muajin t

$Njesia_t$ = Kapitali i nevojshëm për njesinë e pensionit në muajin t

$Pension_i _t$ = Pensioni mujor që paguhet nga muaji t deri në muajin t + 11

(5) Formulen të cilën e shfrytëzon shoqëria pensionale për llogaritjen e kapitalit të nevojshëm për njësine e pensionit, përmes terheqjeve të programuara të përhershme, (Njesia_t) është e barabartë me faktorin e anuitetit të aktuarit për anuitet të thjeshtë:

$$a_x = \sum_{t=1}^{w-x-1} E_x = \sum_{t=1}^{w-x-1} \frac{D_{x+t}}{D_x} = \frac{1}{D_x} * \sum_{t=1}^{w-x-1} D_{x+t}$$

(6) Faktori i anuitetit për anuitet të thjeshtë përfshin masë të probabilitetit që shfrytëzuesi i pensionit me të vertete ta përjetojë çdo vit të ardhshëm deri në fund të tabelës së vdekshmërisë dhe shkallë reale afatgjatë të të ardhurave.

(7) Formulen që e shfrytëzon shoqëria pensionale për llogaritjen e pensionit përmes terheqjeve të programuara të perkohshme për muajin t, që do të paguhet gjatë 12 muajve në vijim, bazohet në pjesëtimin e shumës neto të mjeteve në llogarinë individuale të shfrytëzuesit të pensionit, pas zvogelimit të pjesës së shumës së mjeteve për financimin e anuitetit të prolonguar të përhershëm, me faktorin që e paraqet kapitalin e nevojshëm për njësine e pensionit dhe pjesëtimin e kesaj shume me 12, në këtë mënyrë:

$$Pension_i_t = (Shuma_neto_t / Njesia_t) / 12$$

ku:

$Shuma_neto_t$ = Shuma neto e mjeteve në llogarinë individuale të shfrytëzuesit të pensionit në muajin t pas zvogelimit të premisë për financimin e anuitetit të prolonguar të përhershëm

$Njesia_t$ = Kapitali i nevojshëm për njësine e pensionit në muajin t

$Pension_i_t$ = Pensioni mujor i cili do të paguhet nga muaji t deri në muajin t + 11

(8) Formulen që e shfrytëzon shoqëria pensionale për kapitalin e nevojshëm për njësi pensioni, përmes terheqjeve të programuara të perkohshme, (Njesia_t) është e barabartë me faktorin e anuitetit të aktuarit për anuitetin e perkohshëm të thjeshtë që fitohet gjatë n viteve të ardhshme, ku n është periudha e mbetur e prolongimit e shprehur në numër të viteve:

$$a_{x:n} = \frac{N_{x+1} - N_{x+n+1}}{D_x}$$

ku:

$$N_x = \sum_{i=1}^{w-x} D_{x+i}$$

(9) Faktori i anuitetit për anuitet të thjeshtë të perkohshëm përfshin masë të probabilitetit që shfrytëzuesi i pensionit me të vertete ta përjetojë çdo vit nga periudha e perkohshme dhe shkallë reale afatmesme të të ardhurave.

(10) Shoqëria pensionale për percaktimin e pensionit përmes terheqjeve të programuara të përhershme dhe përmes terheqjeve të programuara të perkohshme gjatë 12 muajve në vijim detyrohet që t'i shfrytëzojë shkallët e percaktuara nga paragrafi (9) i këtij neni.

Neni 17

Kompensime që arkëtohen për terheqjet e programuara

(1) Shoqëritë pensionale arkëtojnë kompensime nga shfrytëzuesit e pensionit me terheqje të programuara të shtylles së dyte, në pajtim me nenin 98 paragrafi (1) pika b) të Ligjit për sigurim të detyrueshëm pensional me financim kapital.

(2) Shoqëritë pensionale mund të arkëtojnë shpenzime të transaksionit për pagesën e pensioneve përmes terheqjeve të programuara.

Neni 18

Investimi i mjeteve që ruhen për terheqje të programuara

Shoqëritë pensionale i investojnë mjetet që i menaxhojnë në llojet e terheqjeve të programuara të shtylles së dyte, në pajtim me Ligjin për sigurim të detyrueshëm pensional me financim kapital.

Neni 19

Garanci

Nese mjetet e fondit të detyrueshëm pensional zvogelohen si rezultat i vepres penale mashtrim, vjedhje ose përvetësim, nga Buxheti i Republikës së Maqedonise paguhen mjete në fondin e detyrueshëm pensional nga i cili paguhen pensioni në formë të terheqjeve të programuara, në procedurën e percaktuar me Ligjin për sigurim të detyrueshëm pensional me financim kapital.

Kreu 5

Kombinimi i terheqjeve të programuara të perkohshme dhe anuitetit të prolonguar të përhershëm

Neni 20

Kombinimi i terheqjeve të programuara të perkohshme dhe anuitetit të prolonguar të përhershëm dhe ndarja e mjeteve

(1) Shfrytëzuesi i pensionit mund t'i shfrytëzojë mjetet e akumuluar në llogarinë individuale për marrjen e dy llojeve të pagesës së pensionit në kombinim: terheqje të programuara të perkohshme që i ofron shoqëria pensionale dhe anuitet të prolonguar të përhershëm që e ofron shoqëria e sigurimit.

(2) Shfrytëzuesi i pensionit duhet ta caktojë periudhën e terheqjeve të programuara të perkohshme, që duhet të harmonizohet me periudhën e prolongimit të anuitetit të prolonguar të përhershëm dhe të jetë numër i plotë viteve ose numër i pjesëtueshëm me 12 muaj.

(3) Shfrytëzuesi i pensionit duhet ta caktojë raportin fillestar ndërmjet pensionit përmes terheqjeve të programuara të perkohshme dhe pensionit përmes anuitetit të prolonguar të përhershëm, me ç'rast ky raport nuk mund të jetë më i madh se 1,5 / 1 dhe nuk mund të jetë më i vogël se 0,65 / 1 për çdo shfrytëzues të pensionit që ka të drejtë për shume më të ulët të pensionit.

(4) Lartësia e pensionit përmes terheqjeve të programuara të perkohshme dhe pensionit të shtylles së parë duhet të jetë e barabartë ose më e madhe se shuma më e ulët e pensionit të percaktuar me ligj.

(5) Shoqëria e pensionit është e detyruar që të kryejë kontroll nese shuma e pensionit e percaktuar përmes terheqjeve të programuara të perkohshme dhe pensionit të shtylles së parë, është e barabartë ose më e madhe se shuma më e ulët e pensionit të percaktuar me ligj. Nese këto kushte nuk plotësohen, shoqëria pensionale nuk do të pranojë terheqje të programuara të perkohshme në kombinim me anuitet të prolonguar dhe anetari doemos duhet të bejë zgjedhje tjetër ose të fillojë procedurën të re të kuotave për pension të shtylles së dyte.

(6) Ndarja e mjeteve ndërmjet shumës së pensionit përmes terheqjeve të programuara të perkohshme dhe shumës së pensionit përmes anuitetit të prolonguar, percaktohet përmes kuotimit për anitete nga ana e shoqërisë së sigurimit, duke i marrë parasysh shumën e përgjithshme të mjeteve në llogarinë individuale, kohezgjatjen e periudhës së prolongimit dhe niveleve relative të të dyja pensione. Shoqëritë e sigurimit që kryejnë kuotim për terheqjet e programuara të perkohshme në kombinim me anuitetin e prolonguar, japin oferta të caktuara për çdo shoqëri pensionale nga e cila mund të sigurohen terheqje të programuara të perkohshme.

Kreu 6**Dispozitat e perbashketa për anuitete dhe terheqje të programuara****Neni 21****Pensione individuale**

(1) Pensioni nga shtylla e dyte permes terheqjeve të programuara të perhershme, permes anuiteteve të perhershme dhe permes kombinimit të terheqjeve të programuara të perkohshme dhe anuiteteve të perhershme të prolonguara, mund të caktohet vetem për një person që është shfrytëzues i pensionit.

(2) Me perjashtim nga paragrafi (1) i këtij neni, kur shfrytëzuesi i pensionit zgjedh anuitet të garantuar, cakton më tepër shfrytëzues dhe radhe të shfrytëzimit në rast të vdekjes, të cilët e shfrytëzojnë anuitetin deri në fund të periudhës së garantuar.

Neni 22**Tabelat e vdekshmerise dhe shkallet e kamates për pensione nga shtylla e dyte**

(1) Standardet minimale dhe rregullat për caktimin e tabeleve të vdekshmerise, i percaktojnë ASS-ja dhe MAPAS-i në kushte të njejta për shoqerite e sigurimit dhe për shoqerite pensionale, duke i marre parasysh:

a) specifikën e popullates së perbere nga pensionistet që marrin pension permes anuitetit dhe shfrytëzuesit e tyre dhe

b) permiresimin e jetegjatesise.

(2) ASS-ja i percakton rregullat dhe standardet minimale për llogaritjen e rezervave teknike, ndersa shoqeria e sigurimit është e detyruar për llogaritjen e rezervave për anuitet të shfrytëzoje tabela të vdekshmerise në pajtim me standardet minimale të percaktuara nga ASS-ja.

(3) MAPAS-i i percakton rregullat dhe standardet minimale për tabelat e vdekshmerise, ndersa shoqeria pensionale është e detyruar që për llogaritjen e faktorit të anuitetit për pensionet e shkallet së dyte permes terheqjeve të programuara të perkohshme dhe të perhershme, të shfrytëzoje tabela të vdekshmerise në pajtim me standardet minimale të percaktuara nga MAPAS-i.

(4) Shoqerite e sigurimit dhe shoqerite pensionale mbajne evidence dhe të dhena statistikore për vdekshmerine faktike të shfrytëzuesve të pensionit dhe janë të obliguar që të dhenat statistikore t'i dorezojne te ASS-ja dhe MAPAS-i në periudhe dhe forme të percaktuara nga ASS-ja dhe MAPAS-i.

(5) Standardet minimale dhe rregullat për percaktimin e shkalleve të kamates i percaktojnë ASS-ja dhe MAPAS-i në kushte të njejta për shoqerite e sigurimit dhe shoqerite pensionale, duke i marre parasysh:

a) shkallen e kamates që shfrytëzohet për llogaritjen e rezervave, perkatesisht faktorit të anuitetit, që mund të jete më e madhe se shkalla mbizoteruese reale në tregut e të ardhurave të letrave debitoare afatgjate me vlere dhe

b) shkallet reale afatgjate dhe afatmesme të të ardhurave bazohen në shkallet mbizoteruese nominale në treg të të ardhurave për instrumentet debitoare afatgjate dhe afatmesme, të zvogeluara për vleresimin e shkallet së shpenzimeve për jetese për periudhat e njejta dhe për vleresimin e shkallet të ardhshme mbizoteruese në treg për letrat debitoare afatgjate me vlere të parrezikuara, të perfagesuara në portofolin e fondeve pensionale dhe shoqerive të sigurimit.

(6) ASS-ja i percakton rregullat dhe standardet minimale për caktimin e shkallet të kamates, ndersa shoqeria e sigurimit është e obliguar që për llogaritjen e rezervave për anuitete, të shfrytëzoje shkalle të kamates në pajtim me rregullat dhe standardet minimale të percaktuara nga ASS-ja.

(7) MAPAS-i i percakton rregullat dhe standardet minimale për caktimin e shkallet të kamates, ndersa shoqeria pensionale është e detyruar që për llogaritjen e faktorit të anuitetit për pensionet e shtylles së dyte permes terheqjeve të programuara të perkohshme dhe të perhershme, të shfrytëzoje shkalle të kamates në pajtim me rregullat dhe standardet minimale të percaktuara nga MAPAS-i.

Kreu 7**Qendra për sistem elektronik për kuote****Neni 23****Formimi i Qendres për Sistem Elektronik për Kuote**

(1) Shoqerite e sigurimit dhe shoqerite pensionale të cilat paguajne pensione të shtylles së dyte dhe të trete, me marreveshje themelojne Qender për Sistem Elektronik për Kuote (në tekstin e metejme: Qendra për Kuote).

(2) Çdo shoqeri e ardhshme e sigurimit dhe shoqeri pensionale që do të paguaje pensione të shtylles dyte dhe të trete behet themelues e Qendres për Kuote.

(3) Qendra për Kuote nga paragrafi (1) i këtij neni themelohet si subjekt jofitimprures dhe fiton cilesi të personit juridik me regjistrimin në Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonise.

(4) Me Qendren për Kuote menaxhojne drejtorite. Drejtorin e zgjedhin shoqerite themeluese nga paragrafi (1) i këtij neni.

(5) Qendra për Kuote miraton Status për të cilin pelqim jep MAPAS-i.

(6) MAPAS-i kryen kontroll mbi punen e Qendres për Kuote.

(7) Menyren e kryerjes së kontrollit nga paragrafi (6) i këtij neni e percakton MAPAS-i.

Neni 24**Punet e Qendres për Kuote**

Qendra për Kuote i kryen punet në vijim:

a) vendos dhe miremban softuer për lidhje elektronike të të gjitha shoqerive të sigurimit dhe shoqerive pensionale të cilat jane themelues të Qendres për Kuote;

b) pranon dhe evidenton kerkesa për kuote të dorezuara në forme elektronike nga shoqerite pensionale;

v) pranon dhe evidenton oferta për anuitete dhe terheqje të programuara të dorezuara nga shoqerite e sigurimit dhe shoqerite pensionale;

g) miraton tabela permbledhese me të gjitha oferta e marra për anetarin i cili ka dorezuar kerkese për kuote;

d) kryen pune që jane me interes të perbashket me shoqerite e sigurimit dhe shoqerite pensionale;

gj) miraton kodeks të sjelljes të shoqerive për sigurim dhe shoqerive pensionale në procesin e kuotizacionit;

e) bashkepunon me MAPAS-in dhe ASS-në për ceshtje nga sfera e realizimit të pensioneve të shtylles së dyte dhe kompensimeve pensionale të shtylles së trete dhe

zh) kryen edhe pune tjera në pajtim me kete ligj.

Neni 25**Financimi i Qendres për Kuote**

(1) Mjetet për kryerjen e puneve të Qendres për Kuote i sigurojne shoqerite themeluese nga neni 23 paragrafi (1) i këtij ligji në baze proporcionale.

(2) Qendra për Kuote nuk guxon të arketoje kompensime nga anetaret e fondeve pensionale ose shfrytëzuesit e pensionit ose kompensimit pensional të shtylles së dyte dhe të trete.

(3) Qendra për Kuote perpilon plan vjetor për pune dhe plan financiar vjetor dhe i dorezon te MAPAS-i më së voni deri më 31 dhjetor në vitin rrjedhes për vitin e ardhshem.

Neni 26**Librat afariste dhe raportet e Qendres për Kuote**

(1) Qendra për Kuote mban libra tregtare dhe perpilon raporte vjetore dhe dokumente të kontabilitetit, në pajtim me Ligjin për kontabilitet të organizatave joprofitabile.

(2) Qendra për Kuote perpilon llogari vjetore dhe raport vjetor për vitin afarist dhe i dorezon deri më 31 mars të vitit rrjedhes për vitin e kaluar.

Neni 27

Marreveshja për themelimin e Qendres për Kuote

Me marreveshjen për themelimin e Qendres për Kuote percaktohen:

- a) punet të cilat i kryen;
- b) menyra e financimit;
- v) organizimi;
- g) menaxhimi dhe vendosja;
- d) aktet e pergjithshme të Qendres për Kuote;
- gj) menyra e pranimit të shoqerive të reja bashkethemeluese;
- e) dalja dhe perjashtimi i shoqerive themeluese dhe
- zh) ceshnje tjera në lidhje me punen e Qendres për Kuote.

Kreu 8

Menyra dhe procedura e realizimit të së drejtes për pension sipas pleqerise nga shtylla e dyte

Neni 28

Fillimi i procedures për realizimin e të drejtes për pension sipas pleqerise

(1) Procedura për realizimin e të drejtes për pension nga shtylla e dyte fillon me parashtrimin e kerkeses së anetarit të fondit pensional për realizimin e të drejtes për pension sipas pleqerise, te Fondi i Sigurimit Pensional dhe Invalidor i Republikës së Maqedonise (në tekstin e metejshem: Fondi i SPIM-it).

(2) Pas procedures së zbatuar, Fondi i SPIM-it, dorezon kopje nga aktvendimi i miratuar me të cilin pranohet ose nuk pranohet e drejta e pensionit sipas pleqerise, te shoqeria pensionale që menaxhon me fondin pensional ku eshte anetar parashtruesi i kerkeses.

(3) Nese pas procedures së shkalles së dyte për aktvendimin ose procedures gjyqesore, miratohet aktvendim tjetër për të drejten e pensionit sipas pleqerise, Fondi i SPIM-it, serish eshte i obliguar që të dorezoje kopje të vendimit te shoqeria pensionale nga paragrafi (2) i ketij neni.

Neni 29

Pjesemarrja e detyrueshme e anetarit të fondit pensional

(1) Qendra për Kuote eshte e detyrueshme për çdo anetar të fondit pensional gjate zgjedhjes së pare të një prej llojeve të pageses së pensionit edhe gjate ndryshimit të llojit të pageses së pensionit.

(2) Anetari i fondit pensional që ka llogari individuale në fondin pensional parashtron kerkese te shoqeria pensionale, e cila në emer të tij e fillon kuotizacionin në Qendren për Kuote. Në kerkese anetari i fondit pensional cakton se cilat menyra të pageses së pensionit deshiron të perfshihihen në kuote.

(3) Në afat prej pese ditesh nga pranimi i kerkeses nga paragrafi (2) i ketij neni, shoqeria pensionale eshte e detyruar që të parashtroje kerkese për kuotizacion në Qendren për Kuote me numer identifikues të kuotizacionit dhe të dhenat në vijim: shumen e mjeteve në llogarine individuale, gjinine dhe datelindjen e anetarit të fondit pensional, dhe llojet e pageses së pensionit

(4) Anetari i fondit pensional që eshte percaktuar për kombinim të terheqjeve të programuara të perkohshme dhe anuitetit të prolonguar të perhershëm, e definon edhe periudhen e prolongimit dhe raportin ndermjet ketyre dy llojeve të pensioneve. Anetari i fondit pensional mund të kerkoje disa lloje të ndryshme të anuiteteve të kuotohen nga ana e shoqerive të sigurimit.

Neni 30

Kuota për pensione nga ana e shoqerive të sigurimit dhe shoqerive pensionale

(1) Shoqerite e sigurimit dhe shoqerite pensionale jane të obliguara që në afat prej pese ditesh nga futja e kerkeses për kuotizacion në Qendren për Kuote, t'i prezantojne ofertat e tyre.

(2) Ofertat për anuitetet e perhershme dhe për terheqjet e programuara të perkohshme në kombinim me anuitetin e prolonguar të perhershëm i prezantojne shoqerite e sigurimit, ndersa ofertat për terheqjet e programuara të perkohshme i prezantojne shoqerite pensionale. Shoqerite e sigurimit që japin oferta për terheqjet e programuara të perkohshme në kombinim me anuitetin e prolonguar të perhershëm, japin oferta të vecanta për çdo shoqeri pensionale.

(3) Të gjitha ofertat e bera nga shoqerite e sigurimit dhe shoqerite pensionale e paraqesin pensionin fillestar të çdo lloji të ofruar të pageses së pensionit dhe pensionit të projektuar, i cili do të paguhet pas dhjete dhe pas 20 vitesh. Për terheqjet e programuara sigurohen edhe projeksione të shumave në llogarine individuale në fund të periudhes prej dhjete dhe 20 vitesh. Pensioni fillestar, dhe pensionet e projektuar dhe shumat në llogarine individuale për terheqjet e programuara pas dhjete dhe 20 vitesh, shprehen në denare me fuqi blerese konstante, të harmonizuara deri në fuqine e tanishme blerese të denarit.

(4) Pensionet e projektuar dhe shumat në llogarine individuale në fund të periudhes prej dhjete dhe 20 viteve llogariten me keto parakushte: formula për terheqjet e programuara në menyre perkatese zbatohet në çdo 12 muaj, fondi fiton shkalle reale të të ardhurave që shfrytëzohet në llogaritjen e pensionit të pare, kompensimet rrjedhese që i arketon çdo shoqeri pensionale do të arketohen edhe në të ardhmen dhe shfrytëzuesi i pensionit do ta perjetoje fundin e secilit vit projektues.

(5) MAPAS-i e percakton menyren e kryerjes së projeksioneve të pensioneve dhe shumave në llogarine individuale në fund të periudhes prej dhjete dhe 20 vitesh për terheqjet e programuara.

(6) ASS-ja e percakton menyren e kryerjes së projeksioneve të pensioneve permes anuiteteve për periudhen pas dhjete dhe 20 viteve, sipas rregullave dhe parakushteve që jane në perputhje me qasjen për projektim të pensioneve permes terheqjeve të programuara dhe shumave në llogari.

(7) Pas perfundimit të periudhes për kuote, Qendra për Kuote dorezon te shoqeria pensionale tabelë permbledhese me të gjitha ofertat e marra për anetarin e fondit pensional.

(8) MAPAS-i më afersisht e rregullon menyren në të cilen ofertat i prezantohen anetarit të fondit pensional dhe menyren në të cilën pensionet e ardhshme të projektuar jane shprehur në fuqine blerese të tanishme të denarit, në kohën e kuotizacionit të pensionit.

Neni 31

Kuota vullnetare nga ana e shoqerive të sigurimit

(1) Shoqeria e sigurimit nese deshiron të prezantoje oferte, me kerkese të anetarit të fondit pensional mund të prezantoje oferte për një ose më shume lloje të pagesave të pensionit për të cilat anetari ka parashtruar kerkese. Ofertat kane vlefshmeri prej 30 diteve nga dita e prezantimit të ofertes. Pas kalimit të periudhes prej 30 diteve, shoqeria e sigurimit mund ta refuzoje lidhjen e polices për anuitet me anetarin.

(2) Shoqeria e sigurimit eshte e obliguar të prezantoje oferte permes Qendres për Kuote për lidhjen e polices për anuitet.

Neni 32

Marreveshje ndermjet anetarit të fondit pensional dhe shoqerive të sigurimit dhe shoqerive pensionale për llojin e pageses së pensionit

(1) Shoqeria pensionale, pas marrjes së tabelës përmbledhese nga Qendra për Kuote, e njofton anëtarin e fondit pensional se janë marre oferta nga shoqeria e sigurimit dhe/ose shoqeria pensionale. Me kërkesë të anëtarit shoqeria pensionale është e obliguar që të dorëzojë tabelë përmbledhese me të gjitha ofertat e pranuar, të verifikuar dhe të nënshkruar nga ana e shoqerisë. Tabela përmbledhese e përmban numrin identifikues të kuotes nga kërkesa nga neni 29 paragrafi (3) i këtij ligji.

(2) Anëtari i fondit pensional në periudhë prej 30 diteve të vlefshmerisë së ofertave, mund të zgjedhë oferte të theksuar në tabelën përmbledhese nga paragrafi (1) i këtij neni.

(3) Nëse anëtari i fondit pensional ka zgjedhur të pranojë pension nga shtylla e dyte përmes terheqjes së programuar, lidh marreveshje me shoqerine pensionale oferten e së ciles e ka pranuar.

(4) Nëse anëtari i fondit pensional ka zgjedhur të pranojë pension të shtylles së dyte përmes anuitetit, nënshkruan police për anuitet me shoqerine e sigurimit oferten e së ciles e ka pranuar.

(5) Nëse anëtari i fondit pensional ka zgjedhur të pranojë pension të shtylles së dyte si kombinacion i terheqjeve të programuara dhe anuitetit të prolonguar të përhershëm, lidh marreveshje me shoqerine pensionale dhe nënshkruan police për anuitet me shoqerine e sigurimit oferten e së ciles i ka pranuar.

(6) Shoqeria e sigurimit dhe shoqeria pensionale nuk guxon të refuzojnë lidhjen e marreveshjes ose polices për anuitet me anëtarin i cili e ka zgjedhur oferten e saj.

(7) Anëtari i fondit pensional dorëzon kopje nga marreveshja me shoqerine pensionale dhe/ose polica për anuitet, të shoqeria pensionale e cila menaxhon me fondin pensional ku ai është anëtar.

Neni 33

E drejta e perseritjes së procesit të kuotimit e anëtarit të fondit pensional

(1) Anëtari i fondit pensional nuk është i obliguar të zgjedhë oferte të marre përmes Qendres për Kuote ose oferte të marre gjatë negociatave me shoqerine e sigurimit.

(2) Nëse anëtari i fondit pensional nuk bën zgjedhje të shoqeria pensionale e cila menaxhon me atë fond, do të konsiderohet se nuk ka zgjedhur lloj të pageses së pensionit të shtylles së dyte, rast në të cilin zbatohet neni 35 i këtij ligji.

(3) Anëtari i fondit pensional mund të kërkojë kuotizim përmes Qendres për Kuote në mënyrë të pakufizuar.

Neni 34

Realizimi i të drejtës së pensionit vetëm nga shtylla e dyte

(1) Anëtari i fondit pensional që nuk ka realizuar të drejtë të pensionit sipas pleqerisë në Fondin e SPIM-it për shkak të mosplotesimit të kushteve ligjore, kërkesën për realizimin e të drejtës së pensionit vetëm nga shtylla e dyte e parashtron të shoqeria pensionale e cila menaxhon me fondin pensional ku ai është anëtar.

(2) Kërkesa për realizimin e të drejtës së pensionit vetëm nga shtylla e dyte parashtrohet pas mbushjes së moshës 65 vjeçare. Me kërkesë anëtari dorëzon edhe vertetim të leshuar nga Fondi i SPIM-it, se nuk e ka realizuar të drejtën për pension për shkak të mosplotesimit të kushteve në lidhje me kohezgjatjen e stazhit pensional dhe deklaratës së verifikuar të noterit se heq dore nga e drejta për pension nga shtylla e pare dhe e drejta e shumës më të ulët të pensionit. Anëtari i fondit pensional mund të zgjedhë ndërmjet:

a) pageses së njehershme të mjeteve nga shtylla e dyte nga llogaria e tij individuale ose

b) realizimit të pensionit vetëm nga mjetet e shtylles së dyte, nëse pensioni është më i madh ose i barabartë me 40% të shumës më të ulët të pensionit në ditën e realizimit të së drejtës së pensionit nga shtylla e dyte.

Neni 35

Prolongimi i realizimit të pensionit nga shtylla e dyte

(1) Shfrytëzuesi i pensionit të shtylles së pare mund ta prolongojë realizimin e pensionit të shtylles së dyte deri në tri vjet nga dita e fitimit të së drejtës së pensionit sipas pleqerisë nga shtylla e pare. Pas kalimit të kësaj periudhe, duhet të zgjedhë një nga llojet e percaktuara të pageses së pensionit nga shtylla e dyte.

(2) Nëse pas kalimit të tri viteve, shfrytëzuesi i pensionit nga shtylla e pare nuk e zgjedh njerin nga llojet e percaktuara të pageses së pensionit, behet shfrytëzues i pensionit të shtylles së dyte përmes terheqjeve të programuara të përhershme nga fondi pensional ku ai ka llogari individuale dhe shoqeria pensionale fillon me pagesën e pensionit.

(3) Nëse shfrytëzuesi i pensionit të shtylles së dyte nuk e njofton shoqerine pensionale nga paragrafi (2) i këtij neni për llogarinë e transaksionit për bartjen e mjeteve për pension, shoqeria pensionale terheqjet e programuara i paguan në llogarinë e transaksionit në të cilën Fondi i SPIM-it bën pagesë të pensionit të shtylles së pare. Fondi i SPIM-it dorëzon të dhëna për adresën dhe llogarinë e transaksionit të shfrytëzuesit të pensionit nga shtylla e dyte, me kërkesë të shoqerisë pensionale.

(4) Nëse Fondi i SPIM-it nuk e kryen pagesën e pensionit të shtylles së pare, shoqeria pensionale nuk bën pagesë të terheqjeve të programuara dhe i ruan mjetet në llogarinë individuale të shfrytëzuesit të pensionit të shtylles së dyte.

(5) Shfrytëzuesi i pensionit ka të drejtë të zgjedhë një nga llojet e percaktuara të pageses së pensionit edhe pasi shoqeria pensionale të ketë filluar me pagesë në pajtim me paragrafin (2) të këtij neni ose i ruan mjetet në llogarinë individuale të shfrytëzuesit të pensionit nga shtylla e dyte në pajtim me paragrafin (4) të këtij neni.

Kreu 9

Bartja e mjeteve dhe evidenca që e mbajnë shoqerite pensionale

Neni 36

Bartja e mjeteve nga shoqeria pensionale në shoqeri të sigurimit dhe/ose shoqeri pensionale

(1) Pas pranimit të polices për anuitet dhe/ose marreveshjes me shoqerine pensionale nga neni 32 i këtij ligji, shoqeria pensionale i bart mjetet nga llogaria individuale e anëtarit të fondit pensional në llogarinë e transaksionit të shoqerisë së sigurimit dhe/ose në llogarinë e fondit pensional të menaxhuar nga shoqeria pensionale e zgjedhur nga anëtari. Për bartjen e kryer, shoqeria pensionale nuk guxon të arketojë kompensime nga anëtari ose nga shoqeria e sigurimit, ose nga shoqeria e pensionale e zgjedhur nga anëtari, përveç provizioneve të transaksionit.

(2) Shoqeria pensionale është e obliguar që ta kryejë bartjen e mjeteve në shoqerine e sigurimit ose në fondin pensional në afat prej një muaji nga dita e pranimit të polices për anuitet dhe/ose marreveshjes me shoqerine pensionale.

(3) Nëse mjetet janë bartur në gjysmen e pare të një muaji kalendarik, shoqeria e sigurimit dhe/ose shoqeria pensionale është e obliguar që pagesën e pare të pensionit ta kryejë gjatë gjysmës së dyte të atij muaji. Nëse mjetet janë bartur në gjysmen e dyte të një muaji kalendarik, pagesa e pare e pensionit është në gjysmen e pare të muajit të ardhshëm.

Neni 37

Evidenca të cilën e mbajnë shoqëritë pensionale

(1) Shoqëria pensionale që menaxhon me fondin pensional ku anëtari ka pasur llogari individuale gjatë realizimit të pensionit nga shtylla e dyte, është e obliguar që ta mbajë dhe ta ruajë evidencën e plote me të gjithë të dhenat në lidhje me procesin për zgjidhjen e llojit të pageses së pensionit nga shtylla e dyte. Evidenca ruhet për periudhë prej 50 viteve. Evidenca mbahet për çdo anëtar të fondit pensional dhe i përshin: llojin e zgjedhur të pageses së pensionit nga shtylla e dyte ose kombinimit të tyre; shumën e përgjithshme të mjeteve në llogarinë individuale; titullin e shoqërise/shoqërive të zgjedhura për pagesën e pensioneve nga shtylla e dyte; lartësinë e pensionit të realizuar nga shtylla e dyte; karakteristikat e anuitetit, siç janë periudha e garantuar, periudha e prolongimit, anuiteti fiks ose variabël, shfrytëzuesin/shfrytëzuesit e percaktuar për anuitet të garantuar; karakteristikat themelore të terheqjeve të programuara të perkohshme në kombinim me anuitetin e prolonguar të perhershëm; shumën e pensionit që fitohet nga secili lloj i pageses së pensionit dhe raportin e tyre.

(2) Evidenca nga paragrafi (1) i këtij neni ruhet edhe në rast të pageses së njehershme të mjeteve nga llogaria individuale anëtarit të fondit pensional.

Kreu 10

Shkëmbimi i të dhenave për zbatimin e shumës më të ulët të pensionit

Neni 38

Shkëmbimi i të dhenave për anëtar të fondit pensional i cili ka realizuar lloj të pageses së pensionit nga shtylla e dyte

(1) Shoqëritë pensionale dhe shoqëritë e sigurimit janë të obliguara që ta njoftojnë fondin e SPIM-it, një herë në muaj, për çdo anëtar të fondit pensional që ka realizuar lloj të pageses së pensionit nga shtylla e dyte në atë periudhë. Njoftimi përmban të dhëna për: llojin e pageses së zgjedhur të pensionit, titullin e shoqërise ose shoqërive të zgjedhura për pagesën e pensionit nga shtylla e dyte, lartësinë e pensionit të shtylles së dyte dhe karakteristikat tjera lidhur me periudhën e garantuar, anuitetin e prolonguar ose anuitetin e drejtpërdrejtë, raportin ndërmjet terheqjeve të programuara të perkohshme dhe anuitetit të prolonguar, anuitetin fiks me pjesëmarrje në fitim.

(2) Në bazë të të dhenave nga paragrafi (1) i këtij neni, Fondi i SPIM-it mban evidencë për nevojën e dallimit deri në shumën më të ulët të pensionit për çdo shfrytëzues të pensionit në vecanti.

(3) MAPAS-i e percakton menyren e mbajtjes së evidencës dhe llojin e të dhenave që shoqëritë pensionale dhe shoqëritë e sigurimit i dorezojnë te Fondi i SPIM-it.

Neni 39

Të dhenat që shoqëria pensionale i dorezon te shoqëria e sigurimit dhe shoqëria pensionale

(1) Shoqëria pensionale dorezon kopje të aktvendimit të marre nga Fondi i SPIM-it nga neni 28 paragrafi (2) i këtij ligji, te shoqëria e sigurimit ose shoqëria pensionale e zgjedhur nga shfrytëzuesi i pensionit, në afat prej pesë ditësh nga data e marrjes së të dhenave.

(2) Pas marrjes së të dhenave nga paragrafi (1) i këtij neni, shoqëria e sigurimit ose shoqëria pensionale është e obliguar që çdo muaj të kryejë kontroll nëse shuma e pensionit të shtylles së dyte dhe pensionit të percaktuar nga shtylla e parë është më e vogël se shuma më e ulët e pensionit e percaktuar me rregullat e sigurimit pensional dhe invalidor.

Kreu 11

Zbatimi i të drejtës së shumës më të ulët të pensionit

Neni 40

Obligimet e shoqërive të sigurimit dhe shoqërive pensionale për zbatimin e të drejtës së shumës më të ulët të pensionit

(1) Shoqëritë e sigurimit dhe shoqëritë pensionale janë të obliguara që të kontrollojnë nëse shfrytëzuesi i pensionit të shtylles së dyte ka të drejtë të dallimit deri në shumën më të ulët të pensionit, në pajtim me Ligjin për sigurim pensional dhe invalidor.

(2) Kontrolli nga paragrafi (1) i këtij neni kryhet çdo muaj përmes krahasimit të shumës së lartësisë mujore të pensionit që paguhet nga shtylla e dyte dhe lartësisë mujore të pensionit të realizuar nga shtylla e parë, me shumën më të ulët të pensionit. Nëse ekziston dallim deri në shumën më të ulët të pensionit, shoqëritë e sigurimit dhe shoqëritë pensionale e njoftojnë Fondin e SPIM-it për lartësinë mujore të pensionit nga shtylla e dyte dhe lartësinë e pensionit të realizuar nga shtylla e parë, për çdo shfrytëzues të pensionit. Ky njoftim kryhet në afat prej tri ditëve nga llogaritja e pensionit për shtyllën e dyte.

(3) Gjate kryerjes së llogaritjeve shfrytëzohen të dhenat për lartësinë e shumave më të ulëta të pensionit dhe të dhenat për harmonizimin e pensioneve, të shpallura në "Gazeten Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

(4) MAPAS-i e percakton menyren në të cilën shoqëritë pensionale bëjnë krahasim të shumave mujore të terheqjeve të programuara dhe të pensionit të realizuar nga shtylla e parë.

(5) ASS-ja e percakton menyren në të cilën shoqëritë e sigurimit bëjnë krahasim të shumave mujore të pensionit me anuitet dhe të pensionit të realizuar nga shtylla e parë.

Neni 41

Obligimet e Fondit të SPIM-it lidhur me dallimin deri në shumën më të ulët të pensionit

(1) Fondi i SPIM-it pas të dhenave të fituara nga neni 40 paragrafi (2) i këtij ligji dhe me shfrytëzimin e evidencës personale për pagesën e pensioneve nga shtylla e parë, kryen kontroll të dallimit të llogarit deri në shumën më të ulët të pensionit.

(2) Nëse Fondi i SPIM-it konstaton mosperputhje në dallimin e llogarit deri në shumën më të ulët të pensionit nga ana e shoqërive të sigurimit dhe shoqërive pensionale, i njofton keto shoqëri çdo muaj, për çdo shfrytëzues për të cilin është kryer pagesa plotësuese e dallimit deri në shumën më të ulët të pensionit.

(3) Fondi i SPIM-it është i obliguar të kryejë pagesë të dallimit deri në shumën më të ulët të pensionit

Kreu 12

Rregulla gjatë pageses së dallimit deri në shumën më të ulët të pensionit

Neni 42

Pagesa e dallimit deri në shumën më të ulët të pensionit kur pensioni nga shtylla e dyte paguhet si terheqje e programuar

(1) Nëse shuma e pensionit përmes terheqjeve të programuara dhe pensionit nga shtylla e parë është më e vogël se shuma më e ulët e pensionit, shoqëria pensionale është e obliguar që ta zmadhojë pagesën përmes terheqjeve të programuara me pagesë plotësuese ashtu që shuma e pensionit përmes terheqjeve të programuara dhe pensionit nga shtylla e parë të jetë e barabartë me lartësinë e shumës më të ulët të pensionit të percaktuar me Ligjin për sigurim pensional dhe invalidor. Pagesën e terheqjes së programuar me page-

se plotesuese deri në lartesine e shumes më të ulet të pensionit, shoqeria pensionale e kryen deri sa të kete mjete në llogarine individuale të shfrytezuesit të pensionit nga shtylla e dyte.

(2) Nese mjetet në llogarine individuale të shfrytezuesit të pensionit harxhohen, shoqeria pensionale më tej nuk paguan pension permes terheqjeve të programuara dhe në afat prej tri diteve e njofton Fondin e SPIM-it. Shfrytezuesit të pensionit Fondi i SPIM-it është i obliguar që t'i paguaje pension nga shtylla e pare dhe dallim deri në shumen më të ulet të pensionit.

Neni 43

Pagesa e dallimit deri në shumen më të ulet të pensionit kur pensioni nga shtylla e dyte paguhet si anuitet pensional

(1) Nese shuma e pensionit permes anuiteteve pensionale dhe pensionit nga shtylla e pare është më e vogel se shuma më e ulet e pensionit, Fondi i SPIM-it është i obliguar që krahas pensionit nga shtylla e pare të paguaje edhe dallim deri në shumen më të ulet të pensionit në baze të të dhenave të marra nga shoqeria e sigurimit.

(2) MAPAS-i e percakton menyren e kontrollit dhe pageses plotesuese të shumes më të ulet të pensionit nga ana e shoqerive pensionale. ASS-ja me pelqim paraprak nga MAPAS-i e percakton menyren për kontrollin e shumes më të ulet të pensionit nga ana e shoqerive të sigurim.

Neni 44

Perjashtim nga zbatimi i të drejtes së shumes më të ulet të pensionit kur realizimi e pensionit nga shtylla e dyte është prolonguar

Nese shfrytezuesi i pensionit nga shtylla e pare e prolongon realizimin e pensionit nga shtylla e dyte, nuk do të paguhet shume më e ulet e pensionit deri atehere kur do të filloje të paguhet pensioni nga shtylla e dyte.

Kreu 13

Zgjedhja e llojit të pensionit nga shtylla e dyte nga personi i cili ka realizuar të drejte të pensionit invalidor ose familjar

Neni 45

Mbajtja e mjeteve nga shtylla e dyte

(1) Gjate parashtimit të kerkeses për pension invalidor ose familjar te Fondi i SPIM-it, anetari i fondit pensional i cili kerkon të realizoje të drejte për pension invalidor ose personi i cili kerkon të realizoje pension familjar nga anetari i fondit pensional, e dorezon emrin e shoqerise pensionale që menaxhon me fondin pensional në të cilin është llogaria individuale e anetarit.

(2) Fondi i SPIM-it te shoqeria pensionale dorezon të dhena për shumen e pensionit që do të paguhet nga shtylla e pare, adresen e anetarit të fondit pensional që kerkon të realizoje të drejte për pension invalidor ose personit që kerkon të realizoje të drejten për pension familjar, me ç'rast për pension familjar dorezon edhe të dhena për: datelindjen, gjinine dhe periudhen e shfrytezimit të pensionit për çdo shfrytezues. Periudha e shfrytezimit të pensionit mund të jete e perkohshme nese pensionin e shfrytezojne femijet gjate shkollimit ose e perhershme për anetaret tjere të familjes.

(3) Shoqeria pensionale e perllogarit pensionin familjar permes terheqjeve të programuara nga mjetet e llogarise individuale të anetarit të shtylles së dyte, sipas ketyre rregullave:

a) nese ka së paku një shfrytezues i cili pensionin familjar do ta shfrytezoje gjate gjithë jetes, llogarit pensionin i perhershëm individual permes terheqjeve të programuara

për shfrytezuesin më të ri që do ta shfrytezoje pensionin gjate gjithë jetes. Nese pensioni familjar i llogaritur në kete menyre është më i madh ose i barabarte me pensionin e caktuar nga Fondi i SPIM-it, atehere bartesi i të drejtes së pensionit familjar ka të drejte të zgjedhe nese:

1) mjetet nga llogaria individuale e anetarit, do t'i mbaje dhe do të heqe dore nga pensioni familjar nga shtylla e pare, me ç'rast shoqeria pensionale fillon me pagesen e terheqjeve të programuara ose

2) mjetet nga llogaria individuale e anetarit do të barten në Fondin e SPIM-it, me ç'rast Fondi i SPIM-it fillon me pagesen e pensionit familjar dhe

b) Nese nuk ka shfrytezues të cilet pensionin familjar do ta shfrytezojne gjate gjithë jetes, perllogarit pensionin i perkohshëm individual permes terheqjeve të programuara për shfrytezuesin më të ri i cili do ta shfrytezoje pensionin perkohesisht. Nese pensioni familjar i perllogaritur në kete menyre është më i madh ose i barabarte me pensionin e caktuar nga Fondi i SPIM-it, atehere bartesi i të drejtes së pensionit familjar ka të drejte të zgjedhe nese:

1) mjetet nga llogaria individuale e anetarit, do t'i mbaje dhe do të heqe dore nga pensioni familjar nga shtylla e pare, me ç'rast shoqeria pensionale fillon me pagesen e terheqjeve të programuara ose

2) mjetet nga llogaria individuale e anetarit do të barten në Fondin e SPIM-it, me ç'rast Fondi i SPIM-it fillon me pagesen e pensionit familjar.

(4) Shoqeria pensionale e llogarit pensionin invalidor për anetarin si pension i perhershëm individual permes terheqjeve të programuara. Nese pensioni familjar i llogaritur në kete menyre është më i madh ose i barabarte me pensionin e caktuar nga Fondi i SPIM-it, atehere anetari në shtyllen e dyte ka të drejte te zgjedhe nese:

a) mjetet nga llogaria individuale, do t'i mbaje dhe do të heqe dore nga pensioni invalidor nga shtylla e pare, me ç'rast shoqeria pensionale fillon me pagesen e terheqjeve të programuara ose

b) mjetet nga llogaria individuale e anetarit do të barten në Fondin e SPIM-it, me ç'rast Fondi i SPIM-it fillon me pagesen e pensionit invalidor.

(5) Shoqeria pensionale e njofton anetarin e fondit pensional i cili kerkon ta realizoje të drejten e pensionit invalidor ose personin i cili kerkon të realizoje pension familjar nga anetari i fondit pensional, për llogaritjet e kryera nga paragrafet (3) dhe (4) të ketij neni.

(6) Nese nga llogaritjet nga paragrafet (3) dhe (4) të ketij neni, konstatohet se pensioni nga shtylla e dyte është më i vogel se shuma e pensionit nga shtylla e pare, mjetet e anetarit të fondit pensional barten në Fondin e SPIM-it, me ç'rast Fondi i SPIM-it fillon me pagesen e pensionit invalidor, respektivisht familjar.

(7) Nese nga llogaritjet nga paragrafet (3) dhe (4) të ketij neni, konstatohet se pensioni nga shtylla e dyte është më i madh se pensioni nga shtylla e pare, anetari i fondit pensional që kerkon ta realizoje të drejten e pensionit invalidor ose personi që kerkon të realizoje pension familjar, zgjedh një nga mundesite nga paragrafet (3) dhe (4) të ketij neni.

(8) Anetari i fondit pensional që kerkon të realizoje të drejte të pensionit invalidor ose personi që kerkon të realizoje pension familjar nga anetari i fondit pensional, zgjedhjen e kryen në shoqerine pensionale permes deklarates, ndersa shoqeria pensionale dorezon kopje të deklarates në Fondin e SPIM-it dhe në MAPAS.

Neni 46

Percaktimi i pageses së pensionit nga shtylla e dyte

(1) Nese personi i cili kerkon të realizoje pension familjar ka hequr dore nga pensioni i shtylles së pare dhe ka bere zgjedhje që të shfrytezoje pension të shtylles së dyte, shoqeria pensionale e llogarit pensionin e shtylles së dyte sipas ketyre rregullave:

a) nese ka së paku një shfrytezues i cili pensionin familjar do ta shfrytëzoje gjatë gjithë jetës, shoqëria pensionale llogarit pension të perhershëm individual përmes terheqjeve të programuara në bazë të të dhënave për shfrytëzuesin më të ri dhe ia paguan në muaj bartesit të pensionit;

b) nese vdesin të gjithë shfrytëzuesit e perhershëm ose nuk ka shfrytëzues të perhershëm, shoqëria pensionale llogarit pension të perhershëm individual përmes terheqjeve të programuara në bazë të të dhënave për shfrytëzuesin më të ri të perkohshëm dhe pensionin ia paguan në muaj bartesit të pensionit dhe

v) nese nuk ka shfrytëzues të perhershëm dhe të perkohshëm, të gjitha mjetet e mbetura në llogarinë individuale të anetarit trashëgohen në pajtim me ligjin.

(2) Nese personi që kërkon të realizojë pension invalidor ka hequr dorë nga pensioni i shtylles së pare dhe ka bere zgjedhje që të shfrytëzoje pension të shtylles së dyte, shoqëria pensionale e llogarit pensionin invalidor për anëtarin si pension të perhershëm individual përmes terheqjeve të programuara. Nese shfrytëzuesi i pensionit të shtylles së dyte vdes, të gjithë mjetet e mbetura në llogarinë e tij individuale trashëgohen në pajtim me ligjin.

(3) Shoqëria pensionale pagesen e pensionit ia kryen në llogari të transaksionit shfrytëzuesit, respektivisht bartesit të pensionit.

Neni 47

Formula për llogaritjen e pensionit invalidor ose familjar nga shtylla e dyte

Percaktimi i terheqjeve të programuara nga nenet 45 dhe 46 të këtij ligji, behet në pajtim me nenin 16 të këtij ligji.

Kreu 14

Pagesat e pensioneve nga shtylla e dyte

Neni 48

Njesia monetare për pagesen e pensioneve nga shtylla e dyte

(1) Të gjitha pensionet nga shtylla e dyte paguhën në denare.

(2) Policat për anuitet nga shtylla e dyte mund të shprehen në euro por pensionet paguhën në denare, sipas kursit të mesëm të Bankes Popullore të Republikës së Maqedonisë.

(3) Të anuitetet fikse me pjesëmarrje në fitim, shuma e pensionit shprehet në "pjesëmarrje" ose "njesi" por paguhet me denare, varesisht nga zgjedhja e njesise monetare për konverzionin e "pjesëmarrjes/njesise" të bere nga shfrytëzuesi i pensionit në ditën e blerjes.

Neni 49

Datat dhe menyrat e pageses së pensioneve nga shtylla e dyte

(1) Shoqëria pensionale është e obliguar që terheqjet e programuara t'i paguaje në muaj, jo më vonë se 25-ti i muajit për muajin paraprak, me bartje të mjeteve në llogarinë e transaksionit të shfrytëzuesit të pensionit.

(2) Shoqëria e sigurimit është e obliguar që anuitetet t'ia paguaje në muaj, jo më vonë se 25-ti i muajit për muajin paraprak, me transfer elektronik të mjeteve në llogarinë e transaksionit shfrytëzuesit të pensionit, në menyrë dhe procedure të percaktuara nga ASS-ja.

Neni 50

Tatimimi i pensioneve nga shtylla e dyte

Pensionet nga shtylla e dyte që paguhën përmes terheqjeve të programuara dhe përmes anuiteteve, i nënshtrohen tatimit me tatim personal mbi të ardhura në pajtim me Ligjin për tatim personal mbi të ardhura. Shoqëria pensionale ose shoqëria e sigurimit e cila i paguan pensionet ka për obligim që të kryejë llogaritje dhe pagese të tatimit personal mbi ardhura në emer dhe për llogari të shfrytëzuesit të pensionit.

Neni 51

Ndalim për ngarkim të pensioneve nga shtylla e dyte

(1) Pensionet nga shtylla e dyte përmes anuiteteve ose terheqjeve të programuara, nuk mund të jepen si peng, të blihen e as të jene objekt permbarimi.

(2) Policat për anuitet nga shtylla e dyte nuk mund të blihen.

(3) Mjetet nga shtylla e dyte të dedikuara për pensione përmes terheqjeve të programuara, nuk mund të jepen si peng, të blihen, e as të jene objekt permbarimi.

Pjesa III

Kompensime pensionale nga sigurimi pensional vullnetar me financim kapital

Kreu 15

Pagesa e kompensimit pensional

Neni 52

Llojet e pagesave të kompensimit pensional

(1) Shoqëritë e sigurimit dhe shoqëritë pensionale kompensimin pensional e paguajnë me shfrytëzimin e një prej ketyre llojeve të pagesave, sipas zgjedhjes së anetarit të fondit pensional:

- a) anuitete;
- b) terheqje të programuara;
- v) pagesa të njehershme;
- g) pagesa të shumëhershme dhe
- d) kombinimi i pikeve a), b), v), dhe g) të këtij paragrafi.

(2) Gjate zgjedhjes së anuitetit anetari i fondit pensional duhet të zgjedhë anuitet që do të permbaje nga një karakteristikë nga secili lloj i anuitetit të theksuar në pikat në vijim:

- a) anuitete individuale dhe të perbashketa;
- b) anuitete të perhershme dhe të perkohshme;
- v) anuitete të drejtpërdrejta dhe të prolonguara;
- g) me periudhë të garantuar ose periudhë të paguarantuar dhe
- d) anuitete fikse, anuitete të ndryshueshme ose anuitete fikse me pjesëmarrje në fitim.

(3) Shfrytëzuesi i pensionit, në rast të kompensimit pensional të kombinuar, vendos për sa lloje të kompensimeve pensionale do të ndahen mjete nga llogaria e tij individuale dhe e percakton pjesën për secilin lloj.

Neni 53

Ndryshimi i llojit të pageses së kompensimit pensional

(1) Polica për anuitet është marreveshje e pashkeputshme dhe nuk mund të nderpritet as në rast të pelqimit edhe nga shfrytëzuesi i pensionit dhe nga shoqëria e sigurimit.

(2) Shfrytëzuesi i pensionit mundet në çdo moment ta zevendesojë terheqjen e programuar të siguruar nga një shoqëri pensionale me shfrytëzimin e mjeteve të mbetura të disponueshme nga llogaria vullnetare individuale dhe/ose profesionale për blerjen e terheqjeve të programuara nga shoqëria pensionale tjetër, blerjen e anuitetit nga shoqëria e sigurimit ose me pagese të njehershme ose të shumëhershme nga shoqëria pensionale

(3) Shfrytëzuesi i pensionit mund ta zevendesojë pagesën e njehershme me shfrytëzimin e mjeteve të mbetura të disponueshme nga llogaria vullnetare individuale dhe/ose profesionale për blerjen e anuitetit nga shoqëria e sigurimit, për blerjen e terheqjeve të programuara nga shoqëritë pensionale, me pagese të shumëhershme nga shoqëritë tjetër pensionale ose me pagese të njehershme.

(4) Mjetet që mbeten në llogarinë vullnetare individuale dhe/ose profesionale të shfrytëzuesit të pensionit pas vdekjes së tij, janë pjesë e masës së trashëgimise dhe me ato mjete veprohet në pajtim me Ligjin për trashëgimi.

(5) MAPAS-i e percakton menyren e zevendesimit të terheqjeve të programuara nga një shoqeri pensionale me terheqje të programuara nga shoqeria tjetër pensionale, me anuitet ose me pagese të njehershme ose të shumëhershme nga ana e shoqerise pensionale.

(6) MAPAS-i e percakton menyren e zevendesimit të pageses së shumëhershme nga ana e shoqerise pensionale me terheqje të programuara nga shoqeria tjetër pensionale, me anuitet ose me pagese të njehershme ose të shumëhershme nga ana e shoqerise tjetër pensionale.

Kreu 16 **Rregulla për anuitete**

Neni 54 **Llojet e anuiteteve**

(1) Nese anuiteti është i garantuar, anetari i fondit pensional në policen për anuitet cakton shfrytëzues i cili në rast të vdekjes së tij e shfrytëzon anuitetin deri në fund të periudhes së garantuar. Periudha e garantuar për anuitet është me kohezgjatje prej së paku 240 muajve.

(2) Me përjashtim nga paragrafi (1) i këtij neni, shfrytëzuesi i pensionit në policen për anuitet mund të caktojë me shume shfrytëzues dhe radhe për shfrytëzim në rast të vdekjes së tij, të cilet e shfrytëzojnë anuitetin deri në fund të periudhes së garantuar.

(3) Nese anuiteti është i perbashket anetari i fondit pensional në policen për anuitet cakton një ose më shume shfrytëzues të cilet në rast të vdekjes së tij e shfrytëzojnë anuitetin. Çdo shfrytëzues fiton pjese nga kompensimi pensional në lartesi të definuar nga ana e anetarit të fondit pensional në police, ndersa shuma e të gjithë pjesëve të cilat i marrin shfrytëzuesit nuk mund të tejkalojë 100% të lartesisë së kompensimit pensional.

(4) Nese anuiteti është i garantuar bashkerisht, pas vdekjes së anetarit të fondit pensional, shfrytëzuesit e caktuar deri në fund të periudhes së garantuar e pranojnë kompensimin pensional në lartesi prej 100% që i ndahet çdo shfrytëzuesi, në pajtim me lartësitë e pjesëve të kompensimit pensional të definuara nga ana e anetarit të fondit pensional në police. Pas perfundimit të periudhes së garantuar, secili shfrytëzues e merr pjesen e kompensimit pensional të definuar nga anetari i fondit pensional në police.

(5) Nese anuiteti është i garantuar i prolonguar, periudha e garantuar fillon me perfundimin e periudhes së prolongimit.

Neni 55 **Subjekte permes të cilave mund të shiten anuitete**

(1) Policat për anuitete për shtyllen e trete i shesin shoqerite e sigurimit. Shoqerite e sigurimit policat për anuitete i shesin permes perfaqesuesit në sigurim, shoqerise për perfaqesim në sigurim dhe shoqerise brokere të sigurimit, e cila është themeluar dhe punon në pajtim me Ligjin për supervizion të sigurimit.

(2) Shoqeria e sigurimit, perfaqesuesi në sigurim, shoqeria për perfaqesim në sigurim dhe shoqeria brokere e sigurimit, gjate shitjes së anuiteteve nuk guxojnë të ofrojnë lirime, kthim të mjeteve në para ose privilegje tjera anetarit të fondit pensional.

Neni 56 **Caktimi i lartesisë së anuiteteve dhe arketimi i shpenzimeve**

Shoqerite e sigurimit e caktojnë shumën e anuiteteve, vendosin për tabelat e vdekshmerise, për parakushtet për shkallë të kamates, për shpenzimet për menaxhim dhe parakushtet tjera që shfrytëzohen gjate caktimit të lartesisë së pensionit të ofruar.

Neni 57 **Kompensime gjate pageses së anuiteteve**

Shoqeria e sigurimit nuk guxon të paguaje kompensime gjate pageses së anuiteteve të shtylles së trete, pervec për shpenzimesh transaksioni.

Neni 58 **Percaktimi i shumes së kompensimit pensional permes anuitetit variabel dhe anuitetit fiks me pjesemarrje në fitim**

(1) Gjate percaktimit të shumes së kompensimit pensional të paguar permes anuitetit variabel dhe fiks me pjesemarrje në fitim, shfrytëzohen simulime dhe projeksiione me parametra dhe parakushte të lejuara.

(2) ASS-ja me pelqim paraprak të MAPAS-it, i percakton parametrat e lejuara që shoqerite e sigurimit dhe personat tjere të autorizuar mund t'i shfrytëzojnë në materialet për marketing, simulime dhe projeksiione për shumën e pensionit që në të ardhmen do të paguhet permes anuitetit variabel dhe anuitetit fiks me pjesemarrje në fitim.

(3) ASS-jka me pelqim paraprak të MAPAS-it, i percakton parakushtet që duhet të shfrytëzohen dhe të theksohen nga shoqerite e sigurimit dhe personat tjere të autorizuar, vecanerisht parakushtet lidhur me të hyrat e mjeteve të investuara të shfrytëzuara në disa "skenare" dhe atë: "bazike", "optimiste" dhe "pesimiste". Të ardhura për "skenare bazike" percaktohen në baze të performansave të portofolit të mjeteve me perberje të njejtë të portofolit që ofrohet në pajtim me policen për anuitetin variabel dhe anuitetin fiks me pjesemarrje në fitim, të realizuara së paku gjate dhjete viteve të fundit. Në simulime dhe projeksiione duhet të theksohen jo vetem të ardhurat mesatare, por edhe variabiliteti i të ardhurave dhe pasojat nga variabiliteti i atille në shumën e pensionit.

(4) Gjate llogaritjes së anuitetit variabel dhe anuitetit fiks me pjesemarrje në fitim në simulime dhe projeksiione pensionale perfshihen kompensime, provizione dhe shpenzime dhe shenohen në police. Shuma e kompensimit pensional që i ofrohet shfrytëzuesit potencial të pensionit, paraqitet në shumën neto të zvogeluar paraprakisht për kompensime, provizione ose shpenzime.

Neni 59 **Procedura në rast të falimentimit ose likuidimit të shoqerise për sigurim**

(1) Dispozitat e Ligjit për mbikeqyrje të sigurimit që kane të bejne me falimentimin ose likuidimin e shoqerise për sigurim, në menyre perkatese zbatohen edhe në rast të falimentimit ose likuidimit të shoqerise për sigurim, që siguron kompensim pensional të shtylles së trete.

(2) Kerkesat e shfrytëzuesve të kompensimit pensional të shtylles së trete dhe personave të caktuar prej tyre, kane të drejte perparësie të permbushjes në raport me kreditoret tjere të shoqerise për sigurim.

Kreu 17 **Rregulla lidhur me terheqje të programuara**

Neni 60 **Lloje të terheqjeve të programuara**

(1) Shoqerite pensionale i ofrojnë llojet e terheqjeve të programuara, si vijojne:

- a) terheqje të programuara të perhershme dhe
- b) terheqje të programuara të perkohshme.

(2) Shoqerite pensionale i shfrytëzojnë formulat nga neni 16 i këtij ligji, për llogaritje fillestare dhe për llogaritje vjetore të lartesisë së kompensimit pensional nga terheqja e programuar.

(3) Shoqeria pensionale paguan kompensim pensional permes terheqjes së programuar në baze mujore, me bartje të mjeteve në llogari transaksioni të percaktuar nga shfrytëzuesi i kompensimit pensional.

Neni 61

Kompensime që paguhën për terheqje të programuar

(1) Shoqerite pensionale paguajne kompensime të mjeteve për terheqje të programuar nga shtylla e trete, në pajtim me nenin 117 paragrafi (1) pika b) të Ligjit për sigurim vullnetar pensional me financim kapital.

(2) Shoqerite pensionale arketojne shpenzime transaksioni për pagese të kompensimeve pensionale permes terheqeve të programuara.

Neni 62

Investimi i mjeteve që ruhen për terheqje të programuara

Shoqerite pensionale i investojne mjetet që i menaxhojne për llojet e terheqeve të programuara nga shtylla e trete, në pajtim me Ligjin për sigurimin pensional vullnetar me financim kapital.

Kreu 18

Dispozita të perbashketa për anuitete dhe terheqje të programuara

Neni 63

Tabelat e vdekshmerise dhe shkallet e kamates për kompensime pensionale

(1) Standardet minimale dhe rregullat për percaktimin e tabelave të vdekshmerise, i percaktojne ASS-ja dhe MAPAS-i me kushte të njejta për shoqerite për sigurim dhe shoqerite pensionale, duke i pasur parasysh:

a) specifiken e popullates së perbere nga pensioniste që marrin pension permes anuitetit dhe shfrytëzuesve të tyre dhe

b) permiresimin e jetegjatesise.

(2) ASS-ja i percakton rregullat dhe standardet minimale për llogaritje të rezervave teknike, ndersa shoqeria për sigurim detyrohet që për llogaritje të rezervave për anuitete të shfrytëzoje tabela të vdekshmerise, në pajtim me standardet minimale të percaktuara nga ASS-ja.

(3) MAPAS-i i percakton rregullat dhe standardet minimale për tabelat e vdekshmerise, ndersa shoqeri pensionale detyrohet që për llogaritje të faktorit të anuitetit për kompensime pensionale nga shtylla e trete, permes terheqeve të programuara të perhershme dhe të perkohshme, të shfrytëzoje tabela të vdekshmerise në pajtim me standardet minimale të percaktuara nga MAPAS-i.

(4) Shoqerite për sigurim dhe shoqerite pensionale mbajne evidence dhe të dhena statistikore për vdekje faktike të shfrytëzuesve të pensionit dhe detyrohen që të dhenat statistikore, t'i dorezojne në ASS dhe MAPAS në periudhe dhe forme të percaktuar nga ASS-ja dhe MAPAS-i.

(5) Standardet minimale dhe rregullat për percaktimin e shkalleve të kamates i percaktojne ASS-ja dhe MAPAS-i me kushte të njejta për shoqerite e sigurimit dhe shoqerite pensionale, duke i pasur parasysh:

a) shkallen e kamates që shfrytëzohet për llogaritje të rezervave perkatesisht faktorit të anuitetit, që nuk mund të jete më e madhe nga shkalla mbizoteruese reale e tregut të ardhurave të letrave debitore afatgjate me vlere dhe

b) shkallet reale afatgjata dhe afatmesme të të ardhurave bazohen në shkallet mbizoteruese nominale të tregut të të ardhurave për instrumente afatgjate dhe afatmesme debitore, të zvogeluara për vleresimin e shkalles së shpenzimeve të jeteses për të njejtat periudha dhe të vleresimit të shkalleve mbizoteruese të ardhshme të tregut për letra afatgjate dhe afatshkurtra me vlere pa rrezik, të pranishme në portofolin e fondeve pensionale dhe shoqerive të sigurimit.

(6) ASS-ja i percakton rregullat dhe standardet minimale për percaktimin e shkalleve të kamates, ndersa shoqeria për sigurim detyrohet që për llogaritje të rezervave për anuitete, të shfrytëzoje shkalle të kamates në pajtim me rregullat dhe standardet minimale të percaktuara nga ASS-ja.

(7) MAPAS-i i percakton rregullat dhe standardet minimale për percaktimin e shkalleve të kamates, ndersa shoqeria pensionale detyrohet që për llogaritje të faktorit të anuitetit për kompensime pensionale nga shtylla e trete permes terheqeve të programuara të perkohshme dhe të perhershme, të shfrytëzoje shkalle të kamatave në pajtim me rregullat dhe standardet minimale të percaktuara nga MAPAS-i.

Kreu 19

Rregulla që kane të bejne me pagesa të njehershme dhe të shumehershme

Neni 64

Shoqeri që sigurojne pagese të njehershme dhe të shumehershme

Pagesa të e njehershme dhe të shumehershme të kompensimit pensional mund të kryejne vetem shoqerite për menaxhim me fonde pensionale të detyrueshme dhe vullnetare, ose shoqerite për menaxhim me fondet vullnetare pensionale.

Neni 65

Investimi i mjeteve që ruhen për pagesa të njehershme ose të shumehershme

Shoqerite pensionale i investojne mjetet që i menaxhojne për pagese të njehershme ose të shumehershme, në pajtim me Ligjin për sigurimin pensional vullnetar me financim kapital.

Neni 66

Kompensime që arketohen nga pagesa të njehershme dhe të shumehershme

Shoqerite pensionale arketojne kompensime nga mjetet për pagese të njehershme dhe të shumehershme, në pajtim me nenin 117 paragrafi (1) pika b) të Ligjit për sigurimit pensional vullnetar me financim kapital.

Kreu 20

Marrja e të drejtes së kompensimit pensional

Neni 67

Procedura për marrjen e të drejtes së kompensimit pensional

(1) Anetari i fondit pensional dorezon kerkese për marrjen e të drejtes së kompensimit pensional te shoqeria pensionale që menaxhon me fondin pensional ku ai ka llogari vullnetare individuale ose profesionale, nese i ploteson kushtet për pagese të kompensimit pensional në pajtim me ligjin. Nese anetari i fondit pensional ka llogari individuale vullnetare dhe profesionale, mund të kerkoje bashkimin e mjeteve nga të dy llogaritë. Nese llogaritë jane në dy shoqeri pensionale, kerkesa dorezohet në njerën nga shoqerite pensionale.

(2) Kerkesa nga paragrafi (1) i ketij neni mund të parashtrohet më së voni deri në mbarimin e 70 vjeteve moshe të anetarit të fondit pensional.

(3) Nese plotesohen kushtet për të drejte të kompensimit pensional, shoqeria pensionale jep vertetim për lartesine e mjeteve të llogarise së tij individuale vullnetare dhe/ose profesionale dhe percakton numer identifikues të kuotes.

(4) Anetari i fondit pensional mund të vendos të kerkoje kuote në Qendren për Kuote për zgjedhje të llojit të kompensimit pensional, personalisht ose permes shoqerise pensionale dhe të kerkoje nga shoqeria pensionale numer identifikimi të kuotes.

(5) Nese anetari vendose që personalisht të kerkoje kuote në Qendren për Kuote për zgjedhje të llojit të kompensimit pensional, e shfrytëzon vertetimin nga paragrafi (3) i ketij neni.

(6) Nese anetari i fondit pensional vendose të kerkoje kuote permes shoqerise pensionale, me shkrim e autorizon shoqerine për kerkese të kuotes në të cilën i thekson llojet e kompensimit pensional dhe e percakton pjesen e mjeteve të llogarise individuale vullnetare dhe/ose profesionale për secilin lloj.

(7) Në afat prej pese ditësh nga pranimi i kerkeses nga paragrafi (6) i ketij neni, shoqeria pensionale detyrohet të parashtroje kerkese për kuote në Qendren për Kuote me numer identifikues të kuotes dhe të dhenat si vijojne: shuma e mjeteve të llogarise individuale, gjinia dhe datelindja e anetarit, lloji i kompensimit pensional ose kombinimi i tyre, të percaktuara nga anetari i fondit pensional.

(8) Nese anetari i fondit pensional vendos të mos kerkoje kuote në Qendren për Kuote, parashtrohet kerkese te fondi pensional për pagese të mjeteve permes terheqjes së programuar, të njehershme ose të shumëhershme.

Neni 68

Kuota vullnetare për anuitet

(1) Shoqerite për sigurim nuk kane detyrim që të prezantojne oferta për shfrytëzues të kompensimit pensional, por nese kuotojne në Qendren për Kuote ofertat e tyre kane vlefshmeri për 30 ditësh nga dita e kuotizacionit.

(2) Shoqerite për sigurim mund t'u prezantojne oferta të një ose më shumë llojesh kompensimi pensional të kerkuara nga anetari i fondit pensional, personalisht anetarit ose shoqeria pensionale të autorizuar prej tij.

Neni 69

Kuote e detyrueshme për terheqje të programuar

Shoqerite pensionale jane të detyrueshme të prezantojne oferta në Qendren për Kuote, për terheqje të programuara të perhershme dhe të perkohshme për shfrytëzues të kompensimit pensional dhe ofertat e tyre kane vlefshmeri prej 30 ditësh nga dita e kuotimit.

Neni 70

Kuote për anuitete dhe terheqje të programuara

Shoqerite për sigurim dhe shoqerite pensionale në afat prej pese ditësh nga dita e kerkeses, duhet t'ia prezantojne ofertat e veta permes Qendres për Kuote ose shoqerise pensionale ose personalisht anetarit të fondit pensional.

Neni 71

Marreveshje të kompensimeve pensionale

(1) Pas mbarimit të periudhes për kuotizacion, shoqeria pensionale nga Qendra për Kuote merr tabele permbledhese me të gjitha ofertat e marra për anetarin e fondit pensional.

(2) Shoqeria pensionale eshte e detyrueshme që t'ia prezantoje tabelen permbledhese anetarit të fondit pensional dhe i dorezon kopje të tabelës permbledhese, të verifikuar dhe nenshkruar nga shoqeri pensionale.

(3) Nese anetari i fondit pensional zgjedh që të pranoje kompensim pensional si terheqje të programuar ose si pagese të njehershme ose të shumëhershme, lidh marreveshje me shoqerine pensionale oferten e së ciles e ka pranuar.

(4) Nese anetari i fondit pensional ka zgjedhur të marre kompensim pensional si anuitet, nenshkruan police për anuitet me shoqerine për sigurim oferten e së ciles e ka pranuar.

(5) Nese anetari i fondit pensional ka zgjedhur të marre kompensim pensional si kombinim i terheqjes së programuar dhe anuitetit, lidh marreveshje me shoqerine pensionale dhe nenshkruan police për anuitet me shoqerine për sigurim ofertat e së ciles i ka pranuar.

(6) Shoqeria për sigurim dhe shoqeria pensionale nuk guxojne të refuzojne që të lidhin marreveshje ose police për anuitet me anetarin që e ka pranuar oferten e tyre.

(7) Anetari i fondit pensional dorezon kopje të marreveshjes dhe/ose police për anuitet te shoqeria pensionale që menaxhon me fondin pensional ku ai eshte anetar.

(8) Nese anetari i fondit pensional ka zgjedhur të marre kompensim pensional si pagese të njehershme ose të shumëhershme nga shoqeria pensionale, lidh marreveshje me shoqerine pensionale oferten e së ciles e ka pranuar. Pas kryerjes së pageses shoqeria pensionale leshon vertetim se të gjitha mjetet nga llogaria individuale vullnetare dhe/ose profesionale jane paguar. Shoqeria pensionale dorezon kopje të vertetimit në MAPAS.

Neni 72

E drejta e perseritjes së procesit të kuotimit

Anetari fondit pensional nuk eshte i detyruar të zgjedhur oferte të marre permes Qendres për Kuote dhe mund të kerkoje kuotim permes Qendres për Kuote në numer të pakufizuar.

Neni 73

Marrja e detyrueshme e së drejtes së kompensimit pensional

(1) Anetari i fondit pensional detyrimisht e realizon të drejten e kompensimit pensional kur i mbush 70 vite të jetes.

(2) Shoqeria pensionale eshte e detyrueshme që t'i drejtohet anetarit të fondit pensional që i ka mbushur 70 vite të jetes, për realizimin e së drejtes nga paragrafi (1) i ketij neni.

(3) Nese anetari i fondit pensional zgjedh një lloj kompensimi pensional, do të zbatohet procedura nga neni 71 i ketij ligji.

(4) Nese anetari i fondit pensional nuk kryen zgjedhje të llojit të kompensimit pensional, konsiderohet se ka zgjedhur pagese të njehershme nga shoqeria pensionale që menaxhon me fondin pensional ku anetari ka llogari individuale vullnetare dhe/ose profesionale dhe pagesa kryhet në llogarine e tij të transaksionit.

(5) Nese anetari i fondit pensional nuk e njofton shoqerine pensionale për llogarine e transaksionit ku duhen të barten mjetet e tij në menyre të njehershme, shoqeria pensionale i ruan mjetet në llogarine individuale vullnetare dhe/ose profesionale të anetarit.

Neni 74

Bartja e mjeteve

(1) Pas marrjes së police për anuitet dhe/ose marreveshjes me shoqerine pensionale nga neni 71 i ketij ligji, shoqeria pensionale i bart mjetet nga llogaria individuale vullnetare dhe/ose profesionale e anetarit të fondit pensional në llogari transaksioni të shoqerise për sigurim dhe/ose në llogarine e fondit pensional të menaxhuar nga shoqeria pensionale e zgjedhur nga anetari. Për bartjen e kryer shoqeria pensionale nuk guxon të paguaje kompensime nga anetari ose nga shoqeria për sigurim, ose shoqeria pensionale e zgjedhur nga anetari, pervec provizioneve të transaksionit.

(2) Shoqeria pensionale detyrohet që të kryeje bartje të mjeteve në shoqerine për sigurim ose fondin pensional, në afat prej një muaji nga dita e marrjes së police për anuitet dhe/ose marreveshjes me shoqerine pensionale.

(3) Nese mjetet barten në gjysmen e pare të një muaji kalendarik, shoqeria për sigurim detyrohet ta kryejë pagesen e pare të anuitetit, ndersa shoqeria pensionale detyrohet ta kryejë pagesen e pare të terheqjes së programuar gjatë gjysmes së dyte të atij muaji. Nese mjetet jane bartur në gjysmen e dyte të një muaji kalendarik, shoqerite detyrohen që pagesen e pare të anuitetit perkatesisht terheqjen e programuar ta kryejne në gjysmen e pare të muajit të ardhshem.

Neni 75

Ndryshim i lartesisë së kompensimit pensional për shkak të ndryshimit të shumës së llogarise individuale vullnetare dhe/ose profesionale

Nese shuma e mjeteve të llogarise individuale vullnetare dhe/ose profesionale që shoqeria pensionale ia ka bartur shoqerise për sigurim, dallohet nga shuma në baze të ciles jane dhene ofertat, shoqeria për sigurim e zgjedhur nga anetari i fondit pensional detyrohet që proporcionalisht ta pershtate anuitetin që do të paguhet. Nese shuma e marre eshte më e larte nga shuma e shfrytëzuar në kuota, anuiteti proporcionalisht rritet, e nese shuma e marre eshte më e vogel nga shuma e shfrytëzuar në kuota, anuiteti proporcionalisht zvogelohet.

Neni 76

Evidenca që e mbajne shoqerite pensionale për realizim të kompensimit pensional

(1) Shoqeria pensionale që ka menaxhuar me fondin pensional ku anetari ka llogari individuale vullnetare dhe/ose profesionale, gjatë realizimit të kompensimit pensional, detyrohet që ta mbaje dhe ruaje tere evidencen me të gjitha të dhenat lidhur me procesin për zgjedhje të kompensimit pensional. Evidenca mbahet për secilin anetar të fondit pensional dhe i perfshin: llojin e zgjedhur të kompensimit pensional ose kombinimin e tyre; shumen e pergjithshme të mjeteve të llogarise individuale vullnetare dhe/ose profesionale; emrin e shoqerise ose shoqerive të zgjedhura për pagese të kompensimit pensional; lartesine e kompensimit pensional të realizuar; karakteristikat e anuitetit siç jane periudha e garantuar; periudha e shtyrjes, anuiteti variabel ose fiks, shfrytëzuesin ose shfrytëzuesit e caktuar për anuitetin e garantuar dhe lloje tjera të anuitetit; karakteristikat themelore të terheqjeve të programuara të perkohshme në kombinim me anuitetin e shtyre; shumen e pensionit që merret nga çdo lloj i pageses së pensionit dhe perpjesetimin e tyre.

(2) Evidenca nga paragrafi (1) i ketij neni ruhet edhe në rast të pageses së njehershme ose të shumëhershme të mjeteve nga llogaria individuale vullnetare dhe/ose profesionale e anetarit të fondit pensional.

Kreu 21

Pagesa e kompensimeve pensionale

Neni 77

Njesi monetare për pagese të kompensimeve pensionale

(1) Të gjitha kompensimet pensionale paguhen në denare.

(2) Policat për anuitet nga shtylla e trete mund të jene në euro, por kompensimet pensionale paguhen në denare, sipas kursit të mesem të Bankes Popullore të Republikës së Maqedonise.

(3) Te anuiteti variabel, shuma e pensionit shprehet në “pjesë” ose “njesi”, por paguhet në denare, varesisht nga zgjedhja e njesise monetare për konversion të “pjeses/njesise” të kryer nga ana e shfrytëzuesit të pensionit në ditën e blerjes.

Neni 78

Data dhe menyra të pageses së kompensimit pensional

(1) Shoqeria pensionale detyrohet që terheqjet e programuara t'i paguaje në muaj, jo më vone se i 25-ti i muajit për muajin paraprak, me bartje të mjeteve në llogari transaksioni të shfrytëzuesit të pensionit.

(2) Shoqeria për sigurim detyrohet që anuitetet t'i paguaje në muaj, jo më vone se i 25-ti i muajit për muajin e paraprak, me bartje elektronike të mjeteve në llogari transaksioni të shfrytëzuesit të pensionit, në menyre dhe procedure të percaktuar nga ASS-ja.

(3) Pagesat e njehershme ose shumëhershme mund të kryhen në cilendo dite të muajit në llogari transaksioni të shfrytëzuesit të pensionit.

Neni 79

Tatimimi i kompensimeve pensionale

Kompensimet pensionale që paguhen permes terheqjes së programuara dhe permes anuiteteve, u nenshtrohen tatimit me tatimin personal mbi fitim, në pajtim me Ligjin për tatimin personal mbi fitim. Shoqeria pensionale ose shoqeria për sigurim që i paguan kompensimet pensionale, e ka për detyrë ta kryejë llogaritjen dhe pagesen e tatimit personal mbi fitim në emer dhe për llogari të shfrytëzuesit të pensionit.

Pjesa IV

Kreu 22

Dispozita ndeshkuese dhe për kundervajtje

Neni 80

Vepra penale

Personi pergjegjes në shoqeri pensionale, shoqeri për sigurim ose Fondin për Sigurim Pensional dhe Invalidor të Maqedonise, i cili permes paraqitjes së rrejshme ose fshehjes së fakteve, me mashtrim ose në menyre tjeter të paligjshme, ndikon në vendimmarrje për pensionim ose zgjedhje të llojit të pageses së pensionit ose kompensimit pensional dhe me keto aktivitete i shkakton dëm financiar anetarit të fondit pensional, do të denohet me burg prej një deri më tre vite.

Neni 81

Barazimi dhe Komisioni për Vendimmarrje për Kundervajtje

(1) Për kundervajtje të percaktuara në nenet 82, 83, 84 dhe 88 të ketij ligji, procedura për kundervajtje udheheq dhe sanksion për kundervajtje kumton Komisioni për Vendimmarrje për Kundervajtje i ASS.

(2) Për kundervajtje të percaktuara në nenet 85, 86, 87 të ketij ligji, procedura për kundervajtje udheheq dhe sanksion për kundervajtje kumton Komisioni për Vendimmarrje për Kundervajtje i MAPAS-it.

(3) Dispozitat e Ligjit për sigurim të detyrueshem pensional me financim kapital që kane të bejne me barazimin dhe Komisionin për Vendimmarrje për Kundervajtje, do të zbatohen në procedura lidhur me kundervajtjet e percaktuara me kete ligj.

(4) Dispozitat e Ligjit për sigurimin e supervizionit që kane të bejne me ndermjetesimin dhe Komisionin për Vendimmarrje për Kundervajtje të ASS do të zbatohen në procedura lidhur me kundervajtjet e percaktuara me kete ligj.

Neni 82

(1) Gjoke në shume prej 2 000 deri në 4 000 euro në kundervlere me denare do t'i shqiptohet për kundervajtje shoqerise për sigurim, nese:

1) gjate percaktimit të shumës të anuitetit të shtyre vepron në kundërshtim me nenin 9 paragrafi (2) të këtij ligji;

2) nuk e harmonizon shumën e anuitetit që do të paguhet në pajtim me nenin 12 paragrafi (1) të këtij ligji;

3) nuk dorezon të dhëna statistikore në ASS në periudhë dhe formë të percaktuar nga ASS-ja në pajtim me nenin 22 paragrafi (4) të këtij ligji dhe

4) nuk dorezon të dhëna statistikore në ASS në periudhë dhe formë të percaktuar nga ASS-ja në pajtim me nenin 63 paragrafi (4) të këtij ligji.

(2) Gjoke në shumë prej 500 deri në 700 euro në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet edhe personit përgjegjës në shoqërinë për sigurim për kundërvajtje nga paragrafi (1) i këtij neni.

Neni 83

(1) Gjoke në shumë prej 10 000 deri në 20 000 euro në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet për kundërvajtje shoqërise për sigurim, nese:

1) e ndërprene policen për anuitet në kundërshtim me nenin 4 paragrafi (1) të këtij ligji;

2) kryen harmonizim të anuitetit fiks të harmonizuar me shpenzime të jetesës në kundërshtim me nenin 6 paragrafi (1) të këtij ligji;

3) ofron zbritje, kthim të mjeteve në para ose privilegje tjera në kundërshtim me nenin 7 paragrafi (2) të këtij ligji;

4) paguan kompensime në kundërshtim të nenit 10 të këtij ligji;

5) e llogarit lartësinë e pensionit për shtyllë të dyte përmes anuitetit fiks me pjesëmarrje në fitim, në kundërshtim me nenin 11 paragrafet (1) dhe (4) të këtij ligji;

6) nuk prezanton oferte në afatin e percaktuar në nenin 30 paragrafi (1) të këtij ligji;

7) nuk e kryen pagesën e pare të anuitetit në afatin e percaktuar në nenin 36 paragrafi (3) të këtij ligji;

8) nuk e njofton fondin e SIPM-it në pajtim me nenin 38 paragrafi (1) të këtij ligji;

9) nuk e kontrollon lartësinë e shtyllës së dyte në pajtim me nenin 39 paragrafi (2) të këtij ligji;

10) nuk kryen kontrollë në pajtim me nenin 40 paragrafi (1) të këtij ligji;

11) kryen pagesë të anuiteteve në kundërshtim me nenin 49 paragrafi (2) të këtij ligji;

12) nuk e kryen zvogelimin e tatimit gjatë pagesës së pensioneve nga shtylla e dyte dhe kompensimeve pensionale nga shtylla e trete, në pajtim me nenet 50 dhe 79 të këtij ligji;

13) e ndërprene policen për anuitet në kundërshtim me nenin 53 paragrafi (1) të këtij ligji;

14) ofron zbritje, kthim të mjeteve në para ose privilegje tjera, në kundërshtim me nenin 55 paragrafi (2) të këtij ligji;

15) arketon kompensime në kundërshtim me nenin 57 të këtij ligji;

16) nuk e kryen pagesën e pare të anuitetit në afatin e percaktuar në nenin 74 paragrafi (3) të këtij ligji;

17) nuk e harmonizon proporcionalisht shumën e anuitetit në mënyrë të percaktuar me nenin 75 të këtij ligji dhe

18) kryen pagesë të anuiteteve në kundërshtim me nenin 78 paragrafi (2) të këtij ligji.

(2) Gjoke në shumë prej 1 000 deri në 2 000 euro në kundërvlerë me denare, do t'i shqiptohet edhe personit përgjegjës në shoqëri për sigurim për kundërvajtje nga paragrafi (1) i këtij neni.

Neni 84

(1) Gjoke në shumë prej 30 000 deri në 40 000 euro në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet për kundërvajtje shoqërise për sigurim, nese:

1) paguan lloj të pensionit nga shtylla e dyte ose kompensim pensional nga shtylla e trete, në kundërshtim me nenet 3 dhe 52 të këtij ligji;

2) nuk shfrytëzon tabelën të mortalitetit në pajtim me nenin 22 paragrafi (2) të këtij ligji;

3) nuk shfrytëzon shkallë të kamates në pajtim me nenin 22 paragrafi (6) të këtij ligji;

4) nuk shfrytëzon tabelën të mortalitetit në pajtim me nenin 63 paragrafi (2) të këtij ligji dhe

5) nuk shfrytëzon shkallë të kamates në nenin 63 paragrafi (6) të këtij ligji.

(2) Gjoke në shumë prej 3 000 deri në 4 000 euro në kundërvlerë me denare, do t'i shqiptohet edhe personit përgjegjës në shoqërinë për sigurim për kundërvajtje nga paragrafi (1) i këtij neni.

Neni 85

(1) Gjoke në shumë prej 2 000 deri në 4 000 euro në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet për kundërvajtje shoqërise pensionale, nese:

1) nuk dorezon të dhëna statistikore të MAPAS-i në periudhë dhe formë të percaktuar nga MAPAS-i, në pajtim me nenin 22 paragrafi (4) të këtij ligji;

2) nuk mban dhe ruan evidence në mënyrë të percaktuar në nenin 37 paragrafi (1) të këtij ligji;

3) nuk dorezon të dhëna statistikore për MAPAS-in në periudhë dhe formë të percaktuar nga MAPAS-i, në pajtim me nenin 63 paragrafi (4) të këtij ligji dhe

4) nuk mban dhe ruan evidence në mënyrë të percaktuar në nenin 76 paragrafi (1) të këtij ligji;

(2) Gjoke në shumë prej 500 deri në 700 euro në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet për kundërvajtje nga paragrafi (1) i këtij neni edhe personit përgjegjës në shoqëritë pensionale.

Neni 86

(1) Gjoke në shumë prej 10 000 deri në 20 000 euro në kundërvlerë me denare do t'i shqiptohet për kundërvajtje shoqërise pensionale, nese:

1) nuk cakton person që ka leje për punë si aktuar i autorizuar në pajtim me nenin 15 paragrafi (2) të këtij ligji;

2) gjatë llogaritjes së pare për terheqje të programuara, shfrytëzon parametra dhe formule në kundërshtim me nenin 16 paragrafet (2) dhe (4) të këtij ligji;

3) gjatë llogaritjes së perseritur për terheqje të programuara, shfrytëzon parametra dhe formule në kundërshtim me nenin 16 paragrafi (3) dhe (4) të këtij ligji;

4) arketon kompensime në kundërshtim me nenin 17 paragrafi (1) të këtij ligji;

5) nuk kryen kontroll të shumës së pensionit në pajtim me nenin 20 paragrafi (5) të këtij ligji;

6) nuk parashtron kerkese për kuotizacion në pajtim me nenin 29 paragrafi (3) të këtij ligji;

7) nuk prezanton oferte në afatin e percaktuar në nenin 30 paragrafi (1) të këtij ligji;

8) nuk dorezon tabele përmbledhese në pajtim me nenin 32 paragrafi (1) të këtij ligji;

9) arketon kompensime për bartje të mjeteve në kundërshtim me nenin 36 paragrafi (1) të këtij ligji;

10) nuk i bart mjetet në afatin e percaktuar në nenin 36 paragrafi (2) të këtij ligji;

11) nuk e njofton fondin e SIPM-it në pajtim me nenin 38 paragrafi (1) të këtij ligji;

12) nuk kryen kontroll të lartësisë së pensionit nga shtylla e dyte në pajtim me nenin 39 paragrafi (2) të këtij ligji;

13) nuk kryen kontrollë në pajtim me nenin 40 paragrafi (1) të këtij ligji;

14) nuk e rrit pagesën e terheqjeve të programuara në pajtim me nenin 42 paragrafi (1) të këtij ligji;

15) kryen pagesë të terheqjeve të programuara në kundërshtim me nenin 49 paragrafi (1) të këtij ligji;

16) nuk e kryen zvogelimin e tatimit gjate pageses së pensioneve nga shtylla e dyte dhe kompensimeve pensionale nga shtylla e trete, në pajtim me nenet 50 dhe 79 të ketij ligji;

17) nuk parashtron kerkese për kuotizaciqn në pajtim me nenin 67 paragrafi (7) të ketij ligji;

18) nuk prezanton oferta në pajtim me nenin 69 të ketij ligji;

19) nuk prezanton tabele permbledhese në pajtim me nenin 71 paragrafi (2) të ketij ligji;

20) kryen bartje të mjeteve nga llogaria individuale vullnetare ose llogaria profesionale te subjekti që nuk eshte shoqeri për sigurim ose shoqeri pensionale, në kundershqm me nenin 74 paragrafi (1) të ketij ligji;

21) nuk kryen bartje të mjeteve në afatin e percaktuar në nenin 74 paragrafi (2) të ketij ligji;

22) nuk e kryen pagesen e pare të terheqjeve të programuara në afatin e percaktuar në nenin 74 paragrafi (3) të ketij ligji dhe

23) kryen pagese të terheqjeve të programuara në kundershqm me nenin 78 paragrafi (1) të ketij ligji.

(2) Gjobe në shume prej 1 000 deri në 2 000 euro në kundervlere me denare do t'i shqiptohet edhe personit pergjegjes në shoqerine pensionale për kundervajtje nga paragrafi (1) i ketij neni.

Neni 87

(1) Gjobe në shume prej 30 000 deri në 40 000 euro në kundervlere me denare do t'i shqiptohet për kundervajtje shoqerise pensionale, nese:

1) paguan lloj të pensionit nga shtylla e dyte ose kompensim pensional nga shtylla e trete, në kundershqm me nenet 3 dhe 52 të ketij ligji;

2) nuk shfrytazon tabela të mortalitetit në pajtim me nenin 22 paragrafi (3) të ketij ligji;

3) nuk shfrytazon shkalle të kamates në pajtim me nenin 22 paragrafi (7) të ketij ligji;

4) nuk shfrytazon tabela të mortalitetit në pajtim me nenin 63 paragrafi (3) të ketij ligji dhe

5) nuk shfrytazon shkalle të kamates neni 63 paragrafi (7) i ketij ligji.

(2) Gjobe në shume prej 3 000 deri në 4 000 euro në kundervlere me denare do t'i shqiptohet edhe personit pergjegjes në shoqeri pensionale për kundervajtje nga paragrafi (1) i ketij neni.

Neni 88

(1) Gjobe në shume prej 5 000 deri në 10 000 euro në kundervlere me denare do t'i shqiptohet për kundervajtje shoqerise për perfaqesimin në sigurim ose e shoqerise brokere të sigurimit, nese:

1) ofron zbritje, kthim të mjeteve në para ose privilegie tjera në kundershqm me nenin 7 paragrafi (2) të ketij ligji;

2) arketon provizion nga shoqeria për sigurim në kundershqm me nenin 8 paragrafi (2) të ketij ligji dhe

3) ofron zbritje, kthim të mjeteve në para ose privilegie tjera në kundershqm me nenin 55 paragrafi (2) të ketij ligji.

(2) Gjobe në shume prej 500 deri në 1 000 euro në kundervlere me denare do t'i shqiptohet edhe personit pergjegjes në shoqerine për perfaqesimin në sigurim ose shoqerise brokere të sigurimit dhe perfaqesuesit në sigurim për kundervajtje nga paragrafi (1) i ketij neni.

Neni 89

(1) Gjobe në shume prej 10 000 deri në 20 000 euro në kundervlere me denare do t'i shqiptohet për kundervajtje shoqerise pensionale, nese:

1) nuk dorezon kopje të aktvendimit perkatesisht vendimit në shoqerine pensionale në pajtim me nenin 28 paragrafet (2) dhe (3) të ketij ligji;

2) nuk kryen kontroll të dallimit të llogaritur deri në shumen më të vogel të pensionit, në pajtim me nenin 41 paragrafi (1) të ketij ligji;

3) nuk kryen pagese të dallimit deri në shumen më të vogel të pensionit në pajtim me nenin 41 paragrafi (3) të ketij ligji;

4) nuk kryen pagese të dallimit të pensionit në pajtim me nenin 42 paragrafi (2) të ketij ligji dhe

5) Nuk kryen pagese të shumes më të vogel të pensionit në pajtim me nenin 43 paragrafi (1) të ketij ligji.

(2) Gjobe në shume prej 1 000 deri në 2 000 euro në kundervlere me denare do t'i shqiptohet për kundervajtje nga paragrafi (1) i ketij neni edhe personit pergjegjes në Fondin e Sigurimit Pensional Invalidor të Maqedonise.

(3) Organ kompetent për shqiptimin e sanksioneve për kundervajtje nga paragrafi (1) të ketij neni eshte gjykata kompetente.

Pjesa V

Kreu 22

Dispozita kalimtare dhe të fundit

Neni 90

Shoqeria pensionale e themeluar para hyrjes në fuqi të ketij ligji, në afat prej dy vitesh nga dita e hyrjes në fuqi të ketij ligji, duhet të caktojë person për llogaritje dhe pagese të pensioneve dhe kompensimeve pensionale permes terheqjeve të programuara, para fillimit të pageses së terheqjeve të programuara për shfrytzezues të pensionit ose kompensimit pensional.

Neni 91

(1) Qendra për Kuote do të themelohet në afat prej tre muajsh nga dita e leshimit të lejes së pare për kryerje të punëve të sigurimit në klasen e anuiteve dhe paguan anuite të për shfrytzezues të pensionit.

(2) Deri në themelimin e Qendres për Kuote, grumbullimin dhe prezantimin e ofertave për pensione nga shtylla e dyte, do të kryhet nga shoqeria pensionale që menaxhon me fondin pensional ku anetari ka llogari individuale. Shoqeria pensionale detyrohet që të vendose menyre elektronike për komunikim me të gjitha shoqerite pensionale me qellim që të grumbulloje oferta dhe të kryejë pune në pajtim me dispozitat e ketij ligji.

Neni 92

Aktet nenligjore miratimi i të cilave parashihet me kete ligj do të miratohen në afat prej dy vitesh nga dita e hyrjes në fuqi të ketij ligji.

Neni 93

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tete nga dita e botimit në "Gazeten Zyrtare te Republikes së Maqedonise", ndersa do të zbatohet nga 1 marsi 2014.

315.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА РАБОТНИТЕ ОДНОСИ

Се прогласува Законот за изменување и дополнување на Законот за работните односи, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 јануари 2012 година.

Бр. 07-392/1
23 јануари 2012 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
д-р **Горге Иванов**, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА РАБОТНИТЕ ОДНОСИ

Член 1

Во Законот за работните односи ("Службен весник на Република Македонија" број 62/2005, 106/2008, 161/2008, 114/2009, 130/2009, 50/10, 52/10, 124/10 и 47/11), во членот 5 став (1) точката 8 се менува и гласи:

"8. "Работно време" е времето во кое работникот работи и ги извршува своите работи и работни задачи согласно со закон, колективен договор и договорот за вработување;"

Член 2

Во членот 15 ставот (2) се менува и гласи:

"Договорот за вработување се чува во работните простории во седиштето на работодавачот."

Член 3

Во членот 63 став (1) по зборот "негови" се додаваат зборовите: "оригинали на".

Член 4

Во членот 102 ставот (2) се менува и гласи:

"Покрај враќањето на работа, работодавачот е должен на работникот да му ја исплати бруто платата која би ја земал кога би бил на работа, согласно со закон, колективен договор и договорот за вработување, намалена за износот на приходот кој работникот го остварил врз основа на работа, по престанокот на работниот однос."

Ставот (3) се брише.

Ставот (5) кој станува став (4) се менува и гласи:

"(4) Ако судот со правосилна одлука утврди дека на работникот незаконски му престанал работниот однос, а за работникот не е прифатливо да остане во работен однос, судот на барање на работникот ќе го определи денот на престанокот на работниот однос и ќе го задолжи работодавачот на работникот да му исплати плата согласно со ставот (2) на овој член."

Ставовите (4), (6) и (7) стануваат ставови (3), (5) и (6).

Член 5

Во членот 110 ставот (1) се менува и гласи:

"Работодавачот е должен на работникот да му ја исплати платата на начин утврден со закон."

Ставот (2) се брише.

Ставовите (3) и (4) стануваат ставови (2) и (3).

Член 6

Во членот 117 став (6) по зборот "воведување" се додаваат зборовите: "и извршување", а на крајот од реченицата точката се брише и се додаваат зборовите: "во рок од три работни дена од воведувањето на прекувремената работа."

Член 7

Во членот 145 ставот (1) се менува и гласи:

"Работникот има право на надоместок на неискористениот дел од годишниот одмор пред престанок на работниот однос, ако претходно побарал користење на годишен одмор, а не му било овозможено користење на годишен одмор, а работниот однос му престанал не по негова вина и волја."

Член 8

Во членот 189 ставот (1) се брише.

Ставот (2) станува став (1).

Член 9

Во членот 210 по ставот (1) се додаваат два нови става (2) и (3), кои гласат:

"(2) Кога е поднесено барање за утврдување на репрезентативност, а не се исполнети условите за репрезентативност од членовите 212 ставови (1) точка 2, (2), (3) и (4) и 213 ставови (1) точка 2, (2) и (3) од овој закон во поглед на процентот на членовите до исполнување на условите за процентот на членовите и утврдување на репрезентативноста, колективен договор склучуваат работодавачот или здружението на работодавачи и синдикатот кој има најголем број членови, врз основа на списокот доставен со барањето за утврдување на репрезентативност.

(3) Колективен договор согласно со ставот (2) на овој член се склучува по добивањето на известување од Министерството за труд и социјална политика до синдикатот, односно работодавачите кои доставуваат барање за утврдување на репрезентативност за синдикатот, односно работодавачите кои имаат најголем број членови."

Ставовите (2) и (3) стануваат ставови (4) и (5).

Член 10

По членот 213-а се додава нов наслов "Состав и начин на работа на Комисијата" и нов член 213-б, кои гласат:

"Состав и начин на работа на Комисијата

Член 213-б

(1) Комисијата е составена од девет члена од кои по еден претставник на Министерството за труд и социјална политика, Министерството за правда и Министерството за економија, три претставника именуват репрезентативните здруженија на работодавачи и три претставника репрезентативните синдикати, членови на Економско-социјалниот совет.

(2) Регистрираните синдикати и здруженија на работодавачи на национално ниво можат да определат свој претставник кој ќе присуствува при работата на Комисијата.

(3) Претставниците на министерствата од ставот (1) на овој член ги определува Владата на Република Македонија, на предлог на министерот надлежен за работите од областа на трудот.

(4) Административно-стручните работи за работа на Комисијата ги врши Министерството за труд и социјална политика.

(5) Начинот на работа на Комисијата се определува со Деловник за работа на Комисијата."

Член 11

Во членот 213-в став (2) точка 2 зборовите: "и пристапници на членовите" се бришат.

Член 12

Во членот 258-а став (1) бројот "219-в" се заменуваат со бројот "213-в".

Член 13

Во членот 259 ставот (2) се менува и гласи:

"Ако работодавачот не постапи по решението од ставот (1) на овој член, инспекторот за труд ќе донесе времено решение за забрана на работа во работната просторија на работодавачот во траење од 15 дена."

По ставот (2) се додаваат три нови става (3), (4) и (5), кои гласат:

"(3) Доколку работодавачот во рокот од ставот (2) на овој член не ги отстрани утврдените незаконитости инспекторот за труд ќе донесе времено решение за забрана на работа во работната просторија на работодавачот во траење од 60 дена.

(4) Против решението од ставовите (2) и (3) на овој член работодавачот може да изјави жалба до министерот надлежен за работите од областа на трудот.

(5) Жалбата не го одлага извршувањето на решението.

Ставот (3) станува став (6).

Ставот (4) се брише.

Ставот (5) станува став (7).

Член 14

Во членот 264 став (1) износот "7.000" се заменува со износите "6.000 до 7.000".

Во точката 4 точката на крајот на реченицата се брише и се додаваат зборовите: "(членови 256 став (1) и 257 став (1))".

Во ставот (2) износот "4.000" се заменува со износите "3.000 до 4.000".

Во ставот (3) износот "5.000" се заменува со износите "4.000 до 5.000".

Член 15

Во членот 265 став (1) износот "3.000" се заменува со износите "2.000 до 3.000".

Во ставот (1) точката 1 се менува и гласи:

"1) договорот за вработување не се чува во работните простории во седиштето на работодавачот и не му е врачен примерок од договорот за вработување на работникот (член 15 ставови (2) и (3));".

Во ставот (2) износот "1.000" се заменува со износите "500 до 1.000".

Во ставот (3) износот "2.000" се заменува со износите "1.000 до 2.000".

Член 16

Во членот 265-а став (1) износот "1.000" се заменува со износите "500 до 1.000", а во точката 8 зборот "да" се заменува со зборовите: "а не".

Во ставот (2) износот "500" се заменува со износите "300 до 500".

Во ставот (3) износот "800" се заменува со износите "600 до 800".

Член 17

Во членот 266 став (1) износот "1.200" се заменува со износите "1.000 до 1.200".

Член 18

Се задолжува Законодавно-правната комисија при Собранието на Република Македонија во рок од 30 дена од денот на објавувањето на овој закон да утврди пречистен текст на Законот за работните односи.

Член 19

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J PËR NDRYSHIMIN DHE PLOTËSIMIN E LIGJIT PËR MARRËDHËNIE PUNE

Neni 1

Në Ligjin për marrëdhënie pune ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 62/2005, 106/2008, 161/2008, 114/2009, 130/2009, 50/10, 52/10, 124/10 dhe 47/11), në nenin 5 paragrafi (1) pika 8 si vijon:

"8. "Orar i punës" është koha në të cilën punëtori punon dhe i kryen punët dhe detyrat e veta të punës, në pajtim me ligjin, marrëveshjen kolektive dhe marrëveshjen për punësim".

Neni 2

Në nenin 15 paragrafi (2) ndryshohet si vijon:

"Marrëveshja për punësim ruhet në lokalet e punës në selinë e punëdhënësit."

Neni 3

Në nenin 63 paragrafi (1) pas fjalëve: "e tij" shtohet fjala "originale".

Neni 4

Neni 102 paragrafi (2) ndryshohet si vijon:

"Krahas kthimit në punë, punëdhënësi detyrohet që punëtorit t'ia paguajë rrogën bruto që do ta merrte po të ishte në punë në pajtim me ligjin, marrëveshjen kolektive dhe marrëveshjen për punësim, të zvogëluar për shumën e të hyrave që punëtori i ka realizuar në bazë të punës, pas ndërprerjes së marrëdhënies së punës."

Paragrafi (3) shlyhet.

Paragrafi (5) që bëhet paragraf (4), ndryshohet si vijon:

"(4) Nëse gjykata me vendim të plotfuqishëm konstaton se punëtorit në mënyrë të paligjshme i është ndërprerë marrëdhënia e punës, e për punëtorin nuk është e pranueshme që të mbetet në marrëdhënie pune, gjykata me kërkesë të punëtorit do ta caktojë ditën e ndërprerjes së marrëdhënies së punës dhe do ta ngarkojë punëdhënësin që punëtorit t'ia paguajë rrogë në pajtim me paragrafin (2) të këtij neni."

Paragrafët (4), (6) dhe (7) bëhen paragrafë (3), (5) dhe (6).

Neni 5

Në nenin 110 paragrafi (1) ndryshohet si vijon:

"Punëdhënësi detyrohet që punëtorit t'ia paguajë rrogën në mënyrën e përcaktuar me ligj."

Paragrafi (2) shlyhet,

Paragrafët (3) dhe (4) bëhen paragrafë (2) dhe (3).

Neni 6

Në nenin 117 paragrafi (6) pas fjalës "vendosje" shtohen fjalët: "dhe kryerje", ndërsa në fund të fjalisë pika shlyhet dhe shtohen fjalët: "në afat prej tri ditëve të punës nga vendosja e punës jashtë orarit."

Neni 7

Në nenin 145 paragrafi (1) ndryshohet si vijon:

"Punëtori ka të drejtë për kompensim të pjesës së pashfrytëzuar të pushimit vjetor para ndërprerjes së marrëdhënies së punës, nëse paraprakisht ka kërkuar shfrytëzim të pushimit vjetor, e nuk i është mundësuar shfrytëzimi i pushimit vjetor, ndërsa marrëdhënia e punës i është ndërprerë pa fajin dhe vullnetin e tij."

Neni 8

Në nenin 189 paragrafi (1) shlyhet.

Paragrafi (2) bëhet paragraf (1).

Neni 9

Në nenin 210 pas paragrafit (1) shtohen dy paragrafë të rinj (2) dhe (3), si vijojnë:

"(2) Kur parashtrohet kërkesë për përcaktimin e reprezentativitetit, e nuk janë plotësuar kushtet për reprezentativitet nga nenet 212 paragrafët (1) pika 2 dhe (2), (3) dhe (4) dhe 213 paragrafët (1) pika 2, (2) dhe (3),

në aspekt të përqindjes së anëtarëve, deri në plotësimin e kushteve për përqindjen e anëtarëve dhe përcaktimin e reprezentativitetit, marrëveshje kolektive lidhin punëdhënësi ose shoqata e punëdhënësve dhe sindikata që ka numër më të madh të anëtarëve, në bazë të listës së dorëzuar me kërkesën për përcaktimin e reprezentativitetit.

(3) Marrëveshja kolektive në pajtim me paragrafin (2) të këtij neni, lidhet pas marrjes së njoftimit nga Ministria e Punës dhe Politikës Sociale të sindikata, përkatësisht punëdhënësit, të cilët dorëzojnë kërkesë për përcaktimin e reprezentativitetit, për sindikatën përkatësisht punëdhënësit, që ka numër më të madh të anëtarëve."

Paragrafët (2) dhe (3) bëhen paragrafë (4) dhe (5).

Neni 10

Pas nenit 213-a shtohet titull i ri "Përbërja dhe mënyra e punës së Komisionit" dhe nen i ri 213-b, si vijojnë:

"Përbërja dhe mënyra e punës së Komisionit

Neni 213-b

(1) Komisioni përbëhet prej nëntë anëtarësh, prej të cilëve nga një përfaqësues nga Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Ministria e Drejtësisë dhe Ministria e Ekonomisë, tre përfaqësues emërojnë shoqëritë reprezentative të punëdhënësve dhe tre përfaqësues sindikatat reprezentative, anëtarë të Këshillit Ekonomik Social.

(2) Sindikatat e regjistruara dhe shoqatat e punëdhënësve në nivel nacional mund të caktojnë përfaqësues të tyre, që do të jetë i pranishëm gjatë punës së Komisionit.

(3) Përfaqësuesit e ministrive nga paragrafi (1) i këtij neni, i përcakton Qeveria e Republikës së Maqedonisë, me propozim të ministrit kompetent për çështje nga sfera e punës.

(4) Punët administrative-profesionale për punën e Komisionit i kryen Ministria e Punës dhe Politikës Sociale.

(5) Mënyra e punës së Komisionit përcaktohet me Rregulloren e punës së Komisionit."

Neni 11

Në nenin 213-v paragrafi (2) pika 2 fjalët: "dhe fletëregjistrime të anëtarëve" shlyhen.

Neni 12

Në nenin 258-a paragrafi (1) numri "219-v" zëvendësohen me numrin "213-v".

Neni 13

Në nenin 259 paragrafi (2) ndryshohet si vijon:

"Nëse punëdhënësi nuk vepron sipas aktvendimit nga paragrafi (1) i këtij neni, inspektori i punës do të miratojë aktvendim të përkohshëm për ndalim të punës në lokalet e punës të punëdhënësit në kohëzgjatje prej 15 ditësh."

Pas paragrafit (2) shtohen tre paragrafë të rinj (3), (4) dhe (5), si vijojnë:

"(3) Nëse punëdhënësi në afatin nga paragrafi (2) i këtij neni, nuk i mënjanon parregullsitë e konstatuara, inspektori

i punës do të miratojë aktvendim të përkohshëm për ndalim të punës në lokalet e punës të punëdhënësit në kohëzgjatje prej 60 ditësh.

(4) Kundër aktvendimit nga paragrafët (2) dhe (3) të këtij neni, punëdhënësi mund të paraqesë ankesë te ministri kompetent për çështje nga sfera e punës.

(5) Ankesa nuk e prolongon zbatimin e aktvendimit."

Paragrafi (3) bëhet paragrafi (6).

Paragrafi (4) shlyhet.

Paragrafi (5) bëhet paragraf (7).

Neni 14

Në nenin 264 paragrafi (1) shuma "7 000" zëvendësohen me shumat "6 000 deri në 7 000".

Në pikën 4 pika në fund të fjalisë shlyhet dhe shtohen fjalët: "(nenet 256 paragrafi (1) dhe 257 paragrafi (1))".

Në paragrafin (2) shuma "4 000" zëvendësohen me shumat "3 000 deri në 4 000".

Në paragrafin (3) shuma "5 000" zëvendësohen me shumat "4 000 deri në 5 000".

Neni 15

Në nenin 265 paragrafi (1) shuma "3 000" zëvendësohen me shumat "2 000 deri në 3 000".

Në paragrafin (1) pika 1 ndryshohet si vijon:

"1) marrëveshja e punësimit nuk ruhet në lokalet e punës në selinë e punëdhënësit dhe nuk i dorëzohet ekzemplari i marrëveshjes së punësimit të punëtorit (neni 15 paragrafët (2) dhe (3));".

Në paragrafin (2) shuma "1 000" zëvendësohen me shumat "500 deri në 1 000".

Në paragrafin (3) shuma "2 000" zëvendësohen me shumat "1 000 deri në 2 000".

Neni 16

Në nenin 265-a paragrafi (1) shuma "1 000" zëvendësohen me shumat "500 deri në 1 000", ndërsa në pikën 8 fjala "të" zëvendësohet me fjalët: "e nuk".

Në paragrafin (2) shuma "500" zëvendësohen shumat "300 deri në 500".

Në paragrafin (3) shuma "800" zëvendësohen shumat "600 deri në 800".

Neni 17

Në nenin 266 paragrafi (1) shuma "1 200" zëvendësohen me shumat "1 000 deri në 1 200".

Neni 18

Obligohet Komisioni Juridiko-Ligjvënës i Kuvendit të Republikës së Maqedonisë që në afat prej 30 ditësh nga dita e shpalljes së këtij ligji, të përcaktojë tekst të spastruar të Ligjit për marrëdhënie pune.

Neni 19

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

316.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З
ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЦАРИНСКИОТ ЗАКОН

Се прогласува Законот за изменување и дополнување на Царинскиот закон, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 јануари 2012 година.

Бр. 07- 393/1
23 јануари 2012 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
д-р **Горге Иванов**, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН
ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ
НА ЦАРИНСКИОТ ЗАКОН

Член 1

Во Царинскиот закон („Службен весник на Република Македонија“ број 39/2005, 4/2008, 48/10, 158/10, 44/11 и 53/11), во членот 195 став 1 точка 6 на крајот од реченицата сврзникот „и“ се заменува со точка и запирка.

Во точката 7 точката на крајот од реченицата се заменува со сврзникот „и“.

По точката 7 се додава нова точка 8, која гласи:

„8) спортски федерации на Република Македонија за спортска опрема и реквизити кои ги добиваат како подарок од странски донатори, како и увезена спортска опрема и реквизити купени со парични средства добиени како подарок.“

Член 2

Во членот 10 од Законот за изменување и дополнување на Царинскиот закон („Службен весник на Република Македонија“ број 44/11), бројот „234-а“ се заменува со бројот „235“.

Член 3

Членот 62 од Законот за изменување и дополнување на Царинскиот закон („Службен весник на Република Македонија“ број 44/11) се менува и гласи:

„Одредбите на членовите 24, 25, 26, 27, 28, 44, 45, 46 и 47 од овој закон ќе започнат да се применуваат од 01 јули 2012 година, а одредбите на членовите 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 16, 17, 18, 19 и 61 од овој закон ќе започнат да се применуваат од 1 јануари 2013 година.“

Член 4

Во членот 63 од Законот за изменување и дополнување на Царинскиот закон („Службен весник на Република Македонија“ број 44/11), датата „од 1 јануари 2012 година“ се заменува со датата „од 1 јануари 2013 година“.

Член 5

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

L I G J

PËR NDRYSHIMIN DHE PLOTËSIMIN E LIGJIT DOGANOR

Neni 1

Në Ligjin doganor ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 39/2005, 4/2008, 48/10, 158/10, 44/11 dhe 53/11), në nenin 195 paragrafi 1 pika 6 në fund të fjalisë lidhëza "dhe" zëvendësohet me pikëpresje.

Në pikën 7 pika në fund të fjalisë zëvendësohet me lidhëzen "dhe".

Pas pikës 7 shtohet pikë e re 8, si vijon:

"8) federatat sportive të Republikës së Maqedonisë për pajisje dhe rekuizita sportive që i marrin si dhuratë nga donatorë të huaj, si dhe pajisje dhe rekuizita sportive të importuara të blera me mjete monetare të marra si dhuratë."

Neni 2

Në nenin 10 të Ligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit doganor ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 44/11), numri "234-a" zëvendësohet me numrin "235".

Neni 3

Neni 62 i Ligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit doganor ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 44/11) ndryshohet si vijon:

"Dispozitat e neneve 24, 25, 26, 27, 28, 44, 45, 46 dhe 47 të këtij ligji do të fillojnë të zbatohen nga 1 korriku 2012, ndërsa dispozitat e neneve 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 16, 17, 18, 19 dhe 61 të këtij ligji do të fillojnë të zbatohen nga 1 janari 2013."

Neni 4

Në nenin 63 të Ligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit doganor ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 44/11) data "nga 1 janari 2012" zëvendësohen me datën "nga 1 janari 2013".

Neni 5

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

317.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З
ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЦАРИНСКА ТАРИФА

Се прогласува Законот за изменување и дополнување на Законот за Царинска тарифа, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 јануари 2012 година.

Бр. 07-394/1
23 јануари 2012 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
д-р **Горге Иванов**, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЦАРИНСКА ТАРИФА

Член 1

Во Законот за Царинската тарифа („Службен весник на Република Македонија“ број 23/2003, 69/2004, 10/2008, 160/2008 и 35/10), во Царинската тарифа која е составен дел на овој закон во ОДДЕЛОТ II Глава 6 тарифен број 0601 тарифен подброј 0601 10 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „0601 10 10 00 --Hyacinths“, „0601 10 20 00 --Нарциси“, „0601 10 30 00 --Лалиња“, „0601 10 40 00 --Гладиоли“ и „0601 10 90 00 --Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 0601 20 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „0601 20 10 00 --Растенија и корен од цикорија“, „0601 20 30 00 --Орхидеи, hyacinths, нарциси и лалиња“ и „0601 20 90 00 --Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во Главата 7 тарифен број 0703 тарифен подброј 0703 10 во тарифниот став со тарифна ознака: „0703 10 19 10 ----За сеидба“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 0703 20 во тарифниот став со тарифна ознака: „0703 20 00 10 --За сеидба“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 0703 90 во тарифниот став со тарифна ознака: „0703 90 00 10 --За сеидба“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во Главата 12 тарифен број 1209 во тарифниот став со тарифна ознака: „1209 21 00 00 -- Семе од луцерка (alfalfa)“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 1209 22 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „1209 22 10 00 --- Семе од црвена детелина (Trifolium pratense L.)“ и „1209 22 80 00 --- Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 1209 23 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „1209 23 11 00 ---Семе од ливадски виук (Festuca pratensis Huds.)“, „1209 23 15 00 --- Семе од црвен виук (Festuca rubra L.)“ и „1209 23 80 00 --- Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „1209 24 00 00 -- Семе од кентаки сина трева (Poa pratensis L.)“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 1209 25 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „1209 25 10 00 --- Семе од италијанска 'ржна трева (Lolium multiflorum Lam.)“ и „1209 25 90 00 --- Перенијална 'ржна трева (Lolium perenne L.)“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 1209 29 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „1209 29 45 00 --- Семе од Тимотиева трева; семе од Vetch; семиња од родот Poa (Poa palustris L, Poa trivialis L.); коксфут трева (Dactylis glomerata L.); бент трева (Agrostis)“, „1209 29 50 00 ---Семе од Lupine“, „1209 29 60 00 ---Семе од сточна репка (Beta vulgaris var. alba)“ и „1209 29 80 00 ---Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „1209 30 00 00 - Семе од тревнати растенија што главно се одгледуваат поради нивните цветови“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 1209 91 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „1209 91 30 00 ---Семе од цвекло или семе од репа (Beta vulgaris var.conditiva)“ и „1209 91 80

00 ---Друго", во колоната за царинската давачка бројот „2" се заменува со кратенката „сл."

Во тарифниот подброј 1209 99 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „1209 99 10 00 ---Семиња за шумски дрвја", „1209 99 91 00 ----Семиња за растенија кои главно се одгледуваат поради нивните цветови, освен оние од тарифниот подброј 1209 30" и „1209 99 99 00 ----Друго", во колоната за царинската давачка бројот „2" се заменува со кратенката „сл."

Во ОДДЕЛОТ IV Глава 17 тарифен број 1701 тарифен подброј 1701 12 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „1701 12 10 00 ---За рафинирање" и „1701 12 90 00 ---Друго", во колоната за царинската давачка бројот „2" се заменува со кратенката „сл."

Во тарифниот став со тарифна ознака: „1701 91 00 00 --Со додадени средства за ароматизација или материји за бојосување", во колоната за царинската давачка бројот „15" се заменува со бројот „10".

Во тарифниот подброј 1701 99 во тарифниот став со тарифна ознака: „1701 99 10 00 ---Бел шеќер", во колоната за царинската давачка бројот „30" се заменува со бројот „5".

Во тарифниот став со тарифна ознака: „1701 99 90 00 ---Друго", во колоната за царинската давачка бројот „20" се заменува со бројот „10".

Во тарифниот број 1703 во тарифниот став со тарифна ознака: „1703 10 00 00 - Меласа од шеќерна трска" и „1703 90 00 00--Друго", во колоната за царинската давачка бројот „2" се заменува со кратенката „сл."

Во Главата 19 во тарифниот број 1905 во тарифниот подброј 1905 90 тарифниот став со тарифна ознака: „1905 90 90 00 ----Друго" се брише и се додаваат нови тарифни ставови, кои гласат:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
	---- Друго:		
1905 90 90 10	----- Делумно готвени екструдирани или експандирани полупроизводи за натамошна индустриска преработка	сл.	kg
1905 90 90 90	----- Друго	22+0,12 eur/kg max.30	kg

Во Главата 20 во тарифниот број 2007 тарифен подброј 2007 99 по тарифниот став со тарифна ознака: „2007 99 50 10 ----Пире и паста од костен" се додава нов тарифен став со тарифна ознака 2007 99 50 30, кој гласи:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
2007 99 50 30	----Пире (каша) и паста во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка	5	kg

Во тарифниот број 2008 тарифен подброј 2008 20 во тарифниот став со тарифна ознака: „2008 20 90 10 ----Пулпа во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка", во колоната за царинската давачка бројот „5" се заменува со кратенката „сл."

Во тарифниот подброј 2008 30 во тарифниот став со тарифна ознака: „2008 30 90 10 ----Пулпа во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска

преработка", во колоната за царинската давачка бројот „5" се заменува со кратенката „сл."

Во тарифниот подброј 2008 40 тарифниот став со тарифна ознака: „2008 40 51 00 ----Со содржина на шеќер што надминува 13% по маса" се менува и гласи:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
	----Со содржина на шеќер што надминува 13% по маса:		
2008 40 51 10	----- Пулпа во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка	5	kg
2008 40 51 90	----- Друго	20	kg

Во тарифниот подброј 2008 40 тарифниот став со тарифна ознака: „2008 40 59.00 ----Друго" се менува и гласи:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
	-----Друго:		
2008 40 59 10	-----Пулпа во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка	5	kg
2008 40 59 90	-----Друго	20	kg

Во тарифниот подброј 2008 97 тарифниот став со тарифна ознака: „2008 97 51 00 -----Од тропско овошје (вклучувајќи мешаници кои содржат 50% или повеќе по маса на тропско јатчесто овошје и тропско овошје)" се менува и гласи:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
	-----Од тропско овошје (вклучувајќи мешаници кои содржат 50% или повеќе по маса на тропско јатчесто овошје и тропско овошје):		
2008 97 51 10	-----Пулпа во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка ⁽¹⁾	сл.	kg
2008 97 51 90	-----Друго	20	kg

Во тарифниот подброј 2008 92 во тарифниот став со тарифна ознака: „2008 97 92 10 -----Пулпа во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка" бројот „5" се заменува со кратенката „сл."

Во тарифниот подброј 2008 97 тарифниот став со тарифна ознака: „2008 97 93 00 -----Друго" се менува и гласи:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
	----- Друго:		
2008 97 93 10	-----Пулпа во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка ⁽¹⁾	5	kg
2008 97 93 90	-----Друго	20	kg

Во тарифниот подброј 2008 99 тарифниот став со тарифна ознака: „2008 99 48 10 -----Рајско овошје, гуави и тамаринди“ се менува и гласи:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
2008 99 48 10	-----Пулпа во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка	сл.	kg

Во тарифниот подброј 2008 99 тарифниот став со тарифна ознака : “2008 99 48 90 -----Манго, мангуста, папай, акажу јаболка, лише, џекфрут, сапдило сливи, карамбола и питаја” се менува и гласи:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
2008 99 48 90	-----Друго	25	kg

Во тарифниот подброј 2008 99 тарифниот став со тарифна ознака: „2008 99 49 00 -----Друго” се менува и гласи:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
	-----Друго :		
2008 99 49 10	-----Пулпа во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка	5	kg
2008 99 49 90	-----Друго	30	kg

Во тарифниот подброј 2008 99 тарифниот став со тарифна ознака: „2008 99 99 00 -----Друго” се менува и гласи:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
	-----Друго :		
2008 99 99 10	-----Пулпа во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка	5	kg
2008 99 99 90	-----Друго	30	kg

Во тарифниот број 2009 во тарифниот подброј 2009 11 во тарифниот став со тарифна ознака: „2009 11 99 10 -----Концентрат во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот подброј 2009 19 тарифниот став со тарифна ознака: „2009 19 91 00----Со вредност што не надминува 30 евра за нето маса од 100 кг и со содржина на додаден шеќер што надминува 30% по маса” се менува и гласи:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
	----Со вредност што не надминува 30 евра за нето маса од 100 кг и со содржина на додаден шеќер што надминува 30 % по маса:		
2009 19 91 10	-----Концентрат во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка	сл.	kg
2009 19 91 90	-----Друго	6+0,13 eur/kg max.30	kg

Во тарифниот подброј 2009 19 во тарифниот став со тарифна ознака: „2009 19 98 10 -----Концентрат во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 2009 29 во тарифниот став со тарифна ознака: „2009 29 99 10 -----Концентрат во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 2009 39 тарифниот став со тарифна ознака: „2009 39 31 00 -----Со додаден шеќер“ се менува и гласи:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
	-----Со додаден шеќер:		
2009 39 31 10	-----Концентрат во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка	сл.	kg
2009 39 31 90	-----Друго	20+0,13 eur/kg max.44	kg

Во тарифниот подброј 2009 39 во тарифниот став со тарифна ознака: „2009 39 39 10 -----Концентрат во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 2009 49 тарифниот став со тарифна ознака: „2009 49 30 00 -----Со вредност што надминува 30 евра за нето маса од 100 кг и со додаден шеќер“ се менува и гласи:

Тарифна ознака	Наименование	Цар.дав %	Ед.мер
1	2	3	4
	----Со вредност што надминува 30 евра за нето маса од 100 кг и со додаден шеќер:		
2009 49 30 10	-----Концентрат во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка	сл.	kg
2009 49 30 90	-----Друго	20+0,13 eur/kg max.46	kg

Во тарифниот подброј 2009 49 во тарифниот став со тарифна ознака: „2009 49 99 10 -----Концентрат во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 2009 80 во тарифниот став со тарифна ознака: „2009 89 97 10 -----Концентрат во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 2009 89 тарифниот став со тарифна ознака: „2009 89 99 00 -----Друго“ се менува и гласи:

Тарифна ознака 1	Наименување 2	Цар.дав % 3	Ед.мер 4
2009 89 99 10	----- Друго: -----Концентрат во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка ⁽¹⁾	5 40+0,13 eur/kg	kg
2009 89 99 90	-----Друго	max.61	kg

Во тарифниот подброј 2009 90 во тарифниот став со тарифна ознака: „2009 90 49 10 -----Мешаници од концентрати во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 2009 90 тарифниот став со тарифна ознака: „2009 90 51 00 -----Со додаден шеќер“ се менува и гласи:

Тарифна ознака 1	Наименување 2	Цар.дав % 3	Ед.мер 4
	-----Со додаден шеќер:		
2009 90 51 10	-----Концентрат во пакување со нето маса од 100 кг и повеќе за индустриска преработка	5	kg
2009 90 51 90	-----Друго	17+0,13 eur/kg max.30	kg

Во ОДДЕЛОТ VII Глава 39 тарифен број 3907 тарифен подброј 3907 60 во тарифниот став со тарифна ознака: „3907 60 20 00 -Со вискозитет од 78 мг/г или поголем“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот број 3920 тарифен подброј 3920 62 во тарифниот став со тарифна ознака: „3920 62 12 00 ----Поли (етилен терафталат) филм, со дебелина од 72 микрометри или поголема но што не надминува 79 микрометри, за изработка на свитливи магнетни дискови (1); Поли (етилен терафталат) филм, со дебелина од 100 микрометри или поголема, но што не надминува 150 микрометри за изработка на фотополимерни плочи за печатење“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифните ставови со тарифни ознаки: „3920 62 19 00 ----Друго“ и „3920 62 90 00 --- Со дебелина што надминува 0,35 мм“, во колоната за царинската давачка бројот „6“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во ОДДЕЛОТ XIII Глава 68 тарифен број 6813 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „ 6813 81 00 00 --Облоги и плочки за кочници” и „ 6813 89 00 00— Друго”, во колоната за царинската давачка бројот „15” се заменува со кратенката „сл.”.

Во ОДДЕЛОТ XV Глава 73 тарифен број 7325 тарифен подброј 7325 10 во тарифниот став со тарифна ознака: „7325 10 99 00 ---Други производи од нетемперирано леано железо”, во колоната за царинската давачка бројот „15” се заменува со кратенката „сл.”.

Во ОДДЕЛОТ XVI Глава 84 тарифен број 8457 во тарифниот подброј 8457 10 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8457 10 10 00 --Хоризонтални” и „8457 10 90 00 --Друго”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „ 8457 20 00 00 -Машини изградени врз принципот на стандардни единици (со една станица)”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот подброј 8457 30 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8457 30 10 00 --Нумерички управувани” и „8457 30 90 00 --Друго”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот подброј 8458 11 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8458 11 20 00 ---Свртувачки центри”, „8458 11 41 00 ----Со еден ракавец”, „8458 11 49 00 ----Со повеќе ракавци” и „8458 11 80 00 ---Друго”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „ 8458 19 00 00 -- Друго”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот подброј 8458 91 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8458 91 20 00 ---Свртувачки центри” и „8458 91 80 00 ---Друго”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „8458 99 00 00 --Друго”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот број 8459 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8459 10 00 00 -Машини со работни единици на водилки”, „8459 21 00 00 --Нумерички управувани”, „8459 29 00 00 --Други”, „8459 31 00 00 --Нумерички управувани” и „8459 39 00 00 -- Други”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот подброј 8459 40 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8459 40 10 00 --Нумерички управувани” и „8459 40 90 00 -- Други”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифните ставови со тарифните ознаки: „8459 51 00 00 --Нумерички управувани” и „8459 59 00 00 --Други”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот подброј 8459 61 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8459 61 10 00 ---За изработка на алат” и „8459 61 90 00 ---Други”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот подброј 8459 69 во тарифниот став со тарифна ознака: „8459 69 10 00 ---За изработка на алат” и „8459 69 90 00 ---Други”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „8459 70 00 00 -Други машини за врежување или нарежување на навои”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот број 8460 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8460 11 00 00 --Нумерички управувани” и „8460 19 00 00 --Други”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот подброј 8460 21 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8460 21 11 00 ----Внатрешно цилиндрични машини за брусене”, „8460 21 15 00 ---- Ексцентрични машини за брусене”, „8460 21 19 00 ----Други” и „8460 21 90 00 ---Други”, во колоната за царинската давачка бројот „5” се заменува со кратенката „сл.”.

Во тарифниот подброј 8460 29 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8460 29 10 00 ---За цилиндрични површини“ и „8460 29 90 00 ---Други“ бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8460 31 00 00 --Нумерички управувани“ и „8460 39 00 00 --Други“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8460 40 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8460 40 10 00 --Нумерички управуван“ и „8460 40 90 00 --Други“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8460 90 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8460 90 10 00 --Опремени со микрометариски систем за подесување, кај кои позиционирањето во која и да е оска може да се постави со точност од најмалку 0,01 мм“ и „8460 90 90 00 --Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот број 8461 во тарифниот став со тарифни ознаки: „8461 20 00 00 -Краткоодни рендосалки“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8461 30 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8461 30 10 00 --Нумерички управувани“ и „8461 30 90 00 --Други“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8461 40 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8461 40 11 00 ----Нумерички управувани“, „8461 40 19 00 ----Други“, „8461 40 31 00 ---- Нумерички управувани“, „8461 40 39 00 ----Други“, „8461 40 71 00 ---- Нумерички управувани“, „8461 40 79 00 ----Друг“ и „8461 40 90 00 ---Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8461 50 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8461 50 11 00 ---Циркуларни пили“, „8461 50 19 00 ---Други“ и „8461 50 90 00 -- Машини за отсекување“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „8461 90 00 00 --Други“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот број 8462 тарифен подброј 8462 10 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8462 10 10 00 --Нумерички управувани“ и „8462 10 90 00--Други“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8462 21 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8462 21 10 00 ---За обработка на рамни површини“ и „8462 21 80 00 ---Други“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8462 29 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8462 29 10 00 ---За обработка на рамни површини“, „8462 29 91 00 ----Хидраулични“ и „8462 29 98 00 ----Други“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „8462 31 00 00 --Нумерички управувани“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8462 39 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8462 39 10 00 ---За обработка на рамни површини“, „8462 39 91 00 ----Хидраулични“ и „8462 39 99 00 ----Други“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8462 41 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8462 41 10 00 ---За обработка на рамни површини“ и „8462 41 90 00 ---Други“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8462 49 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8462 49 10 00---За обработка на рамни површини“ и „8462 49 90 00 ---Други“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8462 91 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8462 91 20 00 ---Нумерички управувани“ и „8462 91 80 00 ---Други“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8462 99 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8462 99 20 00 ---Нумерички управувани“ и „8462 99 80 00 ---Други“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот број 8463 тарифен подброј 8463 10 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8463 10 10 00 --Машини за влечење на жица“ и „8463 10 90 00 --Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8463 20 00 00 -Машини за изработка на навои со валање“, „8463 30 00 00 -Машини за обработка и преработка на жица“ и „8463 90 00 00 -Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот број 8464 во тарифниот став со тарифна ознака: „8464 10 00 00 -Машински пили“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8464 20 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8464 20 11 00 ---Оптичко стакло“, „8464 20 19 00 ---Друго“ и „8464 20 80 00 --Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот став тарифната ознака: „8464 90 00 00 --Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот број 8465 во тарифниот подброј 8465 10 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8465 10 10 00 --Со рачен трансфер на работното парче меѓу секоја операција“ и „8465 10 90 00 -- Со автоматски трансфер на работното парче меѓу секоја операција“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8465 91 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8465 91 10 00 ---Прави пили“, „8465 91 20 00 ---Циркуларни пили“ и „8465 91 90 00 ---Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8465 92 00 00 --Машини за рендосување, глодање или обликување со режење“, „8465 93 00 00 --Машини за брусене, пескарење или полирање“, „8465 94 00 00 --Машини за свиткување или спојување“, „8465 95 00 00 --Машини за дупчење или длабење“, „8465 96 00 00 --Машини за цепање или лупење“ и „8465 99 00 00 --Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „5“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот број 8466 тарифен подброј 8466 10 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8466 10 20 00 ---Држачи за дрво, држачи на бургии или сврдла и наглавки“, „8466 10 31 00 ----За стругови“, „8466 10 38 00 ----Друг“ и „8466 10 80 00 --Самоотворачки глави за режење на навои“, во колоната за царинската давачка бројот „3“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8466 20 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8466 20 20 00 -Матрици и прицврстувачи за специфична примена; комплети на стандардна матрица и компоненти за прицврстување“, „8466 20 91 00 ---За стругови“ и „8466 20 98 00 ---Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „3“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „8466 30 00 00 -Разделни глави и други специјални додатни уреди за алатни машини“, во колоната за царинската давачка бројот „3“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8466 92 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8466 92 20 00 ---Од леано железо или леан челик“ и „8466 92 80 00 ---Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „3“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „8466 94 00 00 --За машини од тарифниот број 8462 или 8463“, во колоната за царинската давачка бројот „3“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во ОДДЕЛОТ XVII Глава 86 тарифен број 8606 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8606 10 00 00 -Вагони - цистерни и слично“, „8606 30 00 00 -Самоистоварни вагони, освен оние од тарифниот подброј 8606 10“, во колоната за царинската давачка бројот „4“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 8606 91 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8606 91 10 00 ---Специјално направени за превоз на високо радиоактивни материјали (Euratom)“ и „8606 91 80 00 ---Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „4“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8606 92 00 00 --Отворени, со фиксни страници со висина што не надминува 60 см“ и „8606 99 00 00 --Други“, во колоната за царинската давачка бројот „4“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во Главата 87 тарифен број 8701 во тарифниот став со тарифна ознака: „8701 10 00 00 - Трактори управувани од пешаци (мотокултиватори)“, во колоната за царинската давачка бројот „2“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во Главата 87 тарифен број 8702 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „8702 10 11 00 ---Нови“, „8702 10 19 00 ---Употребувани“, „8702 10 91 00 ---Нови“ и „8702 10 99 00 ---Употребувани“, во колоната за царинската давачка бројот „10“ се заменува со бројот „5“.

Во тарифниот подброј 8702 90 во тарифниот став со тарифна ознака: „8702 90 11 00 ----Нови“, во колоната за царинската давачка бројот „10“ се заменува со бројот „5“.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „8702 90 19 00----Употребувани“, во колоната за царинската давачка бројот „15“ се заменува со бројот „5“.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „8702 90 31 00 ----Нови“, во колоната за царинската давачка бројот „10“ се заменува со бројот „5“.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „8702 90 39 00----Употребувани“, во колоната за царинската давачка бројот „15“ се заменува со бројот „5“.

Во тарифниот став со тарифна ознака: „8702 90 90 00 --Со други мотори“, во колоната за царинската давачка бројот „15“ се заменува со бројот „5“.

Во ОДДЕЛОТ XX Глава 95 тарифен број 9506 тарифен подброј 9506 11 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „9506 11 10 00 ---Скии за трчање“, „9506 11 21 00 ----Моноскии и штици за скиење (snowboards)“, „9506 11 29 00 ----Друго“ и „9506 11 80 00 ---Други скии“, во колоната за царинската давачка бројот „7“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифните ставови со тарифни ознаки: „9506 12 00 00 --Врзувачи за скии“, „9506 19 00 00 --Друго“, „9506 40 00 00 -Производи и опрема за пинг-понг“, „9506 51 00 00--Рекети за тенис на трева, со или без жица“, „9506 59 00 00 --Друго“, „9506 61 00 00 -За тенис на трева“ и „9506 62 00 00 --На надувување“, во колоната за царинската давачка бројот „7“ се заменува со кратенката „сл.“.

Во тарифниот подброј 9506 91 во тарифните ставови со тарифни ознаки: „9506 91 10 00 ---Гимнастички справи за вежбање со механизам за прилагодување“ и „9506 91 90 00 ---Друго“, во колоната за царинската давачка бројот „7“ се заменува со кратенката „сл.“.

Член 2

Тарифните ознаки кои се однесуваат на намалување на царинските давачки: 0601 10 10 00, 0601 10 20 00, 0601 10 30 00, 0601 10 40 00, 0601 10 90 00, 0601 20 10 00, 0601 20 30 00, 0601 20 90 00, 0703 10 19 10, 0703 20 00 10, 0703 90 00 10, 1209 21 00 00, 1209 22 10 00, 1209 22 80 00, 1209 23 11 00, 1209 23 15 00, 1209 23 80 00, 1209 24 00 00, 1209 25 10 00, 1209 25 90 00, 1209 29 45 00, 1209 29 50 00, 1209 29 60 00, 1209 29 80 00, 1209 30 00 00, 1209 91 30 00, 1209 91 80 00, 1209 99 10 00, 1209 99 91 00, 1209 99 99 10, 1209 99 99 90, 1701 12 10 00, 1701 12 90 00, 1701 91 00 00, 1701 99 10 00, 1701 99 90 00, 1703 10 00 00, 1703 90 00 00, 2008 20 90 10, 2008 30 90 10, 2008 97 92 10, 2009 11 99 10, 2009 19 98 10, 2009 29 99 10, 2009 39 39 10, 2009 49 99 10, 2009 89 97 10, 2009 90 49 10, 8701 10 00 00, 9506 11 10 00, 9506 11 21 00, 9506 11

29 00, 9506 11 80 00, 9506 12 00 00, 9506 19 00 00, 9506 40 00 00, 9506 51 00 00, 9506 59 00 00, 9506 61 00 00, 9506 62 00 00, 9506 91 10 00 и 9506 91 90 00 и тарифните ознаки кои се однесуваат на воведување на нови тарифни ставови: 1905 90 90 10, 2007 99 50 30, 2008 40 51 10, 2008 40 51 90, 2008 40 59 10, 2008 40 59 90, 2008 97 51 10, 2008 97 51 90, 2008 97 93 10, 2008 97 93 90, 2008 99 48 10, 2008 99 48 90, 2008 99 49 10, 2008 99 49 90, 2008 99 99 10, 2008 99 99 90, 2009 19 91 10, 2009 19 91 90, 2009 39 31 10, 2009 39 31 90, 2009 49 30 10, 2009 49 30 90, 2009 81 99 10, 2009 81 99 90, 2009 90 51 10 и 2009 90 51 90, ќе започнат да се применуваат со денот на влегувањето во сила на овој закон.

Тарифните ознаки кои се однесуваат на намалување на царинските давачки: 3907 60 20 00, 3920 62 12 00, 3920 62 19 00, 3920 62 90 00, 6813 81 00 00, 6813 89 00 00, 7325 10 99 00, 8457 10 10 00, 8457 10 90 00, 8457 20 00 00, 8457 30 10 00, 8457 30 90 00, 8458 11 20 00, 8458 11 41 00, 8458 11 49 00, 8458 11 80 00, 8458 19 00 00, 8458 91 20 00, 8458 91 80 00, 8458 99 00 00, 8459 10 00 00, 8459 21 00 00, 8459 29 00 00, 8459 31 00 00, 8459 39 00 00, 8459 40 10 00, 8459 40 90 00, 8459 51 00 00, 8459 59 00 00, 8459 61 10 00, 8459 61 90 00, 8459 69 10 00, 8459 69 90 00, 8459 70 00 00, 8460 11 00 00, 8460 19 00 00, 8460 21 11 00, 8460 21 15 00, 8460 21 19 00, 8460 21 90 00, 8460 29 10 00, 8460 29 90 00, 8460 31 00 00, 8460 39 00 00, 8460 40 10 00, 8460 40 90 00, 8460 90 10 00, 8460 90 90 00, 8461 20 00 00, 8461 30 10 00, 8461 30 90 00, 8461 40 11 00, 8461 40 19 00, 8461 40 31 00, 8461 40 39 00, 8461 40 71 00, 8461 40 79 00, 8461 40 90 00, 8461 50 11 00, 8461 50 19 00, 8461 50 90 00, 8461 90 00 00, 8462 10 10 00, 8462 10 90 00, 8462 21 10 00, 8462 21 80 00, 8462 29 10 00, 8462 29 91 00, 8462 29 98 00, 8462 31 00 00, 8462 39 10 00, 8462 39 91 00, 8462 39 99 00, 8462 41 10 00, 8462 41 90 00, 8462 49 10 00, 8462 49 90 00, 8462 91 20 00, 8462 91 80 00, 8462 99 20 00, 8462 99 80 00, 8463 10 10 00, 8463 10 90 00, 8463 20 00 00, 8463 30 00 00, 8463 90 00 00, 8464 10 00 00, 8464 20 11 00, 8464 20 19 00, 8464 20 80 00, 8464 90 00 00, 8465 10 10 00, 8465 10 90 00, 8465 91 10 00, 8465 91 20 00, 8465 91 90 00, 8465 92 00 00, 8465 93 00 00, 8465 94 00 00, 8465 95 00 00, 8465 96 00 00, 8465 99 00 00, 8466 10 20 00, 8466 10 31 00, 8466 10 38 00, 8466 10 80 00, 8466 20 20 00, 8466 20 91 00, 8466 20 98 00, 8466 30 00 00, 8466 92 20 00, 8466 92 80 00, 8466 94 00 00, 8606 10 00 00, 8606 30 00 00, 8606 91 10 00, 8606 91 80 00, 8606 92 00 00, 8606 99 00 00, 8702 10 11 00, 8702 10 19 00, 8702 10 91 00, 8702 10 99 00, 8702 90 11 00, 8702 90 19 00, 8702 90 31 00, 8702 90 39 00 и 8702 90 90 00, ќе започнат да се применуваат од 1 јануари 2013 година.

Член 3

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

LIGJ
PËR NDRYSHIMIN DHE PLOTËSIMIN E LIGJIT PËR TARIFË DOGANORE**Neni 1**

Në Ligjin për Tarifë doganore ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 23/2003, 69/2004, 10/2008, 160/2008 dhe 35/2010), në Tarifën doganore që është pjesë përbërëse e këtij ligji, në NDARJEN II, Kreu 6, numri tarifor 0601, nënnumri tarifor 0601 10, në zërat tariforë me shenja tarifore: "0601 10 10 00 – Hyacinths", "0601 10 20 00 – Narcisë", "0601 10 30 00 – Tulipanë", "0601 10 40 00 – Gladiola " dhe "0601 1- 90 00 – Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 0601 20, në zërat tariforë me shenja tarifore: "0601 20 10 00 -- Bimë dhe rrënjë nga radhique", "0601 20 30 00 – Orkide, hyacinths, narcisë dhe tulipanë" dhe "0601 20 90 00 – Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në Kreun 7, numri tarifor 0703, nënnumri tarifor 0703 10, në zërin tarifor me shenjë tarifore: "0703 10 19 10 --- Për mbjellje", në kolonën për detyrim doganor, numri "2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 0703 20, në zërin tarifor me shenjë tarifore: "0703 20 00 10 -- Për mbjellje", në kolonën për detyrim doganor, numri "2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 0703 90, në zërin tarifor me shenjë tarifore: "0703 90 00 10 -- Për mbjellje", në kolonën për detyrim doganor, numri „2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në Kreun 12, numri tarifor 1209, në zërin tarifor me shenjë tarifore: "1209 21 00 00 – Farë nga jonxha (alfalfa) ", në kolonën për detyrim doganor, numri „2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 1209 22, në zërat tariforë me shenja tarifore: "1209 22 10 00 -- - Farë nga tërfili i kuq (Trifolium pratense L.)" dhe "1209 22 80 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 1209 23, në zërat tariforë me shenja tarifore: "1209 23 11 00 - -- Farë të bimeles Meadow (Festuca pratensis Huds.)", "1209 23 15 00 --- Farë nga bimelja e kuqe (Festuca rubra L.)" dhe "1209 23 80 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërin tarifor me shenjë tarifore: "1209 24 00 00 – Farë nga bari i kaltër Kentucky (Poa pratensis L.)", në kolonën për detyrim doganor, numri "2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 1209 25, në zërat tariforë me shenja tarifore: "1209 25 10 00 -- - Farë nga bari i thekrës italiane (Lolium multiflorum Lam.)" dhe "1209 25 90 00 --- Bari i thekrës pereniale (Lolium perenne L.)", në kolonën për detyrim doganor, numri "2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 1209 29, në zërat tariforë me shenja tarifore: "1209 29 45 00 -- - Farë nga bari i Timotit, farë nga Vetch; farëra nga lloji Poa (Poa palustris L, Poa trivialis L.); bari koksfut (Dactylis glomerata L.); bari bent (Agrostis)", "1209 29 50 00 --- Farë nga Lupine", "1209 29 60 00 --- Farë nga panxhari foragjer (Beta vulgaris var. alba)" dhe "1209 29 80 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërin tarifor me shenjë tarifore: "1209 30 00 00 – Farë nga bimë barishtore që kryesisht kultivohen për shkak të luleve të tyre", në kolonën për detyrim doganor, numri "2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 1209 91, në zërat tariforë me shenja tarifore: "1209 91 30 00 -- - Farë nga rrepa e kuqe ose nga rrepa (Beta vulgaris var. conditiva)" dhe "1209 91 80 00 --- Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "2" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 1209 99, në zërat tariforë me shenja tarifore: „1209 99 10 00 --- Farë për drurë pyjorë”, „1209 99 91 00 ---- Farë për bimë që kryesisht kultivohen për lulet e tyre, përveç atyre nga nënnumri tarifor 1209 30” dhe „1209 99 99 90 ---- Të tjera”, në kolonën për detyrim doganor, numri „2” zëvendësohet me fjalën „ngjashëm”.

Në NDARJEN IV, Kreu 17, numri tarifor 1701, nënnumri tarifor 1701 12, në zërat tariforë me shenja tarifore: „1701 12 10 00 --- Për rafinim” dhe „1701 12 90 00 ---Të tjera”, në kolonën për detyrim doganor, numri „2” zëvendësohet me fjalën „ngjashëm”.

Në zërin tarifor me shenjë tarifore: „1701 91 00 00 – Me mjete të shtuara për aromatizim ose materie për ngjyrosje”, në kolonën për detyrim doganor numri „15” zëvendësohet me numrin „10”.

Në nënnumrin tarifor 1701 99, në zërin tarifor me shenjë tarifore: „1701 99 10 00 --- Sheqeri i bardhë”, në kolonën për detyrim doganor, numri „30” zëvendësohet me numrin „5”.

Në zërin tarifor me shenjë tarifore: „1701 99 90 00 ---Të tjera”, në kolonën për detyrim doganor numri „20” zëvendësohet me numrin „10”.

Në numrin tarifor 1703, në zërin tarifor me shenjë tarifore: „1703 10 00 00 –Melasat e kallam sheqerit” dhe „1703 90 00 00–Të tjera”, në kolonën për detyrim doganor, numri „2” zëvendësohet me fjalën „ngjashëm”.

Në Kreun 19, në numrin tarifor 1905, në nënnumrin tarifor 1905 90, zëri tarifor me shenjë tarifore: „1905 90 90 00 ----Të tjera” shlyhet dhe shtohen zëra të rinj tariforë, si vijojnë:

Shenja tarifore	Nomenklatura	Det. Dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
	---Të tjera		
1905 90 90 10	----Gjysëmprodukte të përgatitura pjesërisht të ekstruara ose ekspanduar për përpunim të mëtutjeshëm industrial	ngjashëm	kg
1905 90 90 90	---Të tjera	22+0,12 euro/kg Max.30	kg

Ne Kreun 20, në numrin tarifor 2007, nënnumrin tarifor 2007 99, pas zërit tarifor me shenjë tarifore: „2007 99 50 10 ----Pure dhe pastë nga gështenjat”, shtohet zëri i ri tarifor me shenjë tarifore 2007 99 50 30 si vijon:

Shenja tarifore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
2007 99 50 30	----Pure (qull) dhe pastë në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial	5	kg

Në numrin tarifor 2008, nënnumri tarifor 2008 20, në zërin tarifor me shenjë tarifore : „2008 20 90 10 ----Pulpë në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial”, në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën „ngjashëm”.

Në nënnumrin tarifor 2008 30, në zërin tarifor me shenjë tarifore : „2008 30 90 10 --Pulpë në paketim me masë neto prej 100 kg dhe më shumë, për përpunimin industrial”, në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën „ngjashëm”.

Në nënnumrin tarifor 2008 40, zërin tariforë me shenjë tarifore : „2008 40 51 00 ----Me përmbajtje të sheqerit që tejkalon 13% për masë”, ndryshohet si vijon:

Shenja tarimore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
	----Me përmbajtje të sheqerit që tejkalon 13% për masë:		
2008 40 51 10	Pulpë në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për perpunim industrial	5	kg
2008 40 51 90	----- Të tjera	20	kg

Në nënnumrin tarifar 2008 40, zëri tarifar me shenjë tarimore: “2008 40 59 00 ----Të tjera”, ndryshohet si vijon:

Shenja tarimore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
	----Tjetër:		
2008 40 59 10	Pulpë në paketim me masë neto prej 100 kg dhe më shumë, për perpunimin industrial	5	kg
2008 40 59 90	-----Të tjera	20	kg

Në nënnumrin tarifar 2008 97, zëri tarifar me shenjë tarimore: “2008 97 51 00 ----- Nga pemë tropikale (duke përfshirë përzierje që përmbajnë 50% ose më shumë për masë të pemës tropikale thelbore dhe pemës tropikale)”, ndryshohet si vijon:

Shenja tarimore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
	-----Nga fruta tropikale (duke përfshirë përzierje që përmbajnë 50% a më shumë për masë të frutit tropikal thelbor dhe frutit tropikal):		
2008 97 51 10	-----Pulpë në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për perpunim industrial (¹)	ngjashëm	kg
2008 97 51 90	-----Të tjera	20	kg

Në nënnumrin tarifar 2008 92, në zërin tarifar me shenjë tarimore: “2008 97 92 10 ---- ---Pulpë në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për perpunim industrial”, numri “5” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Në nënnumrin tarifar 2008 97, zëri tarifar me shenjë tarimore : “2008 97 93 00 ----- Të tjera”, ndryshohet si vijon:

Shenja tarimore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
	-----Të tjera:		
2008 97 93 10	-----Pulpë në paketim me masë neto prej 100 kg dhe më shumë, për perpunimin industrial (¹)	5	kg
2008 97 93 90	-----Të tjera	20	kg

Në nënnumrin tarifar 2008 99, zëri tarifar me shenjë tarimore: “2008 99 48 10 -----

Fruta tropikalë, guava dhe tamarinde”, ndryshohet si vijon:

Shenja tarifore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
2008 99 48 10	-----Pulpë në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial	ngjashëm	kg

Në nënnumrin tarifor 2008 99, zëri tarifor me shenjë tarifore : ”2008 99 48 90 -----Mango, mangostin, papaja, mollë cashew, lychees, jackfruit, kumbulla sapodillo, carambola dhe pitahaya”, ndryshohet si vijon:

Shenja tarifore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
2008 99 48 90	-----Të tjera:	25	kg

Në nënnumrin tarifor 2008 99, zëri tarifor me shenjë tarifore : “2008 99 49 00 -----Të tjera”, ndryshohet si vijon:

Shenja tarifore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
	-----Të tjera:		
2008 99 49 10	-----Pulpë në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial	5	kg
2008 99 49 90	-----Të tjera	30	kg

Në nënnumrin tarifor 2008 99, zëri tarifor me shenjë tarifore: “2008 99 99 00 -----Të tjera”, ndryshohet si vijon:

Shenja tarifore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
	-----Të tjera:		
2008 99 99 10	-----Pulpë në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial	5	kg
2008 99 99 90	-----Të tjera	30	kg

Në numrin tarifor 2009, në nënnumrin tarifor 2009 11, në zërin tarifor me shenjë tarifore: „2009 11 99 10 -----Koncentrat në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë për përpunim industrial ”, në kolonën për detyrim doganor, numri “5” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Në nënnumrin tarifor 2009 19, zëri tarifor me shenjë tarifore: „2009 19 91 00 ----Me vlerë që nuk tejkalon 30 euro për masë neto prej 100 kg dhe me përmbajtje të sheqerit shtesë që tejkalon 30% për masë”, ndryshohet si vijon:

Shenja taritore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
	----Me vlerë që nuk tejkalon euro për masë neto prej 100 kg dhe me përmbajtje të sheqerit shtesë që tejkalon 30% për masë:		
2009 19 91 10	-----Koncentrat në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial	ngjashëm	kg
2009 19 91 90	-----Të tjera:	6+0,13 eur/kg max.30	kg

Në nënnumrin taritor 2009 19, në zërin taritor me shenjë taritore: "2009 19 98 10 - ----Koncentrat në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë për përpunim industrial", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin taritor 2009 29, në zërin taritor me shenjë taritore: "2009 29 99 10 --- --Koncentrat në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin taritor 2009 39, zëri taritor me shenjë taritore: "2009 39 31 00-----Me sheqer shtesë", ndryshohet si vijon:

Shenja taritore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
	-----Me sheqer shtesë:		
2009 39 31 10	-----Koncentrat në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial	ngjashëm	kg
2009 39 31 90	-----Të tjera	20+0,13 eur/kg max.44	kg

Në nënnumrin taritor 2009 39, në zërin taritor me shenjë taritore : "2009 39 39 10 -----Koncentrat në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin taritor 2009 49, zëri taritor me shenjë taritore: "2009 49 30 00 ----Me vlerë që tejkalon 30 euro për masë neto prej 100 kg dhe me sheqer shtesë", ndryshohet si vijon:

Shenja taritore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
	----Me vlerë që tejkalon 30 euro për masë neto prej 100 kg dhe me sheqer shtesë:		
2009 49 30 10	-----Koncentrat në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial	ngjashëm	kg
2009 49 30 90	-----Të tjera	20+0,13 eur/kg max.46	kg

Në nënnumrin tarifor 2009 49, në zërin tarifor me shenjë tarifore: „2009 49 99 10 ---Koncentrat në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial”, në kolonën për detyrim doganor, numri “5” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Në nënnumrin tarifor 2009 80, në zërin tarifor me shenjë tarifore: “2009 89 97 10 ---Koncentrat në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial”, në kolonën për detyrim doganor, numri “5” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Në nënnumrin tarifor 2009 80, zëri tarifor me shenjë tarifore: „2009 89 99 00 -----Të tjera”, ndryshohet si vijon:

Shenja tarifore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
	-----Të tjera:		
2009 89 99 10	-----Koncentrat në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial (1)	5	kg
2009 89 99 90	-----Të tjera	40+0,13 eur/kg max.61	kg

Në nënnumrin tarifor 2009 90, në zërin tarifor me shenjë tarifore : „2009 90 49 10 ---Përzierje të koncentratit në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial”, në kolonën për detyrim doganor, numri “5” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Në nënnumrin tarifor 2009 90, zëri tarifor me shenjë tarifore: “2009 90 51 00-----Me sheqer shtesë”, ndryshohet si vijon:

Shenja tarifore	Nomenklatura	Det. dog. %	Njësia mat.
1	2	3	4
	-----Me sheqer shtesë:		
2009 90 51 10	-----Koncentrat në paketim me masë neto prej 100 kg e më shumë, për përpunim industrial	5	kg
2009 90 51 90	-----Të tjera	17+0,13 eur/kg max.30	kg

Në NDARJEN VII, Kreu 39, numri tarifor 3907, nënnumri tarifor 3907 60, në zërin tarifor me shenjë tarifore: „3907 60 20 00 –Me viskozitet prej 78 mg/g apo më shumë”, në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Në numrin tarifor 3920, nënnumër tarifor 3920 62, në zërin tarifor me shenjë tarifore : “3920 62 12 00 ---- Film poli (etilen teraftalat), me trashësi prej 72 mikrometra ose më shumë, por që nuk tejkalon 79 mikrometra, për përpunim të disqeve magnetike fleksibël (1); Film teraftalat polietileni, me trashësi prej 100 mikrometra ose më shumë, por që nuk i tejkalon 150 mikrometra, për përpunim të pllakave printuese fotopolimere”, në kolonën për detyrim doganor, numri “5” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Në zërat tariforë me shenja tarifore: “3920 62 19 00 ----Të tjera” dhe “3920 62 90 00 -- Me trashësi që tejkalon 0,35 mm”, në kolonën për detyrim doganor, numri “6” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Në NDARJEN XIII, Kreu 68, numër tarifor 6813, në zërat tariforë me shenja tarifore : “6813 81 00 00 –Mbështjellëse dhe pllaka për frena” dhe “6813 89 00 00—Të tjera”, në kolonën për detyrim doganor, numri „15” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Në NDARJEN XV, Kreu 73, numër tarifor 7325, nënnumër tarifor 7325 10, në zërin tarifor me shenjë tarife: "7325 10 99 00 ---Prodhime tjera nga hekuri i shkrire i patemperuar", në kolonën për detyrim doganor, numri „15” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në NDARJEN XVI, Kreu 84, numër tarifor 8457, nënnumrin tarifor 8457 10, në zërat tariforë me shenja tarife: "8457 10 10 00 --Horizontale" dhe "8457 10 90 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërin tarifor me shenjë tarife: "8457 20 00 00 --Makina të ndërtuara mbi parimin e njërive standarde (me një stacion)", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8457 30, në zërat tariforë me shenja tarife: "8457 30 10 00 --Të kontrolluara numerikisht", dhe "8457 30 90 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8458 11, në zërat tariforë me shenja tarife: "8458 11 20 00 ---Qendra rrotulluese", "8458 11 41 00 ---Me një dorezë", "8458 11 49 00 ---Me më shumë doreza" dhe "8458 11 80 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërin tarifor me shenjë tarife: "8458 19 00 00 --Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8458 91, në zërat tariforë me shenja tarife: "8458 91 20 00 ---Qendra rrotulluese" dhe "8458 91 80 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërin tarifor me shenjë tarife: "8458 99 00 00 --Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në numrin tarifor 8459, në zërat tariforë me shenja tarife: "8459 10 00 00 --Makina me njësi pune në shirita", "8459 21 00 00 --Të kontrolluara numerikisht", "8459 29 00 00 --Të tjera", "8459 31 00 00 --Të kontrolluara numerikisht" dhe "8459 39 00 00 --Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8459 40, në zërat tariforë me shenja tarife: "8459 40 10 00 --Të kontrolluara numerikisht" dhe "8459 40 90 00 --Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërat tariforë me shenja tarife: "8459 51 00 00 --Të kontrolluara numerikisht" dhe "8459 59 00 00 --Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8459 61, në zërat tariforë me shenja tarife: "8459 61 10 00 ---Për përpunimin e veglave" dhe "8459 61 90 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8459 69, në zërin tarifor me shenjë tarife: "8459 69 10 00 ---Për përpunimin e veglave" dhe "8459 69 90 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërin tarifor me shenjë tarife: "8459 70 00 00 --Makina tjera për gdhendje të vidhës", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në numrin tarifor 8460, në zërat tariforë me shenja tarife: "8460 11 00 00 --Të kontrolluara numerikisht" dhe "8460 19 00 00 --Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8460 21, në zërat tariforë me shenja tarife: "8460 21 11 00 ---Makina lëmuese cilindrike të brendshme", "8460 21 15 00 ---Makina lëmuese ekscentrike", "8460 21 19 00 ---Të tjera" dhe "8460 21 90 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8460 29, në zërat tariforë me shenja tarife: "8460 29 10 00 --Për sipërfaqe cilindrike" dhe "8460 29 90 00 ---Të tjera", numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërat tariforë me shenja tarife: "8460 31 00 00 -- Të kontrolluara numerikisht" dhe "8460 39 00 00 --Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8460 40, në zërat tariforë me shenja tarife: "8460 40 10 00 -- Të kontrolluara numerikisht" dhe "8460 40 90 00 --Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri „5” zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8460 90, në zërat tariforë me shenja tarife: "8460 90 10 00 -- Të pajisura me sistem mikrometrik për pozicionim, te të cilat pozicionimi në cilindro aks mund të vendoset me saktësi prej së paku 0,01 mm" dhe 8460 90 90 00 --Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në numrin tarifor 8461, në zërin tarifor me shenja tarife: "8461 20 00 00 --Makina të shkurtra zdruguese, në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në numrin tarifor 8461 30, në zërat tariforë me shenja tarife: "8461 30 10 00 -- Të kontrolluara numerikisht" dhe "8461 30 90 00 --Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8461 40, në zërat tariforë me shenja tarife: "8461 40 11 00 --- Të kontrolluara numerikisht", 8461 40 19 00 ---Të tjera", "8461 40 31 00 ---Të kontrolluara numerikisht", "8461 40 39 00 ---Të tjera", "8461 40 71 00 --- Të kontrolluara numerikisht", "8461 40 79 00 ---Të tjera" dhe "8461 40 90 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8461 50, në zërat tariforë me shenja tarife: "8461 50 11 00 --- Sharra rrethore", "8461 50 19 00 ---Të tjera" dhe "8461 50 90 00 -- Makina copëtimi", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërin tarifor me shenjë tarife: "8461 90 00 00 --Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8462, nënnumri tariforë 8462 10, në zërat tariforë me shenja tarife: "8462 10 10 00 --Të kontrolluara numerikisht" dhe "8462 10 90 00 --Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8462 21, në zërat tariforë me shenja tarife: "8462 21 10 00 --Për punimin e sipërfaqeve të sheshta" dhe "8462 21 80 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8462 29, në zërat tariforë me shenja tarife: "8462 29 10 00 --Për punimin e sipërfaqeve të sheshta", "8462 29 91 00 ---Hidraulike" dhe "8462 29 98 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërin tarifor me shenjë tarife: "8462 31 00 00 -- Të kontrolluara numerikisht", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8462 39, në zërat tariforë me shenja tarife: "8462 39 10 00 --Për punimin e sipërfaqeve të sheshta", "8462 39 91 00 ---Hidraulike" dhe "8462 39 99 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8462 41, në zërat tariforë me shenja tarife: "8462 41 10 00 --Për punimin e sipërfaqeve të sheshta" dhe "8462 41 90 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8462 49, në zërat tariforë me shenja tarife: „8462 49 10 00 ---Për punimin e sipërfaqeve të sheshta" dhe "8462 49 90 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8462 91, në zërat tariforë me shenja tarife: "8462 91 20 00 --- Të kontrolluara numerikisht" dhe "8462 91 80 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8462 99, në zërat tariforë me shenja tarife: "8462 99 20 00 --- Të kontrolluara numerikisht" dhe "8462 99 80 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në numrin tarifor 8463, nënnumri tarifor 8463 10, në zërat tariforë me shenja tarifore: "8463 10 10 00 –Makina për tërheqje të telit" dhe "8463 10 90 00 –Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërat tariforë me shenja tarifore: "8463 20 00 00 –Makina për bërjen e vidhës", "8463 30 00 00 –Makina për punimin dhe përpunimin e telit" dhe "8463 90 00 00 –Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në numrin tarifor 8464, në zërin tarifor me shenjë tarifore: "8464 10 00 00 –Makina sharruese" në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8464 20, në zërat tariforë me shenja tarifore: "8464 20 11 00 ---Qelqi optik ", "8464 20 19 00 ---Të tjera" dhe "8464 20 80 00 –Të tjetra", numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërin tarifor me shenjë tarifore: "8464 90 00 00 –Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në numrin tarifor 8465, në nënnumrin tarifor 8465 10, në zërat tariforë me shenja tarifore: "8465 10 10 00 --Me transferim manual të copës punuese midis çdo operacioni" dhe "8465 10 90 00 -- Me transferim automatik të copës punuese midis çdo operacioni", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8465 91, në zërat tariforë me shenja tarifore: "8465 91 10 00 ---Sharra të drejta ", "8465 91 20 00 ---Sharra rrethore" dhe "8461 91 90 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërat tariforë me shenja tarifore: "8465 92 00 00 –Makina për zdrukthim, petëzim ose dhënie formë me prerje", "8465 93 00 00 – Makina për mprehje, imtësim ose lustrim", "8465 94 00 00 –Makina për bashkim ose përkulje", "8465 95 00 00 –Makina për shpim ose thellim", "8465 96 00 00 –Makina për çarje ose qërim" dhe "8465 99 00 00 –Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "5" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në numrin tarifor 8466, nënnumër tarifor 8466 10, në zërat tariforë me shenja tarifore: "8466 10 20 00 ---Mbajtës për dru, mbajtës të burgjive ose turjelave dhe fiksues", "8466 10 31 00 ----Për zdrukth", "8466 10 38 00 ----Të tjera" dhe "8466 10 80 00 –Koka vetëhapëse për bërje të vidhës", në kolonën për detyrim doganor, numri "3" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8466 20, në zërat tariforë me shenja tarifore: "8466 20 20 00 –Mbajtës dhe fiksues për zbatim specifik; grup të mbajtësve dhe komponente fiksuese standarde", "8466 20 91 00 ---Për zdrukth" dhe "8466 20 98 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "3" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërin tarifor me shenjë tarifore: "8466 30 00 00 –Koka ndarëse dhe bashkëngjitje tjera speciale vegla-makinë", në kolonën për detyrim doganor, numri "3" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8466 92, në zërat tariforë me shenja tarifore: "8466 92 20 00 ---Nga hekuri i derdhur ose çeliku i derdhur" dhe "8466 92 80 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "3" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërin tarifor me shenjë tarifore: „8466 94 00 00 –Për makina nga numri tarifor 8462 ose 8463", në kolonën për detyrim doganor, numri "3" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në NDARJEN XVII, Kreu 86, numri tarifor 8606, në zërat tariforë me shenja tarifore: "8606 10 00 00 –Vagonë cisterna dhe ngjashëm", "8606 30 00 00 –Vagonë vetëshkarkues, përveç atyre nga nënnumri tarifor 8606 10", në kolonën për detyrim doganor, numri "4" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në nënnumrin tarifor 8606 91, në zërat tariforë me shenja tarifore: " 8606 91 10 00 ---Të projektuara posaçërisht për transportin e materialeve shumë radioaktive (Euratom)" dhe "8606 91 80 00 ---Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "4" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në zërat tariforë me shenja tarifore: "8606 92 00 00 –Të hapur, me faqe fikse me lartësi që nuk tejkalon 60 cm" dhe "8606 99 00 00 –Të tjera", në kolonën për detyrim doganor, numri "4" zëvendësohet me fjalën "ngjashëm".

Në Kreun 87, numri tarifor 8701, në zërin tarifor me shenjë tarifore: 8701 10 00 00 –Traktorë të kontrolluar nga këmbësorët (motokultivatorë), në kolonën për detyrim doganor, numri “2” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Në Kreu 87, numër tarifor 8702, në zërat tariforë me shenja tarifore: “8702 10 11 00 ---Të reja”, “8702 10 19 00 ---Të përdorura”, “8702 10 91 00 ---Të reja” dhe “8702 10 99 00 ---Të përdorura”, në kolonën për detyrim doganor, numri “10” zëvendësohet me numrin “5”.

Në nënnumrin tarifor 8702 90, në zërin tarifor me shenjë tarifore: 8702 90 11 00 – Të reja”, në kolonën për detyrim doganor, numri “10” zëvendësohet me numrin “5”.

Në zërin tarifor me shenjë tarifore: 8702 90 19 00 –Të përdorura”, në kolonën për detyrim doganor, numri “15” zëvendësohet me numrin “5”.

Në zërin tarifor me shenjë tarifore: “8702 90 31 00 ----Të reja”, në kolonën për detyrim doganor, numri “10” zëvendësohet me numrin “5”.

Në zërin tarifor me shenjë tarifore: “8702 90 39 00 ----Të përdorura”, në kolonën për detyrim doganor, numri “15” zëvendësohet me numrin “5”.

Në zërin tarifor me shenjë tarifore: „8702 90 90 00 –Me motorë tjerë”, në kolonën për detyrim doganor, numri “15” zëvendësohet me numrin “5”.

Në NDARJEN XX, Kreu 95, numri tarifor 9506, nënnumri tarifor 9506 11, në zërat tariforë me shenja tarifore: “9506 11 10 00 ---Ski për vrapim”, “9506 11 21 00 ----Monoski dhe serf bore (snowboards)”, “9506 11 29 00 ----Të tjera” dhe “9506 11 80 00 --- Ski të tjera”, në kolonën për detyrim doganor, numri “7” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Në zërat tariforë me shenja tarifore: “9506 12 00 00 –Mbërthyes të skive”, “9506 19 00 00 –Të tjera”, “9506 40 00 00 –Artikuj dhe pajisje për ping-pong”, “9506 51 00 00—Raketa tenisi në barë, me tel ose pa tel”, “9506 59 00 00 –Të tjera”, “9506 61 00 00 –Për tenis në barë” dhe “9506 62 00 00 – Të fryrshëm”, në kolonën për detyrim doganor, numri “7” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Në nënnumrin tarifor 9506 91, në zërat tariforë me shenja tarifore: “9506 91 10 00 --Mjete gjimnastikore për ushtrim me mekanizëm për përshtatje” dhe “9506 91 90 00 --Të tjera”, në kolonën për detyrim doganor, numri “7” zëvendësohet me fjalën “ngjashëm”.

Neni 2

Shenjat tarifore që kanë të bëjnë me zvogëlimin e detyrimeve doganore: 0601 10 10 00, 0601 10 20 00, 0601 10 30 00, 0601 10 40 00, 0601 10 90 00, 0601 20 10 00, 0601 20 30 00, 0601 20 90 00, 0703 10 19 10, 0703 20 00 10, 0703 90 00 10, 1209 21 00 00, 1209 22 10 00, 1209 22 80 00, 1209 23 11 00, 1209 23 15 00, 1209 23 80 00, 1209 24 00 00, 1209 25 10 00, 1209 25 90 00, 1209 29 45 00, 1209 29 50 00, 1209 29 60 00, 1209 29 80 00, 1209 30 00 00, 1209 91 10 00, 1209 91 80 00, 1209 99 10 00, 1209 99 91 00, 1209 99 99 10, 1209 99 99 90, 1701 12 10 00, 1701 12 90 00, 1701 91 00 00, 1701 99 10 00, 1701 99 90 00, 1703 10 00 00, 1703 90 00 00, 2008 20 90 10, 2008 30 90 10, 2008 97 92 10, 2009 11 99 10, 2009 19 98 10, 2009 29 99 10, 2009 39 39 10, 2009 49 99 10, 2009 89 97 10, 2009 90 49 10, 8701 10 00 00, 9506 11 10 00, 9506 11 21 00, 9506 11 29 00, 9506 11 80 00, 9506 12 00 00, 9506 19 00 00, 9506 40 00 00, 9506 51 00 00, 9506 59 00 00, 9506 61 00 00, 9506 62 00 00, 9506 91 10 00, 9506 91 90 00 dhe shenjat tarifore që kanë të bëjnë me vendosjen e zërave të rinj tariforë: 1905 90 90 10, 2007 99 50 30, 2008 40 51 10, 2008 40 51 90, 2008 40 59 10, 2008 40 59 90, 2008 97 51 10, 2008 97 51 90, 2008 97 93 10, 2008 97 93 90, 2008 99 48 10, 2008 99 48 90, 2008 99 49 10, 2008 99 49 90, 2008 99 99 10, 2008 99 99 90, 2009 19 91 10, 2009 19 91 90, 2009 39 31 10, 2009 39 31 90, 2009 49 30 10, 2009 49 30 90, 2009 81 99 10, 2009 81 99 90, 2009 90 51 10, 2009 90 51 90, do të fillojnë të zbatohen në ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Shenjat tarifore që kanë të bëjnë me zvogëlimin e detyrimeve doganore: 3907 60 20 00, 3920 62 12 00, 3920 62 19 00, 3920 62 90 00, 6813 81 00 00, 6813 89 00 00, 7325 10 99 00, 8457 10 10 00, 8457 10 90 00, 8457 20 00 00, 8457 30 10 00, 8457 30 90 00, 8458 11 20 00, 8458 11 41 00, 8458 11 49 00, 8458 11 80 00, 8458 19 00 00, 8458 91

20 00, 8458 91 80 00, 8458 99 00 00, 8459 10 00 00, 8459 21 00 00, 8459 29 00 00, 8459 31 00 00, 8459 39 00 00, 8459 40 10 00, 8459 40 90 00, 8459 51 00 00, 8459 59 00 00, 8459 61 10 00, 8459 61 90 00, 8459 69 10 00, 8459 69 90 00, 8459 70 00 00, 8460 11 00 00, 8460 19 00 00, 8460 21 11 00, 8460 21 15 00, 8460 21 19 00, 8460 21 90 00, 8460 29 10 00, 8460 29 90 00, 8460 31 00 00, 8460 39 00 00, 8460 40 10 00, 8460 40 90 00, 8460 90 10 00, 8460 90 90 00, 8461 20 00 00, 8461 30 10 00, 8461 30 90 00, 8461 40 11 00, 8461 40 19 00, 8461 40 31 00, 8461 40 39 00, 8461 40 71 00, 8461 40 79 00, 8461 40 90 00, 8461 50 11 00, 8461 50 19 00, 8461 50 90 00, 8461 90 00 00, 8462 10 10 00, 8462 10 90 00, 8462 21 10 00, 8462 21 80 00, 8462 29 10 00, 8462 29 91 00, 8462 29 98 00, 8462 31 00 00, 8462 39 10 00, 8462 39 91 00, 8462 39 99 00, 8462 41 10 00, 8462 41 90 00, 8462 49 10 00, 8462 49 90 00, 8462 91 20 00, 8462 91 80 00, 8462 99 20 00, 8462 99 80 00, 8463 10 10 00, 8463 10 90 00, 8463 20 00 00, 8463 30 00 00, 8463 90 00 00, 8464 10 00 00, 8464 20 11 00, 8464 20 19 00, 8464 20 80 00, 8464 90 00 00, 8465 10 10 00, 8465 10 90 00, 8465 91 10 00, 8465 91 20 00, 8465 91 90 00, 8465 92 00 00, 8465 93 00 00, 8465 94 00 00, 8465 95 00 00, 8465 96 00 00, 8465 99 00 00, 8466 10 20 00, 8466 10 31 00, 8466 10 38 00, 8466 10 80 00, 8466 20 20 00, 8466 20 91 00, 8466 20 98 00, 8466 30 00 00, 8466 92 20 00, 8466 92 80 00, 8466 94 00 00, 8606 10 00 00, 8606 30 00 00, 8606 91 10 00, 8606 91 80 00, 8606 92 00 00, 8606 99 00 00, 8702 10 11 00, 8702 10 19 00, 8702 10 91 00, 8702 10 99 00, 8702 90 11 00, 8702 90 19 00, 8702 90 31 00, 8702 90 39 00 и 8702 90 90 00, do të fillojnë të zbatohen nga 1 janari 2013.

Neni 3

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e botimit në “Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë”.

318.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

УКАЗ

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУ- ВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ПЛАТНИОТ ПРОМЕТ

Се прогласува Законот за изменување на Законот за платниот промет,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 јануари 2012 година.

Бр. 07-395/1
23 јануари 2012 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
д-р **Ѓорге Иванов**, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН

ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ПЛАТНИОТ ПРОМЕТ

Член 1

Во Законот за изменување и дополнување на Законот за платниот промет („Службен весник на Република Македонија” број 145/10), во членот 8 датата „1 јануари 2012“ се заменува со датата „1 јануари 2014“.

Член 2

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

L I G J

**PËR NDRYSHIMIN E LIGJIT PËR QARKULLIMIN
PAGESOR**

Neni 1

Në Ligjin për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për qarkullim pagesor ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 145/10), në nenin 8 data "1 janar 2012" zëvendësohet me datën "1 janar 2014".

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e botimit në “Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë”.

319.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

УКАЗ

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЛЕКОВИТЕ И МЕДИЦИНСКИТЕ ПОМАГАЛА

Се прогласува Законот за изменување и дополнување на Законот за лековите и медицинските помагала,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 23 јануари 2012 година.

Бр. 07-396/1
23 јануари 2012 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
д-р **Ѓорге Иванов**, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН

ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЛЕКОВИТЕ И МЕДИЦИНСКИТЕ ПОМАГАЛА

Член 1

Во Законот за лековите и медицинските помагала („Службен весник на Република Македонија“ број 106/2007, 88/10, 36/11, 53/11 и 136/11), во членот 2 по точката 55 се додаваат две нови точки 56 и 57, кои гласат:

„56. Паралелен увоз на лекови е увоз на лек што има одобрение за ставање во промет и се наоѓа во употреба во земја членка на Европската унија или во Швајцарија, Норвешка, Канада, Јапонија, Израел или САД и е произведен од ист производител на лек што има добиено одобрение за ставање во промет во Република Македонија со иста фармацевтска форма, јачина и пакување и за кој има издадено одобрение за паралелен увоз од страна на Агенцијата за лекови на база на значителна сличност на двата лека. Увозникот на лекот што е предмет на паралелен увоз не треба да биде во комерцијална врска односно да биде капитално поврзан со носителот на одобрението за ставање на лекот во промет во Република Македонија во согласност со добиеното одобрение за лекот и

57. Значителна личност меѓу два лека се смета кога лекот што е предмет на паралелен увоз и лекот што има добиено одобрение за ставање во промет на територијата на Република Македонија имаат ист квалитативен и квантитативен состав на активната супстанција.

ја, ист терапевтски ефект, иста фармацевтска дозирана форма, примарно пакување со сличен графички дизајн на пакувањето и се произведени од ист производител или производители што припаѓаат на иста група на производители или се произведени под лиценца на ист лиценциран партнер.“

Член 2

Во членот 11 став 1 alineја 1 по зборот „промет“ се додаваат зборовите: „или одобрение за паралелен увоз“.

Член 3

Во членот 36 став 1 по зборот „производителот“ се додаваат зборовите: „кој врши промет со лекот во Република Македонија“, а зборот „два“ се заменува со зборот „осум“.

По ставот 1 се додаваат пет нови става 2, 3, 4, 5 и 6, кои гласат:

„Ако веледрогеријата одлучи да престане да врши промет со лекот пред истекот на одобрението за ставање во промет, е должна да ја извести Агенцијата најмалку осум месеци пред прекиниот на прометот со лекот.

Во случај на престанок со производството или прометот со лекот пред истекот на одобрението за ставање во промет, производителот кој врши промет со лекот во Република Македонија од ставот 1 на овој член и веледрогеријата од ставот 2 на овој член се должни да обезбедат доволни количини од лекот, за задоволување на потребите на здравствениот систем на Република Македонија, за период од два месеца по престанување на производството или прометот со лекот.

Во случај производителот на лек во странство да одлучи да престане со производство на лекот, веледрогеријата која го увезува лекот е должна да обезбеди доволни количини од генеричката или терапевтската супституција на лекот, за задоволување на потребите на здравствениот систем на Република Македонија, за период од два месеца по престанувањето на производството.

Во рок од десет дена по приемот на известувањето од ставовите 1 и 2 на овој член, Агенцијата го известува производителот кој врши промет со лекот во Република Македонија или веледрогеријата, која количина од лекот се смета дека ќе ги задоволи потребите на здравствениот систем на Република Македонија за период од два месеца по престанувањето на производството или прометот со лекот согласно со ставовите 3 и 4 на овој член.

Во случај на отворање на стечајна постапка или постапка за ликвидација, производителот кој врши промет со лекот во Република Македонија и веледрогеријата се должни во рок од 15 дена по приемот на решението со кое се отвора стечајна постапка или постапка за ликвидација, да ја известат за тоа Агенцијата.“

Член 4

Во членот 76 став 2 бројот „90“ се заменува со бројот „15“.

Член 5

Во членот 79 став 1 по зборот „промет“ се додаваат зборовите: „одобрение за паралелен увоз“.

Член 6

По членот 80 се додаваат три нови члена 80-а, 80-б и 80-в, кои гласат:

„Член 80-а

Паралелниот увоз на лекови на територијата на Република Македонија може да врши веледрогерија која ги исполнува условите на членот 75 став 3 од овој закон, по добивање на одобрение за паралелен увоз издадено од Агенцијата и кога за истиот лек веќе Агенцијата има издадено друго одобрение за паралелен увоз. Условите од членот 75 став 3 од овој закон не се применуваат на веледрогерија која врши паралелен увоз на лекови на територијата на Република Македонија чиешто препакување (ставање налепница, вметнување на упатство за пациентот и друго) се врши надвор од Република Македонија. Подносител на барањето за издавање на одобрение за паралелен увоз на лекови е увозникот што не е во комерцијална врска, односно капитално поврзан со носителот на одобрението за ставање на тој лек во промет во Република Македонија.

Барањето за издавање на одобрение за паралелен увоз на лекови се поднесува до Агенцијата. Кон барањето се приложува и доказ дека се исполнети условите од членот 80-в од овој закон.

Агенцијата во рок од 15 дена од денот на приемот на барањето за издавање на одобрение на паралелен увоз на лекови го издава одобрението или го одбива барањето.

Содржината на барањето и начинот на добивање на одобрение за паралелен увоз, како и надоместокот кој треба да се плати согласно со постапките за одобрување на паралелен увоз ги пропишува министерот за здравство.

Доколку Агенцијата не издаде одобрение за паралелен увоз на лекови, односно не го одбие барањето за издавање на одобрение за паралелен увоз на лекови во рокот од ставот 3 на овој член, увозникот има право во рок од три работни дена да поднесе барање до писарницата на директорот на Агенцијата и директорот да донесе решение.

Формата и содржината на барањето од ставот 5 на овој член ги пропишува министерот за здравство.

Директорот на Агенцијата е должен во рок од пет работни дена од денот на поднесување на барањето од ставот 5 на овој член до писарницата на директорот да донесе решение со кое барањето за издавање на одобрение за паралелен увоз на лекови е уважено или одбиено. Доколку директорот нема писарница барањето се поднесува во писарницата на седиштето на Агенцијата.

Кон барањето за донесување на решение за издавање на одобрение за паралелен увоз на лекови увозникот доставува и копија од барањето од ставот 2 на овој член.

Доколку директорот на Агенцијата не донесе решение во рокот од ставот 7 на овој член, увозникот може да го извести Државниот управен инспекторат во рок од пет работни дена.

Државниот управен инспекторат е должен во рок од десет дена од денот на приемот на известувањето од ставот 9 на овој член да изврши надзор во Агенцијата дали е спроведена постапката согласно со закон и во рок од три работни дена од денот на извршениот надзор да го информира увозникот.

Инспекторот од Државниот управен инспекторат по извршениот надзор согласно со закон донесува решение со кое го задолжува директорот на Агенцијата во рок од десет дена да одлучи по поднесеното барање, односно да го одобри или одбие барањето и да го извести инспекторот за донесениот акт. Кон известувањето се доставува копија од актот со кој одлучил по поднесеното барање.

Доколку директорот на Агенцијата не одлучи во рокот од ставот 11 на овој член, инспекторот ќе поднесе барање за поведување прекршочна постапка за прекршок утврден во Законот за управната инспекција и ќе определи дополнителен рок од пет работни дена, во кои директорот ќе одлучи по поднесеното барање за што во истиот рок ќе го извести инспекторот за донесениот акт. Кон известувањето се доставува копија од актот со кој одлучил по поднесеното барање. Инспекторот во рок од три работни дена ќе го информира увозникот за преземените мерки.

Доколку директорот на Агенцијата не одлучи и во дополнителниот рок од ставот 12 на овој член, инспекторот во рок од три работни дена ќе поднесе пријава до надлежниот јавен обвинител и во тој рок ќе го информира увозникот за преземените мерки.

Доколку инспекторот не постапи по известувањето од ставот 10 на овој член, увозникот во рок од пет работни дена има право да поднесе приговор до писарницата на директорот на Државниот управен инспекторат. Доколку директорот нема писарница барањето се поднесува во писарницата на седиштето на Државниот управен инспекторат.

Директорот на Државниот управен инспекторат е должен во рок од три работни дена од денот на приемот да го разгледа приговорот од ставот 14 на овој член и доколку утврди дека инспекторот не постапил по известувањето од увозникот од ставовите 10 и 11 на овој член и/или не поднесе пријава согласно со ставовите 12 и 13 на овој член, директорот на Државниот управен инспекторат ќе поднесе барање за поведување прекршочна постапка за прекршок утврден во Законот за управната инспекција и за инспекторот и ќе определи дополнителен рок од пет работни дена во кој

инспекторот ќе изврши надзор во Агенцијата дали е спроведена постапката согласно со закон и во рок од три работни дена од денот на извршениот надзор да го информира увозникот за преземените мерки.

Доколку инспекторот не постапи и во дополнителниот рок од ставот 15 на овој член, директорот на Државниот управен инспекторат ќе поднесе пријава до надлежниот јавен обвинител против инспекторот и во рок од три работни дена ќе го информира увозникот за преземените мерки.

Во случајот од ставот 16 на овој член директорот на Државниот управен инспекторат веднаш, а најдоцна во рок од еден работен ден ќе овласти друг инспектор да го спроведе надзорот веднаш.

Во случаите од ставот 17 на овој член директорот на Државниот управен инспекторат во рок од три работни дена ќе го информира увозникот за преземените мерки.

Доколку директорот на Државниот управен инспекторат не постапи согласно со ставот 16 на овој член, увозникот може да поднесе пријава до надлежниот јавен обвинител во рок од осум работни дена.

Доколку директорот на Агенцијата не одлучи во рок од ставот 13 на овој член, увозникот може да поведе управен спор пред надлежниот суд.

Постапката пред Управниот суд е итна.

По донесувањето на подзаконскиот акт од ставот 6 на овој член, веднаш, а најдоцна во рок од 24 часа се објавува на веб страницата на Агенцијата.

Член 80-б

Здравствените установи исклучиво за сопствени потреби може да вршат паралелен увоз на лекови.

Здравствената установа од ставот 1 на овој член не смее да врши промет на лековите увезени согласно со ставот 1 на овој член.

Одобрение за паралелен увоз на лек на здравствените установи од ставот 1 на овој член издава Агенцијата врз основа на барање кон кое се приложува и доказ дека се исполнети условите од членот 80-в од овој закон.

По исклучок од ставот 2 на овој член здравствена установа со согласност од Министерството за здравство може да ги отстапи на јавна здравствена установа лековите увезени согласно со ставот 1 на овој член по истата цена по која здравствената установа го извршила паралелниот увоз на лекот.

Член 80-в

Лекот што има одобрение за ставање во промет и се наоѓа во употреба во земја членка на Европската унија или во Швајцарија, Норвешка, Канада, Јапонија, Израел или САД, може да се увезува паралелно на територијата на Република Македонија кога е ист или сличен на лекот што има одобрение за ставање во промет во Република Македонија во согласност со овој закон.

За целите на ставот 1 на овој член, ист или сличен лек се смета кога лекот што е предмет на паралелен увоз и лекот што има добиено одобрение за ставање во промет на територијата на Република Македонија имаат ист квалитативен и квантитативен состав на активна супстанција, ист терапевтски ефект, иста фармацевтска дозирана форма, примарно пакување со сличен графички дизајн на пакувањето и се произведени од ист производител или производители што припаѓаат на иста група на производители или се произведени под лиценца на ист лиценциран партнер.

За добивање на одобрение на паралелен увоз на лек на територијата на Република Македонија, веледрогеријата од членот 80-а став 1 од овој закон, односно здравствената установа доставува барање до Агенцијата во кое ја посочува државата од ставот 1 на овој член од која ќе се врши паралелен увоз на лек.

Кон барањето од ставот 3 на овој член се доставуваат следниве податоци и документација:

1) име, фармацевтска дозирана форма, јачина, односно количина на активна супстанција изразена квалитативно на единица доза на лекот што има одобрение за ставање во промет во Република Македонија;

2) име, фармацевтска дозирана форма, јачина, односно количина на активна супстанција изразена квалитативно на единица доза на лекот што е предмет на паралелен увоз;

3) име на носителот на одобрението за ставање на лекот во промет во Република Македонија и на производителот на лекот што е предмет на паралелен увоз;

4) број на одобрението за ставање на лекот во промет во Република Македонија и број на одобрението за ставање на лекот во промет во државата од ставот 1 на овој член, од која се врши паралелен увоз на лек;

5) доказ дека го известил носителот на одобрението за ставање на лекот во промет на територијата на Република Македонија за својата намера да врши паралелен увоз;

6) копија од упатството за пациентот и примерок од лекот во вид во кој се наоѓа во промет во државата од која се врши паралелен увоз, превод на содржината на текстот на упатството на македонски јазик и неговото кирилско писмо, заедно со изјава дека преводот е во согласност со оригиналниот текст на упатството одобрено од Агенцијата за лекови;

7) предлог за упатство за пациентот за лекот што е предмет на паралелен увоз заедно со изјава дека содржината на текстот на упатството за лекот е идентична со содржината на текстот на упатството на лекот одобрен за употреба во Република Македонија, со исклучок на следниве податоци:

а) име и адреса на веледрогеријата, односно здравствената установа која врши паралелен увоз,

б) име на производителот, кога е различно или е различна производната локација за двата лека,

в) период на стабилност (рок на употреба), кога е различен за двата лека и

г) помошни супстанции, кога се различни кај двата лека;

8) во случај на препакување (пакување, ставање на лепница, вметнување на упатство за пациентот и друго):

а) примерок од лекот во оној вид во кој ќе се наоѓа во промет во Република Македонија,

б) копија од договорот меѓу веледрогеријата односно здравствената установа која врши паралелен увоз и правното лице кое врши делови од процесот на производство (пакување, ставање на лепница, вметнување на упатство за пациентот и слично),

в) сертификат за добра производна пракса, во случај кога процесот на препакување се врши надвор од Република Македонија и

г) копија од одобрението за производство издадено од надлежниот орган во државата од ставот 1 на овој член, каде што се врши препакување,

9) потврда за платени надоместоци и

10) паралелниот увозник да достави важечко осигурување од лекот кое ги покрива пациентите во Република Македонија.

Кога меѓу лекот што е предмет на паралелен увоз и лекот што е одобрен за употреба на Република Македонија постојат разлики (во составот на помошните супстанции и други) веледрогеријата од членот 80-а став 1 од овој закон, односно здравствената установа доставува докази дека тие не влијаат на терапевтските особини на лекот што е предмет на паралелен увоз.

Во случаите наведени во ставот 5 на овој член веледрогеријата од членот 80-а став 1 од овој закон, односно здравствената установа, на пакувањето на лекот и во упатството за пациентот, што е предмет на паралелниот увоз ги наведува разликите на лекот.

Кога веледрогеријата од членот 80-а став 1 од овој закон, односно здравствената установа врши препакување и/или означување на лекот на македонски јазик и неговото кирилско писмо на територијата на Република Македонија, таа мора да има одобрение за производство за процесите кои ги извршува во Република Македонија (препакување и/или означување на лекот) издадено од Агенцијата.

Лекот што е паралелно увезен се употребува под истите услови, како и лекот што има добиено одобрение за ставање во промет на територијата на Република Македонија.

Издадените одобренија за паралелен увоз на територијата на Република Македонија се објавуваат на веб страницата на Агенцијата.

Одобрението за паралелен увоз важи пет години. Ново одобрение се добива согласно со одредбите на овој член.

Одобрението за паралелен увоз на лек не престанува да важи по автоматизам кога носителот на одобрението за ставање на лекот во промет во Република Македонија го повлече лекот што е пуштен во промет на територијата на Република Македонија од причини кои не се поврзани со загрозување на јавното здравје.

Носителот на одобрението за паралелен увоз на лек е должен да:

1) го извести носителот на одобрението за ставање на лекот во промет на територијата на Република Македонија за својата намера да врши паралелен увоз и на негово барање да му обезбеди примерок од лекот што е предмет на паралелен увоз;

2) ја чува за период од пет години следнава документација:

- назив и адреса на правните лица кои имаат одобрение за промет на големо и мало со лекови и на здравствените установи на кои им бил продаден или биле снабдени со паралелно увезениот лек,

- датумот кога била извршена продажба или снабдување со паралелно увезениот лек и

- доставената количина и број на серија на паралелно увезениот лек;

3) доставува во Агенцијата:

- ажурирано упатство за пациентот на паралелно увезениот лек во согласност со настанатите промени во добиеното одобрение за ставање во промет во Република Македонија за тој лек и

- изјава дека содржината на текстот на упатството е идентична со содржината на текстот на упатството на лекот што има одобрение за употреба во Република Македонија, со исклучок на податоците од ставот 5 точка 7 потточки а) до г) на овој член и

4) изготвува и поднесува извештај до носителот на одобрението за ставање на лекот во промет и до Агенцијата, за сите несакани реакции на паралелно увезениот лек.“

Член 7

Во членот 100 став 1 точка 3 по зборот „лекот“ се става запирка и се додаваат зборовите: „или паралелно увезениот лек“.

Во точката 4 по зборот „промет“ се става запирка и се додаваат зборовите: „или во текот на постапката за добивање на одобрение за паралелен увоз на лек“.

Член 8

Во членот 102 став 1 алинеја 3 сврзникот „и“ се заменува со запирка.

Во алинејата 4 по зборот „лекови“ се става запирка и се додаваат зборовите: „или паралелно увезениот лек“, а на крајот од реченицата точката се заменува со сврзникот „и“.

По алинејата 4 се додава нова алинеја 5, која гласи:

„- носителот на одобрението за паралелен увоз за контрола на квалитетот на првата серија на лекот по добивање на одобрението за паралелен увоз на лекови.“

Член 9

Во членот 108 по ставот 5 се додава нов став 6, кој гласи:

„Ако веледрогеријата ги снабдува здравствените установи со лекови, цената на лекот не смее да ја надминува формираната цена на лекот на големо утврдена согласно со методологијата од ставот 10 на овој член.“

Во ставот 6 кој станува став 7 по зборот „лекови“ се става запирка и се додаваат зборовите: „или увозникот што е носител на одобрението за паралелен увоз на лекови“.

Ставовите 7, 8 и 9 стануваат ставови 8, 9 и 10.

По ставот 10 се додаваат четири нови става 11, 12, 13 и 14, кои гласат:

„По барањата за зголемување на формираната цена на лек одлучува Комисија формирана од Владата на Република Македонија.

Комисијата од ставот 11 на овој член се состои од 15 члена, и тоа:

- тројца претставници од Министерството за здравство,

- тројца претставници од Министерството за финансии,

- тројца претставници од Фондот за здравствено осигурување на Македонија и

- шест стручни лица од различни области на медицината, фармацијата, економијата и правото.

Мандатот на членовите на комисијата трае една година со можност за уште еден мандат.

Членовите на комисијата одлучуваат со двотретинско мнозинство на гласови од вкупниот број на членови.

Делокругот и начинот на работа на Комисијата од ставот 11 на овој член се уредува со деловник.

Агенцијата задолжително до Комисијата од ставот 11 на овој член дава мислење за оправданоста од зголемување на цената на лек, во рок од десет дена по приемот на барањето за давање мислење, во спротивно Комисијата одлучува и без мислење од Агенцијата.“

Член 10

Во членот 154 став 1 точката 34 се брише.

Член 11

Во членот 155 став 1 точката 2 се брише.

Член 12

По членот 155 се додава нов член 155-а, кој гласи:

„Член 155-а

Глоба во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на директорот и одговорните лица во Агенцијата, доколку не дадат мислење за оправданоста од зголемување на цената на лекот до Комисијата од членот 108 став 11 од овој закон (член 108 став 14).

Глоба во износ од 80.000 до 100.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на производителот кој врши промет со лекот во Република Македонија или на веледрогеријата ако не ја известат Агенцијата во предвидениот рок согласно со членот 36 ставови 1 и 2 од овој закон.

За прекршокот од ставот 2 на овој член глоба во износ од 15.000 до 20.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече и на одговорното лице на производителот кој врши промет со лекот во Република Македонија и на веледрогеријата.“

Член 13

По Главата VI. ПРЕКРШОЧНИ САНКЦИИ се додава нова Глава VI-а. КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ и пет нови члена 156-а, 156-б, 156-в, 156-г и 156-д, кои гласат:

„VI-а. КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

Член 156-а

Директорот и службените лица на Агенцијата кои ќе овозможат, заради недоставување на писмен одговор на барањето за ставање на лек во промет во роковите утврдени во членот 29 ставови 2, 3, 4 и 5 од овој закон да се смета дека одговорот е позитивен и има дејство како при добивање на одобрение за ставање на лек во промет, за лек за кој ќе се утврди дека не ги исполнува условите за добивање на одобрение за ставање на лек во промет, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години затвор (член 29 став 6).

Директорот и службените лица на Агенцијата кои нема да овозможат барањето за ставање на лек во промет согласно со членот 29 ставови 2, 3, 4 и 5 од овој закон, кога документацијата е целосно комплетна и ќе се утврди дека лекот ги исполнува условите за добивање на одобрение за ставање на лек во промет, а нема да издадат одобрение во предвидениот рок ќе се казнат со затвор од шест месеци до пет години (член 26 став 6).

Член 156-б

Одговорното лице на производител кој врши промет со лекот во Република Македонија или веледрогеријата што нема да обезбеди доволни количини за задоволување на потребите на здравствениот систем на Република Македонија за периодот од два месеца по престанувањето на производството или прометот со лекот кој ќе престане да се произведува или со кој ќе престане да се врши промет, освен во случаи на објективна неможност поради какви било околности, вклучувајќи економски, договорни, техничко-технолошки, научноистражувачки, логистички и околности на виша сила (природни непогоди, социјални случувања, акти на државни органи и други настани) кои се надвор од контролата на производител кој врши производство и промет со лекот во Република Македонија, кривично ќе одговара и ќе се казни со затвор до една година.

Ако како последица на делото од ставот 1 на овој член настапи тешко нарушување на здравјето на едно или повеќе лица, одговорното лице кривично ќе одговара и ќе се казни со затвор од три до пет години.

Ако како последица на делото од ставот 1 на овој член настапи смрт на едно или повеќе лица, одговорното лице кривично ќе одговара и ќе се казни со затвор од пет до десет години.

Ако кривичното дело од ставовите 1, 2 и 3 на овој член го стори производител кој врши промет со лекот во Република Македонија или веледрогерија, кривично ќе одговара и ќе се казни со парична казна, а за кривичното дело од ставовите 2 и 3 на овој член ќе се изрече и забрана за вршење на дејност на производителот кој врши промет со лекот во Република Македонија или на веледрогеријата.

Член 156-в

Одговорното лице во здравствената установа, кое ќе изврши промет на лекови кои биле предмет на паралелен увоз исклучиво за сопствени потреби на здравствената установа без согласност од Министерството за здравство, кривично ќе одговара и ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години (член 80-б став 2).

Ако кривичното дело од ставот 1 на овој член го стори здравствена установа, ќе се казни со парична казна.

Член 156-г

Одговорното лице во веледрогеријата и одговорното лице во јавната здравствена установа кои ќе склучат договор за набавка на лек, по цена на лек која е повисока од формираната цена на лекот на големо утврдена согласно со методологијата од членот 108 став 10 од овој закон, кривично ќе одговараат и ќе се казнат со затвор од шест месеци до пет години (член 108 став 6).

Ако кривичното дело од ставот 1 на овој член го стори веледрогерија, ќе се казни со парична казна и ќе ѝ изрече и забрана за вршење на дејност на веледрогеријата.

Член 156-д

Одговорното лице на производител кој врши промет со лекот во Република Македонија, на веледрогерија, на аптека или на друго правно лице, или физичко лице кое врши промет или врши активности на препакување на лек (замена на оригиналното пакување на лекот со друго заради преозначување на рокот на употреба на лекот), на кој рокот на употреба е истечен, органолептичките карактеристики се изменети (изглед, боја, вкус и мирис), пакувањето е оштетено, лабораториската контрола покажала дека не е во согласност со декларираниот квалитет или е повлечен од употреба од која било друга причина, кривично ќе одговара и ќе се казни со затвор до една година.

Ако како последица на делото од ставот 1 на овој член настапи тешко нарушување на здравјето на едно или повеќе лица, одговорното лице кривично ќе одговара и ќе се казни со затвор од три до пет години.

Ако како последица на делото од ставот 1 на овој член настапи смрт на едно или повеќе лица, одговорното лице кривично ќе одговара и ќе се казни со затвор од пет до десет години.

Ако кривичното дело од ставовите 1, 2 и 3 на овој член го стори производител кој врши промет со лекот во Република Македонија, веледрогерија, аптека или друго правно лице, кривично ќе одговара и ќе се казни со парична казна, а за кривичното дело од ставовите 2 и 3 на овој член ќе се изрече и забрана за вршење на дејност на производителот кој врши промет со лекот во Република Македонија, на веледрогеријата, на аптеката или на друго правно лице.“

Член 14

Во членот 157 став 1 годината „2010“ се заменува со годината „2014“.

Член 15

Во членот 157-а ставот 1 се менува и гласи:

„Со денот на започнување со работа на Агенцијата за лекови престанува да постои Бирото за лекови. Одредбите кои се однесуваат на директорот на Агенцијата се применуваат и на директорот на Бирото за лекови до денот со започнување со работа на Агенцијата.“

Член 16

Подзаконските акти од членовите 80-а став 4 и 80-а став 6 од овој закон ќе се донесат во рок од 15 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 17

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

L I G J

PËR NDRYSHIMIN DHE PLOTËSIMIN E LIGJIT PËR BARNА DHE MJETE NDIHMËSE MJEKËSORE

Neni 1

Në Ligjin për barna dhe mjete ndihmëse mjekësore ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", numër 106/2007, 88/10, 36/11, 53/11 dhe 136/11), në nenin 2 pas pikës 55 shtohen dy pika të reja 56 dhe 57, si vijojnë:

„56. Import paralel i barnave është importi i barit që ka leje për lëshim në qarkullim dhe gjendet në përdorim në vendin anëtar të Bashkimit Evropian ose në Zvicër, Norvegji, Kanada, Japoni, Izrael ose SHBA, dhe është i prodhuar nga prodhuesi i njëjtë që marrë leje për lëshim në qarkullim në Republikën e Maqedonisë me formë të njëjtë

farmaceutike, forcë dhe paketim, dhe për të cilin është lëshuar leje për import paralel nga Agjencia e Barnave në bazë të ngjashmërisë së konsiderueshme të të dyja barnave. Importuesi i barit që është objekt i importit paralel nuk duhet të jetë në lidhje komerciale, përkatësisht të jetë i lidhur me kapital me bartësin e lejes për lëshim në qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë në pajtim me lejen e marrë për barin dhe

57. Ngjashmëri e konsiderueshme ndërmjet dy barnave konsiderohet kur bari që është lëndë e importit paralel dhe bari që ka marrë leje për lëshim në qarkullim në territorin e Republikës së Maqedonisë kanë përbërje të njëjtë kualitative dhe kuantitative të substancës aktive, efekt të njëjtë terapeutik, formë të njëjtë të dozuar farmaceutike, paketim primar me dizajn të ngjashëm grafik të paketimit dhe janë prodhuar nga prodhuesi ose prodhuesit e njëjtë që bëjnë pjesë në grupin e njëjtë të prodhuesve ose janë prodhuar me licencë të partnerit të njëjtë të licencuar“.

Neni 2

Në nenin 11 paragrafi 1 alineja 1 pas fjalës "qarkullim" shtohen fjalët: "ose leje për import paralel".

Neni 3

Në nenin 36 paragrafi 1 pas fjalës "prodhuesi" shtohen fjalët: "i cili kryen qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë", ndërsa fjala "dy" zëvendësohet me fjalët "tetë".

Pas paragrafit 1 shtohen pesë paragrafë të rinj 2, 3, 4, 5 dhe 6, si vijojnë:

"Nëse depoja farmaceutike vendos që ta ndërpresë kryerjen e qarkullimit të barit para skadimit të lejes për lëshim qarkullim, detyrohet ta njoftojë Agjencinë së paku tetë muaj para ndërprerjes së qarkullimit të barit.

Në rast të ndërprerjes së prodhimit ose qarkullimit të barit para skadimit të lejes për lëshim në qarkullim, prodhuesi i cili kryen qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë, nga paragrafi 1 i këtij neni dhe depoja farmaceutike nga paragrafi 2 i këtij neni, detyrohen të sigurojnë sasi të mjaftueshme të barit, për plotësimin e nevojave të sistemit shëndetësor të Republikës së Maqedonisë, për periudhë prej dy muajsh pas ndërprerjes së prodhimit apo qarkullimit të barit.

Në rast kur prodhuesi i barit jashtë vendit vendos ta ndërpresë prodhimin e barit, depoja farmaceutike që e importon barin, detyrohet të sigurojë sasi të mjaftueshme të substitucionit gjenerik ose terapeutik të barit, për plotësimin e nevojave të sistemit shëndetësor të Republikës së Maqedonisë, për periudhë prej dy muajsh pas ndërprerjes së prodhimit.

Në afat prej dhjetë ditësh pas pranimit të njoftimit nga paragrafët 1 dhe 2 të këtij neni, Agjencia e njofton prodhuesin që kryen qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë ose deponë farmaceutike, se cila sasi e barit konsiderohet se do t'i plotësojë nevojat e sistemit shëndetësor të Republikës së Maqedonisë për periudhë prej dy muajsh pas ndërprerjes së prodhimit ose qarkullimit të barit në pajtim me paragrafët 3 dhe 4 të këtij neni.

Në rast të hapjes së procedurës falimentuese ose procedurës për likuidim, prodhuesi i cili kryen qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë dhe depoja farmaceutike, detyrohen që në afat prej 15 ditësh pas pranimit të aktvendimit me të cilin hapet procedura falimentuese ose procedura e likuidimit, ta njoftojnë për këtë Agjencinë."

Neni 4

Në nenin 76 paragrafi 2 numri "90" zëvendësohet me numrin "15".

Neni 5

Në nenin 79 paragrafi 1 pas fjalës "qarkullim" shtohen fjalët: "leje për import paralel".

Neni 6

Pas nenit 80 shtohen tri nene të reja 80-a, 80-b dhe 80-v, si vijojnë:

"Neni 80-a

Import paralel të barnave në territorin e Republikës së Maqedonisë mund të kryejë depoja farmaceutike e cila i plotëson kushtet e nenit 75 paragrafi 3 të këtij ligji, pas marrjes së lejes për import paralel të lëshuar nga Agjencia, edhe kur për barin e njëjtë Agjencia tanimë ka lëshuar leje tjetër për import paralel. Kushtet nga neni 75 paragrafi 3 i këtij ligji nuk zbatohen për depo farmaceutike e cila kryen import paralel të barnave në territorin e Republikës së Maqedonisë, ripaketimi i të cilave (vendosja e etiketës, futja e udhëzimit për pacientin etj.) kryhet jashtë Republikës së Maqedonisë. Parashtruesi i kërkesës për lëshim të lejes për import paralel të barnave është importuesi që nuk është në lidhje komerciale, përkatësisht i lidhur me kapital me bartësin e lejes për lëshimin e atij bari në qarkullim në Republikën e Maqedonisë.

Kërkesa për lëshim të lejes për import paralel të barnave parashtrohet në Agjencinë. Kërkesës i bashkëngjitet edhe dëshmi se janë plotësuar kushtet nga neni 80-v i këtij ligji.

Agjencia në afat prej 15 ditësh nga dita e pranimit të kërkesës për lëshim të lejes për import paralel të barnave e lëshon lejen ose e refuzon kërkesën.

Përmbajtjen e kërkesës dhe mënyrën e marrjes së lejes për import paralel, si dhe kompensimin që duhet të paguhet në pajtim me procedurat për miratim të importit paralel, i përcakton ministri i Shëndetësisë.

Nëse Agjencia nuk lëshon leje për import paralel të barnave, përkatësisht nuk e refuzon kërkesën për lëshim të lejes për import paralel të barnave në afatin nga paragrafi 3 i këtij neni, importuesi ka të drejtë që në afat prej tri ditëve të punës të parashtrorë kërkesë në sekretarinë e drejtorit të Agjencisë dhe drejtori të miratojë aktvendim.

Formën dhe përmbajtjen e kërkesës nga paragrafi 5 i këtij neni, i përcakton ministri i Shëndetësisë.

Drejtori i Agjencisë detyrohet në afat prej pesë ditëve të punës nga dita e parashtrimit të kërkesës nga paragrafi 5 i këtij neni në sekretarinë e drejtorit, të miratojë aktvendim me të cilin kërkesa për lëshim të lejes për import paralel të barnave është pranuar ose refuzuar. Nëse drejtori nuk ka sekretari, kërkesa parashtrohet në sekretarinë e selisë së Agjencisë.

Me kërkesën për miratimin e aktvendimit për lëshim të lejes për import paralel të barnave, importuesi dorëzon edhe kopje të kërkesës nga paragrafi 2 i këtij neni.

Nëse drejtori i Agjencisë nuk miraton aktvendim në afatin nga paragrafi 7 i këtij neni, importuesi mund ta njoftojë Inspektoratin Shtetëror Administrativ në afat prej pesë ditëve të punës.

Inspektorati Shtetëror Administrativ detyrohet që në afat prej dhjetë ditësh nga dita e pranimit të njoftimit nga paragrafi 9 i këtij neni, të kryejë mbikqyrje në Agjencinë nëse është zbatuar procedura në pajtim me ligjin dhe në afat prej tri ditëve të punës nga dita e mbikqyrjes së kryer ta njoftojë importuesin.

Inspektori i Inspektoratit Shtetëror Administrativ pas mbikqyrjes së kryer në pajtim me ligjin miraton aktvendim me të cilin e ngarkon drejtorin e Agjencisë që në afat prej dhjetë ditësh të vendos për kërkesën e parashtruar, përkatësisht ta miratojë ose refuzojë kërkesën dhe ta njoftojë inspektorin për aktin e miratuar. Me kërkesën dorëzohet kopje e aktit me të cilin ka vendosur për kërkesën e parashtruar.

Nëse drejtori i Agjencisë nuk vendos në afatin nga paragrafi 11 i këtij neni, inspektori do të parashtrorë kërkesë për ngritjen e procedurës kundërvajtëse për kundërvajtje të përcaktuar në Ligjin për inspeksion administrativ dhe do të caktojë afat plotësues prej pesë ditëve të punës, në të cilat drejtori do të vendos për kërkesën e parashtruar, për çfarë në afatin e njëjtë do ta njoftojë inspektorin për aktin e miratuar. Me kërkesën dorëzohet kopje e aktit me të cilin ka vendosur për kërkesën e parashtruar. Inspektori në afat prej tri ditëve të punës do ta informojë importuesin për masat e ndërmarra.

Nëse drejtori i Agjencisë nuk vendos as në afatin plotësues nga paragrafi 12 i këtij neni, inspektori në afat prej tri ditëve të punës do të paraqesë kallëzim te prokurori publik kompetent dhe në atë afat do ta informojë importuesin për masat e ndërmarra.

Nëse inspektori nuk vepron pas njoftimit nga paragrafi 10 i këtij neni, importuesi në afat prej pesë ditëve të punës ka të drejtë të parashtrorë kundërshtim në sekretarinë e drejtorit të Inspektoratit Shtetëror Administrativ. Nëse drejtori nuk ka sekretari, kërkesa parashtrohet në sekretarinë e selisë së Inspektoratit Shtetëror Administrativ.

Drejtori i Inspektoratit Shtetëror Administrativ detyrohet që në afat prej tri ditëve të punës nga dita e pranimit ta shqyrtojë kundërshtimin nga paragrafi 14 i këtij

neni dhe nëse konstaton se inspektori nuk ka vepruar pas njoftimit të importuesit nga paragrafët 10 dhe 11 të këtij neni dhe/ose nuk paraqet kallëzim në pajtim me paragrafët 12 dhe 13 të këtij neni, drejtori i Inspektoratit Shtetëror Administrativ do të parashtrojë kërkesë për ngritje të procedurës kundërvajtëse për kundërvajtje të përcaktuar në Ligjin për inspeksion administrativ edhe për inspektorin dhe do të caktojë afat plotësues prej pesë ditëve të punës në të cilin inspektori do të kryejë mbikqyrje në Agjencinë nëse është zbatuar procedura në pajtim me ligjin dhe në afat prej tri ditëve të punës nga dita e mbikqyrjes së kryer, ta informojë importuesin për masat e ndërmarra.

Nëse inspektori nuk vepron as në afatin plotësues nga paragrafi 15 i këtij neni, drejtori i Inspektoratit Shtetëror Administrativ do të paraqesë kallëzim te prokurori publik kompetent kundër inspektorit dhe në afat prej tri ditëve të punës, do ta informojë importuesin për masat e ndërmarra.

Në rastin nga paragrafi 16 i këtij neni, drejtori i Inspektoratit Shtetëror Administrativ menjëherë, e më së voni në afat prej një ditë pune, do të autorizojë inspektor tjetër që ta kryejë mbikëqyrjen menjëherë.

Në rastet nga paragrafi 17 i këtij neni, drejtori i Inspektoratit Shtetëror Administrativ në afat prej tri ditëve të punës, do ta informojë importuesin për masat e ndërmarra.

Nëse drejtori i Inspektoratit Shtetëror Administrativ nuk vepron në pajtim me paragrafin 16 të këtij neni, importuesi mund të paraqesë kallëzim te prokurori publik kompetent në afat prej tetë ditëve të punës.

Nëse drejtori i Agjencisë nuk vendos në afatin nga paragrafi 13 i këtij neni, importuesi mund të ngritë kontest administrativ në gjykatën kompetente.

Procedura në Gjykatën Administrative është urgjente.

Pas miratimit të aktit nënligjor nga paragrafi 6 i këtij neni, menjëherë, e më së voni në afat prej 24 orësh publikohet në ueb faqen e Agjencisë.

Neni 80-b

Institucionet shëndetësore, mund të kryejnë import paralel të barnave ekskluzivisht për nevojat e veta.

Institucioni shëndetësor nga paragrafi 1 i këtij neni, nuk guxon të kryejë qarkullim të barnave të importuara në pajtim me paragrafin 1 të këtij neni.

Leje për import paralel të barit institucioneve shëndetësore nga paragrafi 1 i këtij neni u lëshon Agjencia, në bazë të kërkesës së cilës i bashkëngjitet edhe dëshmi se janë plotësuar kushtet nga neni 80-v i këtij ligji.

Me përjashtim nga paragrafi 2 i këtij neni, institucioni shëndetësor me pëlqim të Ministrisë së Shëndetësisë mund t'ia lëshojë institucionit shëndetësor publik barnat e importuara në pajtim me paragrafin 1 të këtij neni me çmim të njëjtë me të cilin institucioni shëndetësor e ka kryer importin paralel të barit.

Neni 80-v

Bari që ka leje për lëshim në qarkullim dhe gjendet në përdorim në vend anëtar të Bashkimit Evropian ose në Zvicër, Norvegji, Kanada, Japoni, Izrael apo SHBA, mund të importohet paralelisht në territorin e Republikës së Maqedonisë, kur është i njëjtë ose i ngjashëm me barin që ka leje për lëshim në qarkullim në Republikën e Maqedonisë, në pajtim me këtë ligj.

Për qëllimet nga paragrafi 1 i këtij neni, bar i njëjtë ose i ngjashëm konsiderohet kur bari që është lëndë e importit paralel dhe bari që ka marrë leje për lëshim në qarkullim në territorin e Republikës së Maqedonisë kanë përbërje të njëjtë kualitative dhe kuantitative të substancës aktive, efekt të njëjtë terapeutik, formë të njëjtë të dozuar farmaceutike, paketim primar me dizajn të ngjashëm grafik të paketimit dhe janë prodhuar nga prodhuesi ose prodhuesit e njëjtë që i takojnë grupit të njëjtë të prodhuesve ose janë prodhuar me licencë të partnerit të njëjtë të licencuar.

Për marrjen e lejes për import paralel të barit në territorin e Republikën së Maqedonisë, depoja farmaceutike nga neni 80-a paragrafi 1 i këtij ligji, përkatësisht institucioni shëndetësor dorëzon kërkesë në Agjencinë, në të cilën ai e potencon shtetin nga paragrafi 1 i këtij neni, nga i cili do ta kryhet importi paralel i barit.

Me kërkesën nga paragrafi 3 i këtij neni dorëzohen të dhënat dhe dokumentacioni, si vijojnë:

1) emri, forma e dozuar farmaceutike, forca, përkatësisht sasia e substancës aktive e shprehur në njësi kualitative dozë të barit që ka leje për lëshim në qarkullim në Republikën e Maqedonisë;

2) emri, forma e dozuar farmaceutike, forca, përkatësisht sasia e substancës aktive e shprehur në njësi kualitative dozë të barit që është objekt i importit paralel;

3) emri i bartësit të lejes për lëshim në qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë dhe i prodhuesit të barit që është objekt i importit paralel;

4) numri i lejes për lëshim në qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë dhe numri i lejes për lëshim në qarkullim të barit në shtetin nga paragrafi 1 i këtij neni, nga i cili kryhet importi paralel i barit;

5) dëshmi se e ka njoftuar bartësin e lejes për lëshim në qarkullim të barit në territorin e Republikës së Maqedonisë për qëllimin e tij që të kryejë import paralel;

6) kopje të udhëzimit për pacientin dhe ekzemplar të barit në formë në të cilën gjendet në qarkullim në shtetin nga i cili kryhet import paralel, përkthim të përmbajtjes së tekstit të udhëzimit në gjuhën maqedonase dhe alfabetin e saj cirilik, bashkë me deklaratë se përkthimi është në pajtim me tekstin origjinal të udhëzimit të miratuar nga Agjencia e Barnave;

7) propozim për udhëzim për pacientin për barin që është objekt i importit paralel bashkë me deklarata se përmbajtja e tekstit të udhëzimit për barin është identike me përmbajtjen e tekstit të udhëzimit të barit të miratuar për përdorim në Republikën e Maqedonisë, me përjashtim të të dhënave në vijim:

a) emri dhe adresa e depozës farmaceutike, përkatësisht institucionit shëndetësor që kryen import paralel,

b) emri i prodhuesit, kur është i ndryshëm ose është i ndryshëm vendi i prodhimit për të dyja barnat,

v) periudha e stabilitetit (afati i përdorimit), kur është e ndryshme për të dyja barnat dhe

g) substanca ndihmëse, kur janë të ndryshme të të dyja barnat;

8) në rast të ripaketimit (paketimit, vendosjes së etiketës, futjes së udhëzimit për pacientin etj.):

a) Ekzemplar të barit në atë formë në të cilën do të gjendet në qarkullim në Republikën e Maqedonisë,

b) Kopje të marrëveshjes ndërmjet depozës farmaceutike, përkatësisht institucionit shëndetësor që kryen import paralel dhe personit juridik që kryen pjesë të procesit të prodhimit (paketim, vendosje të etiketës, futje të udhëzimit për pacientin etj.),

v) Certifikatë për praktikë të mirë prodhuese, në rast kur procesi i ripaketimit kryhet jashtë Republikës së Maqedonisë dhe

g) Kopje të lejes për prodhim të lëshuar nga organi kompetent në shtetin nga paragrafi 1 i këtij neni, ku kryhet ripaketimi,

9) Vërtetim për kompensime të paguara dhe

10) Importuesi paralel të dorëzojë sigurim valid të barit që i mbulon pacientët në Republikën e Maqedonisë.

Kur ndërmjet barit që është objekt i importit paralel dhe barit që është i miratuar për përdorim në Republikën e Maqedonisë ekzistojnë dallime (në përbërjen e substancave ndihmëse etj.), depoja farmaceutike nga neni 80-a paragrafi 1 i këtij ligji, përkatësisht institucioni shëndetësor dorëzon dëshmi se ato nuk ndikojnë në veçoritë terapeutike të barit që është objekt i importit paralel.

Në rastet e theksuara në paragrafin 5 të këtij neni, depoja farmaceutike nga neni 80-a paragrafi 1 i këtij ligji, përkatësisht institucioni shëndetësor, në paketimin e barit dhe në udhëzimin për pacientin, që është objekt i importit paralel i thekson dallimet e barit.

Kur depoja farmaceutike nga neni 80-a paragrafi 1 i këtij ligji, përkatësisht institucioni shëndetësor kryen ripaketimin dhe/ose shënim të barit në gjuhën maqedonase dhe në alfabetin e saj cirilik në territorin e Republikës së Maqedonisë, ajo duhet të ketë leje për prodhim për proceset që i kryen në Republikën e Maqedonisë (ripaketim dhe/ose shënim të barit) të lëshuar nga Agjencia.

Bari që është i importuar paralelisht përdoret në kushte të njëjta si edhe bari që ka marrë leje për lëshim në qarkullim në territorin e Republikës së Maqedonisë.

Lejet e lëshuara për import paralel në territorin e Republikës së Maqedonisë publikohen në ueb faqen e Agjencisë.

Leja për import paralel vlen pesë vjet. Leje e re merret në pajtim me dispozitat e këtij neni.

Leja për import paralel të barit nuk shfuqizohet me automatizëm, kur bartësi i lejes për lëshim në qarkullim në Republikën e Maqedonisë e tërheq barin që është lëshuar në qarkullim në territorin e Republikës së Maqedonisë për shkaqe që nuk lidhen me çrregullimin e shëndetit publik.

Bartësi i lejes për import paralel të barit detyrohet që:

1) ta njoftojë bartësin e lejes për lëshim në qarkullim të barit në territorin e Republikës së Maqedonisë për qëllimin e tij që të kryejë import paralel dhe me kërkesë të tij, t'i sigurojë ekzemplar të barit që është objekt i importit paralel;

2) ta ruajë për periudhë prej pesë vjetësh dokumentacionin në vijim:

- emrin dhe adresën e personave juridikë që kanë leje për qarkullim me shumicë dhe pakicë të barnave dhe të institucioneve shëndetësore të cilave u është shitur ose janë furnizuar me barin e importuar paralel,

- datën kur është kryer shitja ose furnizimi me barin e importuar paralel dhe

- sasinë e dorëzuar dhe numrin e serisë së barit të importuar paralelisht.

3) të dorëzojë në Agjenci:

- udhëzim të azhurnuar për pacientin për barin e importuar paralelisht në pajtim me ndryshimet e krijuara në lejen e marrë për lëshim në qarkullim në Republikën e Maqedonisë për atë bar dhe

- deklarata se përmbajtja e tekstit të udhëzimit është identike me përmbajtjen e tekstit të udhëzimit të barit që ka leje për përdorim në Republikën e Maqedonisë, me përjashtim të të dhënave nga paragrafi 5 pika 7 nënparagrafi a) deri në g) të këtij neni dhe

4) të përpilojë edhe parashtrojë raport, te bartësi i lejes për lëshim në qarkullim të barit dhe te Agjencia, për të gjitha reagimet e padëshirueshme të barit të importuar paralel."

Neni 7

Në nenin 100 paragrafi 1 pika 3, pas fjalës "barit" vihet presje dhe shtohen fjalët: "ose barit të importuar paralelisht".

Në pikën 4 pas fjalës "qarkullim" vihet presje dhe shtohen fjalët: "ose gjatë procedurës për marrjen e lejes për import paralel të barit".

Neni 8

Në nenin 102 paragrafi 1 alineja 3 lidhëza "dhe" zëvendësohet me presje.

Në alinenë 4 pas fjalëve: "barnave të importuara" vihet presje dhe shtohen fjalët: "ose barit të importuar paralelisht", kurse në fund të fjalisë pika zëvendësohet me lidhëzën "dhe".

Pas alinesë 4 shtohet aline e re 5, si vijon:

"- bartësi i lejes, për import paralel për kontroll të kualitetit të serisë së parë të barit pas marrjes së lejes për import paralel të barnave."

Neni 9

Në nenin 108 pas paragrafit 5 shtohet paragrafi i ri 6, si vijon:

"Nëse depoja farmaceutike i furnizon institucionet shëndetësore me barna, çmimi i barit nuk guxon ta tejkalojë çmimin e formuar të barit me shumicë të përcaktuar në pajtim me metodologjinë nga paragrafi 10 i këtij neni."

Në paragrafin 6 që bëhet paragraf 7 pas fjalës "barna" vihet presje dhe shtohen fjalët: "ose importuesi që është bartës i lejes për import paralel të barnave".

Paragrafët 7, 8 dhe 9 bëhen paragrafë 8, 9 dhe 10.

Pas paragrafit 10 shtohen katër paragrafë të rinj 11, 12, 13 dhe 14, si vijojnë:

"Për kërkesat për rritjen e çmimit të formuar të barit, vendos komisioni i formuar nga Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

Komisioni nga paragrafi 11 i këtij neni përbëhet nga 15 anëtarë, si vijojnë:

- tre përfaqësues nga Ministria e Shëndetësisë,
- tre përfaqësues nga Ministria e Financave,
- tre përfaqësues nga Fondi për Sigurim Shëndetësor i Maqedonisë dhe
- gjashtë persona profesionalë nga sfera të ndryshme të mjekësisë, farmacisë, ekonomisë dhe drejtësisë.

Mandati i anëtarëve të komisionit zgjatë një vit me mundësi edhe për një mandat.

Anëtarët e komisionit vendosin me shumicën e dy të tretave të votave nga numri i përgjithshëm i anëtarëve.

Fushëveprimi dhe mënyra e punës së Komisionit nga paragrafi 11 i këtij neni rregullohet me rregullore pune.

Agjencia detyrimisht Komisionit nga paragrafi 11 i këtij neni, i jep mendim për arsyeshmërinë për rritjen e çmimit të barit, në afat prej dhjetë ditësh pas pranimit të kërkesës për dhënie të mendimit, në të kundërtën Komisioni vendos dhe pa mendim të Agjencisë."

Neni 10

Në nenin 154 paragrafi 1 pika 34 shlyhet.

Neni 11

Në nenin 155 paragrafi 1 pika 2 shlyhet.

Neni 12

Pas nenit 155 shtohet nen i ri 155-a, si vijon:

"Neni 155-a

Gjobë në shumë prej 500 deri në 1 000 euro në kundërvlerë me denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtje drejtorit dhe personave përgjegjës në Agjenci, nëse nuk japin mendim për arsyeshmërinë për rritjen e çmimit të barit te Komisioni nga neni 108 paragrafi 11 i këtij ligji (neni 108 paragrafi 14).

Gjobë në shumë prej 80 000 deri në 100 000 euro në kundërvlerë me denarë do t'i shqiptohet për kundërvajtje prodhuesit që kryen qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë ose deposë farmaceutike nëse nuk e njoftojnë Agjencinë në afatin e paraparë në pajtim me nenin 36 paragrafët 1 dhe 2 të këtij ligji.

Për kundërvajtjen nga paragrafi 2 i këtij neni gjobë në shumë prej 15 000 deri në 20 000 euro në kundërvlerë me denarë do t'i shqiptohet edhe personit përgjegjës të prodhuesit që kryen qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë dhe të deposë farmaceutike."

Neni 13

Pas Kapitullit VI. SANKSIONE KUNDËRVAJTËSE shtohet Kapitull i ri VI-a. DISPOZITA NDËSHKUESE dhe pesë nene të reja 156-a, 156-b, 156-v, 156-g и 156-d, si vijojnë:

"VI-a. DISPOZITA NDËSHKUESE

Neni 156-a

Drejtori dhe personat zyrtarë të Agjencisë që do të mundësojnë, për mosdorëzim të përgjigjes me shkrim për kërkesën për lëshim në qarkullim të barit në afatet e përcaktuara në nenin 29 paragrafët 2, 3, 4 dhe 5 të këtij ligji, të konsiderohet se përgjigja është pozitive dhe ka ndikim si gjatë marrjes së lejes për lëshim në qarkullim të barit, për bar për të cilin do të konstatohet se nuk i plotëson kushtet për marrjen e lejes për lëshim të barit në qarkullim, do të dënohen me burg prej gjashtë muaj deri në pesë vjet (neni 29 paragrafi 6).

Drejtori dhe personat zyrtarë të Agjencisë që nuk do të mundësojnë kërkesën për lëshim në qarkullim të barit sipas nenit 29 paragrafët 2, 3, 4 dhe 5 të këtij ligji, kur dokumentacioni është tërësisht i kompletuar dhe konstatohet se bari i plotëson kushtet për marrjen e lejes për lëshim të barit në qarkullim, e nuk lëshojnë leje në afatin e paraparë do të dënohen me burg prej gjashtë muaj deri në pesë vjet (neni 26 paragrafi 6).

Neni 156-b

Personi përgjegjës i prodhuesit, i cili kryen qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë ose deposë farmaceutike, që nuk do të sigurojë sasi të mjaftueshme për përbushjen e nevojave të sistemit shëndetësor të

Republikës së Maqedonisë për periudhë prej dy muajsh pas ndërprerjes së prodhimit apo qarkullimit të barit i cili do të ndërpritet të prodhohet ose me të cilin do të ndërpritet të kryhet qarkullimi, përveç në raste të pamundësisë objektive për çfarëdo rrethanash, duke i përfshirë ato ekonomike, kontraktuese, teknike teknologjike, shkencore hulumtuese, logjistike dhe rrethana të fuqisë madhore (fatkeqësi natyrore, ngjarje sociale, akte të organeve shtetërore dhe ngjarje tjera) që janë jasht kontrollit të prodhuesit që kryen prodhim dhe qarkullime barin në Republikën e Maqedonisë, do të përgjigjet penalisht dhe do të dënohet me burg deri në një vit.

Nëse si pasojë e veprës nga paragrafi 1 i këtij neni shkaktohet çrregullim i rëndë i shëndetit të një ose më shumë personave, personi përgjegjës do të përgjigjet penalisht dhe do të dënohet me burg prej tre deri në pesë vjet.

Nëse si pasojë e veprës nga paragrafi 1 i këtij neni shkaktohet vdekja e një ose më shumë personave, personi përgjegjës do të përgjigjet penalisht dhe do të dënohet me burg prej pesë deri në dhjetë vjet.

Nëse veprën penale nga paragrafët 1, 2 dhe 3 të këtij neni, e kryen prodhuesi që kryen qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë ose depoja farmaceutike, do të përgjigjet penalisht dhe do të dënohet me dënim në të holla, kurse për veprën penale nga paragrafët 2 dhe 3 do t'i shqiptohet edhe ndalim për kryerje të veprimtarisë prodhuesit që kryen qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë ose deposë farmaceutike.

Neni 156-v

Personi përgjegjës në institucionin shëndetësor, që do të kryejë qarkullim të barnave që kanë qenë objekt i importit paralel, ekskluzivisht për nevojat e veta të institucionit shëndetësor pa pëlqim të Ministrisë së Shëndetësisë, do të përgjigjet penalisht dhe do të dënohet me burg prej gjashtë muaj deri në pesë vjet (neni 80-b paragrafi 2).

Nëse veprën penale nga paragrafi 1 i këtij neni e kryen institucion shëndetësor, do të dënohet me dënim në të holla.

Neni 156-g

Personi përgjegjës në deponë farmaceutike dhe personi përgjegjës në institucionin shëndetësor publik që do të lidhin marrëveshje për blerje të barnave, me çmim të barit që është më i lartë se çmimi i formuar i barit me shumicë të përcaktuar sipas metodologjisë nga neni 108 paragrafi 10 i këtij ligji, do të përgjigjen penalisht dhe do të dënohen me burg prej gjashtë muaj deri në pesë vjet (neni 108 paragrafi 6).

Nëse veprën penale nga paragrafi 1 i këtij neni e kryen depoja farmaceutike, do të dënohet me dënim në të holla dhe do t'i shqiptohet edhe ndalim për kryerjen e veprimtarisë deposë farmaceutike.

Neni 156-d

Personi përgjegjës i prodhuesit që kryen qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë, i deposë farmaceutike, i barnatores ose i personit tjetër juridik, ose person fizik që kryen qarkullim ose kryen aktivitete të ripaketimit të barit (zëvendësimin e paketimit origjinal të barit me tjetër për rishënim të afatit të përdorimit të barit), të cilit i ka skaduar afati i përdorimit, janë ndryshuar karakteristikat organoleptike (pamja, ngjyra, shija dhe aroma), paketimi është dëmtuar, kontrolli laboratorik ka dëshmuar se nuk është në pajtim me kualitetin e deklaruar ose është tërhequr nga përdorimi për çfardo qoftë shkaku tjetër, do të përgjigjet penalisht dhe do të dënohet me burg deri në një vit.

Nëse si pasojë e veprës nga paragrafi 1 i këtij neni, shkaktohet çrregullim i rëndë i shëndetit të një ose më shumë personave, personi përgjegjës do të përgjigjet penalisht dhe do të dënohet me burg prej tri deri në pesë vjet.

Nëse si pasojë e veprës nga paragrafi 1 i këtij neni, shkaktohet vdekja e një ose më shumë personave, personi përgjegjës do të përgjigjet penalisht dhe do të dënohet me burg prej pesë deri në dhjetë vjet.

Nëse veprën penale nga paragrafët 1, 2 dhe 3 të këtij neni, e kryen prodhuesi që kryen qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë, depoja farmaceutike, barnatorja ose personi tjetër juridik, penalisht do të përgjigjet dhe do të dënohet me dënim në të holla, kurse për veprën penale nga paragrafët 2 dhe 3 do t'i shqiptohet edhe ndalim për kryerjen e veprimtarisë prodhuesit që kryen qarkullim të barit në Republikën e Maqedonisë, deposë farmaceutike, barnatores ose ndonjë personi tjetër juridik."

Neni 14

Në nenin 157 paragrafi 1 viti "2010" zëvendësohet me vitin "2014".

Neni 15

Në nenin 157-a paragrafi 1 ndryshohet si vijon:

"Me ditën e fillimit të punës së Agjencisë së Barnave, shuhet Byroja e Barnave. Dispozitat që kanë të bëjnë me drejtorin e Agjencisë zbatohen edhe për drejtorin e Byrosë së Barnave deri në ditën e fillimit të punës së Agjencisë."

Neni 16

Aktet nënligjore nga nenet 80-a paragrafi 4 dhe 80-a paragrafi 6 të këtij ligji, do të miratohen në afat prej 15 ditësh nga dita e hyrjes në fuqi e këtij ligji.

Neni 17

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë"..

ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

320.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија” бр. 135/2007 и 18/2011), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 20.09.2011 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ, ЗА ДОНЕСУВАЊЕ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН ВОН НАСЕЛЕНО МЕСТО ЗА ПРОШИРУВАЊЕ ОПФАТ, ЗА ИЗГРАДБА ДЕПОНИЈА ЗА ТРОСКА ВО ”ФЕНИ ИНДУСТРИ” ЛОКАЛИТЕТ 1-ТОПИЛНИЦА КАВАДАРЦИ КО ШИВЕЦ, ОПШТИНА КАВАДАРЦИ

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена земјоделско во градежно земјиште, за донесување Урбанистички план вон населено место, за проширување градежен опфат, за изградба депонија за троска во ”Фени Индустри”-локација 1–Топилница Кавадарци КО Шивец, општина Кавадарци.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, е со следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имот- ен ли- ст бр.	Катастрска парцела број.	Место викано	Катас- тарска култура	Катас- тарска класа	Површин а	Сопстве ност
Шивец	740	452/1	Горни- чките	нива	4	5471м ²	Република Македонија
Шивец	740	658/4	Ровити Камен	лозја	2	832м ²	Република Македонија
Шивец	740	661	Ровити Камен	лозја	2	1779м ²	Република Македонија
Шивец	349	459/4	Шиве- чко	каме- њар		814м ²	Република Македонија
Шивец	349	469/8	Шиве- чко	каме- њар		1010м ²	Република Македонија
Шивец	349	469/ 10	Шиве- чко	каме- њар		74м ²	Република Македонија
Шивец	349	469/9	Шиве- чко	Каме-њар		35м ²	Република Македонија
Шивец	733	451/1	Горни- чките	Интен- зивно лозја	2	4029м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	453/1	Горни- чките	Интен- зивно лозја	3	3588м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	459/1	Цуцките	Интен- зивно лозја	2	4084м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	459/2	Цуцките	Интен- зивно лозја	2	5794м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	459/3	Цуцките	Интен- зивно лозја	2	2655м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	626	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	6854м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД

Шивец	733	627	Дупките	Интен- зивно лозја	2	4352м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	628	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	420м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	629	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	1063м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	630	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	551м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	631	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	702м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	632	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	4073м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	633	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	5516м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	634	Ровити Камен	нива	3	1053м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	635	Ровити Камен	нива	3	1404м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	636	Ровити Камен	нива	3	3490м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	637	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	1	5738м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	638	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	4614м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	654	Ровити Камен	нива	4	4113м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	655	Ровити Камен	нива	4	1364м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	656	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	1464м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	657	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	3050м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	658/1	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	3250м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	658/2	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	4822м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	658/3	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	5882м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	659/1	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	7441м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД

Шивец	733	659/2	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	7198м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	660	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	9802м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	662	Ровити Каменја	Интен- зивно лозја	2	396м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	663	Ровити Каменја	Интен- зивно лозја	2	833м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	664	Ровити Каменја	Интен- зивно лозја	2	4154м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	665	Ровит Камен	Интен- зивно лозја	2	5940м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	666/1	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	1	5060м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	666/2	Ровит Камен	Интен- зивно лозја	2	2348м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	666/3	Ровити Камен	Интен- зивно лозја	2	2670м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
Шивец	733	666/4	Ровит Камен	Интен- зивно лозја	2	2803м ²	ДИРПМТУ Фени Инд- устри АД
ВКУПНО:						142585м²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-5044/1
20 септември 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Владимир Пешевски**, с.р.

321.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/07 и 18/11), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 20.09.2011 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ, ЗА ИЗРАБОТКА НА ЛОКАЛНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА ЗА ИЗРАБОТКА НА ОТКУПНО-ДИСТРИБУТИВЕН ЦЕНТАР ЗА СВЕЖО ОВОШЈЕ И ЗЕЛЕНЧУК, КО НЕГОРЦИ, ОПШТИНА ГЕВГЕЛИЈА

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за изработка на Локална урбанистичка планска документација за изработка на откупно-дистрибутивен центар за свежо овошје и зеленчук, КО Негорци, општина Гевгелија.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имоте. лист бр.	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Негорци	1467	1472/1	Горни Кр	пасиште	4	9ха 45ар 94м ²	Република Македонија
Негорци	835	959	Горни Кр	нива	5	13ар 45м ²	Дуков Јордан Ристо
Негорци	781	961	Горни Кр	нива	6	24ар 66м ²	Костадинов Јован Трајко
ВКУПНО						9ха84ар05м²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-5077/1
20 септември 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Владимир Пешевски**, с.р.

322.

Врз основа на член 49 од Законот за земјоделското земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр.135/07, 18/11 и 148/11), Владата на Република Македонија, на седницата, одржана на 20.9.2011 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ДАВАЊЕ НА СОГЛАСНОСТ ЗА ТРАЈНА ПРЕНАМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ВО ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ, ЗА ИЗРАБОТКА НА ЛОКАЛНА УРБАНИСТИЧКА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА ЗА ИЗГРАДБА НА СТОПАНСКИ КОМПЛЕКС КО ЖЕЛИНО, ОПШТИНА ЖЕЛИНО

Член 1

Со оваа одлука се дава согласност за трајна пренамена на земјоделско во градежно земјиште за изработка на Локална урбанистичка планска документација за изградба на Стопански комплекс КО Желино, општина Желино.

Член 2

Земјоделското земјиште за кое се дава согласност за трајна пренамена, ги има следните катастарски индикации:

Катастарска општина	Имотен лист бр.	Катастарска парцела бр.	Место викано	Катастарска култура	Катастарска класа	Површина	Сопственост
Желино	1401	1200/42	Дрнауре	нива	5	4886м ²	ПТД ГОЛЕЦ ТРАНС ЕКС- ИМП.-ДООЕЛ
Желино	1208	1200/43	Дрнауре	нива	5	3805м ²	Љатифи Нешат Амди
Желино	1401	1200/44	Дрнауре	нива	5	3104м ²	ПТД ГОЛЕЦ ТРАНС ЕКС- ИМП.-ДООЕЛ
Желино	1591	1200/47	Џицавина	камењар	/	39510м ²	Република Македонија, Корисничко право ДПУТ ГОЛЕЦ ТРАНС Амди ДООЕЛ с. Желино
Желино	1401	1200/48	Донауре	нива	5	1502м ²	ПТД ГОЛЕЦ ТРАНС ЕКС- ИМП.-ДООЕЛ
ВКУПНО						52807 м ²	

Член 3

Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.51-5094/1
20 септември 2011 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Владимир Пешевски**, с.р.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО,
ШУМАРСТВО И ВОДОСТОПАНСТВО

323.

Врз основа на член 69 алинеја 2 од Законот за здравјето на растенијата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 29/05, 81/08, 20/09, 57/10, 17/11 и 148/11), министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство донесе

НАРЕДБА
ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА МЕЃУНАРОДНИОТ
СТАНДАРД ЗА АНАЛИЗА НА РИЗИК ОД ШТЕТНИ
ОРГАНИЗМИ ЗА РЕГУЛИРАНИ НЕКАРАНТИНСКИ
ШТЕТНИ ОРГАНИЗМИ БР.21

Член 1

Со оваа наредба се пропишува начинот на спроведување на меѓународниот стандард за анализа на ризик на штетни организми за регулирани некарантински штетни организми бр. 21.

Член 2

Во постапката за анализа на ризик од штетни организми за регулирани некарантински штетни организми може да се примени меѓународниот стандард за анализа на ризик од штетни организми за регулирани некарантински штетни организми бр. 21, кој е даден во Прилогот и е составен дел на оваа наредба.

Член 3

Оваа наредба влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 17-690/4
декември 2011 година
Скопје

Министер за земјоделство,
шумарство и водостопанство,
Љупчо Димовски, с.р.

Прилог

МЕЃУНАРОДЕН СТАНДАРД ЗА АНАЛИЗА НА РИ-
ЗИК ОД ШТЕТНИ ОРГАНИЗМИ ЗА РЕГУЛИРАНИ
НЕКАРАНТИНСКИ ШТЕТНИ ОРГАНИЗМИ
Фитосанитарна мерка бр.21

(2004)

ОДОБРУВАЊЕ

Овој стандард е одобрен од страна на времената комисија за фитосанитарни мерки во април 2004 година.

ВОВЕД
ОБЕМ

Овој стандард предвидува упатства за спроведување на анализа на ризик од штетни организми (PRA) за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs). Тој ги опишува интегрираните процеси кои ќе се користат за проценка на ризик и за избор на можности за управување со ризикот за да се постигне ниво на толеранција на штетните организми.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures, 1994. World Trade Organization, Geneva.

Glossary of phytosanitary terms, 2004. ISPM No. 5, FAO, Rome.

Glossary supplement No. 1: Guidelines on the interpretation and application of the concept of official control for regulated pests, 2002. ISPM No. 5, FAO, Rome.

Glossary supplement No. 2: Guidelines on the interpretation and application of potential economic importance and related terms including reference to environmental considerations, 2003. ISPM No. 5, FAO, Rome.

Guidelines for pest risk analysis, 1996. ISPM No. 2, FAO, Rome.

Guidelines for surveillance, 1997. ISPM No. 6, FAO, Rome.

International Plant Protection Convention, 1997. FAO, Rome.

Pest risk analysis for quarantine pests, including analysis of environmental risks and living modified organisms, 2004.

ISPM No. 11, FAO, Rome.

Principles of plant quarantine as related to international trade, 1995. ISPM No. 1, FAO, Rome.

Regulated non-quarantine pests: concept and application, 2002. ISPM No. 16, FAO, Rome.

Requirements for the establishment of pest free areas, 1996. ISPM No. 4, FAO, Rome.

Requirements for the establishment of pest free places of production and pest free production sites, 1999. ISPM No. 10, FAO, Rome.

The use of integrated measures in a systems approach for pest risk management, 2002. ISPM No. 14, FAO, Rome.

ДЕФИНИЦИИ

Дефинициите за фитосанитарните термини кои се употребени во овој стандард се наоѓаат во ISPM No. 5 (Glossary of phytosanitary terms).

ОПШТ ПРЕГЛЕД НА БАРАЊА

Целите на анализата на ризик од штетни организми (PRA) за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs), за одредено анализата на ризик од штетни организми (PRA) подрачје, се: да се идентификуваат штетните организми поврзани со растенијата за садење, да се оцени ризикот и да се одредат можностите за управување со ризикот за да се постигне ниво на толеранција. Анализата на ризик од штетни организми (PRA) за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) го следи процесот дефиниран во три фази:

Фаза 1 (започнување на процесот) вклучува идентификување на штетни организми поврзан/и со растенијата за садење кои се некарантински штетни организми, а можат да бидат регулирани и кои треба да се земат предвид при анализа на ризик во однос на одреденото подрачје за анализа на ризик од штетни организми (PRA).

Фаза 2 (проценка на ризикот) започнува со категоризација на поединечни штетни организми поврзани со растенијата за садење и нивната наменска употреба, за да се утврди дали се исполнети условите за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs). Проценката на ризикот продолжува со анализа, за да се утврди дали растенијата за садење се главниот извор на зараза од штетни организми и дали е неприфатливо економското влијание на штетните организми врз тие растенија за садење.

Фаза 3 (управување со ризик) вклучува идентификување на нивото на толеранција на штетниот организам, за да се избегне неприфатливото економско влијание проценето во фаза 2 и можностите за управување, за да се постигне таа толеранција.

ИСТОРИЈАТ

Одредени некарантински штетни организми се предмет на фитосанитарни мерки, бидејќи нивното присуство на растенијата за садење резултира со економски неприфатливи влијанија, поврзани со намената на тие растенија. Таквите штетни организми се познати како регулирани некарантински штетни организми (RNQP), присутни се и често широко распространети во земјата увозник, и треба да биде познато нивното економско влијание.

Целите на анализа на ризик од штетни организми (PRA) за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs), за одредено подрачје за анализа на ризик од штетни организми (PRA), се: да се идентификуваат штетните организми поврзани со растенијата за садење, да се оцени ризикот од нив и да се одредат можностите за управување со ризикот, за да се постигне ниво на толеранција.

Фитосанитарните мерки за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) треба да бидат технички оправдани како што се бара од страна на IPPC (1997). Класификацијата на штетни организми како и регулираните некарантински штетни организми (RNQPs) и било какви ограничувања за увозот на растителни видови, со кои е поврзана таа класификација, треба да се оправда со анализа на ризик од штетни организми (PRA).

Неопходно е да се покаже дека растенијата за садење се преносители на штетни организми и дека тие се главен извор на зараза (пат на пренесување) на штетни организми, што резултира со економско неприфатливо влијание врз наменската употреба на тие растенија. Не е неопходно да се оцени веројатноста за одржување или долгорочното економско влијание на регулирани некарантински штетни организми (RNQPs). Пристапот до пазарот односно пристапот до пазарите за извоз и влијанијата врз животната средина, не се сметаат за соодветни за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs), бидејќи регулираните некарантински штетни организми (RNQPs) се веќе присутни.

Условите за надзор се утврдени во ISPM No. 5 Glossary of phytosanitary terms, Supplement No. 1 (Guidelines on the interpretation and application of the concept of official control for regulated pests), а критериумите за дефинирање на регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) се утврдени во ISPM No. 16 (Regulated non-quarantine pests: concept and application); овие стандарди треба да се земат предвид при PRA.

1. Наменска употреба и надзор

За примена на овој стандард може да биде важно понатамошно разбирање на одредени термини при дефинирањето на регулирани некарантински штетни организми (RNQPs).

1.1. Наменска употреба

Наменската употреба на растенијата за садење може да биде:

- одгледување за директно производство на други класи на стока (овошје, режано цвеќе, дрво, зрнести култури);
- зголемување на бројот на истите растенија за садење (клубени, резници, семе, ризоми) и
- да останат засадени (декоративни растенија); овде се вклучени растенијата кои се наменети да се користат заради естетика или друга употреба.

Кога наменската употреба е да го зголеми бројот на истите растенија за садење, во шемата за сертификација може да се вклучи производството на различни класи на растенија за садење, како и растенијата за одгледување или за понатамошно размножување. Како дел од анализа на ризик од штетни организми (PRA) за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs), таквата диференцијација може да биде соодветна за утврдување на праговите на штета и за можностите за управување со ризик од штетни организми. Разликите направени врз основа на овие класи треба да бидат технички оправдани.

Исто така, може да се направи разлика помеѓу комерцијална употреба (вклучувајќи продажба или намера за продажба) и некомерцијална употреба (не вклучувајќи продажба и ограничена само на мал број на растенија за садење за приватна употреба), каде што таквата разлика е технички оправдана.

1.2. Надзор

„Регулиран“ во дефиницијата за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) се однесува за надзорот. Регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) се предмет на надзор во форма на фитосанитарни мерки за спречување на одредените растенија за садење (види оддел 3.1.4 од ISPM No. 16: Regulated non-quarantine pests: concept and application).

Принципи и критериуми соодветни за толкување и примена на концептот за надзор на регулирани штетни организми се:

- недискриминација;
- транспарентност;
- техничка оправданост;
- примена;
- управувана природа;
- поле на примена и
- надлежност и вклученост на Националната организација за заштита на растенијата.

Програмата за надзор на регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) може да се примени на национална, регионална или локална основа (види ISPM No. 5 Glossary of phytosanitary terms, Supplement No. 1: Guidelines on the interpretation and application of the concept of official control for regulated pests).

УСЛОВИ

АНАЛИЗА НА РИЗИК КАЈ ШТЕТНИ ОРГАНИЗМИ ЗА РЕГУЛИРАНИ НЕКАРАНТИНСКИ ШТЕТНИ ОРГАНИЗМИ

Во повеќето случаи, следниве чекори ќе бидат дополнително применети во анализа на ризик од штетни организми (PRA), но не е од суштинско значење да се оди по одреден редослед. Проценката на ризикот од штетни организми треба да биде онолку сложена колку што е технички оправдана од околностите. Овој стандард дозволува одредени анализа на ризик од штетни организми (PRA) да бидат оценувани наспроти принципите за: неопходност, минимално влијание, транспарентност, еднаквост, анализа на ризик, управување со ризик и недискриминација, утврдени во (ISPM No. 1: Principles of plant quarantine as related to international trade), како и според толкувањето и примената на надзорот (ISPM No. 5 Glossary of phytosanitary terms, Supplement No. 1: Guidelines on the interpretation and application of the concept of official control for regulated pests).

2. Фаза 1: Започнување

Целта на фазата започнување е да се идентификуваат штетните организми на определени растенија за садење, кои можат да бидат регулирани како регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) и треба да се размисли за анализа на ризик во однос на наменската употреба на растенијата за садење во идентификуваното подрачје за анализа на ризик од штетни организми (PRA).

2.1. Почетни чекори

Процесот на анализа на ризик од штетни организми (PRA) за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) може да започне како резултат на:

- идентификација на растенијата за садење, кои може да дејствуваат како преносители на потенцијални регулирани некарантински штетни организми (RNQPs);
- идентификацијата на штетен организам, кој може да се квалификува како регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) и
- прегледот или ревизијата на фитосанитарните политики и приоритети, вклучувајќи ги и фитосанитарните елементи на службените шеми за сертификација.

2.1.1. Анализа на ризик од штетни организми (PRA) иницирани од идентификацијата на растенијата за садење кои можат да дејствуваат како преносители на потенцијални регулирани некарантински штетни организми (RNQPs)

Барање за нови или ревидирани анализа на ризик од штетни организми (PRA) за растенија за садење, може да се појави во ситуации кога:

- нови видови на растенија за садење се планираат за контрола и
- е идентификувана промена во осетливоста или отпорноста на штетни организми, кај растенијата за садење.

Штетните организми кај кои постои веројатност дека се поврзани со растенијата за садење се наведени со користење на информации од службени извори, бази на податоци, научна и друга литература или со стручни консултации. Можеби е подобро да се даде приоритет на списокот кој се базира на експертските проценки. Ако не се идентификувани потенцијални регулирани некарантински штетни организми (RNQPs), кај кои постои веројатност дека се поврзани со растенијата за садење, анализа на ризик од штетни организми (PRA) треба да заврши во оваа фаза.

2.1.2. Анализа на ризик од штетни организми (PRA) иницирана од штетен организам

Услови за нова или ревидирана анализа на ризик од штетни организми (PRA) на штетен организам, поврзани со растенија за садење, може да се појават во следните ситуации:

- идентификација, преку научни истражувања, на нов ризик од штетен организам (кога постои промена од опасност од штетен организам или кога е докажано дека организмот е вектор на штетниот организам) и
- откривање во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA) од следниве ситуации:
 - промена во распространетоста или зачестеноста на штетниот организам;
 - промена во статусот на штетниот организам (кога карантинскиот штетен организам стане широко распространет или не е повеќе регулиран како карантински штетен организам) и
 - присуство на нов штетен организам, кој не е соодветен за контролирање како карантински штетен организам.

2.1.3. Анализа на ризик од штетни организми (PRA) иницирана од прегледот или ревизијата на фитосанитарната политика

Барање за нова или ревидирана анализа на ризик од штетни организми (PRA) за RNQP може да се појави поради загриженоста на политиката која произлегува од ситуации како што се:

- разгледување на програмата за надзор (шема за сертификација), вклучувајќи ја силата на мерките кои ќе се применат на штетните организми за да се избегне неприфатливо економско влијание на одредени регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) кај растенија за садење во областа за анализа на ризик од штетни организми (PRA);
- со цел да се прошират фитосанитарните услови за увоз на растенија за садење кои се веќе регулирани во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA);
- достапноста на нов систем, процес, постапка за заштита на растенијата или на нови информации кои би можеле да влијаат на претходната одлука (нов третман, неуспешен третман или нов дијагностички метод);
- донесена е одлука за преглед на фитосанитарните прописи, барања или активности (донесена е одлука за повторна класификација на штетните организми во карантин како регулирани некарантински штетни организми (RNQPs)).

- се оценува предлогот даден од страна на друга земја, од страна на регионалната организација (RPPPO) или од страна на меѓународната организација (FAO) и
- се појави спор за фитосанитарните мерки.

2.2. Идентификација на подрачје за анализа на ризик од штетни организми (PRA)

Треба да се идентификува подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA), за да се дефинира местото во кое се врши или во кое се планира да се врши надзор и за кое се потребни информации.

2.3. Информации

Собирањето на информации е суштински елемент на сите фази на анализа на ризик од штетни организми (PRA). За да се разјасни идентитетот на штетниот организам, во почетната фаза важна е неговата застапеност, економското влијание и поврзаноста со растенијата за садење. Ќе се соберат и други информации кои се потребни за да се постигнат потребните одлуки за продолжување на анализа на ризик од штетни организми (PRA).

Информациите за анализа на ризик од штетни организми (PRA) може да потекнуваат од различни извори. Одредбата од службените информации за состојбата на штетните организми е обврска во согласност со IPPC (член VIII.1в) и е олеснета со официјалните точки (член VIII.2).

2.4. Преглед на претходни анализа на ризик од штетни организми (PRA)

Пред вршење на нови PRA, треба да се направи проверка за тоа дали растенијата за садење или штетните организми се предмет на процесот на анализа на ризик од штетни организми (PRA). Анализа на ризик од штетни организми (PRA) од други случаи (за карантинските штетни организми), може да обезбеди корисни информации. Ако има претходна анализа на ризик од штетни организми (PRA) за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs), нејзината валидност треба да се потврди, имајќи предвид дека околностите може да се менуваат.

2.5. Заклучок од започнувањето

На крајот од почетната фаза, штетните организми поврзани со растенијата за садење, кои се идентификувани како потенцијални регулирани некарантински штетни организми (RNQPs), се подложени на следната фаза од процесот за анализа на ризик од штетни организми (PRA).

3. Фаза 2: Проценка на ризикот од штетни организми

Процесот за проценка на ризикот од штетни организми може да се подели во три меѓусебно поврзани чекори:

- категоризација на штетен организам;
- проценка на растенијата за садење како главен извор на зараза од штетен организам и
- проценка на економските влијанија поврзани со наменската употреба на растенијата за садење.

3.1. Категоризација на штетен организам

На почетокот, може да не биде јасно кој идентификуван штетен организам од фаза 1 бара анализа на ризик од штетни организми (PRA). Процесот на категоризација, за секој штетен организам поединечно, разгледува дали се исполнети критериумите во дефинирањето на регулирани некарантински штетни организми (RNQPs).

Во текот на почетната фаза, штетниот организам или списокот од штетни организми е идентификуван за категоризација и понатамошна проценка на ризикот. Можноста да се елиминира организмот или организмите од разгледувањето пред да се изврши длабинското испитување е важна карактеристика на процесот на категоризација.

Предноста од категоризацијата на штетниот организам е во тоа што може да се направи со малку докази. Сепак, доказите треба да бидат доволни за соодветно извршување на категоризацијата.

3.1.1. Елементи за категоризација

Категоризацијата на штетни организми како потенцијален регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) кај одредени растенија за садење ги вклучува следниве елементи:

- идентитет на штетниот организам, растение-домаќин, дел од растение кое е предмет на разгледување и наменска употреба;
- поврзаност на штетните организми со растенијата за садење и резултатите од нивната наменска употреба;
- присуство на штетен организам и регулаторен статус и

- ознака за економско влијание на штетниот организам врз наменската употреба на растенијата за садење.

3.1.1.1. Идентитет на штетниот организам, растение-домаќин, дел од растение кое е предмет на разгледување и наменска употреба

Следново треба да биде јасно дефинирано:

- идентитетот на штетниот организам;
- растението-домаќин кое е или кое може да биде контролирано;
- делот кој е предмет на разгледување (резници, луковичи, семе, растенија во култура на меристем, ризоми и т.н.) и
- наменската употреба.

Ова е за да се осигури дека анализата е извршена на различни штетни организми и домаќини и дека биолошката информација која е користена е важна за штетниот организам, растението домаќин и наменската употреба која е предмет на разгледување.

За штетниот организам, таксономската единица обично се видовите. Употребата на повисоко или пониско таксономско ниво треба да биде поткрепено со темелно научно објаснување. Во случај на ниво подвидот (сојот), треба да постојат докази кои докажуваат дека факторите разлика во опасноста, бројот на домаќини или поврзаноста помеѓу векторите, се доволно значајни за да влијаат врз фитосанитарниот статус.

За домаќинот, таксономската единица обично се видовите. Употребата на повисоко или пониско таксономско ниво, треба да биде поткрепено со темелно научно објаснување. Во случај на ниво подвидот (сортата), треба да постојат докази кои докажуваат дека факторите разлика во осетливоста на домаќинот или отпорност се доволно значајни, за да влијаат на фитосанитарниот статус. Таксономското ниво на растенијата за садење, кои се над видот (родот) или на неидентификувани видови од познати родови, не треба да се користи доколку сите видови од родот се оценуваат за иста намена.

3.1.1.2. Поврзаност на штетните организми со растенијата за садење и резултатите од нивната наменска употреба

Штетните организми треба да се категоризираат земајќи ги во предвид неговата поврзаност со растенија за садење и ефектот од предвидената намена. Кога анализа на ризик од штетни организми (PRA) е иницирана од штетен организам, може да се идентификува повеќе од еден домаќин. Секој вид домаќин и дел од растение кој е предмет за надзор, треба да се оценува одделно.

Ако е јасно дека категоризацијата на штетни организми не е поврзана со растенијата за садење или делови од растенијата кои се разгледуваат, ова не влијае врз намената на овие растенија и анализа на ризик од штетни организми (PRA) треба да заврши во оваа фаза.

3.1.1.3. Присуство на штетен организам и регулиран статус

Ако постои штетен организам и ако е под надзор (или се смета да биде под надзор) во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA), истиот може да ги исполнува критериумите за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) и процесот на анализа на ризик од штетни организми (PRA) треба да продолжи.

Ако не е присутен штетниот организам во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA) или ако не е под надзор во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA) во однос на идентификуваните растенија за садење со иста наменска употреба или ако во блиска иднина не се очекува да биде под надзор, процесот на анализа на ризик од штетни организми (PRA) треба да престане во оваа фаза.

3.1.1.4. Показатели на економското влијание на штетниот организам врз намената на растенијата за садење

Треба да има јасни показатели дека штетниот организам предизвикува економско влијание врз намената на растенијата за садење (види ISPM No. 5 Glossary of phytosanitary terms, Supplement No. 2: Guidelines on the understanding of potential economic importance and related terms).

Ако штетниот организам не предизвикува економско влијание, според достапните информации, или ако не постојат информации за економско влијание, анализа на ризик од штетни организми (PRA) треба да престане во оваа фаза.

3.1.2. Заклучок од категоризацијата на штетни организми

Ако се утврди дека штетниот организам има потенцијал да биде регулирани некарантински штетни организми (RNQPs), тоа значи:

- растенијата за садење се преносители и
- може да предизвика неприфатливо економско влијание и
- е присутен во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA) и
- е или се очекува да биде под надзор во однос на одредени растенија за садење, процесот на анализа на ризик од штетни организми (PRA) треба да продолжи.

Ако штетниот организам не ги исполнува сите критериуми за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs), процесот на анализа на ризик од штетни организми (PRA) треба да престане.

3.2. Проценка на растенијата за садење како главен извор на зараза од штетни организми

Бидејќи потенцијалниот регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) штетен организам е присутен во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA), потребно е да се утврди дали растенијата за садење се главниот извор на зараза од штетни организми на тие растенија или не. За да се направи ова, потребно е да се оценуваат сите извори на зараза и резултатите да бидат презентирани со анализа на ризик од штетни организми (PRA).

Оценувањето на сите извори на зараза се базира на:

- животниот циклус на штетниот организам и на домаќинот, неговата епидемиологија и изворите на зараза од истиот и

- определување на релативното економско влијание на изворите на зараза од штетен организам.

При анализата на главниот извор на зараза од штетен организам, треба да се посвети внимание на условите во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA) и влијанието на надзорот.

3.2.1. Животен циклус на штетниот организам и на домаќинот, неговата епидемиологија и изворите на зараза од истиот

Целта на овој дел од проценката е да се оцени врската помеѓу штетниот организам и растенијата за садење и да се идентификуваат сите други извори на зараза од штетни организми.

Идентификацијата на сите други извори на зараза се врши преку анализа на штетните организми и животниот циклус на домаќинот. Различни извори или преносители на зараза од штетни организми се:

- почва;
- вода;
- воздух;
- други растенија или растителни производи;
- вектори на штетни организми;
- контаминирани машини или превозни средства и
- нуспроизводи или отпад.

Заразата и ширењето на штетни организми може да се случи како резултат на природно движење (ветер, вектори и воден пат), човечко влијание или други начини на зараза. Карактеристиките на преносителите треба да се испитаат.

3.2.2. Определување на релативното економско влијание на изворите на зараза од штетен организам

Целта на овој дел од оценувањето е да се утврди значењето на заразата од штетни организми поврзано со растенијата за садење кои се однесуваат на другите извори на зараза во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA) и намената на овие растенија. Треба да се користат информации од делот 3.2.1.

Оценувањето ќе се осврне на значењето на заразата од штетни организми врз растенијата за садење во епидемиологијата на штетните организми. Оценувањето, исто така ќе се осврне на придонесот на други извори на зараза за развојот на штетни организми и нивното влијание врз намената. Важноста на сите овие извори може да биде под влијание на фактори како што се:

- бројот на животни циклуси на штетни организми врз растенијата за садење (моноциклични или полициклични штетни организми);
- репродуктивна биологија на штетниот организам;
- ефикасноста на преносители, вклучително механизми на ширење и стапка на дисперзија;
- секундарна зараза и пренос од растенијата за садење врз други растенија;
- климатски фактори;
- културни практики, пред и по берба;
- типови на почва;
- осетливост на растенијата (младите фази на растенијата може да бидат повеќе или помалку подложни на разни штетни организми; отпорен или осетлив домаќин);
- присуство на вектори;
- присуство на природни непријатели и/или антагонисти;
- присуство на други осетливи домаќини;
- распространетост на штетниот организам во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA) и
- влијанието или потенцијалното влијание на надзорот кој се применува во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA).

Различните видови и степени на пренесување на штетните организми од почетната зараза кај растенијата за садење (од семе на семе, од семе на растение, од растение на растение, во самото растение), може да бидат важен фактор за анализа. Нивната важност може да зависи од намената на растенијата за садење и треба соодветно да се процени (истата почетна зараза од штетни организми, може да има значително различни влијанија на семето за понатамошно размножување или на растенијата за садење).

Други фактори може да влијаат на оценувањето на растенијата за садење како главен извор на зараза, во однос на други извори. Ова може да вклучува преживување на штетни организми и контроли за време на производство, транспорт или складирање на растенијата.

3.2.3. Заклучок на проценката на растенијата за садење како основен извор на зараза од штетни организми

Штетните организми кои главно се пренесуваат преку растенијата за садење и кои влијаат врз намената на тие растенија, се предмет на следната фаза од проценката на ризикот, за да се утврди дали постојат неприфатливи економски влијанија.

Кога растенијата за садење не се главен извор на зараза, анализа на ризик од штетни организми (PRA) треба да заврши во оваа фаза. Во случаи, кога други извори на зараза се исто така релевантни, треба да се оценува нивниот придонес во штетата на растенијата за садење.

3.3. Проценка на економските влијанија врз наменската употреба на растенијата за садење

Условите опишани во оваа етапа, укажуваат на информацијата која е потребна за спроведување на анализа за утврдување дали има неприфатливи економски влијанија. Економските влијанија можат и претходно да бидат анализирани за развој на програмите за надзор на штетни организми на растенијата за садење со иста намена. Важноста на податоците треба да се провери, заради евентуална промена на околностите и информациите.

Исто така треба да се добијат квантитативни податоци, кои ќе ни обезбедат монетарна вредност. При тоа може да бидат користени и квалитативни податоци (релативното производство или степенот на квалитет пред и по заразата од штетен организам). Затоа, треба да се земе предвид фактот дека економското влијание кое произлегува од штетните организми може да варира во зависност од намената на растенијата за садење.

Во случаи кога постојат неколку извори на зараза, треба да се знае дека економското влијание кое произлегува од штетните организми на растенијата за садење е главна причина на неприфатливото економско влијание.

3.3.1. Влијанија од штетен организам

Ако во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA) има присуство на штетен организам, треба да бидат достапни детални информации за неговото економско влијание во тоа подрачје. Треба да се користат научни податоци, регулатива и други информации од домашна и меѓународна литература и истите соодветно да се документираат. Поголемиот дел од влијанијата кои ќе се земаат во предвид во текот на економската анализа, директно ќе влијаат врз растенијата за садење и нивната намена.

Релевантните фактори во одредувањето на економските влијанија, вклучуваат:

- намалување на количеството на пазарната добивка (намалување на приносот);
- намалување на квалитетот (намалување на содржина на шеќер во грозјето за вино, деградирање на производот кој е пуштен во употреба);
- дополнителни трошоци за регулирање на штетните организми (плевене, примена на пестициди);
- дополнителни трошоци за берба и сортирање (кламирање);
- трошоци за пресадување (поради скратен век кај растенијата) и
- загуба поради потребата од замена на насадите (поради потребата од садење на сорти со помал принос и отпорни сорти од иста или друга култура).

Во посебни случаи, влијанијата од штетни организми врз други растенија-домаќини на местото на производство, може да се сметаат за соодветни фактори (не-

кои видови или сорти на растенија-домаќини не можат да бидат сериозно оштетени од заразата од оценетиот штетен организам). Сепак, садењето на такви нападнати растенија-домаќини, може да има големо влијание врз поосетливите домаќини во местото на производство во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA). Во такви случаи проценката на последиците од намената на тие растенија, треба да ги вклучи сите релевантни растенија-домаќини на местото на производство.

Во некои случаи, економските последици може да станат видливи после долг временски период (дегенеративни заболувања кај постојаните култури, штетни организми со долга латентна фаза). Исто така, заразата кај растенијата може да резултира со контаминација на местата на производство, со продолжено влијание врз идните култури. Во такви случаи, последиците од наменската употреба може да се прошират и после првиот произведен циклус.

Последиците од штетните организми (влијанијата на пазарниот пристап или здрава животна средина) не се сметаат за релевантни фактори во одредувањето на економските влијанија за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs). Способноста да дејствуваат како вектори и за останатите штетни организми, може да биде релевантен фактор.

3.3.2. Прагови на зараза и штета во однос на намената

Податоците, квантитативни или квалитативни, треба да бидат достапни во однос на нивото на направената штета од страна на штетните организми врз намената на растенијата за садење за сите релевантни извори на зараза во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA). Во случаи каде растенијата за садење се единствениот извор на зараза, овие податоци ја даваат основата за утврдување на прагот на заразата и висината на штетата во однос на економското влијание за намената.

Кога другите извори на зараза се исто така релевантни, треба да се оценува нивниот релативен придонес кон вкупната штета. Соодносот на штетата предизвикана од штетниот организам врз растенијата за садење, треба да се спореди со сооднос со други извори, за да се утврди нивниот релативен придонес врз висината на штета во однос на намената на тие растенија.

Одредувањето на праговите на зараза, ќе помогне во идентификацијата на соодветните нивоа на толеранција во фазата на управување со ризик од штетни организми (види оддел 4.4).

Во случаи кога постои недостаток од квантитативни информации за направената штета, предизвикана во почетокот на заразата од штетни организми кај растенијата за садење, може да се користат експертски проценки од информациите добиени од одделите 3.2.1 и 3.2.2.

3.3.3. Анализа на економски последици

Како што е наведено погоре, повеќето влијанија од штетни организми (направена штета), ќе бидат од комерцијална природа во државата. Овие влијанија треба да бидат идентификувани и мерливи. Може да биде корисно, да се разгледаат негативните влијанија од штетните организми предизвикани од промените на профитот, кои се резултат од промени во трошоците за производство, приносот или цените.

3.3.3.1. Аналитички техники

Постојат аналитички техники, кои се користат во консултација со економски експерти за да се направи подетална анализа на економските влијанија на регулирани некарантински штетни организми (RNQPs). Тие треба да ги вклучат сите влијанија кои се идентификувани. Овие техники (види оддел 2.3.2.3 од ISPM No. 11: Pest risk analysis for quarantine pests, including analysis of environmental risks and living modified organisms, 2004) може да вклучат:

- делумно буџетирање: ќе биде соодветно, доколку се ограничени економските влијанија предизвикани од дејството на штетните организми врз добивката на производителите и истите се релативно мали.

- делумна рамнотежа: е препорачлива доколку, според точка 3.3.3, постои значителна промена во добивката на производителите или ако постои значителна промена во побарувачката на потрошувачите. Анализата на делумната рамнотежа е неопходна за мерливост на промените во добивката или нето промените, кои произлегуваат од влијанијата на штетните организми врз производителите и потрошувачите.

Податоците за економското влијание на штетните организми врз наменската употреба на растенијата за садење треба да бидат достапни за подрачјето на анализа на ризик од штетни организми (PRA) и за економската анализа. За некои влијанија на штетните организми, може да се појави несигурност или варијабилност кај податоците и/или можат да бидат достапни само квалитативните информации. Областа на појавената несигурност и варијабилност, треба да биде објаснета во анализа на ризик од штетни организми (PRA).

Употребата на одредени аналитички техники често е ограничена од недостигот на податоци, од нивната несигурност и од фактот дека за одредени влијанија можат да се добијат само квалитативните информации. Ако не се изводливи квантитативните мерења на економските последици, за нив може да се обезбедат квалитативни информации, со објаснување како овие информации биле вклучени во одлуките.

3.3.4. Заклучок од проценката на економските последици

Резултатот од проценката на економските последици опишани во овој чекор, треба да биде со термини на монетарната вредност. Економските последици може да бидат изразени квалитативно (релативна добивка пред и после заразата) или со користење на квантитативни мерки без изразена монетарна вредност (принос во тони). Изворите на информации, претпоставките и методите на анализа, треба да бидат јасно одредени. Проценката треба да се направи, со цел да се види дали економските последици се прифатливи или неприфатливи. Ако економските последици се сметаат за прифатливи (направена е мала штета или поголема штета направена од други фактори), тогаш анализа на ризик од штетни организми (PRA) треба да заврши.

3.4. Степен на несигурност

Проценката за економското влијание и релативната важност на изворите на зараза може да бидат несигурни. Во проценката, важно е да се документираат несигурните области, нивниот степен и да се укаже каде се користела експертска проценка. Ова е неопходно за транспарентност како и за идентификација и распределување на истражувачките потреби.

3.5. Заклучок од степенот на проценка на ризикот од штетни организми

Како резултат на проценката на ризикот од штетни организми, може да се добие и документира квантитативното или квалитативното оценување на растенијата за садење, кои се главен извор на зараза од штетни организми. При тоа може да се предвиди вкупно оценување и квантитативно или квалитативно оценување на економските последици.

Мерките не се оправдани ако ризикот се смета за прифатлив или треба да се прифати, бидејќи не може да се управува во текот на надзорот (природно ширење од други извори на зараза). Државите може да одлучат дека се одржува соодветно ниво на следење или ревизија, со намера да се гарантира дека се идентификувани идни промени во ризикот од штетни организми.

Ако растенијата за садење се идентификувани како главен извор на зараза од штетни организми и ако е прикажано неприфатливо економско влијание на на-

менската употреба на овие растенија, управувањето со ризикот од штетни организми може да се смета за прифатливо (фаза 3). Овие оценувања, заедно со придружните несигурности, се користат во управувањето со ризикот од штетни организми во фазата на анализа на ризик од штетни организми (PRA).

4. Фаза 3: Управување со ризик од штетни организми

Заклучоците од проценката на ризик од штетни организми се користени за да се одлучи за потребата од управување со ризик и интензитетот на мерките кои ќе бидат користени.

Ако растенијата за садење се оценуваат како главен извор на зараза од штетни организми и ако економското влијание на нивната наменска употреба е неприфатливо (фаза 2), тогаш управувањето со ризик (фаза 3) ќе послужи за идентификување на можни фитосанитарни мерки за сузбивање. На тој начин, ризикот се сведува на прифатливо или под прифатливо ниво.

Најчесто заеднички користена опција за управување со ризик од штетни организми за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) е утврдување на мерките за да се постигне соодветно ниво на толеранција на штетните организми. Истото ниво на толеранција, треба да се применува за домашното производство, како и за условите за увоз (види оддел 6.3 од ISPM No. 16: Regulated non-quarantine pests: concept and application).

4.1. Потребни технички информации

Одлуките кои треба да се донесат во процесот на управување со ризик од штетни организми ќе се базираат на информациите собрани во текот на претходните фази на PRA, особено на биолошките информации. Овие информации се состојат од:

- причини за започнување на процесот;
- важност на растенијата за садење како извор на регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) и
- оценување на економските последици во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA).

4.2. Ниво и прифатливост на ризик

Во спроведување на принципите за управување со ризик, земјите треба да одлучат кое ниво на ризик е прифатливо за нив.

Прифатливото ниво на ризик може да биде изразено на повеќе начини:

- упатување на постоечкото прифатливо ниво на ризик за домашното производство;
- квантитативно проценување на економските загуби;
- изразени со скала на толеранција од ризик и
- споредено со нивото на ризик прифатено од другите земји.

4.3. Фактори кои треба да бидат земени во предвид при идентификација и избор на соодветни можности за управување со ризик

Треба да се изберат соодветни мерки, врз основа на нивната ефикасност во ограничување на економското влијание на штетните организми, на растенијата наменети за садење. Изборот треба да биде врз основа на следниве согледувања, кои вклучуваат неколку принципи на карантинските растенија, кои се поврзани со меѓународната трговија (ISPM No. 1: Principles of plant quarantine as related to international trade):

- Фитосанитарни мерки кои се рентабилни и изводливи - Оваа мерка не треба да чини повеќе од економското влијание;
- Принцип на „минимално влијание“ - Мерките не треба да бидат пазарно порестриктивни отколку што е потребно;
- Проценка на постоечките фитосанитарни услови - Ако постоечките мерки се ефективни, не треба да се изречат дополнителни мерки;

- Принцип на „еднаквост“ - Ако се идентификувани различни фитосанитарни мерки со ист ефект, тие треба да се прифатат како алтернативни и

- Принцип на „недискриминација“ - Увозните фитосанитарни мерки не треба да се построги од оние кои се применети во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA). Фитосанитарните мерки не треба да прават разлика помеѓу земјите-извозници со ист фитосанитарен статус.

4.3.1. Недискриминација

Треба да постои усогласеност помеѓу увозните и домашните барања за одреден штетен организам (види ISPM No. 5 Glossary of phytosanitary terms, Supplement No. 1: Guidelines on the interpretation and application of the concept of official control for regulated pests):

- барањата за увоз не треба да бидат построги од домашните барања;

- домашните барања треба да стапат во сила пред или истовремено со барањата за увоз;

- домашните барања и барањата за увоз треба да бидат еднакви или да имаат еднакво влијание;

- задолжителните елементи на домашните барања и барањата за увоз треба да бидат еднакви;

- интензитетот на прегледот на увезените пратки треба да биде ист како еднаквите процеси кај домашните контролни програми;

- во случај на неусогласеност, треба да бидат преземени исти или соодветни активности за увезените пратки, како оние што се преземаат во државата;

- ако толеранцијата се применува во рамките на националната програма, истата толеранција треба да се применува за еквивалентно увезениот материјал (иста класа во рамките на сертификационата шема или иста фаза на развој). Ако не се преземат мерки во националната програма за надзор, бидејќи нивото на зараза не надминува одреден степен, тогаш исто така не се презема активност за увезената пратка, доколку нивото на зараза не го надминува истото ниво. При влез, усогласеноста со толеранцијата на увоз може да се утврди со преглед или тестирање. Толеранцијата за домашни пратки треба да се утврди на последната или на најсоодветната точка за надзор и

- ако деградирањето или прекласификацијата е дозволена во рамките на националната програма за службена контрола, треба исто така да бидат достапни слични опции за увезените пратки.

Во случаите каде што земјите имаат или се смета дека имаат барања за увоз за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) во растенијата за садење, кои не се од домашно потекло, фитосанитарните мерки треба да бидат технички оправдани.

Мерките треба да бидат што е можно попрецизни во однос на видовите на растенија за садење (вклучувајќи различни класи, на пример во рамките на сертификационата шема) и нивната намена да ги спречи бариерите за тргување (ограничување на увозот на производи каде што тоа не е оправдано).

4.4. Толеранции

За регулирани некарантински штетни организми (RNQPs), утврдувањето на соодветни толеранции треба да се користи, за да се сведе ризикот на прифатливо ниво. Овие толеранции треба да бидат врз основа на степенот на зараза од штетен организам (праг на зараза) во растенијата за садење, кое резултира со неприфатливо економско влијание. Толеранциите се индикатори, дека доколку се надминат, најчесто резултираат со неприфатливи економски влијанија врз растенијата за садење. Ако праговите на зараза се утврдени за време на фазата на проценка на ризикот, тие би требало да се земат предвид при утврдувањето на соодветни толеранции. Нивоата на толеранција треба да ги имаат во предвид соодветните научни информации, кои вклучуваат:

- наменска употреба на растенијата за садење;
- биологија, посебно епидемиолошки карактеристики на штетниот организам;
- осетливост на домаќинот;
- постапки за земање примероци (вклучително интервали на доверба), методи на откривање (со проценки на прецизноста), објективност при идентификацијата;

- однос помеѓу нивото на штетниот организам и економските загуби и
- климатски и културни практики во подрачјето за анализа на ризик од штетни организми (PRA).

Горенаведените информации може да се добијат преку веродостојно истражување, а исто така и преку следново:

- искуство со програмите за надзор во рамките на државата, во однос на засегнатите растенија за садење;
- искуство од сертификационите шеми за растенијата за садење;
- историја на увозот на растенијата за садење и
- податоци кои се однесуваат на интеракциите помеѓу растенијата, штетните организми и условите за одгледување.

4.4.1. Нула толеранција

Нула толеранцијата, се смета дека не е општ услов. Нула толеранцијата може да биде технички оправдана во дадените ситуации или комбинација од истите:

- ако растенијата за садење се единствениот извор на зараза од штетни организми во однос на намената на тие растенија, секој степен на зараза од штетни организми ќе резултира со неприфатливо економско влијание (материјалот од нуклеус наменет за понатамошно размножување или вирулентни дегенеративни заболувања, каде што наменската употреба е понатамошно размножување) и

- штетниот организам ги исполнува дефинираните критериуми за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) од програмата за надзор која е во сила, која бара ослободување на штетните организми кај растенијата за садење (нула толеранција), со иста намена, за сите места или локации на производство. Слични услови да се користат како што е опишано во ISPM No. 10 (Requirements for the establishment of pest free places of production and pest-free production sites).

4.4.2. Избор на соодветен степен на толеранција

Врз основа на горната анализа, треба да биде избрано нивото на толеранција за да се избегне неприфатливото економско влијание, како што е оценето во согласност со 3.3.4.

4.5. Можности за постигнување на потребните степени на толеранција

Постојат голем број можности, со кои може да се постигне потребната толеранција. Сертификационите шеми често се корисни за постигнување на потребната толеранција и вклучуваат елементи кои ќе бидат релевантни за сите начини на управување. Заемното признавање на сертификационите шеми може да ја олесни трговијата на здрав растителен материјал. Сепак, некои аспекти од сертификационите шеми (сортна чистота), не се соодветни (види оддел 6.2 од ISPM No. 16: Regulated non-quarantine pests: concept and application).

Можностите за управување се состојат од комбинација на две или повеќе алтернативи (види ISPM No. 14: The use of integrated measures in a systems approach for pest risk management). Земањето примероци, тестирањето и прегледот за потребната толеранција може да бидат релевантни за сите начини на управување.

Овие начини може да се применат врз:

- подрачјето на производство;
- местото на производство;
- родителскиот материјал и
- пратката на растенијата за садење.

Оддел 3.4 од ISPM No. 11 (Pest risk analysis for quarantine pests, including analysis of environmental risks and living modified organisms, 2004) исто така обезбедува информации за идентификација и избор на начини за управување со ризик.

4.5.1. Област на производство

Следниве можности може да се применат во местото на производство на растенијата за садење:

- третман;
- подрачје со слаба распространетост на штетен организам;
- подрачје каде што нема штетен организам;
- тампон зона (реки, планински венци, урбани места) и
- следење на надзор.

4.5.2. Место на производство

Следниве можности може да се применат во местата на производство на растенија за садење, за да се постигне потребната толеранција:

- изолација (место или време);
- место или локација на производство без штетен организам (види ISPM No. 10: Requirements for the establishment of pest free places of production and pest free production sites);
- интегрирано управување со штетен организам;
- агротехнички мерки (плевеење, контрола на штетни организми и вектори, хигиена, претходна култура, претходен третман) и
- третмани.

4.5.3. Родителски материјал

Следниве начини може да се применат врз родителскиот материјал за да се добие потребната толеранција:

- третман;
- употреба на отпорни сорти;
- употреба на здрав саден материјал;
- сортирање и плевеење и
- избор на семенски материјал.

4.5.4. Пратка од растенија за садење

Следниве начини може да се применат врз пратки од растенија за садење, за да се добие потребната толеранција:

- третман;
- услови за подготовка и манипулација (складирање, пакување и за транспорт) и
- сортирање, плевеење и повторна класификација.

4.6. Потврдување на степените на толеранција

Прегледот, земањето примероци и тестирањето може да бидат потребни за да се потврди дека растенија за садење го исполнуваат степенот на толеранција.

4.7. Заклучок од управување со ризик од штетен организам

Заклучокот од фазата на управување со ризик од штетен организам, е идентификација на:

- соодветното ниво на толеранција и
- начините на управување за да се достигне тоа ниво на толеранција.

Резултатот од овој процес е одлука, за тоа дали ќе се прифати економското влијание, кое може да биде предизвикано од штетните организми. Ако има неприфатливи можности за управување со ризик тие се основа на фитосанитарните прописи или услови.

Мерките за регулирани некарантински штетни организми (RNQPs) треба да се однесуваат само на растенијата за садење. Затоа начините за управување поврзани со пратки на растенија за садење треба да бидат избрани и вклучени во фитосанитарните услови. Другите начини на управување, кои се однесуваат на родителскиот материјал, место на производство или подрачје на производство, може да бидат вклучени во фитосанитарните услови, но треба да бидат поврзани со потребната толеранција. Мерките предложени како еквивалентни, треба да бидат оценувани. Информациите кои се однесуваат на ефикасноста на начините, кои се

предложени како алтернативи, треба да бидат обезбедени на барање за да се помогне на заинтересираните страни (и домашната индустрија како и други договорни страни) во согласност со условите. Потврдата, дека е постигната толеранцијата не значи тестирање на сите пратки, но сепак тестирањето или прегледот може да се употреби како предност.

5. Следење и преглед на фитосанитарни мерки

Принципот на „модификација“ гласи: „Како што условите се менуваат и новите факти стануваат достапни, фитосанитарните мерки веднаш се модифицираат, односно со вклучување на забрани, рестрикции или услови или со отстранување на непотребните мерки“ (ISPM No. 1: Principles of plant quarantine as related to international trade).

Според тоа, спроведувањето на одредени фитосанитарни мерки не треба да се смета за трајно. По примена, успехот на мерките при достигнување на нивната цел треба да се утврди по пат на следење. Ова може да се постигне преку следење на растенијата за садење, во дадени периоди и места и/или степени на оштетување (економско влијание). Информацијата која ја подржува анализата на ризик од штетен организам треба периодично да се ревидира, за да се потврди дека сите нови достапни информации не ја поништуваат донесената одлука.

6. Документирање на анализи на ризик од штетен организам

IPPC, 1997 (член VII.2в) и принципот на „транспарентност“ (ISPM No. 1: Principles of plant quarantine as related to international trade) налага дека по барање на договорните страни, образложението за фитосанитарните барања се става на располагање. Целиот процес, од иницирање на управувањето со ризик од штетни организми до крајот треба да е целосно документиран. Кога е добиено барање за образложение на мерките, во случај на спор или кога мерките се ревидираат, изворите на информации и употребеното образложение при управување со одлуката, треба јасно да се изложат.

Главните елементи на документацијата се:

- цел за анализа на ризик од штетни организми (PRA);
- штетен организам, домаќин, растенија и/или делови или видови на растенија кои се предмет на разгледување, список на штетни организми, извори на зараза, предвидената намена и подрачје на анализа на ризик од штетни организми (PRA);
- извори на информации;
- листа на категоризирани штетни организми;
- заклучоци од процена на ризикот;
- управување со ризикот и
- идентификувани можности.

324.

Врз основа на член 69 алинеја 2 од Законот за здравјето на растенијата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 29/05, 81/08, 20/09, 57/10, 17/11 и 148/11), министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство донесе

НАРЕДБА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА МЕЃУНАРОДНИОТ СТАНДАРД ЗА НАСОКИ НА РЕГУЛАТОРНИОТ СИСТЕМ ЗА ФИТОСАНИТАРЕН УВОЗ БР.20

Член 1

Со оваа наредба се пропишува начинот на спроведување на меѓународниот стандард за насоки на регулаторниот систем за фитосанитарен увоз бр. 20.

Член 2

Во постапката за фитосанитарен увоз може да се примени меѓународниот стандард за насоки на регулаторниот систем за фитосанитарен увоз бр. 20. кој е даден во Прилог и е составен дел на оваа наредба.

Член 3

Оваа наредба влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 17-734/4
јануари 2012 година
Скопје

Министер за земјоделство,
шумарство и водостопанство,
Љупчо Димовски, с.р.

Прилог

НАСОКИ НА РЕГУЛАТОРНИОТ СИСТЕМ ЗА ФИТОСАНИТАРЕН УВОЗ Фитосанитарна мерка бр.20

(2004)

ОДОБРУВАЊЕ

Овој стандард е одобрен од страна на Привремената комисија за фитосанитарни мерки во април 2004 година.

ВОВЕД ОБЕМ

Овој стандард ги опишува структурата и функционирањето на регулаторниот систем за фитосанитарен увоз, како и правата, обврските и одговорностите кои треба да се земат во предвид при основање, функционирање и ревизија на системот. Во овој стандард секое повикување на закон, регулатива, процедура, мерка или дејствување е повикување на фитосанитарното законодавство, регулатива и т.н., освен ако не е поинаку назначено.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Договор за примена на санитарни и фитосанитарни мерки, 1994 година, Светска трговска организација, Женева (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures, 1994. World Trade Organization, Geneva);

Кодекс на однесување при увоз и ослободување на екзотични агенси за биолошка контрола, 1996 година. ISPM бр 3, ФАО, Рим (Code of conduct for the import and release of exotic biological control agents, 1996. ISPM No. 3, FAO, Rome);

Утврдување на статусот на штетни организми во областа, 1998 ISPM бр 8, ФАО, Рим (Determination of pest status in an area, 1998 ISPM No. 8, FAO, Rome);

Систем за сертификација при извоз, 1997, ISPM бр.7 ФАО, Рим (Export certification system, 1997. ISPM No. 7, FAO, Rome);

Поимник на фитосанитарните термини, 2004 година. ISPM број 5, ФАО, Рим (Glossary of phytosanitary terms, 2004. ISPM No. 5, FAO, Rome);

Упатство за анализа на ризик од штетни организми, 1996, ISPM бр.2, ФАО, Рим (Guidelines for pest risk analysis, 1996. ISPM No. 2, FAO, Rome);

Упатство за известување при неусогласеност и итна акција, 2001 година, ISPM бр 13, ФАО, Рим (Guidelines for the notification of non-compliance and emergency action, 2001. ISPM No. 13, FAO, Rome);

Упатства за надзор, 1998, ISPM бр 6, ФАО, Рим (Guidelines for surveillance, 1998, ISPM No. 6, FAO, Rome);

Упатство за листите на регулирани штетни организми, 2003, ISPM бр.19, ФАО, Рим (Guidelines on lists of regulated pests, 2003. ISPM No. 19, FAO, Rome);

Меѓународна конвенција за заштита на растенијата, 1997. FAO, Рим (International Plant Protection Convention, 1997. FAO, Rome);

Анализа на ризик од штетни организми за регулирани некарантински штетни организми, 2004. ISPM бр.21, FAO, Рим (Pest risk analysis for regulated non-quarantine pests, 2004. ISPM No. 21, FAO, Rome);

Анализа на ризик на карантински штетни организми, вклучувајќи анализи на ризик на животната средина и генетски модифицирани организми, 2004. ISPM бр.11, FAO, Рим (Pest risk analysis for quarantine pests, including analysis of environmental risks and living modified organisms, 2004. ISPM No. 11, FAO, Rome);

Фитосанитарни принципи за заштита на растенијата и примената на фитосанитарни мерки во меѓународната трговија, 1995. ISPM бр.1, FAO, Рим (Principles of plant quarantine as related to international trade, 1995. ISPM No. 1, FAO, Rome);

Услови за утврдување на зони слободни од штетни организми, 1996. ISPM бр.4, FAO, Рим (Requirements for the establishment of pest free areas, 1996. ISPM No. 4, FAO, Rome);

Услови за утврдување на места на производство и производни области слободни од штетни организми, 1999. ISPM бр.10, FAO, Рим (Requirements for the establishment of pest free places of production and pest free production sites, 1999. ISPM No. 10, FAO, Rome);

ДЕФИНИЦИИ

Дефинициите на фитосанитарните термини употребени во овој стандард се наоѓаат во ISPM No. 5 (Glossary of phytosanitary terms).

ОПШТ ПРЕГЛЕД НА УСЛОВИТЕ

Целта на регулаторниот систем за фитосанитарен увоз е да се спречи внесувањето на карантински штетни организми или да се ограничи внесувањето на регулираните некарантински штетни организми, преку увезената пратка или други регулирани производи. Регулаторниот систем за фитосанитарен увоз треба да содржи две компоненти: регулаторна рамка на фитосанитарното законодавство (регулативи и процедури) и официјален сервис (Националната организација за заштита на растенијата кој е одговорен за функционирање односно надзор на системот). Правната рамка треба да содржи: правно овластување за Националната организација за заштита на растенијата (за да може да ги спроведува своите должности), мерки (со кои увезената пратка треба да се усогласи), други мерки (вклучувајќи забрани кои се однесуваат на увезените пратки и други регулирани производи) и постапки (кои може да се преземат во случаи на неусогласеност или при случаи кои бараат итна постапка при нивното откривање). Може да бидат вклучени и мерките кои се однесуваат на пратки во транзит.

При спроведување на регулаторниот систем за увоз, Националната организација за заштита на растенијата има голем број на одговорности. Ова вклучува одговорности утврдени во член IV.2 на IPPC (1997), во однос на увоз, вклучувајќи надзор, преглед, дезинфекција или дезинфекција, спроведување на Анализи на ризик од штетни организми, обука и доквалификација на инволвираните. Овие одговорности вклучуваат поврзани функции во области, како: администрирање, ревизија и проверка на усогласеноста; преземени мерки при неусогласеност; интервенција при итни случаи, овластувања на инволвираните и решавање на спорови. Во прилог, договорните страни може да им доделат на Националната организација за заштита на растенијата други одговорности, како што е регулаторен развој и измени. Ресурсите на Националната организација за заштита на растенијата се потребни за спроведување на овие одго-

ворности и функции. Исто така, постојат барања за меѓународните и националните односи, документација, комуникација и ревизија.

УСЛОВИ

1. Цел

Целта на регулаторниот систем за фитосанитарен увоз е да се спречи внесувањето на карантински штетни организми или да се ограничи влезот на регулирани некарантински штетни организми (RNQP), со увезени пратки и други регулирани производи.

2. Структура

Компонентите на регулаторниот систем за увоз се:

- законска рамка на фитосанитарното законодавство, регулативи и процедури и
- Националната организација за заштита на растенијата, која е одговорна за функционирање на системот.

Правните и административните системи и структури се разликуваат помеѓу договорните страни. Особено, некои правни системи предвидуваат секој дел од работата на нивните службеници да биде детализиран во рамките на законскиот текст, додека други предвидуваат широка рамка, во која службениците имаат делегирано надлежност за да ги вршат своите функции преку широка административна постапка. Овој стандард, како резултат на тоа, предвидува општи насоки за регулаторна рамка на регулаторниот систем за увоз. Оваа регулаторна рамка понатака е опишана во Оддел 4.

Националната организација за заштита на растенијата е надлежен орган, одговорен за функционирање и/или надзор (организирање и управување) на регулаторниот систем за увоз. Други владини служби, како што е Царинска управа, може да имаат улога (со дефинирана поделба на одговорности и функции) при контрола на увезените пратки и односите кои треба да се одржуваат.

Националната организација за заштита на растенијата им наложува на своите службеници да работат на регулаторниот систем за увоз, но може да овласти други соодветни владини или невладини служби или лица, да дејствуваат во нејзино име и под нејзина контрола за одредени функции. Функционирањето на системот е опишано во Оддел 5.

3. Права, обврски и одговорности

При основање и функционирање на регулаторниот систем за увоз, Националната организација за заштита на растенијата треба да ги земе во предвид:

- правата, обврските и одговорностите кои произлегуваат од релевантни меѓународни договори, конвенции или спогодби;
- правата, обврските и одговорностите кои произлегуваат од релевантни меѓународни стандарди;
- националното законодавство и политики и
- административните политики на Владата, Министерствата, Органите или Националната организација за заштита на растенијата.

3.1. Меѓународни спогодби, принципи и стандарди

Националните Влади имаат суверено право да го регулираат увозот, со цел да се достигне нивното соодветно ниво на заштита, земајќи ги предвид нивните меѓународни обврски. Правата, обврските и одговорностите поврзани со меѓународните договори како и начелата и стандардите кои произлегуваат од меѓународните договори, особено Договорот за примена на санитарни и фитосанитарни мерки на IPPC (1997) и Светската трговска организација (WTO-SPS Agreement), влијаат на структурата и имплементирањето на системот за регулирање на увозот. Ова има влијание врз изработката и донесувањето на прописи за увоз, нивна примена и оперативните активности кои произлегуваат од нив.

Изработката, донесувањето и примената на прописи налага признавање на одредени принципи и концепти, како што е наведено во ISPM No. 1 (Principles of plant quarantine as related to international trade), вклучувајќи:

- транспарентност;
- суверенитет;
- потреба;
- недискриминација;
- минимално влијание;
- усогласеност;
- техничка оправданост (како што е Анализа на ризик од штетен организам);
- доследност;
- управување со ризик;
- измена;
- итна постапка и привремени мерки;
- еквивалентност и
- подрачја слободни од штетни организми и подрачја со ниска распространетост на штетни организми;

Особено, фитосанитарните постапки и прописи треба да ги земат предвид концептот на минималното влијание и прашањата за економската и оперативната изводливост, со цел да се избегне непотребното нарушување на трговијата.

3.2. Регионална соработка

Регионалните организации, како што се регионалните организации за заштита на растенијата (RPPO), „EPPO“ и регионалните организации за развој на земјоделството, може да поттикнат усогласување на системите за регулирање на увоз на нивните членки и може да соработуваат во размена на информации во корист на членките.

Регионалната организација за економската интеграција, признаена од страна на FAO, има правила кои се однесуваат на нејзините членки, а исто така има и овластување да донесе и спроведе одредени прописи во име на оваа организација.

4. Регулаторна рамка

Донесување на прописи е одговорност на Владата (договорна страна) (член IV.3в од IPPC, 1997). Во согласност со оваа одговорност, договорните страни може да обезбедат Националната организација за заштита на растенијата (Фитосанитарната управа) е со овластување за формулирање на фитосанитарните прописи за увоз и имплементацијата на системот за регулирање на увозот. Договорните страни треба да имаат регулаторна рамка за да го обезбедат следново:

- спецификација на одговорности и функции на Националната организација за заштита на растенијата, во однос на системот за регулирање на увоз;
- правно овластување, за да и овозможи на Националната организација за заштита на растенијата да ги извршува своите одговорности и функции во врска со системот за регулирање на системот за увоз;
- овластување и процедури (може преку PRA да се утврдат фитосанитарните мерки за увоз);
- фитосанитарни мерки кои се применуваат на увезена стока и други регулирани производи;
- забрани за увоз, кои се применуваат на увезена стока и други регулирани производи;
- правно овластување за дејствување при неусогласеност и во итни случаи;
- спецификација на интеракцијата помеѓу Националната организација за заштита на растенијата и други Владини тела и
- транспарентни и дефинирани процедури и временска рамка за имплементација на прописите, вклучувајќи го нивното стапување на сила.

Договорните страни имаат обврски да ги направат своите прописи достапни (во согласност со член VII.26 на IPPC 1997) и овие постапки бараат регулаторна основа.

4.1. Регулирани производи

Увезените пратки, кои може да бидат конторлирани, вклучуваат производи кои може да бидат заразени или контаминирани со регулирани штетни организми. Регулирани штетни организми се карантински штетни организми или регулирани некарантински штетни организми. Сите пратки треба да се контролираат за карантински штетни организми. Производи за консумација или за преработка не треба да се конторлираат за регулирани некарантински штетни организми. Регулирани некарантински штетни организми треба да се контролираат само кај растенијата за садење. Ова се примери на регулирани производи:

- растенија и растителни производи употребени за садење, потрошувачка, преработка или некоја друга цел;
- објекти за складирање;
- материјали за пакување, вклучувајќи и сандуци;
- превозни и транспортни средства;
- почва, органски вештачки ѓубрива и сличен материјал;
- организми за засолнување или ширење на штетни организми;
- потенцијално контаминирана опрема (како што е земјоделска, воена и опрема за земјишни работи);
- истражување и други научни материјали;
- лични предмети на патници кои се движат надвор од државата;
- меѓународна пошта, вклучувајќи и меѓународни курирски услуги и
- штетни организми и агеини за биолошка контрола¹.

Листите на регулираните производи треба да се јавно достапни.

4.2. Фитосанитарни мерки за регулирани производи

Договорните страни не треба да применуваат фитосанитарни мерки за внесување на регулирани производи како што се забрани, рестрикции или други барања за увоз, освен доколку ваквите мерки се дефинирани како неопходни од страна на фитосанитарните согласувања и се технички оправдани. Договорни страни треба да ги земат предвид меѓународните стандарди и другите релевантни барања и согласувања на IPPC при примена на фитосанитарните мерки.

4.2.1. Мерки за увезените пратки

Прописите треба да ги прецизираат мерките, со кои увезените пратки² на растенија, растителни производи и други регулирани производи треба да се усогласат. Овие мерки може да се општи, кои се применуваат на сите видови на стока или специфични, кои се применуваат за одредени производи со специфично потекло. Мерките може да се бараат пред влез, на влез или после влез. По потреба може да се користи и пристап кон системите.

Бараните мерки на земјата-извозник, кои ги пропишува Националната организација за заштита на растенијата на истата, за да издаде сертификат (во согласност со ISPM No. 7: Export certification system) вклучуваат:

¹ Штетните организми и агенсите за биолошка контрола не влегуваат во дефиницијата за „регулирани производи“ (член II.1 од IPPC, 1997). Сепак, каде има техничко оправдување, може да подлежат на фитосанитарни мерки (IPPC, 1997; член VII во однос на регулирани штетни организми и член VII.1в и VII.1г) а целите на овој стандард се сметаат за регулирани производи.

² За целите на овој стандард, увозот ги опфаќа сите пратки кои се движат во државата (освен во транзит) вклучувајќи и движење во слободни трговски зони (безцарински зони и пратки во обврзница) и нелегални пратки задржани од страна на други служби.

- преглед пред извоз;
 - тестирање пред ивоз;
 - третман пред извоз;
 - производи од растенија со одреден фитосанитарен статус (растенија наменети за вирус тестирање или одгледани под одредени услови);
 - преглед или тестирање за време на вегетационен период, пред извоз;
 - потеклото на пратката да биде од место на производство без штетни организми или подрачје на производство без штетни организми, подрачје со ниска распространетост на штетни организми или подрачје без штетни организми;
 - постапки за акредитација и
 - зачувување на интегритетот на пратката.
- Мерки кои се потребни во текот на испораката:
- третман (соодветни физички или хемиски третмани) и
 - зачувување на интегритет на пратката.

Мерки кои се потребни при влез:

- проверки на документи;
- верификација на интегритет на пратката;
- верификација на третман за време на испораката;
- фитосанитарен преглед;
- тестирање;
- третман и
- задржување на пратки во очекување на резултати од тестирањето или верификација на ефикасноста на третманот.

Мерки кои се потребни после влез:

- задржување во карантин (Карантинска станица после влез) за преглед, тестирање или третман;
- задржување на одредено место во очекување на одредени мерки и
- ограничување во дистрибуцијата или употребата на пратката (за специфична преработка).

Други мерки кои се потребни:

- барања за лиценци или дозволи;
- ограничувања на место на влез за одредени пратки;
- увозниците да известат однапред за доаѓањето на одредени пратки;
- проверка на процедурите во земјата-извозник и
- пре-усогласување.

Регулаторниот систем за увоз треба да предвиди одредба за оценување и можно прифаќање на алтернативни мерки, предложени од страна на договорната страна извозник, за да биде еднакво.

4.2.1.1. Одредба за специјален увоз

Договорните страни треба да предвидат посебна одредба за увоз на штетни организми, агенци за биолошка контрола (види ISPM No. 3: Code of conduct for the import and release of exotic biological control agents) или други регулирани производи за научно истражување, едукација или други цели. Ваквиот увоз треба да се одобри како одредба на соодветни заштитни мерки.

4.2.1.2. Подрачја без штетни организми, места за производство без штетни организми, локации за производство без штетни организми, подрачја на ниска распространетост на штетни организми и програми за надзор

Договорната страна увозник треба да означи подрачја без штетни организми (во согласност со ISPM No. 4: Requirements for the establishment of pest free areas), подрачја со ниска распространетост на штетни организми и програми за надзор, во рамките на нивната држава. Прописите за увоз се потребни за заштита или регулирање на ваквите означени подрачја во рамки на

земјата-увозник. Сепак, ваквите мерки треба да го почитуваат принципот на недискриминација.

Прописите за увоз треба да го признаат постоењето на ваквите означувања и на оние кои се однесуваат на другите службени постапки (како што се места за производство без штетни организми и локации за производство без штетни организми) во рамките на земјите на договорните извозни страни, вклучувајќи ја едноставноста за признавање на овие мерки како соодветни. Можеби ќе е потребно да се донесе одредба во рамките на регулаторниот систем за да се оцени и прифати означувањето од страна на останати Националната организација за заштита на растенијата и да се одговори со одветно.

4.2.2. Овластување за увоз

Овластување за увоз може да се обезбеди како општо овластување или овластување зависно од случај до случај (специфично овластување).

Општо овластување

Општо овластување треба да се користи:

- кога не постојат одредени услови поврзани со увозот и
- кога одредени услови се дефинирани со дозвола на влез, како што е утврдено во прописите за голем број на производи.

Општите овластувања не треба да се условуваат со лиценца или дозвола, но треба да се предмет на проверка при увозот.

Специфично овластување

Специфични овластувања во форма на лиценца или дозвола, се бараат кога е потребна официјална согласност за увоз. Овие се потребни за посебни пратки или серија на пратки со одредено потекло. Треба да се бара овој тип на овластување во следните случаи:

- итен или исклучителен увоз;
- увоз со специфични, индивидуални барања, како што се барањата за карантин после влез, при назначена крајна употреба или за истражувачки цели и
- увоз кога Националната организација за заштита на растенијата бара гаранција да се пронајде материјалот во одреден рок после влезот.

Некои држави користат дозволи со цел да се одредат општите услови за увоз. Сепак, развојот на општите овластувања се охрабрувачки, така што сличните специфични овластувања стануваат рутина.

4.2.3. Забрани

Забрана за увоз може да се применува на одредени пратки или други регулирани производи од секако потекло или конкретно на одредена пратка или други регулирани производи со специфично потекло. Забрана за увоз се користи само кога нема други алтернативни замени за управување со ризик од штетни организми. Забраните треба технички да се оправдани.

Националната организација за заштита на растенијата треба да донесат одредба за еквивалентна проценка, но и помали рестриктивни мерки за трговијата. Договорните страни, преку нивни Национални организации за заштита на растенијата кои се овластени, треба да ги прилагодат нивните прописи за увоз, доколку таквите мерки го исполнуваат соодветното ниво на заштита. Забраната се применува за карантински штетни организми. Регулираните некарантински штетни организми не треба да се предмет на забрана, но да се утврди степенот на толеранција на штетните организми.

Забранетите производи може да се бараат за истражување или друга цел и треба да се бара одредба за нивен увоз под контролирани услови, вклучувајќи соодветни заштитни мерки преку систем на лиценца или дозвола.

4.3. Пратки во транзит

Во согласност со ISPM No. 5 (Glossary of phytosanitary terms), пратките во транзит не се сметаат за увезе-

ни. Сепак, регулаторниот систем за увоз може да биде проширен за покривање на пратки во транзит и да воспостави технички оправдани мерки за да се спречи внесување и/или ширење на штетни организми (член VII.4 на IPPC, 1997).

Мерките можат да бидат потребни при следење на пратките, да се потврди нивниот интегритет и/или да се потврди дека ја напуштаат земјата на транзит. Државите треба да утврдат места на влез, маршрута во рамки на државата, услови и време за транспорт, кое е опфатено во рамките на нивните територии.

4.4. Мерки при неусогласеност и итни случаи

Регулаторниот систем за увоз треба да вклучи одредби за постапка која треба да се преземе во случај на неусогласеност или при итни случаи (член VII.2f на IPPC, 1997; детални информации се содржани во ISPM No. 13: Guidelines for the notification of non-compliance and emergency action), земајќи го предвид принципот на минимално влијание.

Мерки кои се преземаат кога увезената пратка или другите регулирани производи не се во согласност со прописите, по претходно одбиен влез, вклучува:

- третман;
- сортирање или препакување;
- дезинфекција на регулирани производи (опрема, простории, складишта, превозни средства);
- насочување кон одредена крајна употреба, како што е преработката;
- враќање на пратката и
- уништување (спалување).

Откривање на неусогласеност или случај за итна постапка, треба да резултира со ревизија на прописите или со нивно укинување, односно одземање на овластувањето за увоз.

4.5. Други елементи кои бараат регулаторна рамка

Меѓународните договори обврзуваат со правен основ или да се спроведат преку управни постапки. Аранжманите кои бараат такви постапки, вклучуваат:

- известување за неусогласеност;
- известување за штетни организми;
- назначување на официјално лице за контакт;
- објавување и ширење на информации за регулативата;
- меѓународна соработка;
- ревизија на прописи и документација;
- признавање на еднаквост;
- спецификација на места за влез и
- известување за службена документација.

4.6. Правно овластување за Националната организација за заштита на растенијата (NPPO)

Со цел Националната организација за заштита на растенијата да може да ги изврши надлежностите (член IV на IPPC, 1997), треба да биде обезбедено законско овластување, кое ќе им овозможи на службениците на Националната организација за заштита на растенијата и на други овластени лица:

- влез во простории, превозни средства и други места, каде може да бидат присутни увезените пратки, регулираните штетни организми или други регулирани производи;
- преглед или тестирање на увезената пратка и други регулирани производи;
- земање и отстранување на примероци од увезената пратка или од други регулирани производи или од места каде може да се присутни регулирани штетни организми (за анализа, чиј резултат може да резултира со уништување на пратката);
- задржување на увезени пратки или други регулирани производи;
- третирање или наложување на третман на увезени пратки, или други регулирани производи, вклучувајќи

превозни средства, или подрачја или производи во кои е присутен регулиран штетен организам;

- да се одбие влез на пратки, со наредба за враќање или уништување;
- да се преземе итна постапка и
- да се утврди и наплати за активностите кои се поврзани со увоз или да се казни (прекршочно).

5. Функционирање на регулаторниот систем за увоз

Националната организација за заштита на растенијата е одговорна за функционирање и/или надзор (организација и управување) на регулаторниот систем за увоз (види Оддел 2, трет став). Оваа одговорност произлегува од член IV.2 на IPPC, 1997.

5.1. Управување и оперативни одговорности на Националната организација за заштита на растенијата

Националната организација за заштита на растенијата треба да има систем за управување и адекватни ресурси за извршување на своите функции.

5.1.1. Управување

Спроведувањето на регулаторниот систем за увоз од страна на Националната организација за заштита на растенијата, треба да обезбеди ефикасна и доследна примена на фитосанитарното законодавство и прописи и усогласеност со меѓународните обврски. Ова може да бара координативна соработка со другите владини служби или владини агенции вклучени во увозот, како што е Царина.

Спроведувањето на регулаторниот систем за увоз треба да биде координиран на национално ниво, но може да биде организиран на функционална, регионална или друга структурна основа.

5.1.2. Регулаторен развој и ревизија

Донесувањето на фитосанитарните прописи е одговорност на Владата, како договорна страна (член IV.3с од IPPC, 1997). Во согласност со оваа одговорност, Владите можат да направат развој и/или ревизија на фитосанитарните прописи во надлежност на нивните Национални организации за заштита на растенијата. Оваа постапка може да биде по иницијатива на Националната организација за заштита на растенијата, во консултација или соработка со други соодветни органи.

Соодветните прописи треба да бидат развивани, одржувани и ревидирани по потреба и во согласност со важечките меѓународни договори, преку соодветни правни и советодавни процеси на државата. Консултации и соработка со релевантни агенции, засегнати индустрии и соодветни здруженија, може да бидат корисни при разјаснување и прифаќање на регулаторни одлуки од страна на здруженијата и често се корисни за подобрување на прописите.

5.1.3. Надзор

Техничката оправданост на фитосанитарните мерки е утврдена во делот од статусот на штетните организми и на регулираните штетни организми во рамките на контролираната територија. Статусот на штетни организми може да се смени и ова треба да бара ревизија на прописите за увоз. Надзорот над култивираниите и некултивираниите растенија во земјата увозник е потребен за да се има соодветна информација за статусот на штетниот организам (во согласност со ISPM No. 6: Guidelines for surveillance), и се бара за поддршка на PRA и листата на штетни организми.

5.1.4. Анализа на ризик од штетен организам и листа на штетни организми

Техничката оправданост (преку анализа на ризик од штетни организми – PRA) е потребна за да се утврди дали штетните организми треба да бидат регулирани и јачината на фитосанитарните мерки кои треба да се преземат против нив (ISPM No. 11: Pest risk analysis for quarantine pests, including analysis of environmental risks and living modified organisms, 2004; ISPM No. 21: Pest risk analysis for regulated non-quarantine pests).

PRA може да се направи на одредени штетни организми или на сите штетни организми поврзани со одредено движење (пратка). Пратката се класифицира според нејзиниот степен на обработка и/или нејзината намена. Регулираните штетни организми треба да бидат наведени во листи на конторлирани штетни организми (во согласност со ISPM No. 19: Guidelines on lists of regulated pests). Тие листи треба да бидат достапни (член VII.2i на IPPC, 1997).

Доколку соодветните меѓународни стандарди се достапни, мерките треба да ги земат предвид и не треба да бидат поригорозни, освен ако тоа не е технички оправдано.

Административната рамка на PRA процесот треба да е јасно документирана, доколку е можно со временска рамка за завршување на посебните PRA и со јасни насоки за приоритет.

5.1.5. Ревизија и проверка на усогласеност

5.1.5.1. Ревизија на постапките во земјата извозник

Прописите за увоз често вклучуваат посебни услови, кои треба да се исполнат во земјата извозник, како што се постапките за производство (обично за време на вегетацијата на дадените култури) или посебни постапки за третман. Во одредени околности, како при развој на нова трговија, условите може да вклучат (во соработка со Националната организација за заштита на растенијата на земјата-извозник) ревизија во земјата-увозник, од страна на Националната организација за заштита на растенијата на земјата-увозник, на компонентите како што се:

- системи на производство;
- третмани;
- инспекциски постапки;
- фитосанитарно управување;
- постапки за акредитација;
- постапки на тестирање и
- надзор.

Земјата-увозник треба да го знае обемот на секоја ревизија. Постапките при такви ревизии се напишани во билатерална спогодба, договор или програма за работа поврзана со олеснување при увоз. Таквите мерки може да влијаат врз царината на пратките во земјата-увозник, која ги олеснува постапките до минимум при влез во земјата-увозник.

Овие видови на постапки за ревизија не треба да се применат како постојани мерки и треба да се сметаат за спроведени, штом постапките во земјата-извозник се потврдени. Овој пристап, во границите на неговата примена, може да се разликува од претходната инспекциска дозвола спомената во Оддел 5.1.5.2.1. Резултатите од ревизија треба да се достапни на Националната организација за заштита на растенијата на земјата-извозник.

5.1.5.2. Проверка на усогласеност при увоз

Постојат три основни компоненти за проверка на усогласеноста:

- проверка на документација;
- проверка на интегритет на пратката и
- фитосанитарен преглед, тестирање и сл.

Проверка на усогласеноста на увезената пратка и други регулирани производи бара:

- да се одреди нивна усогласеност со фитосанитарните прописи;
- да се провери дали фитосанитарните мерки се ефикасни, како превентива при внесувањето на карантински штетни организми и ограничувањето на влез од регулирани некарантински штетни организми и

- откривање на потенцијални карантински штетни организми или карантински штетни организми, чиј влез со таква пратка не бил предвиден.

Фитосанитарните прегледи треба да се вршат од страна на Националната организација за заштита на растенијата или со нејзино овластување.

Проверка на усогласеноста треба да се направи веднаш (член VII.2d и VII.2e на IPPC, 1997). Треба да се направат проверки во соработка со други органи вклучени со регулирање на увозот, како што е Царинската управа, со цел да се минимизира мешањето со протокот на трговија и влијанието на лесно расипливите производи.

5.1.5.2.1. Преглед

Прегледи може да се вршат на местото на влез, местото на претовар, местото на дестинација или други места каде увезените пратки може да се идентификуваат, како што се големите пазари, под услов нивниот фитосанитарен интегритет да е задржан и да се извршат соодветни фитосанитарни постапки. Со билатерална спогодба или договор, можат да бидат извршувани и во земјата на потекло, како дел од претходната програма во соработка со Националната организација за заштита на растенијата на земјата-извозник.

Фитосанитарните прегледи, кои се технички оправдани, може да бидат применети:

- на сите пратки како услов за увоз и
- како дел од програмата на мониторинг за увоз, каде степенот на следење (број на прегледани пратки) е утврден врз основа на предвидениот ризик.

Прегледот и постапките за земање на примероци може да се базираат на општи постапки или на посебни постапки, за да се достигнат зацртаните цели.

5.1.5.2.2. Земање на примероци

Примероци, може да се земат од пратки за потребите на фитосанитарен преглед, за последователни лабораториски испитувања или за референтни цели.

5.1.5.2.3. Тестирање, вклучувајќи лабораториски испитувања

Тестирање може да се бара за:

- идентификација на визуелно откриен штетен организам;
- потврдување на визуелно идентификуван штетен организам;
- проверка на усогласеност со барањата, кои се однесуваат на инфекциите, кои не можат да се откријат со фитосанитарен преглед;
- проверка на латентни инфекции;
- ревизија или мониторинг;
- референтни цели особено во случај на неусогласеност и
- верификација на деклариран производ.

Тестирањето треба да се изведе од страна на искусен кадар, со соодветни постапки и со следење на меѓународните договорени протоколи. Се препорачува соработка со релевантните академски и меѓународни експерти или институти, кога е потребна потврда на резултатите од тестот.

5.1.6. Неусогласеност и итна постапка

Детална информација за неусогласеност и итна постапка се содржани во ISPM No. 13: Guidelines for the notification of non-compliance and emergency action.

5.1.6.1. Постапка во случај на неусогласеност

Фитосанитарната постапка при неусогласеност на пратката со прописите за увоз, може да се преземе кога:

- ќе се откријат наведените карантински штетни организми, поврзани со регулирани пратки;

- ќе се открие наведениот регулиран некарантински штетен организам, присутен во увезената пратка од растенија за садење, на ниво кое ја надминува дозволената толеранција за тие растенија;

- ќе се докаже неисполнување на пропишаните услови (вклучувајќи билатерални спогодби, договори или услови за одобрување за увоз), како прегледи на терен, лабораториски тестови, регистрација на производители и/или капацитети, недостаток од мониторинг на штетни организми или надзор;

- следењето на пратката, која не е во согласност со прописите за увоз, како при утврдено присуство на недекларирани пратки, почва или други забранети производи или доказ за неуспешни определени третмани;

- недостасува или неисправен фитосанитарен сертификат или друга потребна документација;

- се забранети пратки или производи и

- неисполнување на мерките при транзит.

Видот на постапката зависи од околностите и треба да биде минимум доволен за да се спречи идентификуваниот ризик. Административни грешки, како што е некомплетен фитосанитарен сертификат, може да бидат решени преку соработка со Националната организација за заштита на растенијата на земјата извозник. Други прекршоци може да бараат постапка, како што е:

Задржување – Ова може да се користи доколку се бараат и други информации, земајќи ја предвид потребата да се избегне оштетувањето на пратката, што е можно помалку.

Сортирање и преформирање – Заразените производи може да се отстранат со сортирање и преформирање на пратката, вклучувајќи препакување доколку е соодветно.

Третман – кога е возможно, употреба на ефикасен третман од страна на Националната организација за заштита на растенијата.

Уништување – пратката може да се уништи во случај кога Националната организација за заштита на растенијата смета дека пратката не може поинаку да се реши.

Враќање – неусогласените пратки се отстрануваат од земјата со нивно враќање.

Во случај на неусогласеност со регулирани некарантински штетни организми, постапката треба да е во согласност со домашните мерки и да е ограничен степенот на штетни организми во пратката, во согласност со дозволената толеранција (со третман, со деградирање, рекласификација на еквивалентен произведен материјал или домашно контролиран).

Националната организација за заштита на растенијата е одговорна за донесување на неопходните упатства и за потврдување на нивната примена. Примената обично се смета дека е во функција на Националната организација за заштита на растенијата, но за помош може да се овластат други субјекти.

Националната организација за заштита на растенијата може да одлучи да не се применува фитосанитарна постапка против контролиран штетен организам или во други случаи на неусогласеност, каде постапките не се технички оправдани во дадена ситуација, доколку не постои ризик од појава или ширење (промена на намената за употреба: од свежа консумација со пренамена за преработка или кога штетниот организам е во стадиум која нема да овозможи негова појава или ширење), или од некои други причини.

5.1.6.2. Итна постапка

Итна постапка се бара при нова или неочекувана фитосанитарна ситуација, како што е откриено карантински штетни организми или потенцијални карантински штетни организми:

- во пратки за кои не се дефинирани фитосанитарни мерки;

- во контролирани пратки или други регулирани производи, во кои не е очекувано нивното присуство и за кое не се дефинирани мерки и

- како загадувачи на превозни средства, магацини или други места кои се во контакт со увезената пратка.

Може да биде соодветна слична постапката како побараната во случај на неусогласеност. Ваквите постапки водат кон измена на постоечките фитосанитарни мерки или донесување на привремени мерки, по пат на ревизија за исполнување на техничката оправданост.

Најчести ситуации кои налагаат итна постапка, се:

Штетни организми кои претходно не биле оценети. Штетни организми кои не се на листите, налагаат итни фитосанитарни постапки, затоа што претходно не биле оценети. Во периодот на следење, тие се категоризирани како регулирани штетни организми, затоа што Националната организација за заштита на растенијата има причина да верува дека тие претставуваат фитосанитарна закана. Во вакви случаи, одговорноста на Националната организација за заштита на растенијата е да обезбеди солидна техничка основа. Доколку привремените мерки се дефинирани, Националната организација за заштита на растенијата треба активно да ги следи дополнителните информации, со учество на Националната организација за заштита на растенијата на земјата-извозник, и да спроведе PRA за навремено утврдување на регулиран или нерегулиран статус на штетниот организам.

Нерегулирани штетни организми за одредена патека. Итни фитосанитарни постапки се применуваат на нерегулирани штетни организми во однос на одредена патека. Иако регулирани, овие штетни организми не се наведени во листата или поинаку назначени, затоа што тие не биле предвидени за потеклото, пратката, или околностите за кои листата на мерки е изработена. Ваквите штетни организми треба да бидат вклучени во соодветни листа(и) или друга(и) мерка(и), доколку се утврди дека појавата на штетен организам во исти или слични околности може да се очекува во иднина.

Недостаток на соодветна идентификација. Во некои случаи, штетен организам оправдува фитосанитарна постапка, затоа што штетниот организам не може да биде соодветно идентификуван или таксономски е неадекватно опишан. Ова е од причина што примерокот не е опишан (таксономски непознат), во состојба која не дозволува негова идентификација или фенофазата која се испитува, не може да се идентификува според потребното таксономско ниво. Кога идентификација не е изводлива, Националната организација за заштита на растенијата има основа за преземените фитосанитарни постапки.

Кога штетните организми рутински се откриени во форма која не дозволува соодветна идентификација (јајца, ран стадиум на ларва, несовершени форми и т.н), треба да се вложи напор за да се земат доволно примероци, за да се овозможи нивна идентификација. Соработката со земјата-извозник може да помогне при идентификацијата или да обезбеди претпоставки за идентификација. Вакви штетни организми, во овој стадиум може да се сметаат за привремени и да налагаат фитосанитарни мерки. Откако ќе се идентификуваат и доколку врз основа на PRA се потврди дека ваквите штетни организми ги оправдуваат фитосанитарните постапки, Националната организација за заштита на растенијата ги додава на листа(и) на регулирани штетни организми, истакнувајќи го проблемот на идентификација и основата за барање на потребни мерки. Заин-

тересираните договорни страни треба да бидат информирани дека идните постапки ќе се базираат на предвидената идентификација, доколку се откријат вакви форми. Сепак, во иднина ваква постапка треба да се преземе само во однос на потеклото, таму каде што е идентификуван ризик од штетни организми и веројатноста од присуство на карантински штетни организми во увезени пратки, задолжително.

5.1.6.3. Известување при неусогласеност и итна постапка

Известување за пресретнати пратки кои се неусогласени или бараат итна постапка е обврска на договорните страни на IPPC, така што земјите-извозници ја прифаќаат основата за фитосанитарните постапки преземени против нивните производи при увоз и да ги олеснат условите на системите за извоз. Системите се потребни за собирање и пренос на вакви информации.

5.1.6.4. Повлекување или измена на регулатива

Во случај на повторена неусогласеност, каде има значителна неусогласеност или случај кој налага итна постапка, Националната организација за заштита на растенијата на договорните страни за увоз може да го повлече овластувањето (одобрувањето) за увоз, да ја измени регулативата или да воспостави вонредна или привремена мерка со изменети процедури за увоз или забрана. Земјата-извозник треба веднаш да биде известена за промената и добие образложение за оваа промена.

5.1.7. Системи за овластување на субјекти кои не припаѓаат на Националната организација за заштита на растенијата

Националната организација за заштита на растенијата може да овласти, под нивна контрола и одговорност, други владини служби, невладини организации, агенции или лица, да дејствуваат во нивно име за одредени дефинирани функции. Со цел да се обезбеди дека потребите на Националната организација за заштита на растенијата се исполнети, оперативните процедури се задолжителни. Освен тоа, процедурите треба да се унапредуваат за прикажување на компетентност и ревизија, корективни постапки, преглед на системот и повлекување на овластувањето.

5.1.8. Меѓународна врска

Договорните страни имаат меѓународни обврски (членови VII и VIII на IPPC, 1997), кои вклучуваат:

- обезбедување за официјален контакт;
- известување за одредените места на влез;
- објавување и доставување на листи на регулирани штетни организми, фитосанитарни барања, рестрикции и забрани;
- известување при неусогласеност и итна постапка (ISPM No. 13: Guidelines for the notification of non-compliance and emergency action);
- обезбедување на образложение за фитосанитарните мерки, по потреба и
- обезбедување на релевантни информации.

Административни договори се потребни, за да се осигури дека овие обврски се извршени ефикасно и навремено.

5.1.9. Известување и објавување на регулаторни информации

5.1.9.1. Нови или ревидирани прописи

Предлози за нови или ревидирани прописи треба да се објават и достават до заинтересираните страни на барање, овозможувајќи им доволно време за коментар и имплементација.

5.1.9.2. Објавување на воспоставени прописи

Воспоставените регулативи за увоз или соодветни делови од нив, треба да се достапни на заинтересираните и засегнатите договорни страни, на Секретаријатот на IPPC и на EPPO на кои се членка. Преку соодветни процедури, тие може да се достапни и на други заинтересирани страни (индустриски организации за увоз и извоз и нивните претставници). Националните организации за заштита на растенијата се охрабрани да ги направат информациите за увоз достапни за јавноста, со употреба на електронски средства, вклучувајќи интернет, вебстрани и линкови, преку Меѓународниот фитосанитарен портал на IPPC (<http://www.ippc.int>).

5.1.10. Национална врска

Процедурите кои ја олеснуваат соработката, размената на информации и заедничките активности за одобрување, во рамки на државата, треба да бидат воспоставени преку адекватни Владини агенции или служби.

5.1.11. Решавање на спорови

Имплементација на регулаторниот систем за увоз може да доведе до спорови со властите на другите земји. Националната организација за заштита на растенијата треба да ги утврди процедурите за консултации и размена на информации со другите Национални организации за заштита на растенијата и за решавање на такви спорови „ќе се консултираат помеѓу себе во најкраток можен рок“, пред да се отпочне со повикување на формални меѓународни постапки за решавање на споровите (член XIII.1 на IPPC, 1997).

5.2. Кадри на Националната организација за заштита на растенијата

Договорните страни треба да обезбедат во нивните Национални организации за заштита на растенијата соодветни кадри, за извршување на нивните функции (член IV.1 на IPPC, 1997).

5.2.1. Кадар, вклучувајќи обука

Националната организација за заштита на растенијата треба:

- да вработи или овласти кадар кој има соодветни квалификации и способности и
- да обезбеди соодветна и одржлива обука за целиот кадар, со цел да се обезбеди компетентност во областите за кои тие се одговорни.

5.2.2. Информации

Националната организација за заштита на растенијата треба да обезбеди соодветни информации, кои треба да бидат достапни на кадарот:

- прирачници, процедури и инструкции за работа, покривајќи ги релевантните аспекти од работењето на регулаторниот систем за увоз;
- увозни регулативи на својата земја и
- информации за нивните регулирани штетни организми, вклучувајќи биологија, спектар на домаќини, насоки, глобална распространетост, откривање, методи за идентификација како и методи на третман.

Националната организација за заштита на растенијата треба да има пристап до информациите за присуство на штетни организми во својата земја (листи), за да се олесни категоризацијата на штетните организми, за време на Анализа на ризик од штетни организми. Националната организација за заштита на растенијата треба да поседува листа на сите нејзини регулирани штетни организми. Детални информации за листите на регулираните штетни организми се содржани во ISPM No. 19: Guidelines on lists of regulated pests.

Кога регулиран штетен организам е присутен во земјата, треба да се поседуваат информации за негова-та распространетост, подрачјата без штетни организми, надзорот и во случај на регулирани некарантински штетни организми, официјални програми за саден материјал. Договорните страни треба да објавуваат информации во рамки на нивната територија во однос на регулираните штетни организми и начини за нивна превенција и контрола. Оваа задача може да ја доделат на нивните Национални организации за заштита на растенијата.

5.2.3. Опрема и капацитети

Националната организација за заштита на растенијата треба да обезбеди достапност на соодветна опрема и капацитети за:

- преглед, земање на примероци, тестирање, надзор и процедури за верификација на пратки и
- комуникација и пристап до информации (со помош на електронски средства).

ДОКУМЕНТАЦИЈА, КОМУНИКАЦИЈА И ПРЕГЛЕД

6. Документација

6.1. Постапки

Националната организација за заштита на растенијата треба да изработува прирачници, процедури и работни инструкции, опфаќајќи ги сите аспекти на функционирањето на регулаторниот систем за увоз. Процедуре кои треба да се изработат, се:

- подготовка на листи на штетни организми;
- анализа на ризик од штетни организми;
- утврдување на подрачја без штетни организми, подрачја со ниска распространетост на штетни организми, места за производство ослободени од штетни организми или локации и програми за официјална контрола;

- преглед, методологија за земање на примероци и тестирање (вклучувајќи методи за зачувување на интегритет на примерокот);

- постапка за неусогласеност, вклучувајќи третман;
- известување за неусогласеност и
- известување за итна постапка.

6.2. Евиденција

Евиденција треба да се води за сите постапки, резултати и одлуки, кои се однесуваат на регулативите за увоз, следејќи ги релевантните делови од ISPM, вклучувајќи:

- документација на Анализи на ризик од штетни организми (во согласност со ISPM No. 11: Pest risk analysis for quarantine pests, including analysis of environmental risks and living modified organisms, 2004, и други релевантни ISPM);

- каде што е утврдено, документација на подрачја без штетни организми, подрачја со ниска распространетост на штетни организми и програми за надзор (вклучувајќи информации за распространетост на штетни организми и користените мерки за одржување на подрачја слободни од штетни организми или област на ниска распространетост на штетен организам);

- евиденција на преглед, земање на примероци и тестирање и

- неусогласеност и итна постапка (во согласност со ISPM No. 13: Guidelines for the notification of non-compliance and emergency action).

Доколку е соодветно, се чува евиденција на увезените пратки:

- со специфични крајни намени;
- подложни на карантин по влез или процедури за лекување;
- барање постапки за следење и лоцирање на потеклото на болеста „traceback“, во согласност со ризик од штетен организам и
- како неопходно, да управува со регулаторниот систем за увоз.

7. Комуникација

Националната организација за заштита на растенијата треба да обезбеди процедури за комуникација, за контакт со:

- увозници и соодветни индустриски претставници;
- Националните организации за заштита на растенијата на земјите извозници;
- Секретаријатот на IPPC и
- Секретаријатите на ЕРРО.

8. Преглед на механизмите

8.1. Преглед на системот

Договорните страни треба периодично да го ревидираат нивниот регулаторен систем за увоз. Ова вклучува мониторинг на ефикасноста на фитосанитарните мерки, ревизија на активностите на Националната организација за заштита на растенијата и овластените организации или лица, и изменување на фитосанитарното законодавство, регулативи и постапки, кои се потребни.

8.2. Преглед при итни случаи

Националната организација за заштита на растенијата треба да има процедури за преглед при случаи на неусогласеност и при итна постапка. Ваквиот преглед може да доведе до донесување или измена на фитосанитарните мерки.

325.

Врз основа на член 30 став 2 од Законот за тутун и тутунски производи („Службен весник на Република Македонија” бр. 24/06, 88/08, 31/10, 36/11 и 53/11), министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, донесе

П Р А В И Л Н И К ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ПРАВИЛНИК ЗА НАЧИНОТ НА ВОДЕЊЕТО, ДОСТАВУВАЊЕТО НА ЕВИДЕНЦИЈАТА И ФОРМАТА И СОДРЖИНАТА НА ОБРАЗЕЦОТ НА ЕВИДЕНЦИЈАТА ЗА ОТКУПЕНИТЕ И ОБРАБОТЕНИТЕ КОЛИЧИНИ НА ТУТУН

Член 1

Во Правилникот за начинот на водењето, доставувањето на евиденцијата и формата и содржината на образецот на евиденцијата за откупените и обработените количини на тутун („Службен весник на Република Македонија” бр.165/11) образецот во Прилог 1 се заменува со нов образец, кој е даден во прилог и е составен дел на овој правилник.

Член 2

Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија”.

Бр.08-12185/4
22 декември 2011 година
Скопје

Министер,
Љупчо Димовски, с.р.

Прилог 1

Образец

Назив на правно лице_____

ЕВИДЕНЦИЈА
за извршен откуп на суров тутун во лист од берба _____ година
од почетокот на откупот до _____ година

Класа	Јака		Џебел		Прилеп		Отгља*		Басмак		Вкупна количина за класа во кгр.	Пондер цена за класа во ден/кгр.**
	Количина во кгр.	Цена во ден/кгр.	Количина во кгр.	Цена во ден/кгр.	Количина во кгр.	Цена во ден/кгр.	Количина во кгр.	Цена во ден/кгр.	Количина во кгр.	Цена во ден/кгр.		
I												
II												
III												
IV												
V*												
Вкупно ароматичен во кгр.:												
Дополнителен тутун												
I												
II												
Вкупно дополнителен во кгр.												
Музлив во кгр.												
СЕ ВКУПНО во кгр.												
Вкупна вредност на откупениот тутун												
Просечна откупна цена по кгр.												
Исплатен тутун												
Исплатено во денари												
Исплатено во %												

*Се внесува податок за тип Отгља
**Вредноста од колоната „вкупна количина за класа во кгр.“ се дели со собирот од сите цени во класата

Дата

м.п.

потпис на одговорно лице
во правното лице

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И
ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ**

326.

Врз основа на член 47 од Законот за процена („Службен весник на Република Македонија“ бр. 115/10, 158/11), министерот за животна средина и просторно планирање, донесе

**МЕТОДОЛОГИЈА
ЗА ПРОЦЕНА НА ВРЕДНОСТА НА ДОБРАТА И
ВЛИЈАНИЈАТА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА****Член 1**

Со оваа методологија се пропишува начинот на процена на вредноста на добрата и влијанијата врз животната средина.

Член 2

Предмет на процена на вредноста на добрата и влијанијата врз животната средина се:

- медиумите на животната средина (вода, воздух и почва) и
- областите на животната средина (природа, отпад, бучава и сите други елементи кои претставуваат неделива целина од животната средина).

Член 3

Одделни поими употребени во оваа методологија го имаат следното значење:

1. “Добрата” (или еколошките добра), се дел од природните елементи на животната средина кои се неопходни за одржувањето на животот на земјата, но гледани од аспект на соодветното ниво на квалитет, како квалитет на воздухот, квалитет на водата, квалитет на почвата и слично, како и природни удобности од материјален карактер како убав пејсаж, мирна (тивка) животна средина, самото постоење на одредени животински и растителни видови и сл.

2. “Влијанија врз животната средина” кои се предмет на проценка се промените, позитивни и негативни, кои ги предизвикува реализацијата на одредени проекти, политики и сл.

3. “Проценувањето на животната средина” е определување на парични вредности на добрата кои ја сочинуваат животната средина и на влијанијата и штетата кои врз неа ги предизвикува човекот со своите активности.

4. “Штета врз животната средина” е мерлива негативна промена на добрата на животната средина или директно или индиректно мерливо нарушување на функцијата и карактеристиките на животната средина или на јавниот интерес поврзан со неа.

Член 4

(1) Вредноста на добрата на животната средина се состои од:

1. Употребни користени (во однос на човекот) вредности:

- директно употребни користени вредности;
- индиректно употребни користени вредности и
- изборни употребни користени вредности.

2. неупотребни односно директно некористени (во однос на човекот) вредности кои пасивно се употребени вредности и тоа:

- идна вредност (за наследство за идните генерации) и
- егзистенцијална вредност.

(2) Вреднувањето на доброто на животната средина се врши со примена на пазарните цени со што може да се процени само директно користената вредност од одредено добро и доколку за истото постои ефикасен пазар.

(3) За оние добра на животната средина за кои не постои пазар, вреднувањето се врши со примена на методи кои имаат за цел индиректно, да ја утврдат општата корист од одредено добро.

(4) Процената на вредностите се врши со примена на соодветни методи кои се најдобро применливи за еден или друг тип вредност.

Член 5

(1) Процената на вредноста на добрата и влијанијата врз животната средина се врши со примената на следните методи:

- Методи за вреднување засновани на пазарните цени;
- Методи за вреднување засновани на производствената функција и
- Методи за вреднување засновани на откриените преференции на индивидуите.

(2) Во секој случај, за да се изврши процена на добрата и влијанијата на животната средина и влијанија, треба истите да бидат:

- 1) Идентификувани;
- 2) Квантифицирани и
- 3) Правилно вреднувани.

(3) При спроведувањето на процените согласно методите од став (1) на овој член се врши дисконтирање на проектираните големини на идните трошоци согласно оваа методологија.

**I. Методи за вреднување засновани
на пазарните цени****Член 6**

Методите за вреднување засновани на пазарни цени се:

1. метод на превентивни трошоци,
2. метод на дефанзивни трошоци и
3. метод на трошоци за замена, дислокација и поправка.

Член 7

(1) Методите за вреднување засновани на пазарните цени се применуваат во случаите кога влијанијата врз животната средина предизвикуваат трошења кои можат да се проценат со користење на пазарните цени на добрата кои се оштетени или цените на со нив поврзани добра.

(2) Вреднувањето на негативните влијанија врз животната средина се врши врз основа на трошоците кои овие промени ги предизвикуваат.

(3) Вреднувањето на непазарните добра се врши врз основа на износот кој правните и физичките лица се подготвени да платат за:

- други, пазарни добра и услуги со цел да ги намалат надворешните еколошки влијанија,
- да ја спречат загубата, согласно своето ниво на корисност, која би произлегла од деградацијата на животната средина или
- за да го променат своето однесување со цел да остварат повисоко ниво на квалитет на животната средина.

1. Метод на превентивни трошоци**Член 8**

(1) Методот на превентивни трошоци се применува во оние случаи кога дејството кое предизвикува негативно влијание врз животната средина, т.е. нејзино оштетување и нарушување е однапред предвидено и врз основа на тоа се планира да се преземе или веќе е преземена соодветна акција со цел истото да се избегне.

(2) При процената треба да се идентификуваат, квантифицираат и проценат сите трошоци кои се прават или се направени со цел избегнување на дејството

кое предизвикува негативно влијание врз животната средина. Нивниот збир служи како мерило за определување на можното, односно избегнатото негативно влијание врз животната средина или штета.

2. Метод на дефанзивни трошоци

Член 9

(1) Методот на дефанзивни трошоци се применува во оние случаи кога не е можно да се избегнат негативните влијанија односно штетата од одредена активност врз животната средина, па се преземаат мерки да се намали нејзиното влијание или штета.

(2) Трошоците кои се прават за намалувањето на негативното влијание и штетата, односно за воспоставување на истиот квалитет на животот на луѓето, односно еднакви услови за живот на растителниот и животинскиот свет се определуваат како дефанзивни трошоци.

(3) Доколку дефанзивните трошоци се прават еднократно, истите треба да се идентификуваат, проценат и соберат.

(4) Збирот на дефанзивните трошоци служи како процена на негативното влијание односно направената штета.

(5) Доколку се работи за штета во која дефанзивните трошоци ќе се појавуваат во текот на подолг период во иднината, истите треба да се проектираат по години, а потоа да се дисконтираат со примена на општествената дисконтна стапка. Нивната сегашна вредност претставува мерило на направената штета врз животната средина.

Член 10

(1) Кај, методот на превентивни трошоци и методот на дефанзивни трошоци проценката на вредноста на одредено добро на животната средина или атрибутна животната средина се врши преку остварената разлика меѓу нивоата на направените трошоци со и без промената.

(2) При процената се утврдува кривата на побарувачката, индиректно, преку побарувачката на добрата со кои се врши "одбраната" од можните штети. Во овој случај се претпоставува дека луѓето на разумно ниво настојуваат да ја максимизираат сопствената корист преку вршење на овие дополнителни вложувања најмногу до нивото кое одговара на користа што тие би ја остварувале. При тоа, направените трошоци ја претставуваат долната граница на валоризацијата на добрата што се предмет на процена.

3. Метод на трошоци за замена, дислокација и поправка

Член 11

(1) Методот на трошоци за замена, дислокација и поправка може да се користи како алтернатива на методот на дефанзивни трошоци.

(2) Трошоците за замена и поправка се однесуваат на износот на зголемените трошоци за поправка, одржување или замена на објектите и опремата кои ги користи човекот, а кои се резултат на оштетувањето или намалувањето на квалитетот на животната средина.

(3) Дислокацијата, се однесува на потребата да се дислоцира одреден капацитет поради неможноста да продолжи да функционира на старата локација, што е резултат на нарушувањето на животната средина.

(4) Во случаите од став (2) и (3) на овој член, трошоците кои се потребни за да се вратат објектите и опремата во првобитната состојба, односно трошоците за дислокацијата претставуваат мера на направената штета, или обратно, мера на користа од избегнатите штети.

(5) При користењето на методите на трошоци за замена, дислокација и поправка, утврдената вредност на добрата на животната средина претставува долна граница на нивната општествена вредност, имајќи во предвид дека износот кој засегајќата јавност е подготвена да го плати за отстранувањето на негативните влијанија и штетата е најмалку еднаков на или повисок од износот кој јавноста реално го плаќа.

II. Методи за вреднување засновани на производствената функција

Член 12

Методи за вреднување засновани на производствената функција се:

- Метод на ефекти врз производството;
- Метод на човечки капитал и
- Метод на опортунитетни трошоци.

Член 13

(1) Доколку направената штета врз животната средина предизвика економски негативни влијанија, (на пр. намалување на производството во една или повеќе дејности), големината на штетата се проценува со примена на методите засновани на производствената функција.

(2) Методите засновани на производствената функција го опфаќаат односот помеѓу конкретно непазарно добро на животната средина (во натамошниот текст: еколошко добро) и производството на конкретно пазарно добро. Во овие случаи еколошкото добро се претставува како удел во производствениот процес се јавуваат водата, почвата, сировините, квалитетот на воздухот и сл.

(3) Кога се употребуваат методите за вреднување засновани на производствената функција треба да се направи проектирање на очекуваните трошоци односно користите по години, а потоа истите да се дисконтираат со примена на општествената дисконтна стапка. Вака добиената сегашна вредност на овие големини е конечниот резултат од вреднувањето.

1. Метод на ефекти врз производството

Член 14

(1) Метод на ефекти врз производството овозможува процена на негативите влијанија врз животната средина што се јавуваат преку намалување на профитабилноста на производствените процеси, било поради зголемување на трошоците или поради намалувањето на производството во квантитет и квалитет.

(2) Во случаите од став (1) од овој член, влијанијата врз животната средина се мерат преку вредноста на предизвиканата промена во производството којашто претставува и основа на вреднување при овој метод.

(3) Со методот се проценуваат ефектите од преземените активности односно процена на користите или трошоците согласно додадената вредност што ја даваат активностите дадени во однос со очекуваното производство.

(4) При примената на методот на ефектите врз производството првиот чекор во проценката се состои во одредување на физичките влијанија од настанатата промена кај животната средина, изолирајќи го, при тоа, дејството на егзогените фактори врз производството. Врз основа на емпириски проценки, лабораториски експерименти или теренски истражувања, се поставува модел со кој се претставува меѓузависноста помеѓу квалитетот на животната средина или природниот ре-

курс од една страна, и производствениот резултат од друга страна. Ваквиот модел ги има карактеристиките на модел количина-ефект. По ова, следниот чекор во проценката се состои од проценка на монетарните вредности на предизвиканата промена врз животната средина кои се добиваат како производ помеѓу констатираната промена во производствениот резултат и цената (економската вредност) на тој производ.

2. Метод на човечки капитал

Член 15

(1) Метод на човечки капитал односно метод на пропуштена заработувачка овозможува вреднување на негативните влијанија или користи врз животната средина врз основа на нивниот ефект врз квантитетот и квалитетот на човековиот труд како и на вреднување на штетата врз животната средина врз основа на пропуштена заработувачка на лицата чиешто здравје е нарушено како резултат на таа штета. Методот ги опфаќа влијанието на неповолните еколошки услови врз здравјето на луѓето и консеквентните трошоци за општеството предизвикани од загубените приходи во текот на лечењето и трошоците за медицински третмани.

(2) При примена на методот на човечки капитал најпрво е потребно да се процени нивото на штетите врз здравјето предизвикани од идентификуваните загадувачи, а потоа истата штета економски да се вреднува преку износот на загубената заработка и трошоците за лекување.

(3) При проценката најпрво се утврдува врската помеѓу нарушувањето на квалитетот на животната средина и здравјето на луѓето, како однос количество загадување-изгубени работни часови, при што работните часови се вреднуваат според вредноста на загубениот работен час. Вредноста на нарушениот квалитет на животната средина се добива од вкупниот број загубени работни часови за разгледуваниот регион и истиот се множи со вредноста на еден работен час. На оваа вредност се додаваат трошоците за лекување на наслението кое ги трпи последиците од загадувањето.

3. Метод на опортунитетни трошоци

Член 16

(1) Опортунитетните трошоци претставуваат изгубена добивка од најдобрата алтернативна употреба на расположливиот природен ресурс односно се однесуваат на пропуштените економски можности поради преземените мерки за заштита на животната средина.

(2) Метод на опортунитетни трошоци се применува во оние случаи во кои одлуките за заштита и обнова на одредени добра на животната средина воедно значат и откажување од примена на одредени развојни ефекти поради насочувањето на средствата за таа намена.

(3) Согласно овој метод се прави проценка дали постои алтернативна употреба на природниот ресурс кој е предмет на конкретната активност односно промена, и која би била неговата најповолна употреба и при тоа колкави се економските користи од таквата негова употреба.

(4) Големината на вредноста на проценката ќе претставува индикатор на големината на товарот што ќе го трпи општеството во соодност со мерката за заштита на животната средина, што, воедно, е и паричен одраз на користа што општеството имплицитно му ја придава на заштитеното природно добро.

III. Методи за вреднување засновани на откриените преференции на индивидуите

Член 17

Методи за вреднување засновани на откриените преференции на индивидуите се:

- 1) Метод на претпоставено (условено) вреднување;
- 2) Метод на патни трошоци и
- 3) Метод на хедонистичко вреднување.

1. Метод на претпоставено (условено) вреднување (МПВ)

Член 18

(1) Методот на претпоставени трошоци претставува метод за директно вреднување во кој се применува постапка при која вредноста на доброто од животната средина се изведува директно, како одговор на прашање за подготвеноста за плаќање (ПЗПл за да се добие дополнителна единица од тоа добро, или подготвеност за прифаќање (ПЗПр) за да се откажеме од одредена единица од тоа добро. Методот се засновува на т.н. дефинирани преференции кои опфаќаат „претпоставено (условено) вреднување“ затоа што луѓето се прашуваат да ја изразат (дефинираат) подготвеноста за плаќање во услови на едно хипотетичко сценарио и опис на услугите на животната средина (природно добро).

(2) Методот претпоставува вреднување кое опфаќа пет фази:

1. Воспоставување на хипотетичкиот пазар (постапување на проблемот и подготовка на испитувањето),
2. Прибирање на претпоставените вредности,
3. Проценка на средната волја за плаќање и изведување на кривата на побарувачката,
4. Агрегирање на податоците и изведување на заклучоците и
5. Подготовка на извештај за проценка.

Член 19

(1) Во првата фаза се дефинира целта на активноста, односно доброто кое треба да се добие како нејзин резултат или штетата која ќе биде намалена, што ќе претставува причина за хипотетичкото плаќање, активностите кои за таа цел ќе треба да се спроведат, како и износот на потребните средства.

(2) Во оваа фаза, се дефинира и платежното средство, т.е. претпоставениот начин на плаќање за еколошкото добро кое може да биде преку воведување на нов данок или зголемување на некој постоечки, посебно такса, зголемување на цените на некои добра и сл. При тоа платежното средство може да биде хипотетички поставено или пак реално да се воведат поради остварување на поставената цел.

(3) Во втората фаза се врши испитување преку подготвен прашалник којшто се доставува на испитаниците и се прибираат нивните одговори.

(4) Во третата фаза, врз основа на прибраните одговори од втората фаза, се врши пресметка на просечната вредност на изразената волја за плаќање и се изведува кривата на побарувачката. Во оваа фаза можат да се пресметаат два типа средни вредности на ПЗПл: медијана и аритметичка средина. Медијаната се користи со цел да се избегне влијанието на екстремно високите и екстремно ниските вредности кои можат да влијаат врз резултатот. При пресметката на аритметичката средина, екстремните вредности треба да се исклучат, или, пак, ќе им се дадат пониски пондери при калкулацијата. Следниот чекор во пресметката се состои во утврдувањето на детерминантите на изразената волја да се плати одредена сума. Тоа се прави преку регресирање на добиените вредности на волјата да се плати во однос на доходот (Y), нивото на образование (E), возраста (A) на испитаниците, квалитетот на животната средина (Q) и евентуално други варијабли, маргина на грешка (e) и др. Врз основа на тоа, би се добила функцијата на ВЗПл, како функција на наведените карактеристики:

$$ВЗПл_i = f(Y_i, E_i, A_i, Q_i, e_i)$$

каде што i се однесува на одреден испитаник.

(5) Четвртата фаза се состои во агрегирање на податоците и изведување на заклучоците. Во оваа фаза, добиените вредности и функцијата на ПЗПЛ, дефинирана за одредена индивидуа, i , треба да се генерализира и пренесе на целата популација. При тоа, како релевантна популација при вреднувањето може да се земе само засегнатото население или, пак целото население во определениот регион или пак на ниво на држава.

(6) Во последната фаза, се врши оценка на спроведеното испитување од аспект на проблемите кои се појавиле, спроведување на поставените задачи, стапката на добиени одговори и слично со цел да се добие претстава за можната валидност на добиените резултати, како и да се извлечат заклучоци потребни за следните испитувања.

2. Метод на патни трошоци

Член 20

(1) Методот на патни трошоци се применува во оние случаи кога е потребно да се процени вредноста на некој локалитет кој претставува добро на животната средина, без оглед на правниот статус на неговата заштита (парк, национален парк, езеро и сл.).

(2) Процената при примена на методот за патни трошоци се состои во прибирање на податоци за бројот на посетителите на одредена локација, фреквенцијата на нивните посети и износот на патни и други трошоци (на пример: за влезници) кои тие ги прават.

(3) Методот на патни трошоци може да се применува како:

- Зонален метод на патните трошоци кога посетителите на одредена локација се набљудуваат од аспект на зоната, т.е. регионот од кој доаѓаат, при што зоните претставуваат области со релативно изедначени трошоци за транспорт до набљудуваното место, формирани како концентрични кругови околу него или формирани согласно постојната административно-територијалната поделба и/или

- Индивидуален метод на патните трошоци кој се применува со индивидуално испитување на посетителите на одредена локација, преку интервјуирање, при што се прибираат податоци за фреквенцијата на нивните посети, трошоците на патувањето, социо-економските карактеристики, карактеристиките на супститутивните локации и слично. Овие податоци служат како основа за генерирање на кривата на побарувачката од која се изведува вредноста што општеството му ја придава на набљудуваното добро.

3. Метод на хедонистичко вреднување

Член 21

(1) Методот на хедонистичко вреднување се користи за вреднување на одредени карактеристики на доброта на животната средина, како што се квалитетот на воздухот, квалитетот на водата, природната убавина на некоја локација и слично. Со овој метод се воспоставува врската помеѓу нивото на еколошките атрибути на доброта и нивните пазарни цени.

(2) Методот се заснова на разликите во пазарните цени на недвижностите за кои се смета дека таквата цена претставуваат одраз на вредноста која луѓето ја даваат на недвижноста заради карактеристиките на доброто на животната средина. (На пример: доколку цените на куќите во близина на одреден извор на загадување се пониски од цените на еквивалентни куќи кои се наоѓаат на незагадени локации, разликата помеѓу овие цени се смета за одраз на вредноста која луѓето му ја даваат на чистиот воздух).

(3) Постапката на примена на методот на хедонистичко вреднување ги опфаќа следните фази и тоа:

1) хедонистичката регресија која се состои во дефинирање на варијаблата која ќе биде предмет на анализа т.е. кое добро на животната средина ќе биде вреднувано;

2) дефинирање на варијаблите за кои се смета дека најдиректно влијаат на пазарната цена на недвижностите за кои ќе бидат прибирани податоци;

3) прибирање на потребните податоци кои се состојат од информации за постигнатите продажни цени на недвижностите, податоци за карактеристиките на недвижноста, местоположбата, соседството и слично, при што треба да се обезбедат соодветно ниво на дезагрегирани податоци со цел добра примена на методата;

4) врз основа на прибраните податоци и методот на најмали квадрати, се изведува функцијата на хедонистичката цена на недвижностите во обликот:

$$ХП = П (C_{ij}, H_j, O_k) \quad (i=1 \dots n, j=1 \dots m, k=1 \dots l)$$

ХП - цена на недвижноста,

C_{ij} , H_j и O_k се одделни добра на недвижностите (на пример: големина, оддалеченост од центарот и чистота на воздухот во нејзината околина) и

5) во следната фаза се врши определување на вкупната општествена корист (вредноста) од набљудуваниот атрибут на животната средина (на пример: изведување на кривата на побарувачката за чист воздух врз основа на веќе прибраните податоци од првата фаза. Оваа крива треба да послужи за изведување на вкупната општествена корист (вредноста) од набљудуваниот атрибут на животната средина).

IV. ДИСКОНТИРАЊЕ НА ПРОЕКТИРАНИТЕ ГОЛЕМИНИ ЗА ИДНИТЕ ПЕРИОДИ

Член 22

(1) При спроведувањето на проценката на вредноста на доброта и влијанијата врз животната средина големините на трошоците и користите кои се проектирани за следните години треба да бидат сведени на сегашна вредност преку нивно дисконтирање. При проценувањето на вредности кои имаат значајна непазарна компонента, односно спаѓаат во редот на јавните добра, проценителот треба да користи т.н. општествена дисконтна стапка.

(2) Како општествена дисконтна стапка може да се употреби општествената стапка на временска преференција.

V. ИЗВЕШТАЈ ЗА ПРОЦЕНА

Член 23

(1) Проценителот за извршената проценка подготвува Извештај за проценка на доброта и влијанијата врз животната средина (во натамошниот текст: извештај за проценка).

(2) Целта на извештај за проценка е да се образложат на трети лица сите информации потребни за соодветно разбирање на процената.

(3) Извештајот треба да биде јасен, сеопфатен и недвосмислен.

(4) За да обезбеди спроведливост, релевантност и веродостојност извештајот за проценка треба да содржи јасни и прецизни описи на обемот на задачата, целта и планираната намена на процената, јасно образложение на користени методи и избраната вредност и приложување на сите претпоставки на кои се заснова примената на методите, како и ограничувачките фактори на примена на методите на проценка што непосредно влијае на вредноста.

(5) Извештајот за проценка се состои во писмена и електронска форма.

Член 24

Извештајот за процена најмалку ги содржи следните елементи:

- име и презиме на проценителот и потврда за завршена обука за проценувач. Доколку во процената е користена помош од други релевантни лица, друга експертиза и слично, зависно од обемот и сложеноста на задачата, во извештајот се забележува нивното учество и се образложува од аспект на обемот и природата на таквиот ангажман,
- назив на клиентот (нарачател на процената) како и евентуално други корисници,
- цел на процената,
- користениот метод или во случај кога се користени повеќе методи се образложува причината за тоа,
- утврдување на обемот на процената, просторна распространетост или видовите на медиумите и областите на животната средина кои биле земени во предвид про процената. Во случај кога процената се однесува на некое добро на животната средина, се опишува таквото добро со неговите атрибути кои биле предмет на процената,
- документација и литература која е користена при процената, вклучувајќи ги анализите, пресметките, истражувањата, евентуални истражувања со користење на прашалници, како и сите ограничувања со кои се соочува проценителот во текот на процената,
- извори на информации со наведување на природата и изворите на секоја информација поврзана со процесот на процена, независно од тоа дали се располага со соодветна верификација на таквите информации,
- претпоставки на кои се засновува процената,
- ограничување на објавувањето на извештајот за процена. Доколку е неопходно ограничување на објавување на извештајот на процената треба да се наведат причините за ограниченото користење на процената во целост или во делови,
- изјава на проценителот дека процената е извршена според законски усвоената методологија и дека истата е направена професионално и непристрасно,
- проценета вредност и валута во која се врши процената,
- изјава на нарачателот на процената или давателот на информации дека дадените податоци и информации кои биле земени во предвид во процената се точни и веродостојни и одговараат на фактичката состојба, и
- датум на завршување на извештајот на процената.

Член 25

Податоците и информациите кои на проценителот му се доставени како деловна тајна, проценувачот ги чува како деловна тајна.

Член 26

Извештајот за процена се составува во три еднообразни оригинални примероци од кои два за нарачателот и еден за изготвувачот на процената.

Член 27

Оваа методологија влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 07-322/1

12 јануари 2012 година
СкопјеМинистер,
Абдилаќим Адеми, с.р.

327.

Врз основа на член 46 став (1) од Законот за квалитет на амбиентниот воздух („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/04, 92/07, 35/10 и 47/11), министерот за животна средина и просторно планирање, донесе

**П Р А В И Л Н И К
ЗА МЕТОДОЛОГИЈАТА, НАЧИНИТЕ, ПОСТАПКИТЕ,
МЕТОДИТЕ И СРЕДСТВАТА ЗА МЕРЕЊЕ НА
ЕМИСИИТЕ ОД СТАЦИОНАРНИТЕ ИЗВОРИ (*)**

Член 1

Со овој правилник се пропишува методологијата, начините, постапките, методите и средствата за мерење на емисиите од стационарните извори.

Член 2

Постапките за вршење на мерења, методи и средства за мерење, вклучувајќи ги и техничките и оперативните карактеристики поврзани со извршување на мерењата од страна на инсталациите се вршат во согласност со најновите методи за мерење.

Член 3

Одделни изрази употребени во овој правилник го имаат следново значење:

- 1) Задолжителни мерења се мерењата кои се вршат согласно Законот за квалитет на амбиентниот воздух или утврдена во интегрираните еколошки дозволи односно дозволите за усогласување со оперативен план. Задолжителните мерења можат да бидат континуирани и периодични.
- 2) Континуирани мерења се мерењата кои се вршат со автоматски систем, постојано инсталиран на определено место заради континуиран мониторинг на емисиите. Мерењето со автоматски систем подразбира мерење на емисијата со непрекинато екстративна или неекстративна анализа на земиот примерок, отчитување на измерените вредности во кратки временски интервали (неколку секунди) и чување на измерените вредности.
- 3) Периодичните мерења се мерења кои се вршат на одредени временски интервали со примена на инструменти или рачно-мануално земање на примерок.
- 4) Рачно-мануално мерење на емисиите подразбира земање на примерок од отпадни гасови со одреден волумен во одредено време со дополнителна екстративна анализа на отпадните гасови. Така добиените вредности треба да се еднакви на средните вредности за емисијата во време на земање на примерокот.
- 5) Постапка за мерење е збир на активности (постапки) опишани согласно барањата за спроведување на поединечни мерења во согласност со одреден метод.
- 6) Време на осреднување е временски интервал за кој се пресметуваат средните вредности на емисионите параметри.
- 7) Време на ефективна работа на стационарниот извор е времето на работа на стационарниот извор со исклучок на времето на започнувањето на работата и на завршувањето на од работата на стационарниот извор.
- 8) Калибрирање (баждарење) е збир на постапки со кои во одредени услови се воспоставува однос помеѓу вредноста која ја покажува мерниот инструмент или вредноста на некој мерен параметар или некој референтен параметар (вредност) и соодветната вредност добиена со еталонот и се изведува во согласност со пропишаните мерни постапки.

* Со овој правилник се врши усогласување со Директивата на Европскиот парламент и на Советот од 23 октомври 2001 година за ограничување на емисиите на одредени загадувачи во воздухот од големи согорувачки постројки, 32001L0080.

9) Надлежен орган во смисла на овој правилник е Министерството за животна средина и просторно планирање односно општината или Градот Скопје кој согласно Законот за животната средина е надлежен за издавање и контрола на интегрирани еколошки дозволи односно дозволи за усогласување со оперативен план.

Член 4

(1) Правните и физичките лица сопственици, односно корисници на инсталации (во понатамошниот текст: Операторот на инсталацијата) која е извор на емисии на загадувачки супстанции во амбиентниот воздух, треба да обезбедат редовен мониторинг и мерење на емисиите во воздухот во согласност со овој правилник, Законот за квалитет на амбиентниот воздух и интегрираните еколошки дозволи односно дозволите за усогласување со оперативен план.

(2) Операторот на инсталацијата, мерењата на емисиите во воздухот ги врши како:

1. Задолжителни мерења кои можат да бидат:
– континуирани (во понатамошниот текст: мерења со автоматски мерни инструменти) и
– периодични.

2. Контролни мерења, кои се вршат во следните случаи:

- за сопствени контроли;
- со одлука на надлежен орган;
- по барање на засегнатата јавност;
- во случаи на утврдено надминување на граничните вредности на квалитет на амбиентниот воздух во околината на инсталацијата;
- во случаи на утврдено надминување на граничните вредности на емисија и
- во случај на хаварија.

3. Операторот на инсталацијата, мерењата може да ги врши преку сопствени акредитирани служби/лаборатории или преку научни и стручни организации или други правни лица, доколку се акредитирани за вршење на мерење на емисии во воздухот од стационарни извори согласно стандардот MKS EN 17025 (во понатамошниот текст: вршители на мерења).

Член 5

Мерењето на емисиите за:

- инсталациите кои спаѓаат во стационарните извори на емисија и подлежат на системот на добивање на интегрирани еколошки дозволи односно дозволи за усогласување со оперативен план (во понатамошниот текст: ИСКЗ дозволи), се врши во согласност со начинот утврден во истите,

- инсталациите кои спаѓаат во стационарните извори на емисија со согорувачки капацитети или само согорувачки инсталации со инсталирана моќност од 0 - 50 MW вршат задолжителни периодични мерења на емисиите на загадувачките супстанции во воздухот најмалку еднаш годишно или во согласност со начинот како што е утврден во ИСКЗ дозволите и

- инсталациите кои спаѓаат во стационарните извори на емисија со согорувачки капацитети или само согорувачки инсталации со инсталирана моќност од и над 50 MW вршат континуирано мерење на емисиите на загадувачките супстанции во воздухот со системи за автоматско мерење.

Член 6

(1) Мерењата на емисиите од стационарни извори согласно член 45 став (1) точка 2 од Законот за квалитет на амбиентниот воздух се вршат според претходно изработени планови на годишно ниво (во понатамошниот текст: годишен план), изготвени од страна на операторот на инсталацијата.

(2) Годишните планови содржат листи на секој извор на емисија на загадувачките супстанции што се испуштаат во воздухот согласно технолошкиот процес.

(3) Во годишниот план е наведена фреквенцијата на задолжителните мерења на емисија за секој одделен испуст.

(4) Годишниот план соодветно се менува во следните случаи:

- ако дојде до промена во режимот на работа или друга било каква промена во инсталацијата;

- на барање на органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на животната средина за инсталациите кои подлежат под А-интегрирана еколошка дозвола односно на барање на советот на општината или советот на Градот Скопје за инсталациите кои подлежат под Б-интегрирана еколошка дозвола.

Член 7

(1) Пред да се пристапи кон мерење на емисиите, вршителот на мерењата за секое одделно мерење треба да изготви план за мерење на емисии.

(2) Планот од став (1) на овој член се изготвува согласно стандардот MKS EN 15259 и стандардите дадени во Прилог кој е составен дел на овој правилник, а во зависност од супстанцата која се мери.

Член 8

(1) Инсталациите кои спаѓаат во стационарните извори на емисија со согорувачки капацитети или само согорувачки инсталации со инсталирана моќност од и над 50 MW треба да вршат континуирано мерење на емисиите на загадувачките супстанции во воздухот со системи за автоматско мерење.

(2) Поставувањето на автоматскиот систем за мерење се врши на начин кој ќе обезбеди опфаќање на сите релевантни емисии и супстанции што се испуштаат од инсталацијата и ќе обезбеди добивање на сигурни и репрезентативни резултати од мерењата.

(3) Мерните инструменти на автоматскиот систем за мерење се инсталираат согласно стандардот MKS EN 15259 и упатствата на производителот на инструментите.

Член 9

(1) Доколку инсталацијата поседува автоматски систем за мерење, контролата на квалитетот на овој систем се проверува согласно стандардот MKS EN 14181.

(2) Процедурата за калибрација за мерните инструменти на автоматскиот систем за мерење се врши согласно стандардот MKS EN 14181.

(3) За секоја калибрација се спроведува годишен надзорен тест согласно стандардот наведен во став (2) на овој член, вклучително се врши и проверката дека калибрационата функција наведена во стандардот од став (2) на овој член е валидна.

(4) Операторот на инсталацијата се грижи за контролата на квалитетот на мерењето за време на работењето на автоматскиот систем на мерење.

Член 10

(1) При континуираните мерења се мерат релевантните оперативни параметри како содржината на кислород, температурата, притисокот и содржината на водената пара, како и концентрациите на загадувачките супстанции. Континуирано мерење на содржината на водената пара во отпадните гасови не е потребно, доколку примерокот од отпадниот гас се суши пред да се анализираат емисиите.

(2) Системите за континуирано мерење се предмет на контрола преку паралелни мерења со референтните методи најмалку еднаш годишно.

Член 11

(1) Континуирани мерења не се вршат во следниве случаи:

- за согорувачки инсталации со вкупен работен век помал од 10 000 оперативни часа;
- за SO₂ и за прашина од котли што согоруваат природен гас или од гасни турбини што согоруваат природен гас;
- за SO₂ од котли што согоруваат биомаса ако субјектот може да докаже дека емисиите на SO₂ во никој случај не можат да бидат повисоки од пропишаните гранични вредности на емисија.

(2) Мерењето на SO₂ и на прашина може да се ограничи на периодични мерења или на други соодветни постапки за утврдување во случаите кога тие мерења или постапки, се одобрени од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање – Управа за животна средина.

Член 12

За оценување на резултатите од континуираните автоматски мерена со цел обезбедување и контрола на квалитетот на податоци во општ случај (во технолошки процеси) каде има континуиран автоматски мониторинг, во една календарска година се земаат предвид:

- сите 24 часовни средни вредности помали од вредноста на ГВЕ,
- 97% од получасовните средни вредности помали од 20% зголемената вредност на граничните вредности на емисија, и
- ниту една од сите получасовни вредности која е два пати поголема од граничните вредности на емисија.

Член 13

Оценувањето на резултатите од мерењата со цел обезбедување и контрола на квалитетот на податоци од мерењата на големите согорувачки инсталации, кои можат да се споредат со ГВЕ, се врши согласно Правилникот за граничните вредности за дозволените нивоа на емисии и видови на загадувачки супстанции во отпадните гасови и пареи кои ги емитираат стационарните извори во воздухот.

Член 14

Постапките за мерење и проценување/пресметка на емисиите од согорувачките инсталации се вршат на следниот начин:

1. Концентрациите на SO₂, прашина, NO_x се мерат континуирано за постојните и нови инсталации со номинален топлински влез од и над 50 MW, за кои е дадена ИСКЗ дозвола.

2. Кога се работи за нови инсталации за кои е издадена ИСКЗ дозвола кои не се опфатени со точка 1 од овој став, односно инсталации под 50 MW, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина односно општината или Градот Скопје можат да бараат, таму каде што е неопходно, да се вршат континуирани мерења на SO₂, прашина и NO_x.

3. Кога се работи за инсталации кои во своите согорувачки процеси вршат десулфуризација согласно Прилог 4 од Правилник за граничните вредности за дозволените нивоа на емисии и видови на загадувачки супстанции во отпадните гасови и пареи кои ги емитираат стационарните извори во воздухот („Службен весник на република Македонија“ бр.141/2010) се применуваат барањата што се однесуваат на мерењата на емисии на SO₂. Во овој случај, содржината на сулфур на горивото што се внесува во објектите на согорувачката инсталација се следи редовно.

4. За секоја суштинска измена во типот на горивото што се користи или во начинот на работењето на инсталацијата операторот на инсталацијата го известува органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина односно општината или Градот Скопје со цел да се утврди дали мониторингот и мерењата на емисиите се соодветни или е потребна нивна адаптација.

Член 15

(1) Стационарните извори на емисија со согорувачките капацитети или само согорувачки инсталации кои вршат континуирани мерења треба да ги бележат и чуваат следните валидирани вредности за емисиите од автоматскиот систем на мерење:

- часовни вредности;
- дневни вредности;
- 48 часовни вредности, и
- месечни вредности.

(2) Вредностите од мерењата на автоматскиот систем ќе се оценуваат врз основа на правилото според кое најмалку две третини од вредностите треба да бидат валидизирани за да се смета мерењето како веродостојно.

Член 16

Согорувачки инсталации кои вршат континуирани мерења, треба да го одредат интервалот на сигурност на вредностите од мерењата на автоматскиот систем и тоа:

1). Несигурноста на мерењето е изразена како 95% интервал на сигурност за SO₂, NO_x и прашина.

2). Вредностите на интервалите на сигурност од 95 % на еден измерен резултат не треба да ги надминат следниве проценти на гранични вредности на емисија:

- сулфур диоксид повеќе од 20 % од ГВЕ или 1,2 пати надминување од ГВЕ
- азотни оксиди повеќе од 20 % од ГВЕ или 1,2 пати надминување од ГВЕ и
- прашина повеќе од 30 % од ГВЕ или 1,3 пати надминување од ГВЕ

3) Потврдените едночасовни и дневни просечни вредности се утврдуваат од измерените потврдени едночасовни просечни вредности откако ќе се одземе вредноста на интервалот на сигурност наведен погоре. Се поништува секој ден во кој повеќе од три едночасовни просечни вредности се невалидни поради дефект или одржување на системот за континуирано мерење. Доколку повеќе од десет дена во текот на годината се поништени поради такви ситуации, операторот треба да преземе соодветни мерки за да ја подобри сигурноста на системот за континуираното следење.

4) За новите согорувачки инсталации со капацитет од и над 50 MW валидните вредности се пресметуваат преку одземање на вредноста за измерената емисиона концентрација од интервалот на сигурност. Одземањето кога треба се врши со известување до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина односно општината или Градот Скопје за концентрациите на емисии, но не кога се врши известување за масените количини на загадувачките супстанции.

5) За постоечките согорувачки инсталации не може да се врши одземање на измерената емисиона концентрација од вредноста на интервалот на сигурност.

Член 17

Оценувањето на резултатите од мерењата со цел обезбедување и контрола на квалитетот на податоци за нивна споредба со ГВЕ за лесно испрливи органски соединенија се врши согласно Правилникот за граничните вредности за дозволените нивоа на емисии и видови на загадувачки супстанции во отпадните гасови и пареи кои ги емитираат стационарните извори во воздухот.

Член 18

Оценувањето на резултатите од мерењата со цел обезбедување и контрола на квалитетот на податоци од мерењата за нивна споредба со ГВЕ за инсталации за горење и согорување на отпад се врши согласно Правилникот за граничните вредности при горење и согорување на отпад и условите и начинот на работа на инсталациите за горење и согорување.

Член 19

(1) Периодичните мерења се вршат кога инсталацијата е во нормален континуиран технолошки режим на работа, кој не е помалку од четири часа од започнувањето со работа.

(2) За инсталации со повремени режим на работа периодичните мерења се вршат по поминување на еден час од започнувањето со работа на инсталацијата.

(3) Периодичните мерења во инсталации со променливи и различни технолошки режими на работа и варијабилни параметри, се вршат во оние режими на работа на инсталацијата кога се испуштаат емисии со највисоки вредности.

Член 20

(1) За инсталациите каде се бараат периодични мерења, а кои подлежат на ИСКЗ дозволи периодичните мерења, т.е. земањето примероци и анализата на релевантните загадувачки супстанции и параметри за процесот, се вршат во согласност со МКС EN-стандардите дадени во Прилогот на овој правилник. Доколку не се располага со МКС EN-стандарди и МКС ISO-стандарди се применуваат национални или други меѓународни стандарди кои ќе осигурат добивање податоци со еднаков научен квалитет.

(2) Како алтернатива, може да се процени/пресмета количеството на загадувачките супстанции што се присутни во емисиите преку користење на методологија за утврдување, донесена и одобрена од страна на надлежните органи утврдено во Правилникот за методологијата за инвентаризација и утврдување на нивото на емисија на загадувачки супстанции во атмосферата во тони годишно за сите видови дејности ако и други податоци за доставување на програмата за мониторинг на воздухот на Европа (ЕМЕП). Тие процени/ пресметки ги користат релевантните насоки засновани на научни и експериментални сознанија кои обезбедуваат добивање податоци со ист научен квалитет.

Член 21

(1) Контролните мерења на емисиите од стационарни извори може да бидат предвидени во годишни планови наведени од член 6 на овој правилник или да се вршат согласно член 4 став (2) точка 2 од овој Правилник.

(2) Контролните мерења се вршат:

- за новите инсталации при нивно започнување со работа, и во текот на утврдениот период на пробната работа.

- за постојните инсталации по секое нивно проширување или реконструкција на технолошкиот процес, или по потреба заради контрола.

- во случај кога постои основано сомнение дека има прекумерно испуштање на загадувачки супстанции во воздух, или во исправноста на мерните инструменти,

условите по кои се вршат мерењата, точноста на резултатите, неправилности во работата на инсталацијата, ако не се води евиденција за исправноста на мерните инструменти

(3) Контролните мерења за нова инсталација се вршат не подоцна од шест месеци по започнувањето со работа на новата инсталација.

(4) Контролните мерења за постојна инсталација се вршат не подоцна од шест месеци по проширувањето или реконструкцијата на постојната инсталација.

(5) Инсталациите контролните мерења ги вршат согласно потребите или барањата наведени во ИСКЗ дозволата.

Член 22

(1) Операторот треба местата (платформите за стоење) од кои се земаат примероци при мерењата на емисиите да ги изгради во согласност со стандардите МКС EN 15259, МКС ISO 9096 и МКС ISO 10780.

(2) Земањето примероци и анализата на загадувачките супстанции се врши согласно стандардите дадени во Прилог на овој правилник.

(3) Доколку за земањето на примероци и анализата на загадувачки супстанции не може да се примени некој од стандардите дадени во Прилог на овој правилник, тогаш ќе се применуваат други соодветни македонски или меѓународни стандарди кои обезбедуваат добивање на податоци со соодветен научен квалитет.

(4) Средствата и референтните методи кои се применуваат за мерењата на емисиите се наведени во стандардите дадени во Прилог на овој правилник.

(5) Проверките за контрола на квалитетот на мерењата се врши согласно стандардите дадени во Прилог на овој правилник.

(6) Субјектите кои вршат мерење на емисиите треба да ја пресметаат несигурност на мерењето согласно последната верзија од Упатството за несигурност (GMO), и Упатството за изразување на неодреденоста при квантитативни испитувања ЕА-4/16 наведени во Прилог на овој правилник.

(7) Вршителите на мерењата се грижат за работењето и одржувањето во техничка исправност на средствата за мерење кои се користат при спроведување на задолжителните и контролните мерења.

(8) Операторот на инсталацијата ги обезбедува сите потребни услови за безбедност на лицата кои ќе го вршат мерењето.

Член 23

Вршителите на мерења потребно е да го следат развојот на соодветните стандарди наведени во Прилог на овој правилник заради квалитетно исполнување на барањата од истите.

Член 24

Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на објавување во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе отпочне да се применува од 1 септември 2012 година.

Бр. 07-159/1
9 јануари 2012 година
Скопје

Министер за животна средина
и просторно планирање,
Абдилаќим Адеми, с.р.

ПРИЛОГ

Методологијата, начините, постапките, методите и средствата за мерење на емисиите од стационарните извори се опишани со следните стандарди:

МКС EN 1911-1:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Мануелна метода на определување на HCl – Дел: 1
Земање на примероци од гасови (идентичен со EN 1911-1:1998)

Stationary source emissions - Manual method of determination of HCl - Part 1: Sampling of gases

ICS: 13.040.40

МКС EN 1911-2:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Мануелна метода на определување на HCl – Дел: 2
Апсорпција на гасни соединенија (идентичен со EN 1911-2:1998)

Stationary source emissions - Manual method of determination of HCl - Part 2: Gaseous compounds absorption

ICS: 13.040.40

МКС EN 1911-3:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Мануелна метода на определување на HCl – Дел: 3
Анализи со апсорпциони раствори (идентичен со EN 1911-3:1998)

Stationary source emissions - Manual method of determination of HCl - Part 3: Absorption solutions analysis and calculation

ICS: 13.040.40

МКС EN 1948-1:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Определување на масена концентрација

на PCDDs/PCDFs и диоксин како PCBs - Дел:1 Земање примероци на PCDDs/PCDFs

(идентичен со EN 1948-1:2006)

Stationary source emissions - Determination of the mass concentration of PCDDs/PCDFs and dioxin-like PCBs Part 1: Sampling of PCDDs/PCDFs

ICS: 13.040.40

МКС EN 1948-2:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Определување на масена концентрација

на PCDDs/PCDFs и диоксин како PCBs - Дел: 2 Екстракција и прочистување на PCDDs/PCDFs (идентичен со EN 1948-2:2006)

Stationary source emissions - Determination of the mass concentration of PCDDs/PCDFs and dioxin-like PCBs - Part 2: Extraction and clean-up of PCDDs/PCDFs

ICS: 13.040.40

МКС EN 12619:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисија – Определување на масена концентрација на

вкупен гасен органски јаглерод при ниски концентрации во димни гасови - Континуирана метода со пламено јонизирачки детектор (идентичен со EN 12619:1999)

Stationary source emissions - Determination of the mass concentration of total gaseous organic carbon at low concentrations in flue gases - Continuous flame ionisation detector method

ICS: 13.040.40

МКС EN 13211/Кор:2007 (ен) (уин)

Квалитет на воздух - Стационарни извори на емисии- Мануелна метода за Определување на концентрација на вкупна жива (идентичен со EN 13211:2001/AC:2005)

Air quality - Stationary source emissions - Manual method of determination of the concentration of total mercury

ICS: 13.040.40

МКС EN 13284-1:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Определување на долна граница на масена концентрација од прашина – Дел 1: Мануелна гравиметриска метода (идентичен со EN 13284-1:2001)

Stationary source emissions - Determination of low range mass concentration of dust - Part 1: Manual gravimetric method

ICS: 13.040.40

МКС EN 13284-2:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии - Определување на долна граница на масена концентрација од прашина – Дел 2 : Автоматски мерни системи (идентичен со EN 13284-2:2004)

Stationary source emissions - Determination of low range mass concentration of dust - Part 2: Automated measuring systems

ICS: 13.040.40

МКС EN 13526:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Определување на масена концентрација на вкупен гасен органски јаглерод во димни гасови од процеси што користат растворувачи - Континуирана метода со пламено јонизирачки детектор (идентичен со EN 13526:2001)

Stationary source emissions - Determination of the mass concentration of total gaseous organic carbon in flue gases from solvent using processes - Continuous flame ionisation detector method

ICS: 13.040.40

МКС EN 13649:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Определување на масена концентрација на поединечни гасни органски соединенија – Метода со активен јаглен и солветна десорпција

(идентичен со EN 13649:2001)

Stationary source emissions - Determination of the mass concentration of individual gaseous organic compounds - Activated carbon and solvent desorption method

ICS: 13.040.40

МКС EN 13725/Кор: 2007 (ен) (уин)

Квалитет на воздух – Определување на концентрација на мирис преку динамичка олфактометрија (идентичен со EN 13725:2003/AC:2006)

Air quality - Determination of odour concentration by dynamic olfactometry

ICS: 13.040.40

МКС EN 14385:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Определување на вкупната емисија на As, Cd, Cr, Co, Cu, Mn, Ni, Pb, Sb, Ti and V (идентичен со EN 14385:2004)

Stationary source emissions - Determination of the total emission of As, Cd, Cr, Co, Cu, Mn, Ni, Pb, Sb, Ti and V

ICS: 13.040.40

МКС EN 14789:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Определување на волуменска концентрација на кислород

(O₂) – Референтна метода – Парамагнетизам (идентичен со EN 14789:2005)

Stationary source emissions - Determination of volume concentration of oxygen (O₂) - Reference method – Paramagnetism

ICS: 13.040.40

МКС EN 14790:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Определување на водена пареа во канали

(идентичен со EN 14790:2005)

Stationary source emissions - Determination of the water vapour in ducts

ICS: 13.040.40

МКС EN 14791:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Определување на масена концентрација на сулфур диоксид - Референтна метода (идентичен со EN 14791:2005)

Stationary source emissions - Determination of mass concentration of sulphur dioxide - Reference method

ICS: 13.040.40

МКС EN 14792:2009

Стационарни извори на емисии - Одредување на масена концентрација на азотни оксиди (NOx) – Референтен метод: Хемилуминисценција (идентичен со EN 14792:2005)

Stationary source emissions - Determination of mass concentration of nitrogen oxides (NOx) - Reference method: Chemiluminescence

ICS: 13.040.40

МКС EN ISO 14956:2009 (ен) (уин)

Квалитет на воздух – Вреднување на погодноста на мерната постапка преку споредба со несигурноста на бараното мерење (ISO 14956:2002) (идентичен со EN ISO 14956:2002)

Air quality - Evaluation of the suitability of a measurement procedure by comparison with a required measurement uncertainty (ISO 14956:2002)

ICS: 13.040.01

МКС EN 15058:2009 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии - Одредување на масена концентрација на јаглерод монооксид (CO) – Референтен метод: Недисперзивна инфрацрвена спектрометрија (идентичен со EN 15058:2006)

Stationary source emissions - Determination of the mass concentration of carbon monoxide (CO) - Reference method: Non-dispersive infrared spectrometry

ICS: 13.040.40

МКС EN 15259:2009 (ен) (уин)

Квалитет на воздух – Мерење на емисии од стационарни извори – Барања од мерните реони и места и за целта, планот и извештајот од мерењето (идентичен со EN 15259:2007)

Air quality - Measurement of stationary source emissions - Requirements for measurement sections and sites and for the measurement objective, plan and report

ICS: 13.040.40

МКС ISO 10780:2008 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Мерење на брзина и волуменска стапка на проток на гас кој протекува низ канали (идентичен со ISO 10780:1994)

Stationary source emissions -- Measurement of velocity and volume flowrate of gas streams in ducts

ICS: 13.040.40

МКС ISO 10849:1996 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии - Одредување на масена концентрација на азот Карактеристики на изведба на автоматски мерни системи (иден тичен со ISO 10849:1996)

Stationary source emissions -- Determination of the mass concentration of nitrogen oxides -- Performance characteristics of automated measuring systems

ICS: 13.040.40

МКС ISO 9096/Кор 1:2008 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Мануелно одредување на масена концентрација на цврсти честички (идентичен со ISO 9096:2003/Cor 1:2006)

Stationary source emissions -- Manual determination of mass concentration of particulate matter

ICS: 13.040.40

МКС ISO 12039:2008 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Одредување на јаглерод моноксид, јаглерод диоксид и кислород- Карактеристики на изведба и калибрација на автоматски мерни системи

(идентичен со ISO 12039:2001)

Stationary source emissions -- Determination of carbon monoxide, carbon dioxide and oxygen -- Performance characteristics and calibration of automated measuring systems

ICS: 13.040.40

МКС ISO 7935:2008 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Одредување на масена концентracија на сулфур диоксид – Карактеристики на изведба на автоматски мерни методи (идентичен со ISO 7935:1992)

Stationary source emissions -- Determination of the mass concentration of sulfur dioxide -- Performance characteristics of automated measuring methods

МКС EN 14181:2007 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Обезбедување на квалитет со автоматски мерни системи (идентичен со EN 14181:2004)

Stationary source emissions - Quality assurance of automated measuring systems

ICS: 13.040.40

МКС ISO 23210:2009 (ен) (уин)

Стационарни извори на емисии – Одредување на масена концентracија на ЦЧ10/ЦЧ2,5 во гасот од горење – Мерење при ниски коннцентрации со користење на импактори (идентичен со ISO 23210:2009)

Stationary source emissions – Determination of PM10/PM2,5 mass concentration in flue gas – Part 1: Measurement at low concentrations by use of impactors;

ICS: 13.040.40

ISO 10396:2007 (ен) (уин)

Stationary source emissions - Sampling for the automated determination of gas emission concentrations for permanently-installed monitoring systems

ICS: 13.040.40

Интернационално упатство за пресметка и изразување на несигурноста во мерење (GUM)

Упатство за изразување на несигурноста во квантитативни испитувања, EA-4/16

**ЕЛЕКТРАНИ НА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА****328.**

Врз основа на член 66, став 7 од Законот за енергетика („Службен весник на Република Македонија“ бр. 16/11 и 136/11), Управниот одбор на Акционерското друштво за производство на електрична енергија, Електрани на Македонија, во државна сопственост, Скопје, по претходно одобрение од Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија бр. 02-1765/1 од 22.12.2011 година, на ден 16.01.2012 година со одлука на УО бр. 02-231/185/1 донесе

**П РА В И Л А
ЗА ПРОДАЖБА НА ВИШОЦИ НА ЕЛЕКТРИЧНА
ЕНЕРГИЈА И МОКНОСТ ЗА 2012 ГОДИНА****ОПШТИ ОДРЕДБИ****Член 1**

Со овие Правила за продажба на вишоци на електрична енергија и моќност во понатамошниот текст: Правила за продажба на вишоци) се уредува начинот, постапката и процедурата по кои производителот на електрична енергија на кој во лиценцата му е утврдена обврска да обезбеди јавна услуга, Акционерското друштво за производство на електрична енергија, Електрани на Македонија, во државна сопственост, Скопје (во понатамошниот текст: АД ЕЛЕМ-Скопје) може да врши продажба на вишоци на електрична енергија и моќност, на отворен, транспарентен и недискриминаторен начин, по пазарни услови.

**КОЛИЧИНИ НА ВИШОЦИ НА ЕЛЕКТРИЧНА
ЕНЕРГИЈА И МОКНОСТ****Член 2**

АД ЕЛЕМ - Скопје по задоволување на потребите на тарифните потрошувачи на електрична енергија има право да продава вишоци на електрична енергија и моќност по цена не пониска од цената определена од Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија (во понатамошниот текст: Регулаторната комисија за енергетика) за 2012 година.

Количините на вишоците на електрична енергија и моќност се определуваат од страна на АД ЕЛЕМ - Скопје и истите може да се однесуваат на период од еден или повеќе денови, една недела, еден месец и една година.

Количините, периодот за продажба и најниската единечна продажна цена на вишоци на електрична енергија и моќност ќе се објавуваат на интернет страницата на АД ЕЛЕМ - Скопје (www.elem.com.mk).

Количините на вишоци на електрична енергија и моќност и се со обострана гаранција за целиот период, освен во случај на Виша Сила.

Член 3

АД ЕЛЕМ – Скопје го назначува ЕЛЕМ ТРЕЈД ДООЕЛ Скопје во сопственост на АД ЕЛЕМ (во понатамошниот текст: ЕЛЕМ ТРЕЈД) да врши продажба на вишоци на електрична енергија и моќност определени согласно член 2 од овие Правила за продажба на вишоци.

АД ЕЛЕМ – Скопје и ЕЛЕМ ТРЕЈД своите права и обврски ги регулираат со Договор кој е во согласност со овие Правила за продажба на вишоци.

Сите значајни информации и временски рокови кои се поврзани со процедурата за продажба на електрична моќност и енергија, ЕЛЕМ ТРЕЈД ќе ги објавува јавно.

Член 4

ЕЛЕМ ТРЕЈД реализира продажба на вишоци на електрична енергија и моќност, спроведувајќи ги принципите на отвореност, транспарентност и недискриминаторност, по пазарни услови и тоа:

1. Преку учество во постапки за набавка на електрична енергија и моќност на останатите учесници на пазарот со електрична енергија и

2. Преку организирање на аукции за продажба на вишоци на електрична енергија и моќност со прибирање на најповолна понуда.

Изборот на најповолна понуда се врши според принцип на највисока понудена цена.

ЕЛЕМ ТРЕЈД ги објавува количините на електрична енергија и моќност и најниската единечна продажна цена, изразена во EUR/MWh која се однесува за испорака на електрична енергија во точка на прием во ЕЕС на РМ каде што може да ја превземе Операторот на електропреносниот систем, во која не се содржи трошокот за пренос, прекуграничен капацитет и ДДВ.

ЕЛЕМ ТРЕЈД нема да врши продажба на електрична енергија и моќност по цена пониска од објавената најниска единечна продажна цена.

**УЧЕСНИЦИ ВО ПРОЦЕДУРА ЗА ПРОДАЖБА НА
ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА И МОКНОСТ****Член 5**

Учесници во процедурата за продажба на електрична енергија и моќност може да бидат Економски оператори, согласно Законот за енергетика и Правилата за пазар на електрична енергија кои што имаат доставено до ЕЛЕМ ТРЕЈД Пријава за регистрација (Образец 1), Изјава за прифаќање на обврските и условите дефинирани во Правилата за продажба електрична енергија и моќност (Образец 2) Договор за купопродажба како и следните документи во согласност со законодавството на земјата во која е седиштето на Економскиот Оператор:

- Потврда дека во последните 5 (пет) години не му била изречена правосилна пресуда за учество во злосторничка организација, корупција, измама или перење пари.

- Потврда дека не е отворена постапка за стечај од надлежен орган.

- Потврда дека не е отворена постапка за ликвидација од надлежен орган.

- Потврда за платени даноци, придонеси, и други јавни давачки од надлежен орган од земјата, каде понудувачот е регистриран.

- Уверение дека со правосилна пресуда не му е изречена прекршочна санкција-забрана за вршење на професија, дејност или должност, односно привремена забрана за вршење одделна дејност.

- Документ за лиценцирана дејност како доказ дека подносителот е регистриран како физичко или правно лице за вршење на дејноста поврзана со предметот на продажбата.

- Тековна состојба (извод од регистрација)

Сите документи, во моментот на нивно доставување, не треба да бидат постари од шест месеци.

ЕЛЕМ ТРЕЈД има право да побара информации директно од надлежните органи кои ги издаде документите.

Обрасците Пријава, Изјава и Договор за купопродажба се составен дел на овие Правила за продажба на вишоци и може да се преземат од ЕЛЕМ ТРЕЈД.

Економскиот Оператор ги поднесува Пријавата и Изјавата на официјален меморандум до ЕЛЕМ ТРЕЈД.

Пополнетите и потпишани обрасци Пријава, Изјавата и Договор за купопродажба, како и останатите документи Економскиот Оператор ги доставува до ЕЛЕМ ТРЕЈД, на факс бр. +389 2 3 124 446 или е-маил: elemtrejd@elem.com.mk најдоцна пред доставувањето на барањето за купопродажба.

Во прилог на Пријавата, Економскиот оператор е должен да достави доказ за уплатен надомест за административни трошоци во износ од 1.500,00 EUR во денарска противвредност по среден курс на НБРМ, во кој е вклучен ДДВ. Уплатените средства се неповратни и имаат важност од 1(една) година од денот на потпишување на Договорот.

Економскиот Оператор, кој нема да достави комплетна и правилно пополнета документација, нема да има право да учествува во процедурите за продажба на електрична моќност и енергија, објавени од страна на ЕЛЕМ ТРЕЈД, се додека не достави комплетна документација.

ЕЛЕМ ТРЕЈД ќе го потпише Договорот за купопродажба и ќе го испрати до Купувачот по факс или е-маил, со што Економскиот Оператор се стекнува со право на учество во процедурите за продажба на електрична моќност и енергија.

Оригиналните документи ќе бидат разменети по пошта.

Доколку на одредени податоци доставени од страна на Економскиот Оператор и назначени во Пријавата, во текот на календарската година, настанат статусни или други промени, потребно е Економскиот Оператор да го извести ЕЛЕМ ТРЕЈД веднаш за настанатата промена и да достави нови полноважни документи.

Економските оператори можат да се пријават во било кое време од годината, со доставување на назначената документација.

ЕЛЕМ ТРЕЈД има право да не дозволи понатамошно учество во процедурите за продажба на електрична енергија и моќност на Економските Оператори кои:

- Не ги почитуваат правилата и процедурите пропишани од страна на ЕЛЕМ ТРЕЈД, Регулаторна комисија за енергетика на Република Македонија, Правилата за пазар на електрична енергија, UCTE и ENTSO-е, во претходниот период.

- Не ги исполнуваат условите за вршење на дејност.

Член 6

Економскиот оператор кој сака да учествува во процедурата за продажба на електрична енергија и моќност е должен да поднесе Барање (Образец3), кое е составен дел на овие Правила за продажба на вишоци. Претставникот кој ќе го потпише барањето мора да биде овластен од страна на друштвото кое учествува во процедурата за продажба на електрична енергија и моќност. Со поднесувањето на Барањето подносителот потврдува дека е запознаен со сите обврски кои произлегуваат од неговото потпишување.

Во Барањето за учество во процедурата за продажба на електрична моќност и енергија се содржани следните податоци:

- Податоци за Економскиот оператор;
- Точка на испорака;
- Побарана електрична енергија и моќност по периоди како што е дефинирано во објавените количини за сите денови, изразена во MW – цел број (доколку побараната моќност биде изразена со една или повеќе децимали, истата ќе биде математички заокружена на цел број);

- Единечна цена за побараните количини изразени во EUR/MWh со две децимали; (доколку единечната цена биде изразена во три или повеќе децимали, истата ќе биде математички заокружена на две децимали).

Бараната електрична енергија и моќност од страна на Економскиот оператор се однесува за сите денови од периодот, за периоди во текот на денот дефинирани во понудените количини за секој ден поодделно.

Точки на испорака на електрична моќност и енергија се точките во ЕЕС на Република Македонија (сите електроенергетски објекти приклучени на преносната мрежа на ЕЕС на Република Македонија);

Понудената цена се однесува на точка на прием во електроенергетскиот систем на Р.Македонија, односно во неа не се вклучени трошоците за пренос, прекуграничен капацитет и ДДВ, ниту пак трошоците поврзани со Операторот на електропреносниот систем и Операторот на пазарот на електрична енергија. Трошоците за пренос, прекуграничен капацитет и ДДВ, како и трошоците поврзани со Операторот на електропреносниот систем и Операторот на пазарот на електрична енергија се на товар на Купувачот.

Економскиот оператор може да достави едно или повеќе Барања за една објавена продажба. За секоја изборна понуда, Продавачот и Купувачот ќе потпишат посебни Писма за Конфирмација (Образец 4), која е составен дел на овие Правила за продажба на вишоци.

Член 7

Количините кои се предмет за продажба според оваа процедура се објавуваат јавно.

Заинтересираните Економски Оператори доставуваат Барање за учество (Образец 3) до ЕЛЕМ ТРЕЈД, согласно Календарот за продажба на електрична енергија и моќност за соодветниот период кој јавно се објавува на факс: +389 2 3 124 446.

Збирот од пристигнатите барања ја сочинува листата на барања.

По истекување на времето за поднесување на Барања, се прави евалуација и рангирање на понудите, по што резултатите за продажба за соодветниот период се објавуваат јавно во време наведено во Календарот.

ЕЛЕМ ТРЕЈД го задржува правото да не изврши избор на најповолна понуда.

При рангирање на листата на Барања се применува критериумот "Највисока цена".

Доколку бидат доставени две или повеќе Барања со иста понудена цена и при тоа бараните количини на електрична моќност и енергија се поголеми од понудените, доделените количини ќе бидат пропорционално распределени во однос на вкупно побараните количини. Економските Оператори се обврзани да ги прифатат вака определените количини на електрична енергија и моќност.

Доколку количините на електрична енергија и моќност од последното избрано Барање се поголеми од преостанатиот непотполн дел од количината за продажба, Економскиот Оператор се обврзува да ги купи преостанатите количини.

Економските оператори кои во процедурата се известени од ЕЛЕМ ТРЕЈД по факс или е-маил дека добиле количини на електрична енергија и моќност, се должни да достават Писмо за Конфирмација (Образец 4), потпишано од Купувачот за соодветниот период на испорака, согласно Календарот за продажба за соодветниот период. Дополнително, Писмото за Конфирмација ќе биде потпишано од ЕЛЕМ ТРЕЈД и испратено до Купувачот по факс или е-маил.

Оригиналните Писма за Конфирмација ќе бидат разменети по пошта во текот на предметниот период.

Во случај избраниот купувач да не го потпише Писмото за Конфирмација и/или не ги изврши обврските, предвидени со Договорот и Писмото за конфирмација во предвидениот рок, ЕЛЕМ ТРЕЈД нема да изврши испорака на електрична енергија и има право да не му дозволи учество во процедурите за продажба на електрична енергија и моќност наредниот период, а административниот трошок не се враќа.

Продадените, а непреземени количини на електрична енергија поради недоставување на потребната документација, ЕЛЕМ ТРЕЈД ќе ги понуди на првиот следен Економски оператор кој не добил количини на електрична енергија и моќност, под исти комерцијални и технички услови од неговото Барање.

Член 8

Купувачот на електрична енергија и моќност е должен да ги превземе договорените количини на електрична енергија во целост, освен во случај на Виша Сила.

Продавачот е должен во целост да ги испорача договорените количини, освен во случај на Виша Сила.

Со обострана согласност, може да има отстапување на испораката/ преземањето на моќноста и енергијата од +/-20% (заокружена на цел број во MW) од договорената моќност и енергија за испорака на дневна база, без измена на дефинираниот сооднос НТ/ВТ.

ПРЕСМЕТКИ И ПЛАЌАЊА

Член 9

Плаќањето на купените количини на електрична енергија и моќност, Купувачот ќе го изврши, согласно одредбите од Договорот за купопродажба, со банкарски трансфер во полза на Продавачот, на сметка и во банка наведени во фактурата.

Плаќањето ќе се врши авансно за sukcesивни периоди, дефинирани со Писмото за конфирмација. Продавачот е должен да му достави авансна фактура на Купувачот со самото потпишување на Писмото за Конфирмација за првиот sukcesивен период, а Купувачот е должен најдоцна два работни дена пред почетокот на sukcesивниот период да изврши плаќање на доставената авансна фактура за првиот sukcesивен период.

Соодветно за секој нареден sukcesивен период, Продавачот ќе му испорача авансна фактура на Купувачот, а Купувачот е должен најдоцна два работни дена пред почетокот на соодветниот sukcesивен период истата да ја плати.

Продавачот нема да испорача електрична енергија ако Купувачот не изврши уплата по авансната фактура во предвидениот рок.

Авансната фактура ќе ја содржи вкупната вредност за договорената електрична енергија за соодветниот sukcesивен период, зголемена за соодветниот износ на ДДВ.

Усогласувањето меѓу Купувачот и Продавачот ќе се изврши првиот работен ден по завршување на периодот на испорака на количината на електрична енергија договорена во Писмото за конфирмација.

По извршената и усогласена испорака на количината на електрична енергија, дефинирана во Писмото за конфирмација, Продавачот ќе издаде и достави до Купувачот конечна фактура за целокупната количина на испорачана електрична енергија.

Доколку се испорачува електрична енергија и моќност за повеќе од еден месец, Продавачот ќе издаде фактура за секој месец поединечно.

Финансиското порамнување ќе се изврши во рок од три работни дена од датумот на издавање на фактурата.

Во конечната фактура вкупната вредност за испорачаната електрична енергија ќе биде зголемена за соодветниот износ на ДДВ.

Доколку седиштето на Економскиот Оператор е надвор од границите на Република Македонија и електричната енергија се извезува надвор од територијата на Република Македонија на износот од фактурата не се засметува ДДВ согласно законот за ДДВ.

ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 10

Регулаторната комисија за енергетика има пристап до целокупната документација и податоци поврзани со продажбата на електрична моќност и енергија.

АД ЕЛЕМ – Скопје има право да достави предлог до Регулаторната комисија за енергетика за изменување и дополнување на Правилата за продажба на вишоци на електрична енергија и моќност.

Овие Правила за продажба на вишоци влегуваат во сила од денот на нивното објавување на „Службен весник на Република Македонија“.

АД ЕЛЕМ Скопје

Службен весник
на Република Македонија

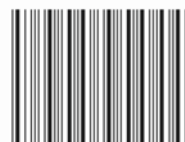
www.slvesnik.com.mk

contact@slvesnik.com.mk

Издавач: ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, ц.о.-Скопје
бул. „Партизански одреди“ бр. 29. Поштенски фах 51.
Директор и одговорен уредник - Тони Трајанов.
Телефон: +389-2-55 12 400.
Телефакс: +389-2-55 12 401.

Претплатата за 2012 година изнесува 10.100,00 денари.
„Службен весник на Република Македонија“ излегува по потреба.
Рок за рекламации: 15 дена.
Жиро-сметка: 300000000188798.
Депонент на Комерцијална банка, АД - Скопје.
Печат: ГРАФИЧКИ ЦЕНТАР ДООЕЛ, Скопје.

ISSN 0354-1622

2012011